

Årsrapport 2011

Fylkesmannen i Oppland

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 11
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 23
Kongehuset	Side 23
Miljøverndepartementet	Side 23
Landbruks- og matdepartementet	Side 32
Kunnskapsdepartementet	Side 49
Statens Helsetilsyn	Side 67
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 71
Justis- og politidepartementet	Side 75
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 81
Arbeidsdepartementet	Side 87
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 90
Samferdselsdepartementet	Side 108
Utenriksdepartementet	Side 109
Kulturdepartementet	Side 109
Fomyings-, administrasjons- og kirke departementet	Side 109
Andre	Side 115
Endringer i årsrapporten	Side 116

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket generelt

Utviklingstrekk i Oppland

Befolkningsutvikling

Den 01.01.2011 var folketallet i Oppland 186.087. Det var en svak oppgang i løpet av 2011, og den 01.01.2012 er folkemengden beregnet til 187.150. Det gir en total befolkningstilvekst i fylket på 1.063 personer i løpet av 2011. Befolkningen har økt spesielt i bykommunene Lillehammer og Gjøvik, som sto for nær halvparten av veksten. Totenkommunene og kommunene på Hadeland hadde også betydelig befolkningsvekst. Alle kommunene i Valdres, unntatt Sør-Aurdal, hadde positiv befolkningsutvikling i 2011. I Nord-Gudbrandsdal hadde halvparten av kommunene litt økning i folketallet, mens den andre halvparten hadde litt reduksjon. Befolkningsveksten skyldes som tidligere år, stort sett netto innflytting. Gjøvik og Østre Toten hadde fødselsoverskudd. For de andre kommunene med befolkningsvekst, skyldtes veksten innflyttingsoverskudd.

Oppland har en høy andel "eldre eldre", altså over 76 år. Forventet levealder for menn i Oppland er nå 76 år, for kvinner 81 år. Dette gir selvsagt utfordringer innen helse- og omsorgssektoren, og Oppland toppe fylkesstatistikken over andelen av befolkningen som mottar pleie- og omsorgstjenester.

Arbeids- og næringsliv

Arbeidsledigheten var 2,6 % av arbeidsstyrken ved utgangen av 2011. Landsgjennomsnittet var på 3,6 %. Ledigheten varierer mellom regionene i fylket. Nord-Gudbrandsdal hadde høyest andel ledige ved utgangen av 2011, på 3,7 %. Det ser ut til at de sesongmessige svingningene er størst i Nord-Gudbrandsdal, med størst ledighet på den kaldeste tida av året.

Den typiske opplandsbedriften er enkeltmannsforetak eller småbedrift med 1 - 4 ansatte. Dette gjør at næringslivet totalt sett ikke er spesielt robust. Typiske næringer er landbruk, reiseliv, industri, bygg og anlegg. Oppland er blant fylkene i landet som har størst andel arbeidsplasser i det offentlige.

Kommuneøkonomi

Oppland hadde ingen ROBEK-kommuner ved slutten av 2010. Da regnskapet for 2010 var ferdig viste det seg at Vestre Toten kommune måtte meldes inn i ROBEK. Dette er fylkets mest typiske industrikommune, som de siste årene har fått utfordringer på grunn av økt ledighet. Kommunen har store underskudd fra 2008 og 2009, som de ikke har klart å dekke inn innen fristen på to år. Andre kommuner som hadde underskudd fra 2008 og 2009 klarte å dekke dette inn i 2010.

Budsjettene for 2012 viser at mange kommuner sliter med å få netto driftsresultat på anbefalt nivå.

Noen stikkord knyttet til kommunenes økonomi:

- Kommunene i Oppland hadde også i 2011 betydelig høyere årsgebyrer både for vann- og avløpstjenester enn gjennomsnittet av kommunene utenom Oslo.
- Opplandskommunene hadde i 2011 årsgebyr på avfallstjenester godt under landsgjennomsnittet.
- Tre kommuner i Oppland har ikke innført eiendomsskatt for noen typer eiendommer. Sju kommuner har bare innført eiendomsskatt på annen eiendom enn boliger og fritidseiendommer. For de kommuner som har innført eiendomsskatt utgjør denne fra 0,1 % til 8 % av de totale driftsinntekter, og ligger samlet sett (2,5 %) omtrent på landsgjennomsnittet (2,6 %).

Kommunale planer

Fylkesmannen uttalte seg i 2011 til 391 høringssaker på planområdet, fordelt på:

- 55 kommune(del)plansaker
- 331 reguleringsplansaker
- 5 andre plansaker.

Tallet på plansaker holder seg på et høyt nivå sett i forhold til antall kommuner og befolkningsutvikling. Hovedårsaken til dette er den omfattende hytte- og reiselivssatsingen i fylket. Antall høringssaker økte fra 2010 og var på høyde med "toppåret" i 2009. I 2011 forserte flere kommuner større arealplansaker for å sluttbehandle med sittende kommunestyre før valget. I 40 av uttalelsene ble det fremmet en eller flere innsigelser og det ble gjennomført 6 meklingsmøter. Både antall innsigelser og meklinger var høyere enn i "toppåret" 2009. I løpet av

året ble 3 innsigelsessaker oversendt til departementet og 1 innsigelsesbefaring ble gjennomført. Vi mottok ingen innsigelsesavgjørelser fra departementet i 2011. Fylkesmannen mottok i tillegg 263 søknader om dispensasjon fra kommune- og reguleringsplaner på høring i 2011, og klaget på 6 dispensasjonsvedtak.

Innsigelsestemaene var i 2011 spredt på de fleste av Fylkesmannens ansvarsområder. Det har vært spesielt krevende å følge opp arealdeler utformet etter ny plandel av plan- og bygningsloven og større plansaker knyttet til E6 og annen vegutbygging samt utvikling av hytte-/reiselivsdestinasjoner i fylket.

Nasjonale føringer innskjerpet

Nasjonale føringer både på jordvern og naturmangfoldområdet er innskjerpet. Dette er formidlet i dialog med kommunene, i planuttalelser og ved bruk av innsigelsesinstituttet. Interne målkonflikter mellom hensynet til naturmangfold/vassdrag og jordvern er en aktuell problemstilling, særlig ved behandling av større vegplaner.

Norges ansvar for villreinen innebærer en særlig utfordring for Oppland. Regional plan for Rondane Sølknletten ble oversendt Miljøverndepartementet i 2011. I tillegg ble det meldt oppstart for nye regionale planer for Ottadalsområdet og Dovrefjellområdet.

Regional og kommunale planstrategier

I siste halvdel av 2011 startet regionale og kommunale planstrategiarbeider. Fylkesmannen ga innspill til prosess og innhold i regional planstrategi gjennom sin deltakelse i regionalt planstrategiforum, og avtalte egne møter med regional stat for å bidra til samordnet medvirkning. Plankapitlet i Fylkesmannens regionvise kommunebilder for 2011 ble utformet med utgangspunkt i de nasjonale forventningene til kommunalt og regionalt planarbeid og kunne brukes som innspill til de kommunale planstrategiarbeidene.

Kurs og kompetanseheving

Det har vært omfattende opplæring både på politisk og administrativt nivå i kommunene. Temaene har vært ny plan- og bygningslov, viktige politikkområder innen areal- og samfunnsplanlegging i Oppland og planstrategi.

Det er ellers gjennomført en rekke kurs/seminarer i samarbeid med andre regionale myndigheter i Oppland og nabofylket Hedmark om folkehelse, universell utforming, villrein, naturmangfoldlov, byutvikling (handel/kjøpesenterutvikling), ATP, samfunnssikkerhet og PlanGIS (Plansatsingsprosjektet i Hedmark og Oppland).

Utdanningsnivået

Oppland er stadig blant de fylker i landet som har innbyggere med lavest utdanningsnivå. Landssnittet for personer i aldersgruppa 16 år og over med høyere utdanning er nå 27,8 %, mens tilsvarende tall i Oppland er 20,7 % (Kilde: SSB, sist oppdaterte tall er fra 2010).

Hver tredje opplending (33,1 %) har ”kun” grunnskole, 45,8 % har videregående skole, 17,5 % har inntil fire år høyere utdanning og 3,7 % har mer enn fire år høyere utdanning.

Andelen kvinner med høyere utdanning er større enn for menn. På landsbasis har 30,0 % av kvinnene og 25,6 % av mennene høyere utdanning. Tilsvarende tall for Oppland var 24,2 % og 18,1 %.

Andelen innbyggere med høyere utdanning varierer mye fra kommune til kommune. Lillehammer kommune har flest med høyere utdanning, (34,6 %), mens Nordre Land har færrest med 14,4 %.

Utviklingstrekk i embetet

Rekruttering

Embetet hadde i 2011 en økning i antall ledig stillinger sammenlignet med tidligere år. Totalt ble det utlyst 25 stillinger eksternt – mot 23 året før. 14 fast tilsatte sluttet. Dette gir en turnover på 10 % på faste stillinger. I tillegg var det 7 midlertidig tilsatte som sluttet. Total turnover (midlertidig + faste) var 15 %.

Embetet konstaterer at rekruttering er en økende utfordring, spesielt knyttet til fagområder som jus, planarbeid og nasjonalaparkforvaltning. Fylkesmannen kan lønsmessig ikke konkurrere verken med kommunene eller med andre statlige virksomheter.

IA-arbeid

Det totale sykefraværet har vært redusert de siste årene. I 2010 var vi helt nede på 2,9 %. I handlingsplan for IA-arbeidet har vi en målsetting om å ikke overstige 3,5 %. I 2011 hadde vi et samlet sykefravær på 3,4 % (inkludert egenmeldinger). Dette viser at vi sammenlignet med annen offentlig administrasjon og landet for øvrig har et lavt

sykefravær. Vi arbeider systematisk med sykefraværarbeid, og vil fortsette å ha fokus på dette.

Det ble ikke tilsatt nye personer med nedsatt funksjonsevne i embetet i 2011. Vi hadde imidlertid tre personer på arbeidstrening i regi av NAV og Fretex. Arbeidsoppgaver og oppfølging har vært tilpasset de behovene den enkelte har hatt.

Når det gjelder måltallet knyttet til å utsette reell pensjonsalder, og tiltak relatert til dette, vises det til embetets seniorpolitikk som innebærer bl.a. økte muligheter til fleksibel arbeidstid og arbeidsted, trening i arbeidstiden samt muligheter for å tilpasse arbeidsoppgavene til den enkelte senior. Disse tiltakene gjelder for ansatte fra fylte 58 år. Fra 60 år får man i tillegg tilbud om pensjonsforberedende kurs, samt mulighet til å søke om 1 time av kjøretid beregnet inn i arbeidstiden for ansatte med lang arbeidsvei. Det er også fremforhandlet lokal særavtale om de 6 dagene som omtales i HTA, 5.9.1 b. Gjennomsnittlig pensjonsalder hos oss de siste tre årene har vært 66,2 år. I 2011 var den 68 år.

Ung i Oppland

Vi har i 2011 jobbet med prosjektet "Ung i Oppland". Dette er en del av et større arbeid i regi av Dialog StatBedrift. Embetet ønsker å tilby et praksistilbud til unge som faller utenfor utdanning og yrkesliv. Målet var å tilby inntil seks unge mennesker å være en del av embetet for en periode på 6-12 måneder. De som kommer hit skal få innsikt i hvordan arbeidslivet fungerer, og får konkrete arbeidsoppgaver som både vil være verdifull erfaring for dem, men også verdifulle bidrag til vår virksomhet. Arbeidsoppgavene tilpasses i størst mulig grad den enkeltes interesser og behov. Praksisperioden gjennomføres med støtte fra NAV. Den første ungdommen var på plass i oktober 2011, og vi har nå en ungdom utplassert i hver avdeling (6 stykker).

De unge i embetet, herunder lærlinger

Gjennomsnittsalderen for ansatte i 2011 var 46,3 år. Ved årsskiftet hadde vi 18 ansatte fra 35 år og yngre, samt tre lærlinger på 19 og 20 år. To av disse er kontorlærlinger, og en er lærling innen IKT-feltet. Det blir lagt vekt på å skape et miljø for de unge i embetet. Ledelsen inviterte i 2011 de unge til et møte der de fikk mulighet til å komme med innspill til hvordan embetet kan bli en enda bedre arbeidsplass for de unge. Tiltak har blitt fulgt opp i etterkant av dette, det er for eksempel utarbeidet en "sosialkalender" på intranettet hvor sosiale aktiviteter på kveldstid blir plottet inn. Lærlingene har videre utarbeidet et hefte til bruk i både Ung i Oppland prosjektet, samt at den kan brukes i møte med ungdomsskoleelever og i videregående skole. Hftet presenterer embetet på en måte som de unge kan forholde seg til.

Embetet har de siste årene hatt 3 lærlinger fordelt på fag som beskrevet over. Det vurderes på sikt i tillegg å ta inn en lærling innen media og kommunikasjon. Dette er ikke aktuelt for øyeblikket, da vi har en Ung i Oppland kandidat plassert innen dette feltet.

Miljøskapende arbeid

Det blir hvert år iverksatt tiltak for å utvikle "vi"-kulturen og engasjementet på arbeidsplassen. Trivselutvalget har ansvar for å foreslå og arrangere fellestiltak. I 2011 var det kulturdag med byvandring i Lillehammer og natursti på Mosodden med tema "natur og kultur". Velferdsturen gikk i september bl.a til Ringsaker og Prøysens rike.

Det ble gjennomført seks "vannhull" i løpet av 2011. Vannhullene er faglunsjer for faglig påfyll hvor både interne og eksterne foredragsholdere inviteres. I tillegg ble det gjennomført fire allmøter i forbindelse med bl.a. varslingsplakaten og nytt "Statens hus". Intranett brukes aktivt som informasjonskanal for de ansatte. Det ble publisert 237 oppslag på intranett i 2011.

Kommunikasjon

Embetet har i 2011 arbeidet ut fra en vedtatt kommunikasjonspolitikk som samsvarer med statens kommunikasjonspolitikk. Et arbeid med å revidere kommunikasjonspolitikken ble iverksatt (avsluttes feb. 2012) for i større grad å samsvare med embetsstrategien og for i enda større grad å tydeliggjøre ansvar.

Den visuelle profilen for ble embetet revidert.

Fylkesmannen har stor oppmerksomhet i fylkets media, delvis på grunn av direkte kontakt, men også fordi Fylkesmannen informerer bredt og folkelig om beslutninger og oppdrag via sin hjemmeside. I 2011 ble det publisert 522 saker på førstesida. Denne var i løpet av året besøkt 121.556 ganger.

Embetet har i løpet av året etablert seg på sosiale plattformer: Facebook, Twitter, egen blogg og egen plass på YouTube. Vi erfarer at vi på disse plattformene kan informere bredere og på en annen måte enn via vår internettside. Oppstart var i slutten av august og ved utgangen av året hadde vi snaut 63.000 innleggsvisninger på Facebook. I løpet av høstmånedene hadde vi også 11 blogginnlegg på vår egen blogg. Omtale på de sosiale

plattformene har også gitt økt oppmerksomhet i media.

Språk

Vi har laget, og startet implementeringen av, et dokument "Språktips og skriveregler". Språket er kanskje det viktigste elementet i vår totale kommunikasjon og vi mener at et tydelig og korrekt språk er et viktig virkemiddel for å gjennomføre embetsoppdraget og nå den enkelte avdelings mål.

Nye lokaler fra 2015

Eksisterende leiekontrakt for embetet utgår i september 2015, med oppsigelsesfrist to år før dette tidspunktet. Det var derfor naturlig å starte arbeidet med å innhente tilbud på ny leiekontrakt i 2011. Det ble utlyst en konkurranse, hvor elleve tilbydere meldte sin interesse. Fire tilbydere ble invitert inn i sluttforhandlingsfasen, og rett før nyttår besluttet FAD at fylkesmannen fikk fullmakt til å sluttforhandle med en av tilbyderne, Rosenlund bydelscenter. Dette er samme tilbyder som Statens vegvesen Region Øst skrev kontrakt med høsten 2011. Det arbeides nå også med muligheten for å få inn andre statlige etater i det samme området.

Embetet har fått gjennomslag for miljøklasse A på bygget som skal leies, og er det viktigste interne miljøtiltaket vi gjennomførte i 2011.

1.2 Ressursbruk og andre økonomiske forhold

Departement	Kap1510	Fagdep
Miljøverndepartementet	kr 9 467 778,10	kr 4 191 859,23
Landbruks- og matdepartementet	kr 11 343 166,49	kr 415 000,00
Kunnskapsdepartementet	kr 5 401 922,26	kr 3 331 699,40
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 3 037 142,28	kr 0,00
Justis- og politidepartementet	kr 3 213 292,26	kr 175 195,13
Kommunal- og regionaldepartementet	kr 2 788 177,22	kr 0,00
Arbeidsdepartementet	kr 751 313,37	kr 1 221 820,00
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 7 795 806,62	kr 2 137 255,30
Andre	kr 27 609 925,35	kr 0,00
Sum:	kr 71 408 523,95	kr 11 472 829,06

1.3 Risikostyring

Fylkesmannens risikostyringssystem består av

- Oppdragsdokumenter; tildelingsbrev og embetsoppdrag
- Fylkesmannens strategi 2010-2013 (fokusområder og måloppnåelse)
- Administrasjonsordning (ansvarsforhold og delegasjon). Revidert 2011.
- Avdelingsvise fokusområder (avdelingsoppdrag med 8–12 fokusområder) gjengitt i egne brosjyrer
- Avdelingsvise virksomhetsplaner
- Kvalitetssystem (består av grunnlagsdokumenter, samt arbeidsbeskrivelser og rutiner. Rutiner skal utarbeides for de områder hvor det er lovpålagte oppgaver og/eller frister, der avvik skal registreres og avviksbehandles) Revidert 2011

Generelt er bemanningssituasjonen en risiko, spesielt på områder der det kun er en saksbehandler som har spisskompetanse.

Til sammen utgjør disse dokumentene embetets risikostyringssystem. Det ble i 2011 påbegynt et arbeid for å forbedre risikostyringssystemet, blant annet med et eget risikostyringsdokument. Dette er fulgt opp gjennom pålegg fra FAD og revisjonsbesøk fra Riksrevisjonen. Arbeidet ferdigstilles i 2012.

1.4 Helhetlig og strategisk ledelse

Lederutvikling

Det ble gjennomført to ledersamlinger i 2011 for ledergruppen og underdirektørene. Med bakgrunn i vårt strategidokument for 2011-2013, hvor dialog og brukermedvirkning er prioritert som verktøy for å løse embetsoppdraget, har disse temaene vært gjennomgående.

- I den første samlingen arbeidet vi med å kartlegge hva vi gjør innen dialog og brukermedvirkning i dag, og hva vi har ønske om å utvikle innen dette feltet i fremtiden.
- I det andre møtet inviterte vi Inge Eidsvåg fra Nansenskolen for å innlede om dialogverktøyet Nansenskolen har utviklet. Temaene var blant annet "Hva er dialog – og hva kjennetegner god dialog? Hvordan skape god dialog?".

Videre har vi i begge samlingene videreført egenvurderingsskjemaet "Ledergruppas arbeid" introdusert av AF i lederutviklingsprogrammet. Vi har også vært innom temaet kompetanseutvikling i embetet, hvor vi i diskusjonen på samlingen brukte en prosessveiledningsmodell som embetet la ned mye ressurser på gjennom utdanning av 20 prosessveiledere i 2010/2011 (15 studiepoeng) via Høgskolen i Hedmark.

Det er også lagt opp til at ledere skal få "faglig påfyll" i diverse samarbeidsfora, slik som regionale ledersamlinger for statlige ledere i fylket i regi av Fylkesmannen og i regi av "Dialog StatBedrift".

Tverrfaglig arbeid

En rekke arbeidsområder fordrer tverrfaglig arbeid for å sikre samordning og helhetlige løsninger. Dette skjer daglig mellom enkeltmedarbeidere eller grupper av medarbeidere fra forskjellige enheter. Det er også organisert gjennom arbeidsgrupper på tvers, slik som:

- Planteam som håndterer embetets plansaker
- Kommunegruppe som blant annet utarbeider "kommunebilder"
- Tilsynsgruppe som koordinerer embetets tilsyn
- Kompetanseløftet løses som tverrfaglig arbeid mellom Oppvekst- og utdanningsavdelingen og Helse- og sosialavdelingen med styringsgruppe som ledes av fylkesmannen
- Bruk og vern er et samarbeid mellom Landbruksavdelingen og Miljøvern avdelingen med styringsgruppe som ledes av fylkesmannen
- Kvalitetsforum som skal "drifte" kvalitetssystemet og håndtere avvik som ledes av ass.fm
- Nettredaksjon som utgjøres av kommunikasjonskontakter i alle avdelinger

Det ble iverksatt flere interne prosesser med representanter fra flere avdelinger i 2011, slik som:

- Varslingsplakat og rutiner for å håndtere varsling
- Videreutvikling av kvalitetssystem for embetet
- Revisjon av administrasjonsordningen

Spørreundersøkelsen til ordførere og rådmenn

Ordførere og rådmenn i Oppland er godt fornøyd med arbeidet til Fylkesmannen. Fylkesmannen fikk høy score på områder som tilgjengelighet, tydelighet og serviceinnstilling i undersøkelsen som FAD fikk laget i 2010. I Oppland svarte 19 rådmenn og 21 ordførere – altså henholdsvis 73 og 81 %. På svært mange av områdene ligger fylkesmannsembetet i Oppland nesten i landstoppen. Innen informasjon og bruk av nettsider ligger Fylkesmannen i Oppland på en førsteplass. Også når det gjelder klart språk scores det høyt i Oppland. I undersøkelsen pekte kommunene på at de tror det blir utfordringer på planarbeid, og behov for veiledning og kompetanseutvikling.

Undersøkelsen er i første rekke fulgt opp gjennom de strategiske valg som er nedfelt i vår strategi for områdene 2011-2011, blant annet ved at vi har valgt å arbeide spesielt med:

- utvikle kontroll- og tilsynsrollen og kontroll- og tilsynsmetodikken
- videreutvikle plandialogen med alle aktører
- forebygge klimaendringer og fremme klimatilpasning

Resultatene fra spørreundersøkelsen reflekteres også i metodiske valg ved at vi i tillegg til å være "synlige, tydelige og tilgjengelige" (som har vært del av strategien også tidligere) skal

- tilstrebe å bruke dialog som arbeidsform mest mulig
- systematisk innhente og nyttiggjøre oss ny informasjon fra brukerne
- være til stede på de vesentlige arenaene der samfunnsutvikling diskuteres, og der Fylkesmannens kompetanse eller synspunkter etterspørres

Fylkesmannens ”kommunebilder” er derfor ytterligere forbedret. ”Kommunebildene” baserer seg i hovedsak på KOSTRA-data, SSB-tall og klage- og tilsynsresultater. Regionmøtene, der hele fylkesmannens ledergruppe møter politisk og administrativ ledelse i kommunene, er en betydelig dialogprosess. Møtene er et ledd i styringsdialogen. Oppsummert presenterte Fylkesmannen seks rapporter på til sammen 786 sider for 180 politiske og administrative ledere i de 26 Opplandskommunene. Vi kjørte nær 1.000 kilometer, brukt 31 forskjellige lysbildepresentasjoner og faktaark med 25 statlige forventinger og oppsummerte møtene med 13 forskjellige nettsaker. Regionmøtene evalueres gjennom tilbakemeldinger fra regionlederne og KS Oppland i ettertid, og både kommunebildene og møtene i seg selv oppnår stadig bedre tilbakemeldinger, og anses av kommunene som svært nyttige.

Også embetets etablering av sosiale kanaler er en konsekvens av våre strategiske valg. Det planlegges seks brukerpanel med alle fylkets ordførere og rådmenn i løpet av 2012.

Saksbehandlingstid

Saker etter plan- og bygningsloven

Fylkesmannen har behandlet 106 klager etter plan- og bygningsloven. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har vært 96 dager. Det ble ansatt en jurist 1. september 2011 for å redusere saksbehandlingstiden, noe som har gitt resultater. Vi ser at saksbehandlingstiden har gått ned 10 dager i løpet av tredje tertial. I tillegg er antall saker som er behandlet økt vesentlig, mens saker på restanse er redusert.

Saker etter helse- og sosiallovgevingen m.m.

Innen barnevernsområdet mottok Fylkesmannen totalt 47 klager i fjor. Det ble avdekket lovbrudd i tre av tilfellene.

Det ble i fjor behandlet 189 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i NAV. Vakanser på dette området gjør at saksbehandlingstida i 23 % av saken er lenger enn fristen på tre måneder. Embetet vil i større grad klare å overholde fristen inneværende år.

Det ble behandlet totalt 35 saker etter sosialtjenesteloven og ti saker etter pasientrettighetslov og kommunehelsetjenestelov. Embetet har de siste årene hatt en del restanse på tilsynssaker innen helselovgevingen. Dette er det arbeidet bevisst med å redusere i 2011, slik at vi da fikk avsluttet 124 saker på dette område. Summen av dette gjør at embetet har hatt utfordringer med å ha kort nok saksbehandlingstid innen noen av disse områdene.

Fylkesmannen behandlet totalt 1.443 førerkortsaker i 2011, en betydelig økning fra foregående år. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har her vært 25 dager.

Oppfølging av medarbeiderundersøkelsen 2010

Hovedfunnene på embetsnivå i medarbeiderundersøkelsen i 2010 var knyttet til temaene varsling/etikk, karrieremuligheter (systematisk kompetanseutvikling i embetet) og fleksibilitet i arbeidssituasjonen.

Vi har i etterkant av dette utarbeidet en varslingsplakat og implementert denne i alle avdelinger gjennom et felles opplegg ledet av prosessveilederne. Vi avsatte i 2011, etter innspill fra de hovedtillitsvalgte, i overkant av 200.000 kroner til kompetanseutvikling. Videre behandlet vi temaet kompetanseutvikling i en ledersamling.

I tillegg har vi åpnet for fjernaksessløsninger for alle som har ønsket dette (fleksibilitet i arbeidssituasjonen), samt kjøpt inn androidtelefoner og nettbrett til ledergruppa.

1.5 Andre forhold

Anskaffelser

Embetet har innkjøpskoordinator og tok i 2011 i bruk konkurransegjennomføringsverktøyet KGV Merzell. Verktøyet ivaretar blant annet publisering i Doffin, automatisk protokollføring og loggført kommunikasjon med interessentene. Systemet gjør videre at anbudsprosessene blir sikrere, og forenkler prosessen. I fortsettelsen vil KGV Merzell tas i bruk ved oppretting av rammeavtaler i forbindelse med kjøp av forskjellige varer og tjenester. Verktøyet gjør det enklere å opprette felles avtaler med andre embeter.

En anbudskonkurranse om felles linjeleie for alle fylkesmannsembetene startet opp i 2011, og er nettopp ferdigstilt i KGV Merzell. Embetet hadde ingen andre saker i Doffin i 2011.

Anskaffelser for øvrig er under 500.000 kroner eller er gjennomført via eksisterende rammeavtaler.

Miljøtiltak

Ny leiekontrakt

Det har vært nedlagt et betydelig arbeid i prosessen for å skaffe lokaler fra 2015. I arbeidet som har pågått gjennom mye av 2011 har miljøaspektet vært sterkt understreket. Embetet endte opp med å sluttforhandle om effektive og miljøgode lokaler i Rosenlund bydelssenter i et miljøklasse A-bygg. Vi ser på dette som det viktigste miljøtiltaket vi gjennomførte i 2011.

Leasingbil

Embetet leaser en hybridbil (Toyota Prius hybrid) for ansatte som skal på tjenestereiser. I valg av bil har vi lagt vekt på en mest mulig miljøvennlig bil. Vi skal nå også lease en miljøvennlig bil nr. 2.

Søppelhåndtering

Grønn stat er tidligere innført og integrert i embetets styringssystemer. Embetet har utarbeidet styringsdokument på avfall, innkjøp, transport og energi. Det er laget en veiledningsperm til bruk som oppslag ved innkjøp, avfall, energi og transport. Vi har kildesortering på organisk avfall, restavfall, papp og papir, glass og metall, ee-avfall, tonerkassetter, lysstoffrør og lyspærer og plastemballasje som blir sortert etter folieplast og energiplast.

Fylkesmannsembetet er foreløpig ikke miljøsertifisert.

Innkjøp og miljø

Innkjøp blir gjort etter Lov om offentlige innkjøp og etter Handlingsplan 2007-2010 Miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser. Alt innkjøpsarbeid skal foretas innenfor en etisk standard og i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover, bestemmelser og politiske vedtak. Ved anskaffelser blir det bedt om HMS-erklæring, skatteattest og om leverandør er miljøsertifisert.

Brukerundersøkelser

Administrasjonsavdelingen foretok i 2011 en intern brukerundersøkelse. Avdelingen var interessert i tilbakemeldinger og konstruktiv kritikk av det arbeidet og den service som ytes til andre avdelinger og embetsledelsen. Undersøkelsen ga noen klare føringer på hvor vi har størst forbedringspotensial og det kom mange gode forslag til endringer/forbedringer. Undersøkelsen skal følges opp i 2012.

Det ble ikke gjennomført eksterne brukerundersøkelser i 2011, men det planlegges gjennomført brukerpanel i 2012, etter samme modell som ble benyttet i perioden 2008-2010.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Kommunene i Oppland arbeider kontinuerlig med tiltak for å forbedre og fornye seg selv og for å forbedre tjenestene til innbyggerne. Fylkesmannen er en aktiv bidragsyter i dette arbeidet, og støtter mange ulike tiltak med tildeling av skjønnsmidler til fornying, nettverksstøtte, veiledning, kurs og konferanser. Fylkesmannen gir årlig en vurdering av kommunens tjenesteproduksjon som presenteres i kommunebilde-dokumentene og i de regionvise møtene.

Skjønnsmidler til fornying

Et betydelig tiltak for å støtte kommunene i omstilling og utvikling er Fylkesmannens tildeling av skjønnsmidler til fornying. Midlene fordeles til kommunene etter søknad, og utgjør en betydelig motivasjonsfaktor for fornyingsarbeid i kommunal sektor. For 2011 ble det fordelt 11,2 millioner kroner til fornyingsprosjekter. Fornyingsprosjekter er viktige bidrag til økt fokus på effektivisering og kvalitet i den kommunale tjenesteproduksjonen. Stadig flere kommuner går sammen om regionale og interkommunale prosjekter, noe som bidrar til større grad av samarbeid og erfaringsdeling. Evalueringer viser at kommunene i all hovedsak er fornøyd med ordningen med tildeling av skjønnsmidler til fornying, og at den fungerer etter hensikten.

De siste ni årene er det fordelt 84,4 millioner kroner til fornyingsprosjekter med rapportering til Fylkesmannen i Oppland og til KRDs database.

Årlig fornyingskonferanse

Fylkesmannen arrangerte sammen med KS Oppland for fjerde gang en fornyingskonferanse for 2011. Konferansen har blitt godt mottatt av kommunene. Tema på konferansen var "Når utvikling blir utfordring". 70 ledere fra 23 av fylkets kommuner deltok i tillegg til en rekke sentrale personer fra ulike statlige etater.

Fylkesmannen i Opplands fornyingspris

Fylkesmannens fornyingspris tildeles en kommune som har utmerket seg i sitt fornyingsarbeid ved å være aktive, ha forankret utviklingsprosjekter i kommuneledelsen, nådd mål og resultater, ha vektlagt dialog, oppnådd læring, formidlet og delt erfaringer og resultater med andre, vært synlige i relevante fora, nyttiggjort seg ny teknologi og nye metoder, samt vært en pådriver i nytenking og inspirert andre gjennom sitt arbeid. Fylkesmannens fornyingspris for 2011 ble tildelt Vestre Toten kommune for et stort og vellykket fornyingsprosjekt hvor hele kommunens organisasjon ble gjennomgått med tanke på effektivitet og kvalitet i tillegg til å benytte LEAN som et verktøy for å effektivisere arbeidsprosesser.

Samarbeid med KS

Fylkesmannen har tett dialog med KS og gjennomfører flere fellestiltak med organisasjonen. Fornyingskonferansen (se over) er en av disse. Sammen med KS arrangeres også et årlig møte der kommuneøkonomiproposisjonen presenteres. I 2011 ble møtet videooverført for første gang, slik at flere enn de 70 i salen kunne få med seg det som ble presentert.

KS er også medarrangør på en årlig informasjonssikkerhetskonferanse, et temaområde der det stadig er behov for ny kompetanse.

Den gode kontakten mellom Fylkesmannen og KS Oppland er videreført med faste treffpunkt hvor det utveksles erfaringer og planlegges felles tiltak og støtte ut mot kommunene. Både Fylkesmannen og KS har avsatt faste kontaktpersoner som ivaretar den løpende kontakt og oppdatering. Det oppleves et stadig større behov for koordinering og samordning.

Samarbeid med fylkeskommunen

Fylkesmannen og fylkeskommunen har et tett faglig samarbeid på mange områder, og har også mye formell kontakt gjennom deltagelse i mange av samordningsareaene som er nevnt under. I tillegg hadde fylkesmannen rutinemessig seks møter med fylkesordføreren i løpet av året.

Samordning

Fylkesmannen ivaretar samordning på flere områder, og dette arbeidet evalueres og utvikles fortløpende. Enkelte av ”dialogarenaene” under er omtalt andre steder i årsrapporten:

- Regionalt planforum
- Tilsynsforum
- Rovviltnemnda
- Fylkesberedskapsråd
- GIS-forum
- Knutepunkt Oppland (innkjøp)
- Forum for folkehelse
- Forum for universell utforming
- Dialog StatBedrift
- Landbruksforum
- Samhandlingsforum
- NAV-forum
- Integrerings- og asylforum

Her skal likevel nevnes spesielt at fylkesmannen leder NAV-forum Oppland, et viktig samarbeidsorgan for å sikre god samordning av tjenesten i fylket. Tilbakemeldinger fra kommunene viser at Fylkesmannen oppleves å ha en viktig og tydelig rolle i forumet, og at rollen utøves på en god og hensiktsmessig måte.

Det er nå etablert et samhandlingsforum etter mal av NAV-forum for å bidra til en smidig innføring av reformen.

Integrerings- og asylforum har som mål å lette aktørene arbeid med mottak og bosetting av flyktninger. Dette er et komplekst saksfelt med mange aktører. De har gjennom Integrerings- og asylforum en møteplass for gjensidig informasjonsutveksling. Forumet ledes av fylkesmannen.

Fylkesmannen leder også Tilsynsforum Oppland, et organ som ivaretar samordningen av statlige tilsyn rettet mot kommunene i henhold til kommunelovens kapittel 10A § 60 e. Forumet samordner tilsynsplanlegging og utarbeider felles tilsynskalender, noe som blant annet innebærer en vurdering av tilsynsbelastningen i den enkelte kommune. Det er utarbeidet egen rutine for å ivareta lovkravet som gjelder ved iverksetting av vedtak om pålegg og sanksjoner av vesentlig betydning for tilsynsobjektet.

Samordning med andre embeter

Fylkesmannen i Oppland deltar i et nettverksamarbeid med embetene i Møre og Romsdal, Hedmark, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag, der fylkesmennene og de assisterende fylkesmennene møtes en gang årlig. I 2011 var hovedtemaene rovvilt, vergemål og reindriftsforvaltning.

Det er også holdt et felles møte med ledergruppa hos Fylkesmannen i Hedmark der saker som angår begge embeter er tema.

Dialog StatBedrift

Fylkesmannen har i flere år ledet et samarbeid med ti andre statlige etater i Oppland under navnet Dialog StatBedrift. Gjennom denne satsingen arbeider etatene for å styrke samhandlingen og den gjensidige rolleforståelsen mellom stat og næringsliv. Staten ønsker å framstå enhetlig og samordnet der det er naturlig, og målet er at staten skal oppleves som en enda bedre tilrettelegger for næringslivet. Dialog StatBedrift har arrangert flere samlinger og konferanser i 2011.

Tilsvarende samarbeid mellom stat og næringsliv er også etablert i fylkene Buskerud og Vestfold. I 2010 ble det utført en uavhengig evaluering av dette samarbeidet. Evalueringen konkluderer med at samarbeidet har gitt gode resultater både for staten og næringslivet.

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Fylkesmannen i Oppland har en omfattende og sammensatt portefølje innenfor områdene velferd, helse- og sosialtjenester, levevilkår og tilsyn. Mål og resultatkrav for 2011 på disse områdene var betydelige.

I 2011 har Statens helsetilsyn gitt mulighet for å variere bruk av tilsynsmetoder for å oppnå målkravene på tilsyn. Dette er positivt, og Fylkesmannen i Oppland har bl.a. tatt i bruk stikkprøvetilsyn. Tilsynsobjektene melder tilbake

at de opplever dette som en mer målrettet og nyttig tilsynsmetode som gir bedre grunnlag for å jobbe med kvalitetssikring i etterkant. Fylkesmannen i Oppland mener det ligger mer utviklingspotensiale i å utvikle tilsynsmetoder som er mer målrettet og gir bedre opplevd nytteverdi for kommuner og sykehus.

Tilsyn avdekker mangler på internkontroll, kapasitet og kompetanse

Fortsatt avdekker både planlagte og hendelsesbaserte tilsyn for mange og alvorlige avvik. Avvikene er nesten uten unntak knyttet til manglende forståelse og kunnskap om internkontroll. Det er altså en risiko for at tjenestene ikke er gode nok..

Det ble gjennomført systemrevisjoner i arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) i fem kommuner i 2011. Alle ble gjennomført etter Veileder for tilsyn med sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. Tema var behandling av søknad om økonomisk stønad (stønad til livsopphold og stønad i særlige tilfelle). Det ble funnet avvik i fire av fem kommuner, noe som er bekymringsfullt, da dette viser at arbeids- og velferdsforvaltningens internkontroll ikke avdekker svikt i egen drift.

Tilsyn med saksbehandling av helse- og omsorgstjenester til eldre med stort bistandsbehov ble gjort i en kommune. Hovedfunnet var at det ikke var tilstrekkelig kapasitet til å etterleve rettighetene om forsvarlige tjenester i eget hjem døgnet rundt. Det er også gjennom andre tilsynsaktiviteter avdekket generelt behov for veiledning i bedre saksbehandling, særlig tilknyttet nytt lovverk. Temaet videreføres i direkte regionvis rådgiving i 2012.

Pasientrettighetsloven kap 4A var nytt tilsynsområde i 2011. Det var sammenfallende funn og avvik i disse tilsynene. Kommunene fatter ikke alltid vedtak når de bruker tvang, fordi rutiner for saksbehandling og kunnskap om lovverket ikke er kjent. Konsekvensen kan dermed bli at pasienter ikke får nødvendig helsehjelp når det ytes motstand, fordi helsepersonell tror at tvang er ulovlig, slik tilfellet var før loven trådte i kraft. Tilsynet videreføres i fem kommuner i 2012.

Tilsyn avdekker manglende juridisk kompetanse

Fylkesmannen i Oppland vil også bemerke at vår erfaring er at kommuner fortsatt mangler juridisk og annen forvaltningskompetanse iht. tildeling av tjenester. Spesielt gjelder dette tjenestetildeling hvor tildeling fattes ved enkeltvedtak, og hvor vilkår for forsvarlig og individuell utmåling ikke er tilfredsstillende utført og dokumentert.

Fylkesmannen i Oppland har i 2011 også deltatt i regionale tilsyn med helseforetak i Helse Sør-Øst etter regional tilsynsplan.

Tilsyn som del av læringsløype i eldresatsingen

Etter systemrevisjoner knyttet til Eldretilsynssatsningen i 2010 og 2011 ble det arrangert regionvise erfaringsmøter hvor alle kommuner deltok. På møtene ble det gjennomgått funn fra disse tilsynene og utvekslet erfaringer fra kommunenes forbedringsarbeid, blant annet i forbindelse med lukking av avvik. Dette var organisert som prosjekt, og det var gitt prosjektmidler fra Statens helsetilsyn. Møtene ble evaluert som gode. Også fra vår side ble de opplevd som et tiltak med høy nytteverdi ift. forståelse av internkontroll, kvalitetssikring og kontinuerlig kvalitetsforbedring.

Samhandlingsforum etablert

Fylkesmannen har deltatt aktivt i kommunenes forberedelser til innføringen av samhandlingsreformen. Fylkesmannen i Oppland har tatt initiativ til å etablere Samhandlingsforum. Her deltar øverste ledelse i Sykehuset Innlandet HF, NAV, KS, Oppland fylkeskommune, en representant for Rådmannsutvalget i Oppland og representanter fra fylkesmannsambetet. Samhandlingsforum ledes av fylkesmannen. Forumet skal være et viktig dialogpunkt og en møteplass for erfaringsutveksling. Fylkesmannen i Opplands erfaring er at mange kommuner er kommet langt i sine forberedelser, med tiltak og i samordning av tjenester.

Omsorgsplanen 2015 og Kompetanseløftet 2015 er også i løpet av 2011 fokusert og kommunisert sterkere i relasjon til det pågående reformarbeidet som pågår i kommunene.

Både tilsynsmessig og i vår rådgivning har vi lagt vekt på positive erfaringer kommuner har med interkommunalt samarbeid. Dette har allerede startet opp i mange av regionene i Oppland og gjelder for barnevern og helse- og sosialtjenesten. Betydningen av interkommunalt samarbeid for legevaktstjenesten kan ikke overvurderes når det bl.a. gjelder å rekruttere leger til utkantstrøkene.

Folkehelse står sterkt – lover godt for samhandlingsreformen

Oppland er et godt "folkehelsefylke". Frisklivssentraler fungerer bra, god ernæring, mosjon og andre levevilkår står i fokus og fylket har en unik natur. Flere og flere kommuner speiler gjennom sine planer en økende forståelse av hva folkehelse er. Forankring av ny folkehelselov i planverk og med utgangspunkt i et bredt sektorovergrepende samfunnsperspektiv har vært i fokus siste halvår av 2011. Dette arbeidet fortsetter i 2012 bl.a. gjennom kurs/konferanser, informasjonsarbeid og i arbeidet med å implementere samhandlingsreformen. Det er viktig å innarbeide folkehelsedimensjonen i strategidokumenter og planverk slik at grunnlaget for trivsel og gode levekår sikres for alle.

Barnevernet er en utfordring

Barneverntjenesten i kommunene har fortsatt lav og delvis utilstrekkelig kapasitet i kommunene, selv om den nasjonale satsingen på flere stillinger i barnvernet har hatt noe innvirkning. Flere kommuner sliter med å rekruttere barnevernfaglig kompetanse. Mange kommuner har fortsatt store fristoversittelser både for meldinger og undersøkelser. Dette går ut over rettssikkerheten til barna og må ses som en større utfordring for kommunene i fremtiden.

Fylkesmannen i Oppland har i 2011 gjort en omfattende kartlegging og gjennomført tilsyn som viser at helsepersonell i alt for liten grad er kjent med og benytter meldeplikten til barnevernet ved mistanke om omsorgssvikt. Dette er et tema som vi fortsatt skal ha fokus på i 2012.

Fylkesmannens tilsynsansvar etter lov om barneverntjenester omfatter tilsyn med barneverninstitusjonene, senter for foreldre og barn, omsorgssentre for mindreårige og tilsyn med barneverntjenestene i kommunene.

Fylkesmannen har i 2011 ført tilsyn med fylkets seks barneverninstitusjoner, tre omsorgssentre og ett senter for foreldre og barn. Totalt er det gjennomført 33 tilsyn. Tilsynene er utført som individrettede tilsyn og som systemrevisjoner. Fylkesmannen mottok 15 klager fra beboere på institusjonene og omsorgssentrene. I tillegg mottok vi flere henvendelser fra barna og deres foresatte. I 2011 har samtaler med barn på barneverninstitusjonene og omsorgssentrene og utarbeidelse av plandokumenter hatt spesiell oppmerksomhet.

Den kommunale barneverntjenesten rapporterer hvert halvår om situasjonen i barnevernet og sender hvert kvartal inn slutført kontrollskjema om saksbehandlingen. Dataene brukes aktivt og danner hovedgrunnlaget for Fylkesmannens intervensjoner i enkeltkommuner. 19 kommuner ble fulgt spesielt opp på grunn av fristoversittelser. Fylkesmannen har også behandlet 23 tilsynsklager etter barnevernloven § 2-3 fjerde ledd.

Det er gjennomført landsomfattende tilsyn med barneverntjenesten i fem kommuner. Tilsynene er initiert av Statens helsetilsyn og temaene var kommunenes arbeid med undersøkelser og evaluering av tiltaksplaner til hjemmeboende barn. Det ble avdekket avvik i fire av de fem kommunene.

Psykatri og rus – opptrappingen fortsetter

Det psykiatriske tjenestetilbudet ble betydelig opprustet både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten gjennom opptrappingsplanen. Denne utløp i 2008. Det ser ut til at opptrappingen fortsetter etter planlagte linjer selv om midlene nå er lagt inn i kommunenes rammebevilgninger. Rusarbeidet trenger fortsatt en statusheving i det kommunale lavterskeltilbudet. Vi vil opprettholde vårt fokus på om rusmisbrukere får den helsehjelpen som de har krav på etter loven, dette vil bl.a bli fulgt opp gjennom tilsyn i 2012.

Hjelp til vanskeligstilte på boligmarkedet

Fylkesmannen har bidratt til å få de største kommunene i fylket med i Husbankens fireårige programarbeid: "Boligsosialt utviklingsprogram". Programmet skal bidra til et bedre tilbud for vanskeligstilte på boligmarkedet, slik dette blir definert av kommunen.

Hendelsene 22. juli

Hendelsene på Utøya den 22. juli i 2011 har hatt betydning for Fylkesmannen i Oppland. Mange ungdommer var direkte berørt, det var omkomne fra kommuner i Oppland og gruppen pårørende er stor. Oppfølgings- og rapporteringsarbeidet var i perioden fra juli til september krevende, og vår erfaring er at synkroniseringen og etterspørsel fra forskjellige statlige og sentrale ledd ikke alltid var hensiktsmessig. Dette er evaluert og kommunisert videre til Helsedirektoratet.

Generell kompetanseheving

Det ble gjennomført en rekke kurs og seminarer i løpet av året. Blant disse var jusskonferanse for barneverntjenesten, flere fagsamlinger for barnevernsledere, flere kurs og veiledningsdager for turnuskandidater, konferanser om rusforebyggende arbeid, tiltaksplan mot fattigdom, NAV og boligsosialt arbeid, Samhandlingsreformen og nytt lovverk m.v. Fylkesmannen er gjennom økonomiske fullmakter satt i stand til å bidra målrettet som informasjons- og kunnskapsspreder.

2.3 Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling

Fylkesmannen arbeider forebyggende i forhold til et trygt fysisk oppvekstmiljø, universell utforming og mulighet for fysisk utfoldelse for barn og unge. Dette skjer bl.a. i et tverrfaglig planteam med representanter fra alle fagavdelinger og stab som behandler plansaker etter plan- og bygningsloven. Videre har Fylkesmannen i regionvise møter ført dialog med politisk og administrativ ledelse i alle kommunene om oppvekstvilkår, barnehagetjenestene, barnevernet og grunnopplæringa i kommunene.

Kapasitet og kvalitet i barnehagene

Fylkesmannen har arrangert samlinger for barnehageansvarlige i alle kommuner i Oppland der bl.a. likeverdig behandling har vært tema. Utbygging/retten til barnehageplass har vært tema gjennom løpende veiledning, dialog og møter med kommuner. Alle kommunene rapporterer at de oppfyller den lovfestede retten til barnehageplass og har full barnehagedekning.

Fylkesmannen har veiledet kommunene og private aktører løpende og gjennom å arrangere en rekke fagdager og samlinger. Veiledningen er i hovedsak knyttet til nasjonale føringer for sektoren; jf. Stortingsmelding nr. 41, overføring av rammetilskudd, fagområder i rammeplanen, pedagogisk bemanning, tilskudd og barnehagejuss.

Fylkesmannen har gjennomført fem likelydende kursdager for å styrke språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn, med foreleser fra VIOMA Inspirert. Det er i tillegg gjennomført fire kursdager med Høgskolen i Hedmark og Nafø med samme tema. Målgruppa har vært alle ansatte i barnehagene.

Det ble høsten 2011 invitert til en fagdag med professor Berit Bae som foreleser. Temaet var relasjonskompetanse og barns medvirkning. Målgruppa var alle ansatte i barnehagene. Interessen for dagen var svært stor; det var 500 deltakere og flere måtte avvises.

Fylkesmannen har gjennomført tre tilsyn innen barnehagesektoren i 2011. Systemrevisjon er benyttet som metode.. Temaene for tilsynene har vært kommunenes tilsyn med styrerressursen og med barnehagene. Fylkesmannen har vektlagt å bruke resultatene og erfaringene fra tilsyn som grunnlag for ulike drøftinger med kommunene.

Risikovurdering lagt til grunn for valg av tilsynsobjekt

På utdanningsområdet er det brukt svært mye ressurser på tilsyn og oppfølging av regelverk i 2011. Det er gjennomført tilsyn i tråd med det nasjonale oppdraget fra Utdanningsdirektoratet. Utover dette er det gjennomført prioriterte tilsyn, egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn slik som beskrevet i kap 3, resultatområde 31.1. Disse tilsynene er gjennomført på grunnlag av ROS-analyse med bakgrunn i klagesaker, nasjonale prøver, grunnskolestatistikk, oppslag i lokalavisene og kunnskap som ellers har tilflytt Fylkesmannen. Fylkesmannen har de seinere årene gjennomført utstrakt veiledning om regelverket både i forkant og i etterkant av tilsyn.

Fylkesmannen har i ulike møter med skoleeiere hatt hovedfokus på elevers rett til et godt psykososialt miljø, tidlig innsats i læringsarbeidet og frafall i videregående skole. Det er gjennomført en rekke samlinger og møter om regelverk.

I regionmøter, møter med politisk og administrativ ledelse i kommunene, har Fylkesmannen siste år hatt spesiell oppmerksomhet på frafall i videregående skole og tidlig innsats. Fylkesmannen har forsøkt å skape bevissthet rundt hvilke utfordringer skoleeier bør ta tak i for å bidra til å redusere frafallet.

GNIST-arbeidet

Fylkesmannen har koordineringsansvaret for GNIST-arbeidet i Oppland, og har fulgt opp dette arbeidet gjennom et eget partnerskap i fylket og et arbeidsutvalg. Dette arbeidet er nærmere beskrevet under resultatområde 32.2.

Separasjon og skilsmisse

Fylkesmannen har i 2011 innvilget 412 bevillinger til separasjon og 360 til skilsmisse.

Kommunalt ansvar for krisesentrene

Når det gjelder tilsyn med kommunenes ansvar for et tilbud om krisesenter, har Fylkesmannen valgt kartlegging som tilsynsmetode i 2011: Erfaringene viser et varierende tilbud fra de forskjellige kommunene. Det er tre krisesentre som gir tilbud til kommunene i Oppland. Alle kommunene oppgir at de er tilknyttet et av disse. To av krisesentrene er lokalisert i Oppland og ett er under omstilling. I 2011 har flere kommuner inngått nye avtaler med et annet krisesenter. Det er Fylkesmannens vurdering at krisesentrene gir et godt nok tilbud, jf. krisesenterloven.

Det ble i 2011 holdt en konferanse med tema seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner i samarbeid med Barnehuset, politidistriktene og Sykehuset Innlandet HF. Målgruppen var barnehagepersonell, skolepersonell, helsesøstre, BUP, fastleger, politi, barnevern og tannhelse. Antall deltagere var ca. 140. På grunn av stor etterspørsel arrangeres kurset på nytt.

Integrering

Fylkesmannen personlig har tatt initiativ til Integrerings- og asylforum med deltagere fra IMDi, UDI, Politiet, KS og Fylkesmannen. Hensikten med forumet er å bidra til en god dialog omkring blant annet etablering av flyktningemottak i kommunene.

For bosatte flyktninger som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet, har vi forsøkt å formidle gode erfaringer og påvirke gjennom vårt arbeid med Kvalifiseringsprogrammet. Det er nedsatt en arbeidsgruppe i 2011 i samarbeid med NAV Oppland som vil utvikle et nettverk blant NAV-ansatte ift. flyktningarbeid, bosetting og andre levevilkår.

Inkludering, integrering og bosetting av flyktninger, sett i et kulturelt perspektiv, vil også bli tema på Maihaugenkonferansen i 2012.

Likestilling

Vi har i løpet av året gått gjennom samfunnsdelen i kommuneplanene vi får på høring, og anbefaler at likestillingsperspektivet må integreres i planarbeidet. Vi har i våre uttalelser referert til Likestillingscenterets gjennomgang av kommunenes redegjørelse for likestilling 2010.

Fylkesmannen har også bidratt økonomisk til to nye prosjekter og videreføring av tre lokale i fire ulike regioner med overskrift "samarbeid mellom barnehager og gutter i ungdomsskolen". Guttene fra ungdomsskolen deltar i barnehagens aktiviteter på ettermiddager eller i ferier. Det har vært svært stor interesse for disse prosjektene. Denne barnehagen har fått ekstra midler til å samle alt sitt materiell om dette prosjektet for å spre det til andre interesserte barnehager/kommuner. De har også fått laget film.

En kommune med tre barnehager har i samarbeid med Likestillingscenteret på Hamar jobbet med prosjekter "likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen".

2.4 Arealdisponering og byggesaker

Politikkformidling og vegledning

Fylkesmannen har drevet omfattende politikkformidling og planveiledning også i 2011. Både saksmengde, innsigelser og henvendelser økte fra 2010 til 2011. Mye av veiledningsbehovet er knyttet til tolkning av nytt lovverk og oppfølging av nye fagområder. Møtene i regionalt planforum er fulltignet hver måned og det vurderes hyppigere møter. Fylkesmannen er i ferd med å endre sin interne organisering av plansaksbehandlingen for å møte den store saksmengden. Vi ønsker å være en tydelig og tidlig aktør i kommunenes planarbeid, med bred deltakelse fra alle fagavdelinger i embetet og vi tilstreber besøk eller befaring i større/konfliktfylte saker.

Opplæringsarbeidet startet med en todagers plankonferanse i januar med stor deltakelse fra både politisk og administrativt nivå i kommunene. Tema var ny plan- og bygningslov samt viktige politikkområder innen areal- og samfunnsplanlegging i Oppland. Planstrategi var også et sentralt tema. Det er ellers gjennomført en rekke kurs/seminarer i samarbeid med andre regionale myndigheter i Oppland og nabofylket Hedmark om folkehelse, universell utforming, villrein, naturmangfoldlov, byutvikling (handel/kjøpesenterutvikling), ATP,

samfunnssikkerhet og PlanGIS (Plansatsingsprosjektet i Hedmark og Oppland).

I siste halvdel av 2011 startet regionale og kommunale planstrategiarbeider opp. Fylkesmannen ga innspill til prosess og innhold i regional planstrategi gjennom sin deltakelse i regionalt planstrategiforum, og avtalte egne møter med regional stat for å bidra til samordnet medvirkning. Plankapitlet i Fylkesmannens regionvise kommunebilder for 2011 ble utformet med utgangspunkt i de nasjonale forventningene til kommunalt og regionalt planarbeid. Kommunebildene ble presentert for regionene i november 2011 og brukes som innspill til de kommunale planstrategiarbeidene.

Planbehandling

Fylkesmannen uttalte seg i 2011 til 391 høringssaker på planområdet, fordelt på 55 kommune(del)plansaker, 331 reguleringsplansaker og 5 andre plansaker. Tallet på plansaker holder seg på et høyt nivå sett i forhold til antall kommuner og befolkningsutvikling. Hovedårsaken til dette er den omfattende hytte- og reiselivssatsingen i fylket. Antall høringssaker økte fra 2010 og var på høyde med toppåret i 2009. I 2011 forserte flere kommuner større arealplansaker med tanke på sluttbehandling med sittende kommunestyre før valget. I 40 av uttalelsene ble det fremmet en eller flere innsigelser og det ble gjennomført 6 meklingsmøter. Både antall innsigelser og meklinger var høyere enn i 2009. I løpet av året ble 3 innsigelsessaker oversendt til departementet og 1 innsigelsesbefaring ble gjennomført. Vi mottok ingen innsigelsesavgjørelser fra departementet i 2011. Fylkesmannen mottok i tillegg 263 søknader om dispensasjon fra kommune- og reguleringsplaner på høring i 2011, og klaget på 6 dispensasjonsvedtak.

Innsigelsestemaene var i 2011 spredt på de fleste av Fylkesmannens ansvarsområder. Det har vært spesielt krevende å følge opp arealdeler utformet etter ny plandel og større plansaker knyttet til E6 og annen vegutbygging samt utvikling av hytte-/reiselivsdestinasjoner i fylket. Antall innsigelser knyttet til tettstedsspredning, etablering av varehandel i strid med fylkesdelplan for lokalisering av varehandel i Oppland og RPR for ATP, har økt.

Fylkesmannen har kalt inn og vurdert overprøving av en del kommunale vedtak etter jordloven og konsesjonsloven. Imidlertid er det bare ett vedtak i 2011 som ble omgjort etter forvaltningsloven § 35. Dette ble ikke påklaget.

Når det gjelder byggesakene vil nasjonal politikk knyttet til bl.a. hensyn til klimautfordringer, krav om tilgjengelighet og universell utforming først og fremst bli gitt gjennom innspill til planer. Fylkesmannen har rapportert på saksbehandlingstid på behandling av klagesaker gjennom Sysam. Fylkesmannen har hatt en vesentlig nedgang i antall klagesaker til behandling dette året. I 2010 registrerte vi i Sysam 131 behandlede klager, mens vi i 2011 registrerte 106 behandlede klager.

Jordvern, naturmangfold og miljøhensyn

Nasjonale føringer både på jordvern og naturmangfoldområdet er innskjerpet. Dette er formidlet i dialog med kommunene, i planuttalelser og ved bruk av innsigelsesinstituttet. Interne målkonflikter mellom hensynet til naturmangfold/vassdrag og jordvern er en aktuell problemstilling, særlig ved behandling av større vegplaner.

Norges ansvar for villreinen innebærer en særlig utfordring for Oppland. Regional plan for Rondane Sølnekletten ble oversendt Miljøverndepartementet i 2011. I tillegg ble det meldt oppstart for nye regionale planer for Ottadalsområdet og Dovrefjellområdet. Kommunalt planarbeid avventer nå revisjon og sentral sluttbehandling av planene. Planene vil legge premissene for ivaretagelse av de europeiske villreinstammene i Oppland for lang tid framover, og dette arbeidet vil bli svært viktig også i 2012.

Fylkesmannen har stort fokus på jordvern og tar opp temaet både i møter med kommunene, ved innspill til planer og i høringsuttalelser samt i saker etter jordloven. En del saker dreier seg om omdisponering av små arealer på opptil noen dekar som kommunene ønsker å ta i bruk til bl.a. boligformål. Den største trusselen mot omdisponering av dyrka jord er imidlertid større vegframføringer i fylket. I 2010 ble det omdisponert 285 dekar dyrka jord og Oppland nådde med det halveringsmålet. Tallet for omdisponert areal i 2011 foreligger ikke før juni 2012.

Arealbruk og utbyggingsmønster vektlegges ved innspill til planer i tråd med statlig planretningslinje for klima og energiplanlegging, rikspolitisk retningslinje for samordnet areal og transportplanlegging (ATP) og fylkesdelplan for lokalisering av varehandel i Oppland. Fylkesmannen har deltatt i prosjekt om ATP og byutvikling på Gjøvik i 2011, og et tilsvarende prosjekt for Lillehammer er under oppstart. Et nytt tema som Fylkesmannen ønsker å arbeide videre med er ATP-hensyn i planarbeid for større hytte/reiselivsdestinasjoner. Fylkesmannen har i tillegg fulgt opp temaet klima og energi i regionale planarbeider som regional plan for Hadeland og regional plan

for klima og energi i Oppland.

Folkehelse, barn og unge

Innen helse og oppvekst er det økt fokus på folkehelse, universell utforming, barn og unges interesser og oppfølging av medvirkningsbestemmelsene i plan- og bygningsloven. By- og tettstedsutviklingen følges tett av Fylkesmannens fagavdelinger og det fremmes innsigelser dersom prinsippene om fortetting med kvalitet ikke føles opp i tilstrekkelig grad. Fylkesmannen har i tillegg fulgt opp pilotfylkeprosjektet for universell utforming i Oppland og Hedmark, og har gitt innspill til regional plan for folkehelse som ble lagt til høring på slutten av året. Som følge av klimaendringene er samfunnssikkerhet og beredskap et område som blir stadig mer utfordrende. Dette ble seinest aktualisert ved pinseflommen i 2011. Det fremmes innsigelser til planer med for dårlige ROS-analyser og/eller der planene ikke sikrer tilstrekkelig oppfølging av analysen gjennom valg av arealformål og planbestemmelser.

2.5 Landbruksforvaltning, næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Fylkesmannen har gjennomført og deltatt i ulike tiltak innenfor landbruksbasert næringsutvikling, både for å utvikle tradisjonelt jord- og skogbruk, og for å få fram ny næringsvirksomhet med utgangspunkt i landbrukets ressurser. Arbeidet med næringsutvikling målrettes gjennom de ulike strategiene:

- Strategier for landbruksrelatert næringsutvikling i Oppland, revidert 2009
- Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2008–2011
- Jordvernstrategier for Oppland
- Handlingsplan for økologisk landbruk i Hedmark og Oppland
- Regionalt miljøprogram

Strategisk landbruksforum og regional innsats

Landbruksforum i Oppland – et rådgivende utvalg for behandling av strategier – har som oppgave å komme med innspill til næringsutviklingsarbeidet m.m. Forumet er sammensatt av representanter fra Fylkesmannen i Oppland, Oppland Bondelag, Oppland Bonde- og -småbrukerlag, Mjøsen skog BA, Innovasjon Norge, kommunene, Oppland fylkeskommune og Bioforsk Øst.

Fylkesmannens ulike satsinger er i stor grad gjennomført innen det regionale partnerskapet, dvs. de samme partene som deltar i Landbruksforum. Kontakten mot regionene/kommunene er spesielt godt ivaretatt gjennom regionstillinger. Fylkesmannen har opprettholdt slike stillinger i alle de seks regionene.

Fylkesmannen har bl.a. gjennom sitt tilbud om kurs og møter i kommunene bidratt til å videreutvikle og styrke kommunene som landbrukspolitisk aktør og som pådriver innen nærings- og samfunnsutvikling.

Kulturlandskap vesentlig

Kulturlandskap har også vært et prioritert arbeidsområde, særlig knyttet til forvaltning av Nordherad i Vågå som utvalgt kulturlandskap. De første drifts- og skjøtselsavtalene med grunneiere er inngått i 2011 og over halvparten av grunneierne har inngått avtaler om tiltak.

Økologisk produksjon en utfordring

Økologisk areal inklusive areal i karens utgjør 3,2 % av samlet landbruksareal. Dette er en nedgang fra året før. Nedgangen skyldes hovedsakelig lavere karensareal, dvs. at mindre arealer legges om til økologisk drift. Markedssituasjonen for økologiske produkter generelt gjør at færre produsenter satser på økologiske produksjoner. Økonomiske midler i forbindelse med *Handlingsplan for utvikling av økologisk landbruk i Innlandet 2010–2015* er tildelt 14 spesifikke tiltak som er gjennomført. Prosjektet ”Jøtt Godt! Økologisk mat fra Hadeland” (videreføring av det tidligere Økoløftprosjektet i Hadelandskommunene) er fulgt opp.

Jordvern prioritert

Jordvern har vært et prioritert arbeidsområde. *Jordvernstrategier for Oppland* er fulgt opp i behandlingen av arealsaker. Jordressursene er grunnlaget for langsiktig næringsutvikling, og Fylkesmannen tar opp regjeringens jordvernpolitikk i møter med kommunene og følger opp jordvernpolitikken i behandlingen av jordlovsaker,

uttalelser i dispensasjonssaker og innspill til arealplaner.

Diverse landbrukstiltak/-aktiviteter

- Beitebruksprosjektet er videreført i 2011 og har involvert om lag halvparten av beitelagene i fylket i tiltaksplanlegging, omorganisering m.m.
- Prosjektet for å samle og formidle eksempler på ny bruk av ledige landbruksbygninger er videreført i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark, med Mjøsmuseet som ansvarlig for gjennomføring.
- Det er gjennomført en evaluering med feltundersøkelse av det regionale miljøtilskuddet til biologisk verdifull innmark.
- Den nasjonale kulturlandskapsprisen er fulgt opp aktivt med innmelding av to kandidater, og en av disse fikk spesiell omtale av den nasjonale juryen.
- Det er videreført tiltak innen bioenergi/tre, reiseliv/utmark, Inn på tunet og lokal matproduksjon. Det nye tilskuddet til produksjon av skogsflisråstoff har fått god oppslutning i Oppland.
- Forvaltningskontroller ble på grunn av vakanser i stillinger ikke gjennomført i det omfang som var planlagt. Det ble gjennomført forvaltningskontroll i tre kommuner.
- Valdres og Nord-Gudbrandsdal fikk i 2011 en permanent ordning med lokal forvaltning av bygdeutviklingsmidlene. (Stortingsmelding nr. 9 (2011–2012) om Landbruks- og matpolitikken)
- På klimaområdet er arbeidet knyttet til å gi uttalelse til kommunale klimaplaner. Dette er viktig for å følge opp mål i Stortingsmelding nr. 39 (2008-2009) eller Klimakur 2020 innen jord- og skogområdet.

Lokal forvaltning av nasjonalparker

Fylkesmannen har brukt mye ressurser og prioritert høyt arbeidet med innføringen av den nye forvaltningsordningen for nasjonalparker i 2011. Vi har gjennomført konstituerende møter for Dovrefjell/Sunndalsfjella, Rondane/Dovre, Breheimen og Jotunheimen. I 2011 tilsatte vi nasjonalparkforvaltere for Dovrefjell/Sunndalsfjella og Breheimen.

Vi har, og har hatt, midlertidig sekretariat for flere styrer. Fylkesmannen har vært ansvarlig for å fremme flere hundre saker for styrene i 2011.

Diverse arbeid knyttet til forvaltning av verneområder

- Vi sendte ut formell oppstartsmelding for arbeidet med forvaltningsplan for Langsua årsskiftet 2010/2011.
- Utkast til forvaltningsplan for verneområdene i Breheimen ble sendt DN for andre faglige gjennomgang i desember 2011.
- Vi har ferdigstilt en brukerrettet kortversjon av forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane.
- Bevaringsmål for Ramsar-området Fokstumyra naturreservat ble vedtatt. Dette er et tillegg til tidligere vedtatt forvaltningsplan for reservatet.
- Forvaltning-/skjøtselsplaner for seks områder har vært sendt på høring og er klare for godkjenning på nyåret 2012. I tillegg er en plan gjort klar for høring.
- Planer for sju områder er igangsatt.

Innen skogvern har Fylkesmannen sendt ut oppstartsmelding for sju nye områder i 2011 etter ordningen med frivillig vern. En verneplan for ti områder er gjort klar for høring. Flere andre områder som er tilbudt for vern, er også i prosess. Vi har sendt ut oppstartsmelding for to områder som tilhører Ovf (myndighetsstyrt vern).

”Bruk-vern”-prosjektet

Fylkesmannen har i perioden 2009-2011 gjennomført et prosjekt om ”Bruk-vern”. Målet har vært å omsette politiske signaler om bruk og vern til praktisk forvaltning, både i forhold til økt verdiskaping og målstyrt forvaltning. Prosjektet har vært et samarbeid mellom landbruks- og miljøvern avdelingen, og har hatt økonomisk støtte fra Direktoratet for naturforvaltning og Landbruks- og matdepartementet. I prosjektet har en bl.a. utarbeidet den første besøksstrategien for en norsk nasjonalpark og gjennomført ulike verdiskapings tiltak i tilknytning til Langsua nasjonalpark. Rapporter fra prosjektet er lagt ut på: <http://www.fylkesmannen.no/fagom.aspx?m=53063&amid=3547322> Prosjektet har vært i tråd med målsettingene i verdiskapingsprogrammet for naturarven, målstyrt forvaltning, utviklingen av bevaringsmål i vernede områder, forvaltningsplanarbeid i store og små verneområder og Fylkesmannens arbeid med verneplanprosesser.

Fylkesmannen har bidratt etter retningslinjer fra DN i pilotprosjektene for målstyrt forvaltning, med ansvar for Skottvatnet naturreservat der et større restaureringsprosjekt ble slutført.

Naturmangfold og naturmangfoldloven

Fylkesmannen arrangerte i 2011 to regionale samlinger for kommunene med opplæring i naturmangfoldloven. Kurset inneholdt en innføring i overordna prinsipper i loven, gjennomgang av nye forskrifter om utvalgte naturtyper og prioriterte arter, i tillegg til bruk av naturmangfoldloven i kommunens behandling av saker etter plan- og bygningsloven og jord- og skogloven. Det var stor oppslutning fra kommunene og deltakerne ga gode tilbakemeldinger på opplegget.

Når det gjelder naturmangfold har Fylkesmannen i 2011 gjennomført systematisk og målrettet kartlegging av den utvalgte naturtypen (UN) ”slåttemark” og de prioriterte artene (PA) ”dragehode” og ”storporet flammekjuka”. Det er også utarbeidet skjøtselsplaner for mange av lokalitetene. Mange nye lokaliteter er dokumentert, og informasjon/skjøtselsplan er sendt til grunneiere. Kartlegging av slåttemark vil fortsette i 2012, mens vi nå regner med å ha svært god dekning mht. kartlegging av dragehode i fylket. Fylkesmannen/DN bevilget nærmere 700.000 kroner i tilskudd til skjøtselstiltak etc. for utvalgte naturtyper og prioriterte arter i 2011. Fylkesmannen i Oppland har det nasjonale koordineringsarbeidet for handlingsplanene for ”storporet flammekjuka” og ”kalksjøer”. Det er satt i gang en prosess mht. frivillig vern for å sikre et område med forekomst av den prioriterte arten storporet flammekjuka. For kalksjøer har hovedinnsatsen vært rettet mot kartlegging, tilstandsvurdering og tiltaksutredning. Det har vært gjennomført arbeid innenfor ti fylker i 2011 med midler fra handlingsplanen. Det er også gjennomført kartlegging og utredninger som ledd i oppfølgingen av ulike handlingsplaner for prioriterte arter og naturtyper, knyttet til hubro og elvesandjeger. Fylkesmannen ble i 2011 tildelt ansvaret for utarbeidelse av ”faggrunnlag” for knottblom og elfenbenslav. Faggrunnlagene skal gi grunnlag for vurderinger om disse artene skal foreslås som prioriterte arter jf. naturmangfoldloven. Konsulenter ble engasjert til å utarbeide faggrunnlag.

Innen arbeidet med fremmede arter har Fylkesmannen gitt støtte til flere kommuner for bekjempelse av kjempespringfrø, kjempebjørnkjeks og tromsøpalme.

Rovviltnemnda

Fylkesmannen i Oppland er sekretariat for rovviltnemnda i region 3. Landbruksavdelingen og miljøvernavdelingen samarbeider tett i dette arbeidet. Samarbeidet med nemnda fungerer godt. Fylkesmannen (landbruksavdelingen og miljøvernavdelingen) har de siste årene gjennomført regionale møter om rovvilt og beitebruk der også Mattilsynet deltar, og hvor alle beitelag, tamreinlag og kommuner blir invitert. Vi har også tatt initiativ for at miljøsidia i større grad skal involvere seg.

Vi har høy beredskap og vi har økt vår informasjon om rovvilt i beitesesongen for sau. Nemnda har revidert forvaltningsplanen i 2011, og oversendt den til DN for uttalelse. Som sekretariat har vi arbeidet mye med denne revisjonen. Oppland har bestandsmål for jerv og gaupe, og vi har ligget nær disse målene de siste årene. Tapene av sau til rovvilt økte fra 2010 til 2011. Det er arbeidet med forebyggende og konfliktdependende tiltak i samarbeid med kommunene. Det er fortsatt potensial for mer effektive, langsiktige forebyggende tiltak.

Vannrammedirektivet

Fylkesmannen har et tett samarbeid med fylkeskommunen innen arbeidet med vannrammedirektivet. Alle de tre store vannområdene i fylket er i gang med arbeidet og alle har egen prosjektleder. Karakteriseringsarbeidet fram mot andre planperiode er nær fullført og forventes ferdigstilt innen 1. mars 2012.

Høringer på arealplaner

Klima, energi- og transportløsninger er vurdert ved høring av arealplaner. Klima er videre tatt opp som tema i dialog med kommunene bl.a. i regionalt planforum og på Fylkesmannens regionmøter. Alle kommunene i Oppland har utarbeidet klima- og energiplan. Klima er valgt som fokusområde i Fylkesmannens strategi 2011-2013, og fra 1. april 2012 opprettes det et treårig prosjekt der veiledning og oppfølging av kommunene vil stå sentralt. Prosjektet vil både omfatte arbeid med klimagassreduksjon og klimatilpasning.

Nettstedene Miljøstatus i Oppland fylkesmannen.no er oppdatert, men noen temaside trenger ytterligere oppdatering og fornyelse. Se www.fylkesmannen.no og www.miljostatus.no.

Tilsyn på miljøområdet

Fylkesmannens tilsynsarbeid på miljøområdet, er omtalt under kapittel 3, pkt. 07.3. I 2011 har tilsynsarbeidet bestått av aksjoner rettet mot næringsmiddelbedrifter (6 stk.), biloppsamlingsplasser (8 stk.), asfaltproduserende virksomhet (7 stk.) og bilverksteder (34 stk.). De tre første aksjonene ble utført i samarbeid med Klima- og forurensningsdirektoratet. Samtidig med kontrollene rettet mot asfaltproduserende virksomhet inngikk også en risikoaksjon (særskilt kontroll av virksomhetenes arbeid med reduksjon av risiko), i samarbeid med flere andre tilsynsetater. Fylkesmannen har også foretatt systemrevisjoner (tilsyn over flere dager) av to virksomheter.

Lukking av avvik fra kontroller må dokumenteres innen angitte frister, alvorlige avvik følges opp med nye kontroller. Fylkesmannen politianmeldte én virksomhet i 2011, for brenning av antatt farlig avfall. Denne saken er ikke ferdigbehandlet av påtalemyndigheten.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Fylkesmannen var involvert i fire hendelser i 2011:

- sterk kulde vinteren 2011
- flommen i pinsehelga
- terrorhendelsene den 22. juli
- ekstremværet Dagmar i romjula.

Av disse var flommen i pinsen mest krevende, og det har blitt gjort et betydelig arbeid i forbindelse med håndteringen og etterarbeidet av hendelsen. Til tross for en kompleks hendelse med mange skader på avling og infrastruktur, gikk det bra. Ingen døde eller ble skadd, og alle med beredskapsansvar gjorde en god jobb.

Fylkesmannens samordningsansvar står sterkt under selve krisen, men kommunene ønsket seg også en mer synlig og tydelig Fylkesmann etter hendelsen når skader skal utbedres. Det er viktig at også denne innsatsen samordnes, og Fylkesmannen har derfor arbeidet tett med kommunene med erstatningsspørsmål, Fylkesmannen i Oppland vil ta opp det med de aktuelle departementer og direktorater som arbeider med en kommende stortingsmelding at Fylkesmannen må gis et formelt samordningsansvar også etter krisen.

Det er i samarbeid med Oppland fylkeskommune utarbeidet Regionplan for samfunnssikkerhet og beredskap 2010–2013. Denne fungerer også som risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS), og danner grunnlaget for oversikt over risiko og sårbarhet i fylket. Regionplanen er vedtatt i fylkestinget. I tillegg får Fylkesmannen oversendt ROS fra kommunene og statlige etater. Sammen med tilsyn, øvelser og møter med kommunene og etatene i fylket, danner dette til sammen en helhetlig oversikt over risiki og sårbarhet.

Fylkesmannen har gjennom planbehandling av i alt 47 kommune(del)planer og 349 reguleringsplaner fremmet innsigelse til 11 reguleringsplaner og 1 kommuneplan innen samfunnssikkerhet. En av disse gikk til mekling.

Klimatilpasning poengteres i alle møter og seminarer, og Fylkesmannen har anbefalt at klimautfordringer innarbeides i risiko- og sårbarhetsanalyser både kommunalt og statlig.

I løpet av 2011 ble det gjennomført seks tilsyn med kommuner innen samfunnssikkerhet og beredskap.

Det ble i løpet av perioden avholdt fem kommunale beredskapsøvelser. Fylkesmannen påser at scenarier som velges for kommunale øvelser også har et helseperspektiv for å øve kommunens beredskapsplaner innen helse. Vannverk og vannforsyning er regelmessig belyst innen øvelser i kommunene.

Fylkesmannen ivaretar 200 personer på fritaksordningen.

Fylkesmannen startet i 2010 prosessen med å innføre nytt krisestøtteverktøy (CIM) i kommunene og hos Fylkesmannen. Dette arbeidet ble videreført i 2011, og vil fortsette i 2012.

Fylkesberedskapsrådet

Fylkesmannen har i perioden gjennomført tre møter i fylkesberedskapsrådet, hvor det ene var evaluering etter flommen i pinsen. På dette møtet var også de berørte kommunene representert. Det er også arrangert to møter med de beredskapsansvarlige i kommunene, samt et møte med brannsjefene i Oppland. I tillegg har beredskapsstaben vært representert ved et kommunalt beredskapsråd. Beredskapsstaben har også deltatt på flere planleggingsmøter for planlegging av øvelser, utvikling av ROS og arealplaner.

2.7 Vergemål

Ansvar for vergemål overføres fra kommunene til Fylkesmannen den 01.07.2013. Dette vil si at Fylkesmannen overtar rollen til Overformynderiet.

Det har vært noe arbeid med dette i 2011, blant annet informasjon i et møte med overformynderiene.

Arbeidet er påbegynt, og følger framdriftsplanen til Sentral prosjektgruppe i regi av Justis- og beredskapsdepartementet.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

I 2011 har Oppland hatt to besøk fra Kongehuset. Kronprinsen var til stede på Gjøvik kommune sitt 150 års jubileum 11. mars. Kronprinsfamilien var med på IMDIs Til Topps arrangement og gikk opp til Galdhøpiggen, 25. juni. Kronprinsessen og barna var med på et kulturarrangement dagen før, 24. juni på Presthaugen i Lom

00.2 Tildeling av ordener og medaljer

32 personer i Oppland fikk i 2011 tildelt Kongens fortjenstmedalje. 30 personer fikk medaljen i sølv og to fikk gullmedalje. Dette er en økning på ni medaljer fra 2010 da det ble delt ut 20 sølvmedaljer og tre gullmedaljer. Fordelingen mellom kvinner og menn var i 2011 13 medaljer til kvinner og 19 til menn.

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 Naturens mangfold og friluftsliv

01.1 Bærekraftig bruk og beskyttelse av leveområder

Hensynet til viktige arealer for biologisk mangfold ivaretas i den løpende plansaksbehandlingen og gjennom verneplanarbeidet.

Områdevern og forvaltning

Innen områdevern har det største arbeidet i 2011 vært knyttet til innføringen av den nye forvaltningsordningen for store verneområder. Fylkesmannen har brukt mye ressurser og prioritert dette arbeidet høyt i 2011. Vi har gjennomført konstituerende møter for Dovrefjell/Sunndalsfjella, Rondane/Dovre, Breheimen og Jotunheimen. I 2011 tilsatte vi nasjonalparkforvaltere for Dovrefjell/Sunndalsfjella og Breheimen. Ansettelse av nasjonalparkforvalter for Rondane/Dovre har vært krevende, med svært få kvalifiserte søkere. Vi har, og har hatt, midlertidig sekretariat for flere styrever. Fylkesmannen har vært ansvarlig for å fremme flere hundre saker for styrene i 2011. Fylkesmannen har en offensiv holdning til å bidra til en god implementering av den nye forvaltningsmodellen.

Vi sendte ut formell oppstartsmelding for arbeidet med forvaltningsplan for Langsua årsskiftet 2010/2011. Vi har arbeidet med forvaltningsplanutkastet i 2011, men ikke hatt ønsket framdrift. Ny framdriftsplan er avtalt med DN. Utkast til forvaltningsplan for verneområdene i Breheimen ble sendt DN for andre faglige gjennomgang i desember.

Fylkesmannen har bistått regjeringsadvokaten løpende med erstatningsoppgjør for store verneområder (de såkalte "etterslepssakene" og Langsua).

Hjerkinn: Fylkesmannen følger opp tilbakeføringsplanen og viser til e-post til DN v/Nord-Varhaug om dette.

Fylkesmannen har bidratt etter retningslinjer fra DN i pilotprosjektene for målstyrt forvaltning, med ansvar for Skottvatnet naturreservat, og i arbeidet med Emerald network. I den sammenheng ble et større

restaureringsprosjekt i Skottvatnet slutført.

Langsua nasjonalpark med tilliggende verneområder ble vedtatt opprettet 11. mars 2011. Det har vært mye arbeid med iverksettingen av dette. Bl.a. hadde Fylkesmannen koordineringen av åpningen av nasjonalparken. Fylkesmannen leder organisasjonskomiteen og har sekretariatet for 50-års-jubileet for Rondane nasjonalpark.

En brukerrettet kortversjon av forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane er ferdigstilt.

Skogvern

Det ble sendt ut oppstartsmelding for 7 nye områder i 2011 etter ordningen med frivillig vern. En verneplan for 10 områder er gjort klar for høring. Flere andre områder som er tilbudt for vern, er også i prosess.

Det er sendt ut oppstartsmelding for 2 områder som tilhører Ovf (myndighetsstyrt vern).

Forvaltningsplaner mindre verneområder

Bevaringsmål for Ramsar-området Fokstumyra naturreservat ble vedtatt. Dette er et tillegg til tidligere vedtatt forvaltningsplan for reservatet. Forvaltning-/skjøtselsplaner for 6 områder har vært sendt på høring og er klare for godkjenning på nyåret 2012. I tillegg er en plan gjort klar for høring. Planer for 7 områder er igangsatt.

Bruk/vern

Brukerundersøkelser i Jotunheimen er rapportert. Det er laget utkast til vertskapsstrategi for Jotunheimen nasjonalpark. Det er gjennomført tiltak for å legge til rette for verdiskaping i tilknytning til Langsua nasjonalpark (markdag, turfoldere, kompetansehevnede tiltak). Observasjonsstudier ved infopunkter nær nasjonalparkene (eksempel på målstyrt forvaltning) er rapportert. Andre arbeidsoppgaver omfatter drift av regionalt fagnettverk for bruk-vern, deltakelse i arbeidsgruppe for utarbeiding av nasjonal mal for informasjonsspermer til reiselivsbedrifter i/nær nasjonalparkene, og deltakelse i nasjonal referansegruppe for verdiskapingsprogrammet for naturarven.

Vassdragsforvaltning

Den største utfordringen innen vassdragsforvaltningen i fylket er knyttet til Gudbrandsdalslågen med Otta og Mjøsa. Dette utgjør et stort sammenhengende vassdragsområde, og er det vassdrag som representerer de største miljøverdiene i fylket. Vassdraget er under stadig inngrepspress, noe som truer med å fragmentere og forringe vassdragets helhetsverdi. Særlig utfordrende nå er planer om flere store elvekraftverk i hovedvassdraget og etablering av ny E 6 gjennom Gudbrandsdalen.

Ellers har reparasjonstiltak etter flommen i pinsen i 2011 medført store inngrep i sidevassdrag i Gudbrandsdalen, noe som har medført betydelig inngrep. Det har vært en utfordring at flere slike tiltak både i offentlig og privat regi har blitt og fortsatt blir iverksatt uten nødvendig behandling.

Fylkesmannen vurderte i 2010 en melding om etablering av et større elvekraftverk i Lågen. Fylkesmannen har tidligere uttalt seg i forbindelse med samlet plan vurdering av kraftverket og frarådd at det åpnes for søknad, men ikke fått medhold i dette. I tillegg har Fylkesmannen uttalt seg om 3 konsesjonssøknader om etablering av små kraftverk, hvorav ett i vernet vassdrag. Fylkesmannen har tilrådd at det gis konsesjon for etablering av kraftverk i alle de tre sakene, I 2011 har Fylkesmannen uttalt seg til meldinger om to små kraftverk i forbindelse med konsesjonsplikt-vurdering. Av disse ble det anbefalt at kraftverket kunne bygges uten konsesjonsbehandling for ett som ikke lå i vernet vassdrag og anbefalt at det må kreves konsesjon for ett kraftverk i vernet vassdrag. Videre har Fylkesmannen har i 2011 uttalt seg til to søknader om konsesjon for små kraftverk, hvorav ingen i vernet vassdrag. Det er anbefalt at konsesjon gis for ett kraftverk og at konsesjon ikke gis på eksisterende grunnlag for det andre.

Vanndirektivet

Fylkesmannen har deltatt aktivt i arbeidet i de to store vannregionene i fylket, Vannregion Glomma og Vannregion Vestviken. I de øvrige vannregionene som berører fylket har vi hatt en mer begrenset deltagelse. Tilsvarende har vi nedlagt mye arbeid på deltagelse i de tre store vannområdene i fylket, Mjøsa, Randsfjorden og Valdres, og hatt en mer begrenset innsats i mange mer perifere vannområdene i fylket. Fylkesmannen og fylkeskommunen har hatt et tett samarbeide om arbeidet i vannområdene.

I 2011 er karakteriseringen av alle vannforekomster i fylket nær fullført. Ferdigstilling er planlagt innen 1. mars 2012. Overvåking og problemkartlegging er gjennomført som forutsatt innenfor de tilgjengelige økonomiske rammer. Innenfor en del sektorer er det vanskelig å få bidrag til overvåkingen i tråd med prinsippet om at

forurensere skal betale, pga manglende hjemmelsgrunnlag for å gi pålegg. Tilgangen på statlige overvåkingsmidler er derfor viktig for å få til relevant overvåking i forhold til en del påvirkningstyper, bla landbruk og vassdragsinngrep uten konsesjon.

01.2 Bærekraftig bruk og beskyttelse av arter, bestander og genressurser

Rovviltforvaltning

Fylkesmannen i Oppland er sekretariat for rovviltnemnda i region 3. Nemnda gir oss gode tilbakemeldinger for arbeidet vårt. Vi har de senere årene høynet beredskapen og økt vår aktive informasjon om rovvilt i beitesesongen for sau. Nemnda har revidert forvaltningsplanen i 2011, og oversendt den til DN for gjennomsyn. Fylkesmannen har hatt mye arbeid knyttet til dette. Oppland har bestandmål for jerv og gaupe, og vi har ligget nær disse målene de siste årene. Tapene av sau til rovvilt økte fra 2010 til 2011. Det er fortsatt et betydelig potensial for mer effektive, langsiktige forebyggende tiltak.

Viltforvaltning

Tilskuddsmidlene fra viltfondet er fordelt ihht retningslinjer. Det er avgitt felles uttalelse med Fylkesmannen i Hedmark til både 1. og 2. høring av regional plan for Rondane og Sølknletten (villrein). Det er også avgitt høringsuttale til planprogrammet for regional plan for Ottadalen villreinområde. Deltakelse i arbeidsgrupper for regionale planer for Rondane, Ottadalen og Dovrefjell.

Forvaltning av innlandsfisk

Hovedinnsatsen på fagområdet har vært rettet mot å ivareta leveområder for fisk/ferskvannsorganismer og er sterkt knyttet opp mot vassdragssaker, vanddirektiv og plansaker. I tillegg er konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer fulgt opp med bla undersøkelser og justeringer av pålegg om avbøtende tiltak. Kalkingen er gjennomført som planlagt.

Forvaltning av truede arter og naturtyper

I 2011 er innsatsen i stor grad rettet mot prioriterte arter og utvalgte naturtyper, samt oppfølging av handlingsplaner. Vi har fordelt tilskuddsmidler til 4 tiltak for prioriterte arter og 9 tiltak for utvalgte naturtyper. Det er i tillegg til handlingsplansmidler gjennomført en betydelig innsats for kartlegging og tiltaksutredninger. Fylkesmannen har videre hatt det nasjonale koordineringsarbeidet for handlingsplanene for storporet flammekjuka og kalksjøer. Innenfor den sistnevnte handlingsplan er det gjennomført betydelig innsats i øvrige deler av landet.

Kalksjøer og elvemusling har vært viet stort fokus også i arbeidet med vannforskriften.

Når det gjelder kartleggingsarbeidet har Oppland hatt fokus på den prioriterte arten "dragehode", samt den utvalgte naturtyper "slåttemark". Det er gjennomført kartleggingsprosjekter og utarbeidelser av skjøtselsplaner for lokaliteter i Gjøvik-Toten-Land regionen, samt i Hadeland og i Ottadalen. I tillegg er det sendt informasjon til alle grunneiere.

01.3 Fremmede arter og GMOer

Fylkesmannen har gitt økonomisk støtte til tre prosjekter for fjerning av fremmede arter:

Bekjemping av kjempebjørnekjeks og kjempespringfrø i regi av Landbrukskontoret for Lillehammerregionen.

Bekjemping og kartlegging av kjempebjørnekjeks i Østre Toten kommune. Kommunen legger har lagt en betydelig egeninnsats i prosjektet.

Kartlegging og bekjemping av kjempespringfrø rundt Fåvang naturreservat i regi av Landbrukskontoret for Midt-Gudbrandsdal. Landbrukskontoret har her hatt en egen prosjektansatt for å arbeide med dette i tett samarbeid med Statens vegvesen Region Øst langs E6.

01.4 Friluftsliv

Ivaretagelse av attraktive friluftslivsområder

Hensyn til friluftsområder og friluftsliv ivaretas gjennom plansaksbehandling.

Fylkesmannen som grunneier/rettighetshaver på vegne av staten i de statlig sikrede friluftsområdene

Ingen søknader om midlertidig omdisponering av statlig sikra friluftsområder (inntil 10 år).

Ingen aktuelle forvaltningsplaner (tiltaksplan for tilrettelegging) for godkjenning.

Tilrettelegging for jakt og fiske

Jegerprøven gjennomført som tidligere. Fylkesmannen mottok kommunenes refusjonskrav for utgifter de har hatt ved gjennomføring av jegerprøven og sendte samlet krav til DN.

Resultatområde 03 Vannforurensning, miljøgifter og avfall

03.1 Overgjødsling og nedslamming

Innen avløpssektoren har Fylkesmannen avgjort en søknad om endring av utslippstillatelse, samt svart på generelle henvendelser og formelle spørsmål. Det har i tillegg vært noe oppfølging av kontrollaksjon avløp 2010. Mye ressurser har gått med til å bidra i karakteriseringsarbeidet innen arbeidet med helhetlig vannforvaltning.

03.2 Oljeforurensning

Mye av forarbeidet til MOB Land kartleggingen er gjennomført. Lanseringen er utsatt i påvente av en gjennomgang for å se på muligheten for å inkludere MOB-land-kartet i InnlandsGIS, slik at verktøyet blir tilgjengelig i en nettbasert kartløsning. Fylkesmannen deltar som miljøfaglig rådgivere ved aksjoner og øvelser, og i IUA Oppland gjennom styredeltagelse.

03.3 Miljøgifter

Fylkesmannen har deltatt i arbeidet med Miljøhandlingsplan for Mjøsa. Det forventes en siste opprydding i Kanalen våren 2012. Etter tildeling av skjønnsmidler for 2012 har Fylkesmannen bedt Lillehammer kommune sammenstille resultatene fra miljøovervåking på Strandtorget/Busmoen

Fylkesmannen har i 2011 gitt Gjøvik kommune tillatelse til å mudre og dumpe masser ved to lokaliteter i Mjøsa i forbindelse med en ny kloakkledning og nytt vanninntak.

Vi har i løpet av 2011 gått gjennom og kvalitetssikret store deler av informasjonen i databasen Grunnforurensning. Det er også gjort en innsats for å komme ajour med antall manuelle og automatiske brukertilfeller, og dette arbeidet fortsetter kontinuerlig.

I Oppland har vi 2 lokaliteter på listen over prioriterte grunnforurensningslokaliteter. Nygard deponi (Gjøvik) følges opp av avfallsselskapet gjennom et overvåkningsprogram, hvor resultatene fremstilles i en årlig miljørapport. Kværner-Mesna følges opp av Lillehammer kommune i henhold til kapittel 2 i forurensningsforskriften. Lillehammer kommune er også gitt skjønnsmidler for å ferdigstille en rapport over de undersøkelser som er gjort i forbindelse med lokaliteten.

Det gamle industriområdet Toten Cellulose (Gjøvik) sto ikke på den gamle prioriteringslisten, men har hatt høy prioritet. Fremdriften har dessverre ikke vært som ønsket, men arbeidet fortsetter i 2012.

03.4 Avfall og gjenvinning

Avfallsanlegg med deponier er fulgt opp gjennom årsrapporteringen.

Totalt 5 mottaksplasser for farlig avfall ble kontrollert i 2011. Dette som en oppfølging til en aksjon rettet mot bilverksteder og farlig avfall. Det har vist seg at endel mottaksplasser for farlig avfall er lite aktive for å sørge for deklarerer av farlig avfall fra virksomheter.

Miljøvernavdelingen utførte to systemrevisjoner i 2011, hvorav den ene gjaldt et fragmenteringsverk (Norsk Metallfragmentering AS). Ellers har ett selskap fått revidert sin tillatelse for drift av sorteringsanlegg for næringsavfall (utvidelse av årstonnasje). Et interkommunalt avfallselskap fikk revidert sin samletillatelse, og samtidig avslag på søknad om utvidelse av biogassanlegg. Sistnevnte vedtak ble påklaget til Klif og er p.t. ikke ferdigbehandlet.

Fylkesmannen får endel henvendelser og tips om forsøpling og ulovlig avfallshåndtering. Slike henvendelser viderefremmes til aktuelle kommuner med informasjon om kommunens oppgaver og myndighet etter forurensningsloven. Også observasjon av ulovlig brenning av avfall blir rapportert til aktuell kommune.

Resultatområde 04 Luftforurensninger og klima

Generell status

Fylkesmannen følger opp sitt klimaansvar gjennom formidling av statlige føringer på egne nettsider, innspill til kommunenes klima- og energiplaner, og veiledning i løpende plansaksbehandling. FM bidrar ved oppstart av regional plan for klima og energi. Klima er valgt som fokusområde i FMs strategi 2011-2013, og det opprettes nå et treårig prosjekt der veiledning og oppfølging av kommunene vil være en hovedsak. Prosjektet vil både omfatte arbeid med klimakutt og klimatilpasning.

04.1 Klimaendringer

Fylkesmannen er kjent med norsk klimapolitikk, og formidler informasjon og veiledningsmaterieell på egne nettsider og i dialog med kommunene.

Alle kommuner i Oppland har vedtatt klima- og energiplan, enten som kommunedelplan eller gjennom regionalt samarbeid. Fylkesmannen har gitt innspill ved høring av kommunenes planer og har deltatt i arbeidsgruppe i regi av fylkeskommunen vedr. oppstart av regional klima- og energiplan for Oppland.

Klima, energi- og transportløsninger er vurdert ved høring av arealplaner i tråd med statlig planretningslinje (SPR) for klima- og energiplanlegging i kommunene. Det er ikke varslet innsigelser i 2011 med bakgrunn i SPR.

Klima er valgt som fokusområde i Fylkesmannens strategi 2011-2013, og fra 1. april 2012 opprettes det et treårig prosjekt der veiledning og oppfølging av kommunene vil stå sentralt. Prosjektet vil både omfatte arbeid med klimagassreduksjon og klimatilpasning.

04.3 Luftforurensning

Fylkesmannen har gitt Lillehammer kommune skjønnsmidler til investering og drift av regional målestasjon for luftkvalitet.

04.4 Støy

Statens vegvesen vil ferdigstille kartlegging av støy fra riks-og fylkesvegen medio 2012.

Resultatområde 06 Planlegging for en bærekraftig utvikling

06.1 Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Nasjonal politikk formidles og ivaretas gjennom veiledning i løpende saksbehandling, deltakelse i regionalt planforum, planmøter og prosjekter, kursing av kommunene og gjennom nettstedet www.planoppland.no. I januar 2011 ble det arrangert en todagers plankonferanse med stor deltakelse fra både politisk og administrativt nivå i kommunene. Tema var ny plan- og bygningslov samt viktige politikkområder innen areal- og samfunnsplanlegging i Oppland. Se også 06.2.

Plankapitlet i Fylkesmannens "kommunebilder" inneholdt i 2011 en konkretisering av de nasjonale forventningene, som innspill til kommunenes planstrategiarbeid og løpende planlegging.

Fylkesmannen har også vært aktiv deltaker i fylkeskommunens arbeid med regional planstrategi og har bl.a. spilt inn konkrete planbehov i tråd med de nasjonale forventningene ut fra særlige utfordringer i Oppland. Se også 06.3.

Klima, forurensning og lokalisering av utbygging i areal- og transportplanlegging

Arealbruk og utbyggingsmønster vektlegges ved innspill til planer i tråd med statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging og rikspolitisk retningslinje for samordnet areal- og transportplanlegging. Lokalisering av handel har vært et tema i flere kommuner, og Fylkesmannen har fremmet innsigelse pga. konflikt med nasjonale retningslinjer. Fylkesmannen deltar i ATP-prosjekt sammen med Gjøvik kommune, Oppland fylkeskommune og Statens vegvesen. Fire samlinger er gjennomført i 2011, og strategi for langsiktig byutvikling er utarbeidet. Fylkesmannen har også gitt innspill om ATP-hensyn i planarbeid for større hytte/reiselivsdestinasjoner. Fylkesmannen har i tillegg fulgt opp temaet klima og energi i regionale planarbeider som regional plan for Hadeland og regional plan for klima og energi i Oppland.

Fylkesmannen fremmet innsigelse med bakgrunn i ATP-hensyn til 7 plansaker i 2011. Av disse dreide 5 seg om varehandel, hvorav fylkesdelplan for lokalisering av varehandel i Oppland var en del av innsigelsesgrunnlaget i 4 av uttalelsene. Av de 7 innsigelsene er 1 ATP-innsigelse oversendt Miljøverndepartementet, mens 1 ATP-innsigelse fortsatt er under behandling. Status for de fem varehandel-innsigelsene er at 1 er tatt til følge, 1 er i ferd med å bli tatt til følge og at 3 saker er vedtatt med innsigelse. Fylkesmannen behandlet ingen samtykkesaker eller plansaker der lokalisering av statlige nybygg var hovedsak.

Naturmangfold, landskap og friluftsliv i arealplanleggingen

Hensyn til naturmangfold, landskap og vannressurser ivaretas i veiledning og innspill til planer. Fylkesmannen påser bl.a. at miljøhensyn ivaretas ved lokalisering av fritidsbebyggelse. Særlig fokus har vi på å sikre byggeforbudssoner langs vassdrag, unngå tiltak i villreinens leveområder og inngrepsfrie naturområder, og sikre at arter og naturtyper med særlig verdi for biologisk mangfold blir ivarettatt. Samspillet mellom naturmangfoldloven og PBL er tatt opp på kurs for kommunene, sammen med forskrifter om utvalgte naturtyper og prioriterte arter. Fylkesmannen deltar i arbeidet med regionale planer for fjellområder med villreininteresser (Rondane, Dovrefjell og Ottadalen). Regional plan for Rondane ble slutført i 2011 og ligger til godkjenning i MD. Store vegprosjekter i fylket er krevende å følge opp for å sikre miljøinteressene. Dette gjelder ikke minst E6 gjennom Gudbrandsdalen, men også E16 i Valdres, rv35 i Jevnaker og rv4 i Lunner.

Energi

Fylkesmannen påser at vurdering av energiløsninger inngår i planer og konsekvensutredninger. Miljøhensyn er vektlagt i uttalelser til konsesjonssøknader om utbygging av vannkraft og vindkraft. Det er ikke igangsatt arbeid med regionale planer for vindkraft eller små vannkraftverk i Oppland i 2011.

Tverrfaglige plantema

Fylkesmannen veileder, gir innspill og fremmer innsigelser til kommune- og reguleringsplaner på temaene helse, oppvekst, landbruk/jordvern og samfunnssikkerhet og beredskap i tråd med nasjonale føringer. Oppland og Hedmark er pilotfylker på universell utforming og regional plan for folkehelse ble lagt til høring på slutten av året. Det er gjennomført flere kurs/samlinger for kommunene om universell utforming og folkehelse i samarbeid med fylkeskommunen, KS og i noen tilfeller med Hedmark. Det samarbeides også med Hedmark om kurs og veiledning av ansvarlige for barn og unges interesser i planleggingen, jf. RPR for barn og plan. Som for miljøinteressene er de store vegprosjektene i fylket krevende å følge opp, ikke minst for jordvernet. By- og tettstedsutviklingen følges tett av Fylkesmannens fagavdelinger og det fremmes innsigelser dersom prinsippene om fortetting med kvalitet ikke føles opp i tilstrekkelig grad. Som følge av klimaendringene er samfunnssikkerhet og beredskap et område som blir stadig mer utfordrende. Dette ble seinest aktualisert ved pinseflommen i 2011. Det fremmes innsigelser til planer med for dårlige ROS-analyser og/eller der planene ikke sikrer tilstrekkelig oppfølging av analysen gjennom valg av arealformål og planbestemmelser.

06.2 Fylkesmannen som styringsmessig bindeledd og rettssikkerhetsgarantist

Faste oppgaver gjennomføres i tråd med embetsoppdraget. En stor todagers plankonferanse ble gjennomført i regi av opplæringsteamet på begynnelsen av året, se 06.1. Videre har Fylkesmannen i samarbeid med andre myndigheter som Oppland fylkeskommune, Fylkesmannen og fylkeskommunen i Hedmark, Statens kartverk, Statens vegvesen, NVE og DN gjennomført kurs/seminarer om folkehelse, universell utforming, villrein, naturmangfoldlov, byutvikling (handel/kjøpesenterutvikling), ATP, samfunnssikkerhet og PlanGIS (Plansatsingsprosjektet i Hedmark og Oppland).

I siste halvdel av 2011 startet regionale og kommunale planstrategiarbeider opp. Fylkesmannen ga innspill til prosess og innhold i regional planstrategi gjennom sin deltakelse i regionalt planstrategiforum, og avtalte egne møter med regional stat for å bidra til samordnet medvirkning. Plankapitlet i Fylkesmannens regionvise kommunebilder for 2011 ble utformet med utgangspunkt i de nasjonale forventningene til kommunalt og regionalt planarbeid. Kommunebildene ble presentert for regionene i november 2011 og brukes som innspill til de kommunale planstrategiarbeidene.

Plansatsingsprosjektet (PlanGIS) har som mål at alle relevante arealplaner innen 2012 skal være digitale og tilgjengelige på nett. Gjennom plansatsingsprosjektet er alle kommuner tilbudt SOSI-kontroll av sine plankart. Lillehammer kommune er blitt pilot på innføring av plandialog. Stor todagers plankonferanse med politikere og planleggere fra kommunene som viktigste målgruppe, ble forberedt i 2010 og gjennomført i slutten av januar 2011. Viktige tema her var nye virkemidler i plandelen av pbl, med vekt på planstrategi, interkommunal planlegging, planprogram/konsekvensutredning og planbeskrivelse.

Fylkesmannen har drevet omfattende planveiledning også i 2011. Både saksmengde, innsigelser og henvendelser via e-poster og telefoner har økt fra 2010 til 2011. Mye av veiledningsbehovet er knyttet til tolkning av ny lov og oppfølging av nye fagområder. Møtene i regionalt planforum er fulle, og vi vurderer sammen med øvrige regionale myndigheter om det er behov for møter hver 14. dag. Det har vært spesielt krevende å følge opp arealdeler utformet etter ny plandel og større plansaker knyttet til E6 og annen vegutbygging samt utvikling av hytte-/reiselivsdestinasjoner i fylket. Vi har også hatt et økende antall innsigelser knyttet til tettstedsspredning og etablering av varehandel i strid med fylkesdelplan for lokalisering av varehandel i Oppland og RPR for ATP.

Fylkesmannen uttalte seg i 2011 til 391 høringssaker på planområdet, fordelt på 55 kommune(del)plansaker, 331 reguleringsplansaker og 5 andre plansaker. Antall høringssaker var nesten på høyde med toppåret i 2009 (topp pga. sluttbehandling etter gammel lov samt mange klima- og energiplaner). I 2011 har flere kommuner forsert større arealplansaker (kommuneplanens arealdel, omfattende kommunedelplaner) i håp om å sluttbehandle dem før valget.

Fylkesmannen fremmet innsigelse(r) i 40 planuttalelser, gjennomførte 6 meklingsmøter, oversendte 3 saker til departementet, gjennomførte 1 innsigelsesbefaring men mottok ingen innsigelsesavgjørelser fra departementet i 2011. Temafordeling på innsigelsene (ofte flere innsigelsestema i samme planuttalelse): Biologisk mangfold (7), Villrein (4), Landskap eller INON (7), Vassdrag/strandsone (5), Andre miljøtema, bl.a. ATP (11), Jordvern (14) Andre landbrukstema (3), Samfunnssikkerhet og beredskap (12), Barn og unge (5), Folkehelse og universell utforming (1), Formelle feil/mangler (11).

Fylkesmannen mottok 263 søknader om dispensasjon fra kommune- og reguleringsplaner på høring i 2011. Fylkesmannen i Oppland påklaget kommunens vedtak i seks av sakene. Klagene har vært begrunnet med hensyn til villrein (3), vassdrag (2) og framtidige verneområder (1).

Fylkesmannen har rapportert på saksbehandlingstid på behandling av klagesaker gjennom Sysam. Fylkesmannen har hatt en vesentlig nedgang i antall klagesaker til behandling dette året. I 2010 registrerte vi i Sysam 131 behandlede klager, mens vi i 2011 registrerte 106 behandlede klager.

06.3 Samordning av statlige interesser

Fylkesmannen har deltatt aktivt i oppstart av arbeidet med ny regional planstrategi og har spilt inn nasjonale forventninger og konkrete planbehov. Fylkeskommunen bruker regionalt planstrategiforum og regionalt planforum som medvirkningsarenaer. Fylkesmannen er representert i planstrategiforumet og koordinerer arbeidet mot regional stat. Fylkesmannens avdelinger stilte bredt på regionalt planforum like før jul der både regional og kommunal planstrategi var tema. Fylkesmannen har ellers forsøkt å samordne sine forventninger til regional og kommunal planlegging gjennom å regionalisere de nasjonale forventningene i plankapitlet til "kommunebildene" i 2011, se også 06.1. Her oppfordres det også til å vurdere interkommunalt plansamarbeid.

Fylkesmannen deltar bredt i regionalt planforum sammen med fylkeskommunen, Statens vegvesen, NVE, Jernbaneverket og andre aktuelle aktører. Regionalt planforum ses på som et viktig tilbud til kommunene og en sentral samordningsarena for regionale myndigheter. Fylkesmannen er derfor aktiv pådriver for statlig deltaking her, og for bruk av forumet til presentasjon av relevante statlige utredninger/planarbeider. I tillegg inviterer Fylkesmannen regionale myndigheter til "utvidet planteam" der en kommer fram til omforent veiledning på overlappende ansvarsområder. Det samarbeides også om vurdering av løpende saker, og i 2011 har oppfølging av RPR for ATP vært et særlig viktig tema for drøfting med fylkeskommunen og Statens vegvesen. Det har også vært utstrakt kontakt med NVE om oppfølging av klimatilpasning og vassdragshensyn i planleggingen. Samordnet formidling av nasjonale og regionale føringer i arealplanleggingen formidles ellers gjennom nettstedet www.planoppland.no

Fylkesmannen samarbeider med fylkeskommunen, KS og statlige myndigheter om kurs og seminarer, jf. 06.1 og 06.2. Dette gir samordnet formidling av forventningene til planleggingen og bidrar til felles forståelse av utfordringer og oppgaver.

06.4 Kart og geodata

Kart og geodata

Fylkesmannen i Oppland har en egen Gis-koordinator. Gis-koordinatoren bidrar til å løse oppgavene gitt i Gis-strategien for fylkesmannsembetene.

I miljøvernavdelingen er det også en Gis-ansvarlig, samt flere som bruker Gis som et arbeidsverktøy.

Datasett fra naturtypekartlegginger standardiseres og kvalitetssjekkes ihht. gjeldende SOSI-versjon, og overføres løpende til Naturbase. Data formidles etter forespørsel.

Det er et godt og tett samarbeid mellom Fylkesmannen og Statens kartverk om en enhetlig geodatastrategi i fylket. Fylkesmannen har også en aktiv rolle i Norge Digitalt –organiseringa regionalt, ved deltagelse i fylkesgeodatautvalg, arbeidsutvalg for basis geodata og arbeidsutvalg for tematiske geodata, samt i lederforum for Gis i Hedmark og Oppland (det siste ved assisterende fylkesmann).

Gjennom Norge digitalt har alle nivåer i forvaltningen tilgang til oppdatert geografisk informasjon.

Geovekst har et veldig solid fotfeste i Oppland, der alles behov blir forsøkt dekket ved etablering av nye geodata. I tillegg har en etablert et regime med hyppig periodisk oppdatering av geodata der det er et reelt behov. Det er også etablert gode rutiner for kontinuerlig ajourhold av geodata.

Dette til sammen sørger for at kommunene til enhver tid har så oppdatert og pålitelig geodatagrunnlag som det er praktisk mulig å få til.

Mange kompetansehevende kurs er forankret i geodataplanen for Oppland og Hedmark – disse gir kommunene mye støtte til å løse sine geodatautfordringer på en god måte.

Fylkesmannen deltar i prosjektet "Plansatsing Hedmark og Oppland" i regi av Statens kartverk. Prosjektet startet opp i 2009 og skal etter planen avsluttes i 2012. Den overordnede målsettingen med plansatsingsprosjektet er at alle relevante arealplaner (både vedtatte planer og planer på høring) skal i løpet av 2012 være på gjeldende digital standard og tilgjengelig på Internett. For å oppnå dette har kommunene kommet langt i å innføre digitale planregistre (og plandialog) og gode rutiner er i ferd med å bli etablert. Kommunene støttes både økonomisk og med kompetansetiltak for at målet i prosjektet skal kunne realiseres.

Fylkesmannen og Statens kartverk Hamar har i 2011 opprettet en webside for distribusjon av oppdaterte og til en viss grad bearbejdede tematiske geodata – dette for at slik informasjon skal være tilgjengelig på *ett* sted.

Statens kartverk har i 2011 på besøk i hver enkelt kommune poengtert viktigheten av å få ned restansene i delingssaker. Kommunene er bedt om å lage (og har levert) planer for hvordan restansene skal fjernes.

Resultatområde 07 Tverrgående virkemidler og oppgaver

Databasen Forurensning og tilsyn er fulgt opp, skjønnsmidler fordelt, miljøstatus oppdatert.

07.1 Sektorovergripende arbeid

Databasen Forurensning er fulgt opp, oppdaterte data for anlegg og eldre tillatelser og kontrollrapporter er lagt inn.

Fylkesmannen har tildelt kommunene skjønnsmidler på tilsammen 1,23 mill kroner på vern- og naturforvaltningsområdet og 2,65 mill kroner til forurensningsområdet.

Miljøstatus

Fylkesmannen utvikler miljøinformasjon på fylkesmannen.no og miljøstatus slik at de to nettstedene sammen gir en helhetlig informasjon på miljøområdet. I 2011 er de fleste sider oppdatert og i tillegg er nye sider om naturmangfold /truede arter og naturtyper utviklet.

07.3 Virkemidler og prosesser

Tilsyn

Følgende kontrollaksjoner ble gjennomført i 2011:

- **Næringsmiddelbedrifter**

Fylkesmannen deltok i en nasjonal aksjon rettet mot næringsmiddelbransjen på vårparten i 2011. Her ble det gjennomført 6 tilsyn av ulike næringsmiddelbedrifter i fylket. Kun en av disse unngikk avvik.

- **Biloppsamlingsplasser**

I Oppland ble alle anlegg med tillatelse fra Fylkesmannen kontrollert – totalt åtte stykker. Også i denne aksjonen var det kun en virksomhet i vårt fylke som unngikk avvik,

- **Asfaltproduserende virksomhet**

I august og september sto asfaltproduserende virksomheter for tur, og Fylkesmannen kontrollerte 7 anlegg i Oppland. Nasjonalt var resultatene fra denne aksjonen nedslående. Inntrykket er at resultatene i vårt fylke var noe bedre, men også her ble det avdekket store mangler, og alle de kontrollerte virksomhetene fikk avvik.

- **Risikoaksjonen**

Samtidig med aksjonen rettet mot asfaltproduserende virksomhet gjennomførte FMOP sin del av "Risikoaksjonen 2011". Fylkesmannen innlemmet alle asfaltkontrollene i denne aksjonen. Nasjonalt var dette en stor aksjon utført av DSB, Klif og Fylkesmennene, Statens strålevern og arbeidstilsynet. Nær 800 virksomheter ble kontrollert i aksjonen, som viste at hver fjerde virksomhet mangler oversikt over risiko for arbeidstakere, samfunn og miljø.

- **Bilverkstedkontroll**

I 2011 ble 34 verksteder kontrollert, mot 22 i 2010. I denne egeninitierte aksjonen velges bedrifter som i liten grad har levert farlig avfall ifølge NORBAS. Flere av bedriftene som er kontrollert hadde mangler også ved lagring av farlig avfall. Aksjonen fortsetter i 2012.

- **Revisjoner**

I 2011 er det gjennomført 2 revisjoner. Norsk Metallfragmentering AS på Gjøvik og Zymtech Production AS på Lesja ble revidert i 2011. En revisjon innebærer at det brukes store ressurser på å gjennomgå hvordan virksomhetene arbeider systematisk for å forebygge og unngå forurensning.

I tillegg har vi gjennomført noen tilsyn som følge av akutte hendelser og klager fra publikum.

Ressursbruk, gebyrinntekter: I følge vår egen ressursrapport har miljøvernavdelingen brukt omlag 1,9 årsverk på konsesjonsbehandling/tilsyn i 2011. Dette er i tråd med forventningen. Gebyrinntektene har nådd budsjettet i 2011 og er nok til å dekke kostnadene knyttet til vår tilsynsstilling.

Kontrollplan i Forurensning: Alle anlegg i risikoklasse 2 og 3 har ikke hatt tilsynsfrekvens som fastsatt i retningslinjene. Dette må følges opp bedre fremover, det inkluderer også vurdering av risikoklassen.

Registrering av gjennomførte tilsyn i Forurensning ble gjennomført innen 31.12 ifølge oppdrag. Tilsyn på kontrollplan som ikke skal gjennomføres, er markert i Forurensning.

Samordning HMS-etatene: Det er gjennomført 4 samordningsmøter med HMS-etatene i regionen, og avholdt et felles fagseminar for Hedmark og Oppland.

Industri

Industri som omfattes av de nye forskriftskapitlene er gjennomgått. Dette gjelder forbrenningsanlegg, asfaltverk og pukkverk/knuseverk. Et par asfaltverk må fortsatt ha tillatelse, da de ligger nær annen virksomhet/bebyggelse.

En del eldre industritillatelser trenger oppdatering da kravene ikke er i samsvar med dagens situasjon, f eks næringsmiddelbedrifter. Noen industribedrifter mangler også risikoplassering ved tillatelse. Dette fastsettes ved enkeltvedtak og må tas opp i 2012.

Elektronisk egenrapportering for industri (landbaserte anlegg) er fulgt opp av Fylkesmannen.

Tillatelsen for Fagernes Lufthavn Leirin ble oppdatert i 2011.

Ressursrapportering

Endret lønnsutgifter på fagkapittel pga at lønnsrefusjoner er ført på kontoklasse 2.

Ressursbruk på 1510 post 01 er redusert med sykepengerefusjoner inntektsført på 950. Resultatområdet 950 er økt tilsvarende.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
01 Naturens mangfold og friluftsliv	kr 3 225 720,54	kr 3 179 807,76
03 Vannforurensning, miljøgifter og avfall	kr 1 509 164,01	kr 369 051,47
04 Luftforurensninger og klima	kr 191 044,58	kr 0,00
05 Int. miljøsamarbeid i nord- og polarområdene	kr 0,00	kr 0,00
06 Planlegging for en bærekraftig utvikling	kr 3 553 829,82	kr 135 000,00
07 Andre virkemidler	kr 916 302,72	kr 508 000,00
Andre oppgaver under MD	kr 71 716,43	kr 0,00
Sum:	kr 9 467 778,00	kr 4 191 859,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Landbruksbasert næringsutvikling

21.1 Jordbruk

21.1.1 Jordbruk

- Utviklingen på jordbruksområdet

Landbruket er en viktig næring i Oppland. Sysselsettinga i primærproduksjonen i jord- og skogbruk utgjør 5,9 % av den totale sysselsettingen (4. kvartal 2010 iflg. SSB). Det er imidlertid store regionvise forskjeller, med Nord-Gudbrandsdalen 12,2 % og Lillehammerregionen 3,9 % som ytterpunkter.

Antall foretak som søkte produksjonstillegg gikk ned fra 5099 i 2010 til 5013 i 2011, en nedgang på 1,7 %. Det er en noe mindre nedgang enn året før da den var 2,4 %. Nedgangen for landet under ett var 2,4 %. Gjennomsnittlig jordbruksareal per foretak i 2011 var 202 dekar i Oppland.

Produksjonen av kumjølke er viktigste enkeltproduksjonen i jordbruket i Oppland. Ved inngangen til 2011 var det slik produksjon på 1396 foretak, dvs. 28 % av foretakene i Oppland. Nedgangen i antall mjølkebruk fra 2010 til 2011 var 48 eller 3,3 %. Nedgangen i landet som helhet var 5,0 %. Antall ku per bruk i Oppland var 21,0 i 2011. Innføringen av ordningen med mulighet til leie av kvote fra 2008 førte til at antall samdrifter i fylket gikk ned fra 401 i 2008 til 245 i 2011.

Valdres og Nord-Gudbrandsdal fikk i 2011 klarlagt at ordningen med lokal forvaltning av BU-midler blir permanent. Se nærmere omtale under punkt 21.3.

Utfordringer knyttet til virkemidler og regelverksforvaltning er:

- at en del ordninger er vanskelig å kontrollere
- at det er noe mangelfull saksbehandling i noen kommuner
- at det er stor forskjell mellom kommuner på hvordan det reageres på brudd på ulike typer regelverk
- at kontrollen i mange kommuner er lite målretta.

Rovvilt

Landbruksavdelingen har i samarbeid med miljøvernavdelingen sekretariatsfunksjon for rovviltnemnda i region3/Oppland.

Landbruksavdelingen har ansvaret for fordelingen av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak (FKT), og behandler sammen med miljøvernavdelingen søknader om erstatninger for rovviltskader. Det er godt samarbeid mellom landbruks- og miljøvernavdelingen.

Midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak fordeles etter retningslinjer gitt i regelverk og med prioriteringer gitt av rovviltnemnda. Rammen for 2011 var 5,33 millioner kroner, likt med 2010. Kr. 330 000 til drift av nemnd og sekretariat og kr. 5 000 000 til forebyggende og konfliktdempende tiltak. Rovviltnemnda fordeler midlene i mars etter søknader fra kommuner/beitelag, lag, organisasjoner, forskning og enkeltpersoner. Vel 95 % av alle småfeprodusenter i Oppland er medlem i et organisert beitelag og kommunene har i forkant hatt søknadsprosess med sine lokale beitelag. Beitelagene er velfungerende organisasjonsledd mellom enkeltbesetninger og kommune.

40 % av FKT-midlene fordeles via kommunene, og så å si alle 26 kommunene er involvert i FKT-arbeidet. Etter endt beitesesong rapporterer kommunene om gjennomførte tiltak og vurderer effekt. Hovedtiltak i beitelaga er ekstraordinært tilsyn, bruk av kadaversøkshund og tidlig nedsanking. De siste årene er det etablert flere utviklingsprosjekter som i stor grad dekker hele fylket. Det er et radiobjelleprosjekt i samarbeid med Oppland Sau og Geit, Beitebruksprosjektet i Oppland, kurs og bruk av kadaversøkshundeekvipasjer og prosjekt for mer effektiv skadefelling. 30 % av FKT-midlene brukes til dette. 8 % av FKT-midlene nyttes til forskning, 7 % er avsatt til akutte tiltak og 15 % til skadefellingsforsøk.

Tross mange tiltak, var det også i 2011 en økt rovviltbelastning i Oppland. 408 saueprodusenter søkte om erstatning for sau drept av fredet rovvilt. Antall dyr omsøkt var 8 435, antall dyr erstattet 5 029 og utbetalt erstatningssum kr. 10,7 mill. Tilsvarende tall for 2010 er 440 søknader, 8 232 dyr omsøkt, 4 579 dyr erstattet og utbetalt erstatningssum kr. 9, 8 mill. Tapsmønsteret varierer fra år til år. I 2011 var det en markert økning av tap til jerv, og det ble bl.a store tap i Skjåk og Øystre Slidre som tidligere har hatt relativt lave tap til fredet rovvilt. Det var også økning av tap i Lesja, Nord- og Sør-Fron og Lom grunnet jerv, og tapene til kongeørn øker. Derimot var det en nedgang i tap til bjørn og tap til gaupe ble omtrent som i 2010. I 2011 ble det ikke utbetalt erstatning for tap grunnet ulv.

Beitebruk i utmark

Oppland er av landets største beitefylker med 243 000 sau på utmarksbeite fordelt på 1230 produsenter. I tillegg beiter i utmark vel 40 000 storfe fordelt på 1200 brukere, 5600 geiter fordelt på 72 brukere og 700 hester fordelt

på 160 brukere.(Tall fra SLF pr. 31.07.11.).

De aller fleste produsenter med dyr på utmarksbeite er medlem av et lokalt beitelag. Oppland har i alt 125 beitelag, de aller fleste for sau, gjerne i kombinasjon med andre beitedyr, særlig storfe. Sauetallet er økt med 5000 dyr fra 2010. For de andre dyreslaga er antall dyr på utmarksbeite noenlunde stabilt.

Antall produsenter stadig ned, og 20 saueprodusenter avviklet i 2011. Denne nedgangen er en utfordring for beitebruk i utmark som har tradisjon for drift gjennom fellesskap med beitelag og kollektiv samarbeid og ansvarsfordeling.

95 % av alle saueprodusenter i Oppland er med i beitelag tilsluttet organisert beitebruk. Med det er 96 % av all sau på utmarksbeite med i statistikkgrunnlaget for OBB. Siden 2005 er det gitt tilskudd til leid tilsyn innen organisert beitebruk gjennom regionale miljøtilskudd i jordbruket. (RMP) Vel 40 % av lagene benytter seg av dette.

Beregninger med utgangspunkt i beitedyras forbehold, antall beitedager og en forenhetspris på kr. 3, viser at beiteopptaket i utmarka i Oppland har en verdi på vel 120 millioner kroner. I tillegg kommer ikketallfestede verdier som opprettholdelse av kulturlandskapet i inn og utmark. Tross stort antall av beitedyr i utmark, er gjengroing også et voksende problem i Oppland.

I 2011 ble det registrert flere tapte dyr på utmarksbeite i forhold til 2010 og 2009, og tapsprosent for hele fylket ble 5,48 % mot 5,16 % i 2010 og 4,97 % i 2009. Landsgjennomsnittet for 2011 var 6,79 % mot 6,28 % i 2010. Det er store forskjeller i tap mellom kommuner, beitelag og besetninger, og store variasjoner fra år til år.

Radioaktivitet i Oppland

Oppland har fremdeles mange småfebesetninger som er underlagt radioaktivitetsovervåking gjennom Mattilsynet etter Tsjernobylulykken i 1986. 185 sauebesetninger fra 11 kommuner (Valdres, Nord- og Midt-Gudbrandsdal) deltok på måling høsten 2011, og 78 besetninger ble pålagt nedforing fra 1 til 6 uker. Det er en betydelig reduksjon i forhold til 2010 hvor 138 besetninger ble pålagt nedforing.

Det blir som tidligere, etter søknad, gitt kompensasjon for kostnader ved målinger og erstatning for nedforingskostnader mv. som følge av radioaktivitet, samt erstatning for sau krepert eller nødslakta i nedforingsperioden.

Tapsstatistikk frå OBB- Oppland 2011

Embet ant Sau sluppet ant Lam sluppet % OBB % tapSau % tapLam gj.snitt Tap 2011 Gj.snitt tap 2010

FMOP 85076 150467 95 % 3,46 % 6,81 % 5,48 % 5,16 %

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2010	2009
FMOP	85076	150467	95	3,46	6,81	5,48	5,16
Sum	85076	150467	95	0	0	0	

21.2 Skogbruk

21.2 Skogbruk

Skogbruket i Oppland har i 2011 vært preget av ekstrem vær. Allikevel har det vært god avsetning på virke, og i løpet av året har tømmerprisen gjennomgående vært på et bra nivå. Spesielt på massevirke har etterspørselen og betalingsviljen vært på et historisk høyt nivå. Det ble en liten nedgang i tømmerprisene mot slutten av året.

Regjeringens tildelinger på 29 millioner kroner til energiflis var viktig for å holde næringa i gang med biobrenselfangst. Satsene pr løskubikk ble senket fra 70 til 52 kr/lm³, men aktiviteten har fortsatt vært stor.

Tildeling av NMSK til skogsvegbygging og taubane har virket positivt og hatt god effekt i form av høg aktivitet. Den våte sommeren og høsten skapte en god del utfordringer for en del veg-prosjekter.

SLF gjennomførte forvaltningskontroll av ordningene tilskudd til NMSK og bruk av skogfond

Behovet for NMSK midler til skogkultur, tynning og miljøtiltak er også for 2011 større enn tildelingen.

NMSK skogkultur, tynning og miljøtiltak

Kommunene melder om god aktivitet innen skogkultur, men fra enkelte regioner er det ønske om en økning innen ungskogpleie og markberedning. Mange kommuner samarbeider med skogandelslagene i skogkulturprosjekter. Disse prosjektene gir tydelige resultater, samtidig oppnås det kontakt med skogeierne ved informasjonsformidling. Det er etablert gode rutiner på opplæring av arbeidskraft, og kvaliteten på utført skogkulturarbeidet er tilfredsstillende.

Oppland fikk for 2011 bevilget kr 7 000 000,-. Dette er midler som blir videre fordelt i kommunene ut i fra innmeldt behov. Det er kommunene selv som foretar lokale prioriteringer og hva det gis tilskudd til. Det er fortsatt ønskelig å gi tilskudd til planting, men det er kun i enkelte kommuner dette gjøres. Totalt tilgjengelig tilskudd fordelt til kommunene på skogkultur var kr 7 844 589,- for 2011. Det sto igjen kr 844 589,- fra 2010 siden det var en del usikkerhet rundt nivået på tilskudd til miljøtiltak i 2010. Oppland brukte ca kr 5 900 000,- på skogkultur i 2011.

Når det gjelder utbetaling av tilskudd til miljøtiltak i skog har det vært en stor økning fra 2009 og frem til i dag. I 2011 ble det betalt ut ca kr 1 900 000,- til miljøtiltak i skog. I tillegg har vi et etterslep på ca kr 1 400 000,- når det gjelder tilskudd til miljøtiltak som skulle vært utbetalt i 2011. Ut fra signaler fra de kommuner som har avsluttet eller er i ferd med å avslutte skogbruksplanprosjekter, vil det bli et enda større behov for midler til miljøtiltak i skog for 2012. Behovet i 2012 vil være ca kr 3 000 000,-.

I løpet av 2011 har Oppland brukt opp alle NMSK-midlene som ble tildelt. Restbeløpet pr. 31.12.2011 var kr. 3 000,-

Skogbruksplanlegging med miljøregistrering

Det er stor aktivitet på skogbruksplanlegging med miljøregistrering i Oppland. Med de prosjektene som nå er i gang har alle kommunene fått gjennomført miljøregistreringer.

Følgende kommuner har hatt pågående prosjekter i 2011

- Nordre land - Oppdatering som følge av en større jordskifte sak i Nordsinni Østås. Ferdigstilles 2012.
- Nord-Fron, Sør-Fron og Ringebu - Nord-Fron og Sør-Fron ble markbefart i 2011, mens Ringebu blir markbefart i 2012.
- Sør Aurdal kommune – Skogeierne fikk planene sine i 2011, men siste rest av ferdigstillingen gjøres i 2012. Noen utfordringer står igjen vedr klage på MIS-registreringer.
- Øystre Slidre og Nord Aurdal– Planene er delt ut, men noen utfordringer står igjen vedr klage på MIS-registreringer. Siste tilskudd er ikke delt ut. Data er forløpig ikke overført til Skog og Landskap.

I 2012 fullføres revideringen av hovedplanen for skogbruksplanleggingen i Oppland.

Rutine for utbetaling av tilskudd er innskjerpet. Det går nå tydeligere fram at tilskuddet blir gitt til den enkelte skogeier. Dersom tilskuddet skal utbetales/delutbetales til takstselskapet, er det nå presisert i kontrakten som signeres av skogeieren.

Det er store prosjekter som skal avsluttes/er i gang og nye prosjekter skal settes i gang i 2012. Fylkesmannen i Oppland søkte om kr 2 800 000,- i 2012, men har dessverre kun fått tildelt kr 2 300 000,-.

Skogbrannovervåkning med fly

Henviser til resultatområde 54.6

Hest og taubane

Det er få hestedrifter i fylket. Det ble utbetalt kr 3798, i tilskudd til ei drift på 108,5 m³ i Søndre Land kommune.

Driftene med taubane har vært i Gudbrandsdalen. Tilskuddssatsen i 2011 har vært kr 100,- pr utdrevet kubikkmeter for virke som er omsatt til salg.

I alt ble det utbetalt kr 1,6 mill. i tilskudd til drift i vanskelig terreng for 2011. Noe av dette var etterbetaling for drifter gjennomført i 2010. Totalt er det avvirket i underkant av 15 000 m³ med taubane, fordelt på 21 drifter. Den største drifta var i Nord Fron kommune på 2240 m³. Fylkesmannen i Oppland krever forhåndsgodkjenning av drifta for at skogeier kan motta tilskudd.

Aktiviteten på drift i bratt og vanskelig terreng har vært stabil til tross for at den generelle avvirkningen har variert. De siste årene har det i Oppland blitt avvirket om lag 15000-16000 m³ med taubane. Dette er det den fylkesvise tildelingen over NMSK kan håndtere.

Uttak av tømmer med taubane er viktig for hele Gudbrandsdalen både for skogeiere, skognæringen og treindustri. Å sikre kunnskap og kompetanse innen taubanemiljøet er av stor betydning, samt å gi skogeiere mulighet til å avvirke områder som er utilgjengelige for konvensjonelt utstyr. Analyser viser at det står 1,27 mill. m³ i hkl. IV og V, fordelt på nesten 61 000 daa i regionen som må avvirket med taubane. Dette gjelder bare areal med kubikkmasse over 15m³/daa.

Skogsveger

Investeringen blant skogeiere på skogsveger omfatter i hovedsak ombygging i vegklasse 3 og 4. I Nord Gudbrandsdal er det også en del bygging av traktorveger. I 2011 ble det ferdigstilt 17 skogsbilveganlegg bygd med tilskudd, derav 3 nyanlegg. Dette inkluderer utbedring av flaskehalsar som svinger og velte-/snuplasser. Det er godkjent 900 meter med nybygd skogsbilveg med tilskudd. For ombygde skogsbilveger som er delfinansiert med tilskudd er det ferdiggodkjent 26 635 meter. I tillegg er det innrapportert fra kommunene om 6500 meter nybygd traktorveg og 1250 meter ombygde traktorveg uten tilskudd.

For alle skogsveganlegg som er blitt ferdigstilt i 2011 er det investert kr 5 889 373,-.

Disse vegene har mottatt kr 1 905 069, i tilskudd.

Vedlikeholds kontroll

Det investeres årlig store summer i skogsveger. Det er i skogbrukets og skogeierens interesse at disse vegene vedlikeholdes slik at investeringene ikke forringes. Fylkesmannen i Oppland foretar systematisk kontroll av vedlikeholdet på alle skogsveger som er ferdiggodkjent for fem år siden, en såkalt 5-års kontroll. Kontrollen foregår som en varslet befarings. Det er ønskelig at en representant for vegforeningen deltar sammen med skogbrukssjef og kontrollør fra Fylkesmannen.

Etter befarings blir skogeier tilskrevet og gitt en statusrapport med konkrete råd om vedlikehold og eventuelt med frist for utbedring av vesentlige skader etc. Det ble i 2011 foretatt kontroll av 27 skogsveger i 12 kommuner. I noen få kommuner foretar skogbruksansvarlig vedlikeholdskontrollen. Resultatene fra kontrollene viser at del av vegene har mindre mangler. Det var og tilfeller der det måtte gis pålegg om å iverksette tiltak. Utbedring av mindre mangler og gjennomføring av pålegg følges opp av kommunene.

Hogst i vernskog

I 2011 mottok Fylkesmannen 68 meldinger om hogst i vernskog fra 8 kommuner.

Det foreligger ikke eksakte tall for hvor store vernskogarealer vi har i fylket, men det har vært anslått til å være omkring 20 % av barskogarealet. Det er grunn til å forvente at en på landskapsnivå vil opprettholde et sammenhengende skogsbilde over tid. Samtidig er aktiviteten såpass høy, at det er grunn til å overvåke aktiviteten, slik også kravpunktet Fjellskog i den nye enigheten i Levende Skog legger opp til.

Årlig meldes det om at omkring halve arealet er meldt hogd som gjennom-/fjellskoghogst. Her vil deler av arealet være areal som skal produsere videre på gjenstående skog. Av arealet som skal forynges, har planting sammen med områder forynget med en kombinasjon av planting og naturlig foryngelse de siste årene ligget på ca halvparten av arealene. En stor del av de andre skogområdene forynges utelukkende med naturplanter. Det resterende er rydding av arealer til ulike formål som for eksempel beite. Oppfølging av foryngelsen er meget viktig i en bærekraftig forvaltning av vernskogen, der foryngelsesforholdene er vanskelige.

Produksjon av skogsflisråstoff

Denne ordningen ble innført i 2009 som en del av regjeringens tiltak for å øke sysselsettingen til utsatte grupper i skogbruket og økt fokus og kunnskap på uttak av skogsvirke til bioenergi. Målsettingen er blitt endret. Flisordningen er videreført med langsiktig fokus på å få fram mest mulig virke, bygge opp infrastruktur, kunnskap, erfaring og skape en levedyktig verdikjede. Hovedmålsettingen er å bidra til å nå regjeringens mål om økt utbygging av bioenergi med 14 TWh innen 2020. Det er et mål å gjøre det lønnsomt å få fram energiråstoff som ellers ikke ville blitt utnyttet.

Tilskuddssatsen ble fra 2010 til 2011 nedjustert. Satsene for heltresortimentene ble senket med kr 18,- pr m³. Dette tilsvarer om lag 25 % reduksjon i støtten. For GROT (grein og topp) ble nedgangen kr 5,-. Aktivitetsnivået har minket grunnet nedgangen i tilskuddsnivået.

Oppland har pr 1. desember 2011 fått inn søknader på kr 6 762 492,- fordelt på 209 søknader. Dette er inkludert etterslepet fra 2010, som var på omkring kr 3 mill. Fylkesmannen har mottatt 61 søknader etter at årets bevilgning var oppbrukt. Disse søknadene ligger til utbetaling i 2012. Totalt tilskuddsbehov er for disse kr 1 829 983,-. Oppland er sammen med Hedmark størst i landet på denne ordningen.

Prosjekt `Tilskudd til mellomvanskelig terreng i Gudbrandsdalen`

Fylkesmannen, kommunene i Gudbrandsdalen, inkl. Gausdal og Lillehammer og Mjøsen Skog BA samarbeider om et treårig prosjekt (2011-2013) for avvirkning av skog i mellomvanskelig terreng. I prosjektet er dette terrenget definert mellom 40 % - 55 % helling. Formålet med prosjektet er å legge til rette for en virkemiddelordning som stimulerer til økt aktivitet og avvirkning av arealer som er for bratte til konvensjonelle hogstmaskiner, men som ikke er så bratte at taubane må benyttes.

Erfaringer fra første prosjektår viser at ordningen har blitt meget positivt tatt i mot av både næringen og ikke minst skogeiere. Responsen kom først i form av en massiv pågang av søknader om forhåndstilsagn. For å være sikret tilskudd er det åpnet for at skogeier kan søke Fylkesmannen om forhåndstilsagn på tilskudd i forkant av drifta. Ikke alle omsøkte drifter er gjennomført. Flere av driftene blir avvirket på vinteren 2011/2012. Noe av forklaringen på dette er at det ofte er skogeieren som utfører det manuelle arbeidet eller benytter traktor og vinsj. Denne formen for "etterslep" mellom søknadstidspunkt og avvirkning var forventet.

Det er realistisk at budsjettet for avvirkning for 2012 og 2013 nås.

Tilskuddsordningen er i oppstartsfasen og det er behov mer tid for at tiltaket skal modnes og gjøres enda bedre kjent blant skogeiere i Gudbrandsdalen. Gjennomsnittlig er driftene på drøyt 200 m³. Til tross for at det samlede volumet kan virke beskjedent i regional målestokk er det for lokalt næringsliv svært viktig.

For 2012 er prosjektet innvilget kr 675 000, fordelt på kr 400 000,- fra lokale BU-midler og kr 275 000,- kanalisert gjennom økt tildeling av NMSK-midler til veg/taubane.

21.3 Bygde- og næringsutvikling

"Strategier for landbruksrelatert næringsutvikling i Oppland" (sist revidert 2009) har vært styrende for arbeidet. *Landbruksforum i Oppland* som foruten Fylkesmannen består av næringsorganisasjonene, fylkeskommunen/fylkespolitikere, kommunene, landbruksforskningen og Innovasjon Norge, har hatt 2 møter med fokus på næringsutvikling, kompetanseutvikling og miljø (et tredje møte var planlagt, men ble utsatt pga. at en avventet landbruksmeldingen). Landbruksforums mandat er å være en arena for drøfting av de mer overordna utviklingsspørsmålene i landbruket og bygdenæringene.

Å følge opp intensjonene i næringsstrategien om økt fokus på rekruttering og kompetansebygging har vært vektlagt. Fylkesmannen deltok også i 2011 aktivt i flere av aktivitetene innen Oppland fylkeskommunes prosjekt

RULL (Rekruttering, utdanning og likestilling i landbruket).

Det nære samarbeidet med Innovasjon Norge og næringsorganisasjonene har fortsatt. Her drøftes særlig prinsipielle og større BU-saker (utredning og tilrettelegging) og disse vurderes opp mot næringsstrategien i fylket.

Fylkesmannens landbruksavdeling har regionale medarbeidere i alle fylkets regioner. Disse har spesialansvar innen temaer som næringsutvikling i nasjonalparkområder, lokal mat, stølssatsing, Inn på tunet og økologisk landbruk. Dessuten deltar de aktivt i gjennomføring av prioriterte tiltak på landbruksområdet i egen region. Mange av disse tiltakene inngår i regionens partnerskapsavtale med fylkeskommunen.

Ordningen med lokal forvaltning av BU-midler for Valdres og Nord-Gudbrandsdal ble i 2011 gjort permanent. Den opprinnelig 4 år lange forsøksperioden fra 2004 var blitt forlenget for årene 2008, 2009, 2010 og 2011. Til sammen disponerte de 2 regionene 40 % av fylkets BU-midler (tilskottsmidler) i 2011. Midlene forvaltes etter strategier basert på egne fortrinn og utfordringer, innen rammen av de regionale strategiene for fylket som helhet.

Bygdeutviklingsmidlene til utredning og tilrettelegging ble sterkt etterspurt i 2011. Det ble bevilget litt over 3,7 millioner kr fordelt på 39 saker (hvorav 7 praktikantsaker). Midlene er brukt bredt til å understøtte satsingsområdene tjenesteyting (Inn på tunet, etablereropplæring, Ungt Entreprenørskap m.m.), grønt reiseliv og utmarksnæring samt økologisk landbruk og noen spesielle utfordringer innen tradisjonelt jordbruk og skogbruk.

Det ble satt i gang en større utredning med formål å øke kunnskapen om landbruket og landbrukets økonomiske betydning (verdiskaping og sysselsetting m.m.) i Oppland og Hedmark. Utredningen omfatter verdikjeder for jord og skog og den blir gjennomført av NILF i samarbeid med Østlandsforskning og Trøndelag FoU.

Prosjektet Mat langs Nasjonale turistveier fortsatte i 2011. Prosjektet eies av Fylkesmannen i Oppland. Målet er økt næringsutvikling innen mat, reiseliv og opplevelser langs turistveiene, samt bedre tilgjengelighet, kvalitet og service. Lom kommune har arbeidsgiveransvaret for prosjektlederen.

Fylkesmannens landbruksavdeling har en god dialog med Mattilsynet på næringsutviklings-området og i spørsmål bl.a. omkring dyrevelferd.

Prosjektet "Inn på tunet i Oppland 2009-2011" fortsatte ut 2011 med prosjektleder i deltidsstilling ansatt ved landbrukskontoret for Lillehammerregionen (Gausdal kommune). Dette er et samarbeidsprosjekt med finansiering fra Fylkesmannen i Oppland, Oppland fylkeskommune og kommunene i Lillehammerregionen.

Fylkesmannen i Oppland arrangerte i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark den nasjonale Inn på tunet konferansen for 2011, på Hamar 21. - 22. september. Det ble fokusert på ny nasjonal strategi, forskning, kvalitetssikring, merkevarebygging, nettverksdanning m.m. Konferansen samlet ca 270 deltakere fra hele landet.

Tverrsektorielt samarbeid om Inn på tunet ble vektlagt i 2011. Innen fylkesmannsembetet ble det nedsatt en arbeidsgruppe på tvers av avdelinger som la fram grunnlag for samtaler om temaet i ledergruppen. Dette resulterte bl.a. i at det ble satt særlig fokus på temaene bruker-rettigheter, kontroll og tilsyn ikke minst i forhold til Inn på tunet og Opplæringslova, noe som også gjenspeilte seg i programmet for den nasjonale konferansen. Videre ble tverrsektoriell prosjektplanlegging og utarbeidelse av søknader i forbindelse med ordningen "Inn på tunet-Løftet" gjennomført i flere kommuner. Hadelandskommunene ble tilgodesett med nye Inn på tunet Løft midler i Oppland i 2011, mens kommunene i Midt-Gudbrandsdal fikk midler til videreføring av sitt Inn på tunet Løft-prosjekt.

Resultatområde 22 Klima- og miljøtiltak i landbruket

22.3 Miljøprogram og miljøplan

Virkemidler i "Regionalt miljøprogram" har vi definert som regionale miljøtilskudd, tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) samt juridiske virkemidler, veiledning og informasjons-/utviklingsarbeid.

Det er vanskelig å knytte utviklingen på et område til et enkelt virkemiddel. Mange faktorer påvirker valg av driftsmåte i jordbruket. Vurderingen av måloppnåelse er derfor gjort ut fra utviklingen på området, erfaringer

Fylkesmannen har gjort og tilbakemeldinger vi har fått. Vi oppsummerer dette kort på følgende sentrale områder i hovedsak ut fra fordelingen av regionale miljøtilskudd og SMIL-midler:

Drift i seterområder

Tradisjonell seterdrift med mjølkeproduksjon viser en stadig synkende tendens, helt parallelt med at antall foretak med mjølkeproduksjon reduseres. Andelen mjølkeprodusenter som driver seterdrift er imidlertid ganske konstant. Enkelte kommuner, spesielt i Nord-Gudbrandsdalen, har hatt et nesten stabilt antall setrer i drift 2004-2011. De store seterkommunene har likevel stort frafall. I Valdres, den viktigste regionen for setring, er reduksjonen i antall enkeltsetrer på 25 % i samme periode.

Arealet med slåttemark i seterområder har gått ned med 11 % 2007-2011, mens det 2004-2007 var tilnærmet konstant. Arealet med innmark som beites i seterområdene har imidlertid vært ganske konstant etter at tilskuddet til dette formålet ble innført i 2005. Tilskuddsatsene for disse arealene ble redusert en del ved siste rullering av regionalt miljøprogram.

En betydelig andel av SMIL-tilskuddene går til tiltak i seterområdene (istandsetting av bygninger, rydding/inngjerding av setervoller og lignende).

Beitebruk

I organisert beitebruk har det vært en økning i sauetalet på ca. 11% og antall storfe på ca. 31 % i perioden 2007-2011. For storfe innebærer dette også at andelen storfe på utmarksbeite som er med i organiserte beitelag har økt fra 32 % til 38,5 %. I 2004 var andelen bare 23,4 %.

Antall geit som det blir gitt regionale miljøtilskudd for økte med 6,9 % 2007-2011, og har økt 11,6 % fra 2005.

Antall kastrater av storfe har økt fra 1024 til 1358 dyr fra 2009 til 2011. Tilskuddet til kastrater ble innført i 2009 for å stimulere en produksjon med større utnyttning av beite som del av forgrunnlaget.

Arealet med innmarksbeite som får produksjonstilskudd har økt fra 155 424 daa i 2007 til 161 732 daa i 2011.

Samlet sett tyder disse indikatorene på at bruken av både innmarksbeite og utmarksbeite har økt vesentlig den siste femårsperioden. Unntaket er at bruken av utmarksbeite for mjølkeku knyttet til tradisjonell seterdrift går jevnt nedover.

En stor andel av SMIL-tilskuddene går til tiltak for å sette i stand og ta i bruk gammel kulturmark som beite.

Biologisk mangfold

Status for kartlegging av biologisk verdifull kulturmark i Oppland er relativt god, sjøl om det er en del variasjon mellom kommunene. Dette henger ikke minst sammen med at Fylkesmannens landbruksavdeling har gitt økonomisk tilskudd i størrelsesorden ½ million kroner i perioden 2005-2011 til supplerende kartlegging. Biologisk mangfold har også vært et tilbakevendende tema på kurs og samlinger med kommunene.

Det ble i 2007 søkt om tilskudd til 12 652 daa biologisk verdifull innmark, herav 805 daa som ble slått. I 2011 hadde tallene økt til hhv. 14 519 og 1 282 daa. På oppdrag fra Fylkesmannen ble et utvalg av arealene undersøkt i felt 2011 og søkerne fikk tilsendt en spørreundersøkelse om driftsmåte og skjøtsel. Rapporten for feltundersøkelsen foreligger i januar 2012. På grunnlag av denne håper vi å kunne gjøre noen vurderinger av tilstand og utvikling for biologisk mangfold i kulturlandskapet de siste åra.

Bare en liten andel av SMIL-tiltakene er definert innenfor dette temaet, men vi må regne med at en betydelig del av arealene med kulturmark som restaureres har betydning for biologisk mangfold.

Kulturminner/verneverdige bygninger

Fylkesmannen har ikke noen oversikt over tilstand og utvikling for kulturminner i jordbruket. Overvåkingsprosjektet 3Q viste at Oppland har en relativt stor andel jordbruksareal i de historiske bygningsmiljøene, men at andelen minket i perioden 1999-2004. En økende andel "villeng" i disse miljøene kan være en indikasjon på at arealet går ut av aktivt jordbruk og er utsatt for gjengroing, men dette er usikkert. Også rundt automatisk freda kulturminner gikk andelen jordbruksareal noe ned i denne perioden. Det er likevel ingen tydelig tendens til at arealene rundt automatisk freda kulturminner blir mindre åpne.

Tilskudd til skjøtsel av areal med automatisk freda kulturminner ble innført i 2009. Med unntak for enkelte

kommuner har det så langt fått nokså lite omfang. Totalt ble det søkt tilskudd til skjøtsel av 925 daa i 2011.

Størstedelen (ca. 60 %) av SMIL-tilskuddene går til istandsetting/restaurering av freda og verneverdige bygninger. Andre kulturminnetiltak utgjør bare en liten andel av SMIL-tiltakene.

Jordbruksforurensning

Arealet med åker som ligger i stubb over vinteren varierer rundt 120 000 daa av totalt ca. 200 000 daa åkerareal, dvs. ca. 60 %.

Arealet med eng der fornying utsettes fra høst til vår har økt jevnt 2007-2011 fra 13 719 daa til 17 067 daa.

Oppslutningen om grasdekte soner er om lag fordoblet i samme periode, fra ca. 20 000 meter til nesten 40 000 meter i 2011.

En liten del av SMIL-tilskuddene går til tiltak for redusert jordbruksforurensning, sjøl om kommunene prioriterer slike søknader.

Spesielt om SMIL-ordningen

SMIL-tilskuddene fordelte seg slik på hovedformålene i 2011:

Planlegging/tilrettelegging	459 319 kroner	3 %
Freda/verneverdige bygninger	9 012 707 kroner	61 %
Gammel kulturmark	3 835 238 kroner	26 %
Tilgjengelighet/opplevelseskvalitet	190 696 kroner	1 %
Andre kulturminner-/miljøer	283 340 kroner	2 %
Biologisk mangfold	425 615 kroner	3 %
Hydrotekniske anlegg	25 745 kroner	0 %
Landskapsplanting	69 462 kroner	1 %
Fangdammer og våtmarker	117 500 kroner	1 %
Andre forurensningstiltak	440 825 kroner	3 %

Føring for kommunenes bruk av SMIL-midler er gitt i Regionalt miljøprogram. Her er relevante regionale og kommunale virkemidler koplet sammen under tematiske områder. Kommunenes bruk av ordningen ligger i alle hovedsak innenfor de føringene som er gitt. Bruk av SMIL-midler til opprusting av areal som kan være/bli berettiget regionale miljøltilskudd til skjøtsel av biologisk mangfold eller kulturminner er tatt opp på tidligere samlinger med kommunene.

Vanndirektivet- første planperiode- status for landbruk

Oppland har et vannområde i både vannregion 1 (Hunnselva) og vannregion 2 (Viggavassdraget) med i første planperiode. Det ble plukket ut områder med komplekse problemstillinger der tilførsler fra landbruket var en vesentlig utfordring. Det blir nå gjort ytterligere overvåking og beregning av tilførsler. Prøvetaking sommeren 2011 viste ingen utslipp av plantevernmidler over faregrensen.

På grunn av store fosfortilførsler og betydelige nitrogenkonsentrasjoner i vatnet, har en arbeidet for å få gardbrukerne til å endre jordarbeidingsrutinene. Dette har medført at en stor del av kornarealene i de aktuelle områdene blir liggende i stubb over vinteren.

Miljøplan – status og oppfølgingstiltak

Vi redegjorde for dette i forrige årsrapport og har ikke prioritert aktivitet på dette området spesielt i 2011. Miljøplan tas fortsatt opp som tema ved forvaltningskontroll i kommunene.

Vi viser også til vårt tidligere forslag om å vurdere en mer differensiert reaksjonsform ved mangelfull Miljøplan.

Dagens gradering gir etter mange kommuners oppfatning for streng reaksjon ved mindre avvik. Dette kan medføre at kommunene vegrer seg for å gjennomføre sanksjoner.

Det er aktuelt å vurdere mer aktiv bruk av Miljøplan i forbindelse med rullering av Regionalt miljøprogram. Større praktisk nytteverdi av Miljøplan bør også motivere til mer bruk av planen som et arbeidsverktøy.

Klimatiltak innenfor landbrukssektoren

De viktigste tiltakene på klimaområdet for jordbruket i Oppland blir i dag gjennomført gjennom tiltak i det regionale miljøtilskuddet. Tiltak med redusert jordarbeiding har sammenfallende effekt på utslipp til vann og luft. Redusert og utsatt jordarbeiding gir redusert tap av klimagasser.

Landbruksavdelingen har etablert et biogassnettverk med kommuner og andre grupperinger som har meldt interesse i saken. Til nå er fem miljøer med i gruppa, kun to av dem har gått noe videre med å utforske muligheter for etablering av anlegg i egen kommune.

Det er en gjennomgående avventende holdning hos produsentene. Etablering av et biogassanlegg for husdyrgjødsel er krevende. Dette skyldes blant annet en ikke fullt utviklet teknologi, svært usikker økonomi, etablering av avtaler om leveranser av varme m.m.

Målet som er satt om at 30 % av husdyrgjødsel skal behandles i et biogassanlegg innen 2020, synes i dag å være ganske urealistisk med den strukturen vi har på jordbruket i Oppland.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2011 etter søknadsomgang 2010 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Avrenning til vassdrag	Kulturmiljøer og kulturminner	Tilgjengelighet - friluftsliv	Biologisk mangfold	Plantevernmidler	Avfall	Andre miljøtiltak
FMOP	18636930	14025990	14438660	0	3184650	162050	0	0
Sum	18636930	14025990	14438660	0	3184650	162050		

22.4 Økologisk landbruk

Oppland og Hedmark reviderte høsten 2009 sin felles handlingsplan for økologisk landbruk, og dette resulterte i "Handlingsplanen for utvikling av økologisk landbruk i Innlandet 2010-2015".

Fylkesmannen har fordelt handlingsplanmidler med utgangspunkt i handlingsplanens satsningsområder og fullmaktsbrev 2011 fra SLF. Nødvendige prioriteringer ble gjort etter en søknadsvurdering sammen med Fylkesmannen i Hedmark, og følgende tiltak er gjennomført:

- *Effekt av etterkultur som fangvekst i korn og grønnsaker i innlandet. 3-årig prosjekt i regi av Bioforsk Øst Apelsvoll. Sammen med Hedmark.*
- *Videreføring av samarbeidsgrupper/dyrkingsgrupper for grønnsak/potet, korn, sau og mjølk i Gudbrandsdalen.*
- *Uprøving av "kompost-te" i Gudbrandsdalen. Samarbeid med FM Buskerud. Kurs for nybegynnere*
- *Produksjon av sjukdomsfrie settepoteter i fjellet 800-900 moh i Valdres. Videreføring fra 2010.*
- *Informasjon og motivasjon av lokale produsenter av grønnsaker, bær og korn i Valdres.*
- *Strategi for økologisk grovfordyrking. Ekstensiv eller intensiv drift. Sammen med Hedmark.*
- *Brenning som ugrasbekjempelse i kålrot. Storskalaforøk med markdag.*
- *Feltforsøk i korn. Sortsforsøk med markdag.*
- *Økologisk gårdsmarked i Innlandet. Helgearrangement. Sammen med Hedmark.*
- *Motivasjon til dyrking, omsetning og forbruk av økologisk mat. Kurskvelder på Toten.*
- *Motivasjon til økologisk potetproduksjon. Møter og markdager.*
- *Økologisk mat på håndballarrangement i Region Innlandet. Profileringsmaterieell og planlegging av aktivitet i 2012. Sammen med Hedmark.*
- *Matskole med fokus på økologisk og lokalprodusert mat i regi av 4H Oppland. Planlegging av aktivitet i 2012.*
- *Økoguiiden 2011. Produksjon og distribusjon*
- *Seminar om landbruk, økologi og bærekraft. Arrangert i samarbeid med FM Buskerud. Målgruppe offentlig forvaltning, næringsorganisasjoner, politikere og andre interesserte.*
- *Fokus på effektiv bruk av midler til økologisk landbruk i Innlandet. Fagdag for miljøet innen økologisk landbruk i Hedmark og Oppland. Sammen med Hedmark.*
- *Møte i Rådet for økologisk landbruk i Innlandet og dets faggrupper. Sammen med Hedmark.*

Utover tiltak som har fått handlingsplanmidler, har Fylkesmannen medvirket til at *Re-modell-prosjekt* i Hadelandkommunene, ”Gullkorn – Økologisk korn fra Hadeland” har fått støtte. Fylkesmannen har deltatt på møte, markdag, fagkveld og miniseminar i forbindelse med dette prosjektet. Deltakelsen på disse arrangementene har vært varierende fra 6 til 26 deltakere.

Fylkesmannen opplever en til tider negativ holdning til økologisk produksjon i produsentmiljøet. Det har vært forholdsvis få deltakere på flere fagmøter. Noe av dette skyldes utfordrende markedsforhold for økologiske varer. For å inspirere til økologisk satsning både når det gjelder produksjon og forbruk, var Toten Eggpakkeri AS invitert til Fylkesmannens samling for kommunal landbruksforvaltning for å fortelle om sin satsning på lokalproduserte egg generelt og økologiske egg spesielt.

Med bakgrunn i den stagnasjon som har vært i det økologiske markedet de siste par år, har Fylkesmannen lagt vekt på å initiere regionale prosjekt/tiltak som kan bidra til å spre informasjon om økologisk produksjon og økologiske produkter og derigjennom øke omsetning og forbruk. Dette har bl.a. resultert i planer om

- Matskoler med fokus på økologisk og kortreist mat i regi av 4H Oppland
- Satsning på økologisk mat på arrangement i Norges Håndballforbund Region Innlandet
- Økologisk skolehage på Lunner barneskole. Videreføring.
- Økologisk skolehage på Smestad ungdomsskole på Lillehammer. Kurs for lærere i tilknytning til denne.
- Informasjonsstand på ulike markedsarrangement i Innlandet i regi av økologiske melkeprodusenter/Tine Øst.

Fram til nå har det vært lite / ingen økologisk mat i offentlige kantiner og storhusholdninger i Oppland. Fylkesmannen har derfor tatt initiativ til et samarbeid med Knutepunkt Oppland om informasjons- og inspirasjonstiltak i forhold til offentlige virksomheters innkjøp av økologisk mat. Det første tiltaket vil være et seminar om økologisk mat og offentlige anskaffelser i februar 2012.

Videreføring av økoløftprosjektet i Hadelandskommunene med prosjektet ”Jøtt Godt! – Økologisk mat fra Hadeland” har vært positiv. Fylkesmannen har fulgt opp ved å:

- være deltaker i styringsgruppa for prosjektet
- være diskusjonspartner og veileder i styringsgruppa
- delta på informasjons- og strategimøte etter en markedsundersøkelse i området

Fylkesmannen har samarbeidet med ”Jøtt Godt!” om kåringen av Hadelands beste økomat-butikk og informasjon om arbeidet på Hadelandsmessa. Kåringen av beste økomatbutikk fikk mediedekning i lokalavisen.

Sammen med ”Jøtt Godt!” har Fylkesmannen også anlagt to forsøksfelt med eksotiske grønnsaker på Hadeland. I forbindelse med forsøksfeltene har det vært befaringer, utdeling av smaksprøver i offentlige kantiner og storkjøkken og salg på Bondens Marked i Oslo. Medieomtalen av forsøksfeltene har vært meget bra.

”Jøtt Godt!” arbeider også for å etablere lokal slakterivirksomhet på Hadeland. Det har vært arrangert orienteringsmøte med mobilt slakteri. Fylkesmannen har også deltatt i dette arbeidet.

22.5 Tre og miljø

Fylkesmannen er pådriver for økt bruk av tre i Oppland. Trebruk og bioenergi er vektlagt i ”Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2008-2011”.

Bruk av trevirke

Prosjektet ”Trevekst i Oppland” startet opp i 2008 og ble lagt til Landsbyen Næringshage på Dokka. Det er et treårig prosjekt og formålet er å bistå trebedrifter med innovasjon. Prosjektet har også engasjert seg i større byggeprosjekter, bl.a. planlegging av nytt varehus i tre på Hadeland og driftsbygninger i tre innen landbruket. Det er behov for kartlegging av planlagte byggeprosjekter i fylket for å komme tidlig inn i prosessen og for å kunne påvirke materialvalget. Det ble innvilget 5 søknader til Trebasert innovasjonsprogram, totalt kr 2.457.000.

Satsing på bioenergi

Kompetanseprosjektet ”Entreprenørskap innen bioenergi” drives sammen med flere aktører og ble videreført i

2009 og avsluttet i juni 2011. Det ble arrangert flere gårdsvarmekurs og resultatet vises bl.a. i antall søknader til Bioenergiprogrammet. Det ble til sammen 43 søknader innvilget til gårdsvarmeanlegg og annet utstyr, total kr 9.030.500.

Energi- og klimaplaner

Fylkesmannen har arbeidet aktivt for å synliggjøre skogens rolle i klimasammenheng gjennom kommunenes energi- og klimaplaner. Viktige fokusområder er økt bruk av bioenergi og tre som byggemateriale. I tillegg blir optimal foryngelse av skog og skogskjøtsel vektlagt. Det generelle inntrykket er at planer om økt bruk av bioenergi som regel er godt ivaretatt. Landbrukets mulighet som produsent og leverandør av råstoff og varme kunne vært mer synlig.

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Fylkesmannen i Oppland arrangerte 31. mai og 1. juni to kurs i jord- og konsesjonsloven. I tillegg var naturmangfoldloven tema. Marianne Barstad fra SLF holdt innlegg.

Jordloven var tema på landbruksfaglig samling som ble arrangert for kommunene oktober 2011.

Fylkesmannen veileder pr telefon når saksbehandlere i kommunene har spørsmål. Vi har ikke brukt hjemmelen i jordloven § 3 til å kreve saker fra bestemte kommuner oversendt, men har bedt om enkeltsaker vi er blitt kjent med. Fylkesmannen har overprøvd en sak etter jordloven av eget tiltak (forvaltningsloven § 35).

Fylkesmannen planlegger kurs i mai 2012 for politikere som behandler saker etter landbrukslovene.

Regnskapet for jordfondet på eiendommer i Oppland ble avsluttet innen 1. september 2011, og oversendt SLF, jf brev til SLF av 26. august 2011.

Til orientering nevnes at Ombudsmannen har fått henvendelser på to saker knyttet til praktiseringen av jord- og konsesjonsloven i Oppland. Begge sakene ble avsluttet av Ombudsmannen uten nærmere undersøkelser. I tillegg har det vært en rettssak knyttet til avslag på konsesjon til Kistefos på erverv av to skogteiger i Nordre Land kommune. Eidsivating lagmannsrett avsa 11. april 2011 dom om at vedtaket var gyldig. Saken var oppe for Høyesterett januar 2012 med samme resultat.

Resultatområde 24 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Landbruksvikarordningen

Oppland fikk tildelt 25 årsverk a kr 270 200. Det ble utbetalt kr 5.653.337 til avløserlagene fordelt på 17 lag.

Status i fylket: I Oppland er det 18 avløserlag, hvorav 17 lag benyttet seg av ordningen i 2011. De 17 lagene dekker behovet for landbruksvikarer i 25 kommuner i fylket. Det er en kommune som ikke blir dekket av ordningen - Ringebu. Det er avløserlag i Ringebu, men det har så langt ikke søkt om tilskudd til landbruksvikar. Sør-Aurdal ble en del av ordningen i 2011 ved at dette laget gikk inn i Valdres landbrukstjenester. Toten og Hadeland avløserlag slo seg sammen til ett lag og heter nå Toten-Hadeland Avløserlag.

Sjukdomsavløsning

I 2011 ble det innvilget 67 dispensasjoner, 6 fikk avslag. Ingen saker ble påklaget til SLF.

Gårdskartprosessen i Oppland

De siste fem kommunene i Oppland avslutter i 2012 arbeidet med gårdskartprosessen. Det ble i 2011 arrangert feltkurs i tolking av markslag.

Det er sterkt fokus på å få til et godt kontinuerlig ajourhold av AR5 i kommunene når de er ferdige med gårdskartprosessen. For å ha mest mulig like rutiner for kontinuerlig ajourhold av AR5 som annen geodata, har Statens kartverk tatt over arrangøransvaret for de kursene der kommunene lærer hvordan en redigerer (ajourfører) AR5-kartbasen sin. Alle kommuner blir tilbudt slik kurs annethvert år.

Partenes behov for og Skog og landskaps retningslinjer for periodisk ajourhold av AR5 blir godt ivaretatt.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2011 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
18	13	7	4	0	0

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
51	0	3	2	0	1	68	0	0

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2011

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 1,0

Antall personer: 5

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Etnedal kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd, regionale miljøtiltak i Oppland (RMP), velferdsordninger, nærings- og miljøtiltak i skogbruket og skogfond
Registrerte avvik:	Foreløpig rapport ble oversendt i desember
Oppfølging av avvik:	-

Kommune:	Gjøvik kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd, regionale miljøtiltak i Oppland (RMP), velferdsordninger, nærings- og miljøtiltak i skogbruket, skogfond, spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
Registrerte avvik:	Foreløpig rapport ble oversendt i desember
Oppfølging av avvik:	-

Kommune:	Lom kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd, regionale miljøtiltak i Oppland (RMP), velferdsordninger, spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
Registrerte avvik:	Foreløpig rapport ble oversendt i desember
Oppfølging av avvik:	-

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

4. Andre kommentarer/ innspill:

Forvaltningskontrollene: rapportene til de kommunene som ble kontrollert i 2010, ble ferdigstilt i 2011. Antall avvik ble slik: Lesja: 4, Vang: 3, Jevnaker, Lunner og Gran (Hadeland):0. Alle avvik er blitt lukket.

Foretakskontrollene: Det har delvis vært vakanse på kontrollområdet i 2011, noe som har medført mindre aktivitet enn planlagt. Det ble ikke åpnet nye foretakskontroller i 2011, men Fylkesmannen har likevel jobbet mye med eksisterende saker. I løpet av året er det kommet avklaringer fra LMD om håndtering av slike saker som har medført at vi har tatt saker opp til ny behandling.

Resultatområde 25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør

Gjennom forvaltningskontroll og regelmessig kontakt med kommunene avdekker vi et stort behov for kompetanseheving og veiledning fra Fylkesmannens side. Behovet er særlig stort ved små kontorer der et fåtall personer (2-3) skal dekke et stort mangfold av oppgaver.

Fylkesmannen har i 2011 gjennomført mange ulike tiltak for å styrke kommunenes kompetanse. I likhet med tidligere år har Fylkesmannen arrangert kurs, møter og seminarer for kommunene. Tilbudet dekket et stort spekter av fagområder og ble presentert i en egen kurskatalog i begynnelsen av året. I tillegg til kurs og møter skjer det en regelmessig kompetanseoverføring via telefon, e-post, rundskriv og Fylkesmannens hjemmeside.

Fylkesmannen i Oppland har også i 2011 hatt medarbeidere lokalisert ute i regionene. Gjennom ordningen med regionale stillinger får Fylkesmannen en førstehånds kunnskap om de utfordringer en har i de ulike kommuner og regioner. Dette brukes aktivt i forhold til å "skreddersy" kompetansetilbud i de ulike regionene.

Fylkesmannen prioriterer også opplæring i landbrukspolitikk til kommune- og fylkespolitikere. Arealforvaltning/jordvern, jord-og konsesjonslovgiving er de områdene vi har størst fokus på i denne opplæringen. Kommune-og fylkespolitikere ble i 2011 som tidligere år også invitert til den årlige landbruksfaglige samlingen Fylkesmannen arrangerer.

I tillegg til det overnevnte arrangerer Fylkesmannen årlig regionmøter med kommunenes politiske og administrative ledelse. Her blir sentrale politiske temaer behandlet. Landbruksdirektøren får her anledning til gjennom "kommunebildene" å fokusere på de utfordringer de ulike kommuner og regioner står overfor på landbruksområdet. Av viktige temaer som det blir satt fokus på er utviklingen i bruksstruktur, antall driftsenheter, tilskuddskontroll, avgang av dyrka jord, næringsutvikling m.m.

Antall årsverk i kommunal landbruksforvaltning pr. 1/1-2011 var 74,1 årsverk.

Samarbeidet med KS regionalt er godt. KS er representert i "Landbruksforum" hvor Fylkesmannen har sekretariatsansvaret. Dessuten inviteres KS til flere av de samlingene og kursene som Fylkesmannen arrangerer.

Fylkesmannen i Oppland mottok for 2011 kr. 200.000 over kap.1144 post 77 til kommuneretta arbeid, arbeid med rovviltforvaltning og oppfølging av rammedirektivet for vatn.

Midlene er brukt slik:

Kommuneretta arbeid (kr100.000)

Fylkesmannen arrangerer en rekke kurs, seminarer og møter for kommunal landbruksforvaltning. Følgende er arrangert i 2011:

- Beitebruk og forebyggende og konfliktdempende tiltak mot rovvilt 4 regionmøter
- Inn på tunet – 2 nettverksmøter
- Aktuelle skogsaker – 4 regionmøter
- Møte med Mattilsynet om sentralt husdyrregister og dyrevelferd
- Organisering av beitelag – framtidens beitebruk og samarbeid
- Økologisk produksjon og forbruk (i samarbeid med FM Buskerud)
- Vårsamling for skogbruket
- Landbrukslovene -2 kurs regionvis
- Introduksjonskurs for nytilsatte i kommunal landbruksforvaltning
- Produksjonstilskudd -2 kurs regionvis
- Inn på tunet- nasjonal konferanse (i samarbeid med FM Hedmark)
- Landbruksfaglig samling 2-dagers kurs for kommunal landbruksforvaltning
- Ny bruk av gamle driftsbygninger i landbruket
- Saksbehandling av landbruksveger
- Kurs i AR-5
- Naturmangfoldloven
- Fagtur til Østerdalen og Oppdal Tema: Sau –fjøs og beitebruk

Arbeid med rovviltforvaltning (kr 80.000)

Midlene ble overført Fylkesmannens driftsbudsjett som kompensasjon for det arbeidet Fylkesmannen (landbruksavdelingen) gjør når det gjelder forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen og som sekretariat for rovviltneemnda.

Oppfølging av rammedirektivet for vatn (kr 20.000)

Midlene er brukt til arbeid i vannområdeutvalg og karakteriseringsarbeid i kommunene i nært samarbeid med miljøvernavdelingen.

Resultatområde 26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging

26.1 Jordvern og kulturlandskap

Fylkesmannen er i kontakt med kommunene når de arbeider med revidering av kommuneplanens arealdeler. Både skriftlig og i møter med kommunene er nasjonal politikk på jordvernområdet formidlet, og det er og vist til jordvernstrategi for Oppland. Dialog både med politikere og administrasjon i kommunene har ført til en bedre forståelse og aksept for jordvern, men det er viktig at det i alle plansammenhenger fortsatt er fokus på dette. Muligheten til bruk av innsigelse for å ivareta jordvernhensyn ble også benyttet i 2011. I alt ble det fremmet innsigelse av jordvernhensyn i 14 planuttalelser. I tillegg var det tre innsigelser knyttet til andre landbruksinteresser.

I perioden 1979 til 2003 ble det på landsbasis omdisponert totalt 238 180 daa dyrka mark og 172 829 daa dyrkbar mark. I Oppland ble det i samme periode omdisponert henholdsvis 11 796 daa dyrka mark (4,95 % av totalt omdisponert dyrka mark) og 20 924 daa dyrkbar mark (12,11 % av totalt omdisponert dyrkbar mark).

Mål om en halvering av omdisponering av dyrka mark i Oppland betyr:

- Mindre enn 5 % av årlig omdisponering av dyrka mark på landsbasis.
- Mindre enn 285 daa dyrka mark/år omdisponert innen 2010.

KOSTRA-tall viser en omdisponering av dyrka mark i Oppland på 587 daa dyrka mark i 2006, 478 daa i 2007, 326 daa i 2008, 264 daa i 2009 og 285 daa i 2010. Dette viser at fylket har nådd målet om en halvering innen 2010, men det vil være store variasjoner mellom år, og tallene må derfor ses i et lengre tidsperspektiv. I kommuneplaner og kommunedelplaner ligger det fortsatt inne betydelige arealer som er godkjent omdisponert, men som ikke har blitt regulert slik at de har kommet med i Kostrarapporteringa. For Opplands del vil store areal omdisponeres i forbindelse med utbygging av E6 i Gudbrandsdalen og Rv 35 og Rv 4 på Hadeland. Reguleringsplanene vil her bli godkjent fra 2011 og utover, og disse kan føre til en vesentlig økning i årlig omdisponering av dyrka og dyrkbar mark. Kostra-tall for 2011 blir først tilgjengelige fra 15. juni 2012.

Arbeidet med Nordherad som ”utvalgt kulturlandskap i jordbruket” er i hovedsak gjennomført i tråd med tidligere planer. Det er inngått drifts- og skjøtselavtaler med sju grunneiere og gitt tilskudd til istandsetting av 21 freda og verneverdige bygninger. Bygningsvernrådgivertjenesten ved Gudbrandsdalsmusea er brukt aktivt i vurdering og kvalitetssikring av istandsettingstiltak.

Det grunneierstyrte ”Nordheradsprosjektet” har fra 2011 fått hovedansvar for lokal informasjon og mobilisering, veiledning og planleggingsbistand til grunneiere. Over halvparten av grunneierne har nå fått tilbud om tilskudd til forskjellige tiltak, men det kan være en utfordring framover å involvere en del av de mindre grunneierne i gjennomføring av tiltak. Det er en helt overveiende positiv holdning til arbeidet så langt vi har registrert.

Utover det direkte tiltaksretta arbeidet mot grunneiere har det vært arbeidet med flere delprosjekter:

- Overvåking av effekter av skjøtselstiltak. Prøveflater lagt ut av Norsk institutt for naturforskning og Universitetet i Oslo og observasjonsflater lagt ut av Fylkesmannen for å registrere endringer i større skala
- Prosjekt for fellestiltak i beitebruk som ledes av kommunen
- Kartlegging og formidling av jordbrukshistorie og kulturminner i samarbeid med fylkeskommunen
- Status for alle SEFRAK-bygninger er registrert og bygningene er fotodokumentert

26.2 Samfunnsplanlegging

Arealbruken i Oppland fastsettes i all hovedsak gjennom kommuneplanens arealdel og gjennom verneplaner etter naturmangfoldloven. Kommuneplanenes arealdeler blir rullert med ujevne mellomrom. I tillegg skjer det endringer i arealbruken gjennom utarbeidelse av kommunedelplaner, reguleringsplaner som er i strid med overordna plan, og gjennom dispensasjoner.

Fylkesmannen har et eget planteam som utarbeider embetets uttalelser i plansaker og landbruksavdelingen er aktivt med her. Gjennom endringer av plan- og bygningsloven har planarbeidet blitt vesentlig mer omfattende da det stilles større krav til å være med tidlig i planprossene. Allerede ved oppstart av planprosess må vi vurdere om det legges opp til en tilstrekkelig utredning av landbrukshensyn som kan bli berørt, og evt signalisere om planen kan berøre landbrukshensyn i en slik grad at det må fremmes innsigelse når planen kommer på høring.

Oppland har lang praksis med faste regionale planmøter som gjennomføres i regi av Oppland fylkeskommune. Dette er en viktig arena for orientering om statlig politikk. Landbruksavdelingen er alltid representert i møtet når saker som berører landbruksinteresser er oppe.

I 2011 fremmet Fylkesmannen innsigelser i 17 planuttalelser ut fra landbrukshensyn. 14 av disse ble fremmet ut fra hensyn til jordvern.

Bruk og nytte av data fra Geovekst og ”Norge digitalt”

Fylkesmannen i Oppland samarbeider tett med de andre partene i Geovekst-samarbeidet med etablering og ajourføring av geodata.

Fylkesmannen er representert i fylkesgeodatautvalget for geodata, arbeidsutvalg for basisdata og arbeidsutvalg for temadata.

Lederforum for geografisk informasjon har som mål å diskutere strategiske tiltak og gi GIS-satsingen i Hedmark og Oppland bedre lederforankring. Lederforum har følgende sammensetning: assisterende fylkesmann i Hedmark, assisterende fylkesmann i Oppland, assisterende fylkesdirektør Hedmark fylkeskommune, assisterende fylkesrådmann Oppland fylkeskommune, leder fra Statens vegvesen Region Øst, leder Statens kartverk Hamar, én rådmann fra Hedmark og én rådmann fra Oppland.

Det er felles samarbeidsfora i Oppland og Hedmark.

Fylkesmannen i Oppland har i et eget geodatasamarbeid med Fylkesmannen i Hedmark, Oppland Fylkeskommune, Hedmark Fylkeskommune, Statens kartverk Hamar etablert en kartinnsynsløsning via webgrensesnitt, ”InnlandsGIS”, til bruk i saksbehandlingen hos etatene. InnlandsGIS blir kontinuerlig oppdatert med ajourførte basis og temadata fra Norge Digitalt og Geovekstsamarbeidet.

I tillegg til utstrakt bruk av InnlandsGIS i avdelingene, benyttes ArcGIS-programvare mer avanserte analyser og presentasjoner. Også i slikt arbeid benyttes data fra Geovekst og Norge Digitalt.

I 2011 ble dette geodatasamarbeidet utvidet med en ny part, Statens vegvesen Region Øst. InnlandsGIS ble pga. foreldet teknologi avvikles erstattet med en ny løsning. I 2012 blir løsningen ytterligere forbedret. Den nye løsningen skal ha et enda større innhold av relevante geodata, spesielt ift. behandling av arealplaner. Arealplaner (både vedtatte planer og planer på høring) skal være synlige i den nye løsningen.

Plansatsingsprosjektet i Oppland og Hedmark ble startet opp i 2009 og skal etter planen avsluttes i 2012. Den overordnede målsettingen med plansatsningen er at alle relevante arealplaner skal i løpet av år 2012 være på gjeldende digital standard og tilgjengelig på Internett. For å oppnå dette skal digitale planregistre settes i drift og gode rutiner etableres. Kommunene støttes både økonomisk og med hjelp til å øke kompetansen for at målet i prosjektet skal kunne realiseres. Ny webkartløsning (nevnt over) vil være viktig for å kunne høste gevinstene av dette prosjektet.

Fylkesmannen har også et ekstra ansvar for oppfølging av kommunene i forbindelse med etablering og ajourføring av AR5.

Alle kommunene i fylket er med i operative interkommunale GISsamarbeid.

Kort, og ikke fullstendig oppsummering av bruk av geodata i de enkelte avdelingene:

Miljøvernavdelingen

Uttalelser i plan og enkeltsaker, konflikt og sårbarhetsanalyser, utarbeiding av verneplaner, temakart, div. prosjekter.

Landbruksavdelingen

Uttalelser i plansaker (fradelinger, konsesjoner og omdisponeringer), konfliktanalyser (bortgang av dyrka/dyrkbar mark), dokumentasjon av endringer i arealbruk, temakart, fastsetting av tilskudd i form av regionalt miljøprogram

(bl.a. beregning av bratt dyrka mark), gårdskart, skogbruksplanlegging (laserskanning blir brukt i utstrakt grad ifm. skogtakst i Oppland), div. prosjekter.

Samordnings- og beredskapsstaben

Uttalelser i plansaker, krisehåndtering.

Oppvekst og utdanningsavdelingen, helse og sosialavdelingen

Liten/sporadisk bruk. Et arbeid gjøres mot helse og sosialavdelingen for å presentere ulike temaer i form av kart.

Beredskap på landbruks- og matområde

Når det gjelder beredskap innenfor landbruks- og matområde, er embetets samordning- og beredskapsstab ansvarlig. Landbruksavdelingen er med i kristestaber når det er hendelser eller blir arrangert øvelser. Flommen i pinsen medførte at store arealer ble lagt under vann, men det var ikke fare for liv og helse som gjorde at landbruksavdelingen ble involvert i krisehåndteringen.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
21 Landbruksbasert næringsutvikling	kr 5 093 936,42	kr 415 000,00
22 Klima- og miljøpolitikk i landbruket	kr 1 190 707,04	kr 0,00
23 Eiendoms- og bosettingspolitikk	kr 826 978,45	kr 0,00
24 Forvaltning av inntekts- og velferdspol. tiltak	kr 1 469 678,33	kr 0,00
25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør	kr 572 954,42	kr 0,00
26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging	kr 2 105 607,44	kr 0,00
Andre oppgaver under LMD	kr 83 304,39	kr 0,00
Sum:	kr 11 343 166,00	kr 415 000,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på utdanningsområdet

31.1 Tilsyn

Måloppnåelse, kompetanse, metode

Fylkesmannen i Oppland har gjennomført nasjonalt tilsyn i 8 kommuner/fylkeskommunen i tråd med nasjonalt oppdrag.

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med læreplanarbeid i to kommuner. Dette er de prioriterte tilsynene Oppland skulle gjennomføre ifølge aktivitetskravet.

Av de egeninitierte tilsynene er tilsynet med spesialundervisning utsatt til 2012. Dette gjennomføres i samarbeid med fylkesmennene i Hordaland og Sør-Trøndelag. Det har i 2011 vært lagt ned mye ressurser i utarbeidelse av kontrollspørsmål og plan for gjennomføring, og dette har tatt mer tid enn beregnet. Det første tilsynet gjennomføres i februar i Sør-Trøndelag. Representanter for alle de tre fylkene deltar i dette tilsynet. Vi vil skaffe oss felles erfaring før det gjennomføres tilsvarende tilsyn i de øvrige to fylkene.

Også tilsynet med opplysningsplikt til barnevernet er utsatt til våren 2012. Dette skyldes at tilsynsleder sa opp før tilsynet ble gjennomført og at stillingen ikke ble besatt før i januar 2012.

Det skriftlige tilsynet med gratisprinsippet i de videregående skolene er gjennomført, men ikke avsluttet.

Fylkesmannen har også gjennomført ett hendelsesbasert tilsyn i 2011. På bakgrunn av en alvorlig klagesak ble det gjennomført tilsyn med § 9a ved en av skolene i Gjøvik kommune. Rapport er oversendt Utdanningsdirektoratet.

Kontorets kompetanse med tanke på å føre tilsyn avhenger bl.a. av regelverksforståelse, metodekunnskap, kapasitet og personlig egnethet – og til en viss grad av et stabilt personale. I 2010 mistet kontoret fire erfarne medarbeidere. I løpet av høsten og vinteren 2010/11 ble disse erstattet. Av disse igjen sa tre opp eller gikk ut i permisjon ila 2011, og tre nye medarbeidere kom inn. I tillegg har kontoret hatt vakanse i en/delvis to stillinger høsten 2011.

Fylkesmannen har i 2011, som tidligere år søkt å øke tilsynskompetansen gjennom samarbeid med andre fylkesmenn om tilsynsmetode og regelforståelse, deltakelse i regelverksamlinger og gjennom å involvere hele avdelingen i prinsipielle diskusjoner om regelverk og viktige tilsynsystema. Som sagt, har kontoret hatt stor utskifting i personalet. Til tross for dette mener vi at tilsynene er gjennomført med forsvarlig kompetanse. Når dette er sagt, mener Fylkesmannen i Oppland at det er behov for at det settes i verk nasjonale tiltak for opplæring av nye medarbeidere i systemrevisjon og tilsynsmetodikk. For øvrig er det ønskelig at det settes fokus på kommunikasjon i tilsyn. Det er vår oppfatning at dette er av vesentlig betydning for aksept for tilsynsresultatene hos skoleeier, og dermed for etterlevelsen av regelverket og lukking av avvik.

Fylkesmannen i Oppland har ikke nådd alle målene på tilsynsområdet som var satt gjennom aktivitetskravene til embetet for 2011. Årsaken er delvis at forberedelsene har tatt lengre tid enn planlagt, men også stor turnover ved kontoret, jfr det som er sagt over.

Tiltak som gjennomføres for å bedre måloppnåelsen

Kontoret er nå fullt bemannet. Kontoret ble høsten 2011 styrket med ett årsverk. Denne stillingen er besatt av en jurist med tanke på å styrke kontorets kapasitet på barnehagefeltet. Arbeidsoppgavene på kontoret er fordelt slik at denne stillingen også bidrar til mindre sårbarhet innenfor den juridiske kompetansen på utdanningsområdet.

Nyansatte blir introdusert for tilsynsfeltet gjennom deltakelse i tilsyn raskt etter at de er ansatt. Fylkesmannen ønsker på den måten å sørge for et bredt korps av saksbehandlere som kan ta ansvar for gjennomføring av tilsyn. Men vi ser etter hvert at dette er en resurskrevende modell fordi så mange personer må bygge opp samme kompetanse.

Vurderinger som lå til grunn for valg av tema, tilsynsobjekt og dimensjonering av egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn

Tema for de egeninitierte tilsynene i 2011 var gjennomføring av spesialundervisning, opplysningsplikten fra skoler til barnevernstjenesten og gratisprinsippet i videregående skole.

Bakgrunnen for valget av «gjennomføring av spesialundervisning» som tema var bl.a. klagesaker der det viser seg at klager ikke får det tilbudet som vedtaket sier at han skal ha. En annen grunn var påstander som har kommet fram den seinere tid om at spesialundervisning ikke «virker». Da er det vår oppfatning, at før en kan si noe om det, må en vite at den undervisningen som blir gitt, faktisk er i tråd med sakkyndig vurdering og vedtak. Tilsynsobjektet ble valgt utfra erfaring med skoleeier i klagesak.

Opplysningsplikten til barnevernet ble valgt som tema fordi det ble sagt at skoler og barnehager i liten grad meldte til barnevernet, og at det var behov mer oppmerksomhet på dette. Tilsynsobjektet var valgt utfra en antakelse om at den valgte skoleeieren faktisk har orden på dette området. Tilsynet er det første i sitt slag.

Tilsynet med gratisprinsippet i videregående skole ble valgt som tema på bakgrunn av tips om brudd på dette

regelverket i videregående skole.

I det hendelsesbaserte tilsynet ble både tema og tilsynsobjekt valgt utfra en bestemt klagesak.

Når det gjelder dimensjonering av tilsynsmengden, har kapasitet vært den avgjørende faktoren. Etter hvert er også hensynet til hyppighet i tilsyn fra Fylkesmannen blitt en faktor å ta med, og også en vurdering av hvilke virkemidler som er mest effektive i forhold til å oppnå regeletterlevelse, tilsyn eller dialog og veiledning. Fylkesmannen har de seinere åra gjennomført utstrakt veiledning både i forkant av tilsyn og i etterkant. Det vises til resultatområde 31.4.

Retting av lovbrudd

Det er Fylkesmannens vurdering av skoleeier i all hovedsak retter lovbrudd avdekkes gjennom tilsyn.

31.2 Klagesaksbehandling

Klager på grunnskoleområdet

Når det gjelder *skoleplassering*, behandlet Fylkesmannen i 2010 10 klager og i 2011 var antallet 19 saker.

Når det gjelder *spesialundervisning*, behandlet Fylkesmannen i 2010 seks klager mens det i 2011 ble behandlet 13 klager. Fylkesmannen antar at noe av økningen skyldes at flere saker fra siste del av 2010 ikke ble ferdigbehandlet innen årets slutt og ble ferdigbehandlet i begynnelsen av 2011.

Når det gjelder *standpunktkarakterer*, behandlet Fylkesmannen 48 saker i 2010 og 41 saker i 2011. I 27 saker fikk klager medhold.

Når det gjelder *skoleskys* behandlet Fylkesmannen 40 saker i 2010 og 29 saker i 2011. Klager fikk medhold i 13 av disse sakene.

Klager innenfor videregående skole

Når det gjelder *inntak til særskilt utdanningsprogram*, behandlet Fylkesmannen syv klager i 2010 og 13 klager i 2011.

Klager i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder.

I 2010 behandlet Fylkesmannen i Oppland seks klagesaker vedrørende spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder, i 2011 var tallet 14 saker. Av disse fikk sju medhold eller delvis medhold.

Lovlighetskontroll.

Det er ikke foretatt lovlighetskontroll i 2011 av kommunale eller fylkeskommunale avgjørelser som er fattet i medhold av opplæringsloven, jf kommuneloven § 59.

Måloppnåelse

Fylkesmannen har gjennomført klagesakene på en tilfredsstillende måte, men med noe økt saksbehandlingstid. I 12 klagesaker sendte Fylkesmannen i Oppland foreløpig melding i forvaltningssaker etter forvaltningsloven § 11a. Noe av bakgrunnen for at saksbehandlingstiden økte noe var vakante stillinger, ressurskrevende tilsynsaktivitet og opplæring av nyansatte. Fra høsten 2011 ble det ansatt en person i 100 % juriststilling slik at avdelingen nå disponerer to jurister i tilsammen 200 % stilling. Saksbehandlingskapasiteten er derfor doblet. Fylkesmannen antar at dette vil medføre kortere saksbehandlingstider i 2012.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum inkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	41	27	14	0	

Lokalt gitt muntlig eksamen	1	0	0	1	Klagen ble avvist siden klagen gjaldt fastsettelse av karakter. Det kan klages på prosessen.	
Fremskutt skolestart, § 2-1 tredje ledd	3	0	3	0		
Særskilt språkopplæring, § 2-8	1	0	1	0		
Bortvisning, § 2-10	1	1	0	0		
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	1	0	1	0		
Grunnskoleopplæring for voksne, § 4A-1	3	1	2	0		
Spesialundervisning for voksne, § 4A-2	6	4	2	0		
Spesialundervisning, § 5-1	13	6	4	3		
Skyss, § 7-1	29	13	16	0		
Skoleplassering, § 8-1	19	7	12	0		
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	6	3	0	3		Saker annet. I to saker var ikke FM riktig klageinstans, saken sendt til skolen for behandling. I siste tilfelle ble det varslet pålegg til skolen om å fatte enkeltvedtak.
Sum	124	62	55	7		

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Inntak, § 3-1 sjette ledd	7	3	4	0	
Særskilt inntak, § 3-1 sjette ledd	13	2	11	0	
Sum	20	5	15	0	

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	14	7	4	3	Saker annet. En klage gjaldt sakkyndig vurdering, ikke klagerett på denne så saken ble avvist. En sak avvist grunnet manglende aktuell rettslig interesse. En sak sendt kommunen som riktig klageorgan.
Sum	14	7	4	3	

Klager i diverse skoler (voksenopplæringsloven kapittel 4 med forskrifter)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Annet	5	0	5	0	Annet: Voksnes rett og spørsmål om tilrettelegging ved eksamen.
Sum	5	0	5	0	

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Fylkesmannen i Oppland deltar på de samlinger som arrangeres av Utdanningsdirektoratet på området. I forkant av datainnsamlingen arrangeres det vanligvis kurs for skoleeiere som ønsker en oppdatering i utfylling av skjemaene. Dette har vært gjort årlig, men i 2011 ble dette kurset droppet av kapasitetshensyn. Kurset vil bli tatt

opp igjen fra 2012. Det er vår erfaring at et slikt kurs gir en nyttig oppfrisking av kunnskapene om GSI hos skoleeierne og markerer "kick-off" for innsamlingen.

Det ble veiledet av skoleeiere underveis i rapporteringsperioden. Det meste av arbeidet foregår på telefon og e-post. Pga en del nye GSI-kontakter i kommunene og de private skolene var det nødvendig med nokså mye oppfølging.

Etter at kommunene har foretatt registreringen, velger Fylkesmannen ut noen viktige områder som revideres grundigere enn andre.

Måloppnåelse

Total ressursbruk på GSI har i 2010 vært fem ukesverk.

Måloppnåelsen vurderes som tilfredsstillende, og strategien som er valgt gir et godt grunnlag for å kvalitetssikre registreringen.

31.4 Informasjon og veiledning

Informasjon og veiledning om regelverk

Fylkesmannen gjennomførte høsten 2011 møter i alle seks regionene med politisk og administrativ ledelse i kommunene. På grunnopplæringens område var frafall i videregående skole og tidlig innsats i forhold til dette hovedtema. Det ble redegjort både skriftlig og muntlig om sentrale utfordringer for skoleeier i denne sammenheng.

Fylkesmannen har arrangert regelverksamling i Nord- Gudbrandsdalen der skoleledere, lærere og skoleeiere i seks kommuner deltok.

Det ble gjennomført en to- dagers samling for skolefaglig ansvarlig/ skolefaglige rådgivere, våren 2011. Temaene på denne samlingen var blant annet:

- Ny- GIV
- Vurdering for læring
- Arbeidslivsfag
- Vurderingsforskriften
- Arbeid med elevenes psykososiale miljø
- Skoleutvikling, refleksjoner og drøfting
- Skolemotivasjon
- System for videreutdanning
- Leksehjelp
- Fysak
- Nasjonale prøver med vekt på regler for fritak
- Meldingsplikt til barnevernet

Deler av samlingen var felles med opplæringsavdelingen ved Oppland fylkeskommune. I tillegg deltok PP-lederne i Oppland på deler av samlingen

Det ble i november arrangert en studietur for skolefaglig ansvarlige og pedagogiske rådgivere i fylket. Programmet var lagt til Aalborg der variert presentasjon av Læringsmiljø og pedagogisk analyse (LP- modellen) ble gitt. Det ble også arrangert skolebesøk til ulike pedagogiske institusjoner.

PP- lederne i Oppland deltok på samling i mars 2011. Deler av programmet var felles med skolelederne, i tillegg var det egne samlinger, med vekt på sakkynndighetsarbeid og PPT's rolle i samarbeidet med skoleledere og skoleeiere.

Fylkesmannen i Oppland har i 2011 hatt høy aktivitet når det gjelder oppfølging av regelverk. I tillegg til tilsynsvirksomheten og de kurs og konferanser som er beskrevet, driver Fylkesmannen stor grad av veiledning om lov og regelverk på telefon og epost.

Formidle resultater fra tilsyn

Fylkesmannen har publisert alle tilsynsrapporter på hjemmesiden vår og laget nyhetssaker på nett om vesentlige

funn i tilsynene. Fylkesmannen har gjort rede for erfaringer i møte med skolesektoren og løftet frem god praksis på skoleledersamlinger, regelverkssamlinger, i egne brev og i møter med utdanningsorganisasjonene og Oppland fylkeskommune.

Veilede om tilstandsrapport og funksjonalitet i skoleporten

Se pkt 32.3

Styrke skoleeieres og skolelederens kompetanse i bruk av verktøy for kvalitetsvurdering og skoleutvikling.

Se pkt 32.3

Bistå Utdanningsdirektoratet i arbeidet med informasjon og rekruttering av veiledere og skoleeiere til veilederkorps.

Se 32.4

Bistå Utdanningsdirektoratet i prioritering av tilbud til kommuner som deltar i statlige støttetiltak for kommuner med svake resultater.

Fylkesmannen har holdt seg orientert om deltagerkommunenes arbeid med skoleutvikling.

Gi informasjon om «Bedre læringsmiljø» som ressurs

Fylkesmannen har anbefalt ressursen «Bedre læringsmiljø» til kommuner og skoler. Flere kommuner deltok på samling om temaet på Hamar i november. Fylkesmannen i Oppland deltok på «Bedre læringsmiljø»- konferansen i november.

Manifest mot mobbing

Fylkesmannen har på hjemmesiden vår oppfordret alle kommunene til å signere manifestet og forplikte seg til et aktivt arbeid mot mobbing. Fylkesmannen personlig fulgte opp med informasjon og oppfordring til kommuner som i løpet av våren ikke hadde skrevet under manifestet. Fylkesmannen har også informert kommunene om den årlige kampanjen mot mobbing som finner sted i uke 36.

Arrangere samling for private skoler i samarbeid med Utdanningsdirektoratet

Samlingen ble gjennomført i regi av Fylkesmannen i Nordland i år. Fylkesmannen i Oppland deltok på samlingen. Få deltagere fra Oppland kan muligens ses i sammenheng med lang reisevei for en dagskonferanse.

Fylkesmannen har løst oppdragene innenfor embetes ressurser og mener å ha kompetanse til å utføre oppdragene tilfredsstillende. Det ble benyttet faglig kompetanse fra universitet og høyskolemiljø som foredragsholdere på ulike samlinger.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Måloppnåelse, ressursbruk, kompetanse

Fylkesmannen har gjennomført oppdraget på 31.5 etter de sentrale retningslinjene som er gitt, og de totale ressursene som er brukt her er på 60 ukesverk. For å gjennomføre vårt oppdrag har vi hatt både den nødvendige kompetansen og de nødvendige ressursene på vårt kontor.

Arbeidet knyttet til gjennomføring av nasjonale prøver, eksamen og bruk av PAS har vært delvis teamorganisert ved kontoret. Hensikten med en slik organisering har vært å kvalitetssikre tjenesten overfor brukerne og sikre god brukerstøtte i forbindelse med avvikling av prøvene.

Sentralt gitt eksamen grunnskolen

Fylkesmannen har i 2011 gjennomført fellessensur for skriftlig eksamen i grunnskolen sammen med Fylkesmannen i Hedmark. Det har blitt oppnevnt sensorer og oppmannskorps og utbetalt sensorhonorar og reisegodtgjørelse.

Det ble gjennomført sensorskolering for sensorer til skriftlig eksamen i juni 2011.

Fylkesmannen har arrangert fagdager for lærere i engelsk, norsk, matematikk, kunst- og håndverk på ungdomstrinnet. Det var også planlagt en fagdag i musikk, men på grunn av sykdom hos foredragsholder ble denne dagen avlyst. Fagdage ble gjennomført i november og arrangert i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark. Fagdagen i kunst- og håndverk ble avholdt for første gang i 2011, og bakgrunnen for gjennomføringen var forholdsvis mange klager på standpunkt karakter i faget. Det har vært svært god oppslutning, og gode tilbakemeldinger på alle fagdage.

Sentralt gitt eksamen i videregående opplæring

Fylkesmannen i Oppland har bidratt til at sentralt gitt eksamen ble gjennomført på en forsvarlig måte. Embetet bistod alle de videregående skolene med råd og veiledning når de hadde behov for det. Fylkesmannen strakte seg langt for at elever og privatister skulle få avlagt sine eksamener i tide. Det samme var tilfelle for gjennomføringen av kartleggingsprøvene.

FM i Oppland hadde ansvar for å bistå Fylkesmannen i Sør-Trøndelag med å gjennomføre nasjonal sensur våren 2011. Høsten 2011 hadde vi vårt eget sensuroppdrag med ansvar for nasjonal sensur i andre fremmedspråk det ikke blir gitt opplæring i. *Dette oppdraget har vi hatt de siste årene.* Fylkesmannen har også ansvar for at det blir gjennomført klagebehandling av eksamensbesvarelser i andre fremmedspråk det ikke blir gitt opplæring i.

Vi sørget også for utbetalinger av utgifter knyttet til sensur og klagesensur.

Lokalt gitt eksamen i videregående opplæring .

Fylkesmannen hadde god kontakt med eksamenskontoret i Oppland fylkeskommune, og hadde god anledning til å se til at lokalt gitt eksamen ble gjennomført på forsvarlig måte. Fylkesmannen deltar hvert år på deres eksamenskonferanse og bidrar med informasjon.

Gjennomføring av nasjonale prøver

I gjennomføringsperioden bistod Fylkesmannen med veiledning og brukerstøtte overfor skoleeierne.

Oppfølging av resultater fra nasjonale prøver

Resultatene fra nasjonale prøver har vært utgangspunkt for Fylkesmannens dialog med skoleeierne på skoleledersamlinger. Resultatene fra prøvene har også blitt benyttet i utarbeidelsen av Fylkesmannens kommunebilder i Oppland. Kommunebildene har vært drøftet med politisk og administrativ ledelse i kommunene.

Fylkesmannen har ikke arrangert egne møter eller samlinger med dette temaet i 2011. Fylkesmannen har deltatt på møter om nasjonale prøver og PAS arrangert av Utdanningsdirektoratet.

Oppfølging av fritak

Våren 2011 gjennomgikk Fylkesmannen statistikken over fritaket ved nasjonale prøver i 2010 i et møte med alle kommunene, og fritaksreglene ble gjennomgått. Når det gjelder fritak i 2011, har Fylkesmannen gjennomgått statistikken over deltakelse og fritak. Vi har ikke funnet grunnlag for ytterligere tilsyn eller for å iverksette andre tiltak overfor skoleeiere ut over det som nevnes nedenfor.

Fritaksstatistikken er sammenstilt med statistikk over elever med enkeltvedtak etter §§ 2-8 og 5-1. To av kommunene med stort avvik fra landsgjennomsnittet har vært kontaktet og årsakene til avvikene er oppklart. På bakgrunn av denne gjennomgangen vurderer Fylkesmannen at det er en sammenheng mellom andelen av elever med enkeltvedtak og andelen av elever med fritak. Fylkesmannen vil følge dette opp i møter med skolelederne, og vi vil følge opp enkeltkommuner ved behov.

Bruk av resultater fra eksamen og nasjonale prøver i tilsynsarbeidet

Resultater fra nasjonale prøver og eksamensresultater er en av flere indikatorer som inngikk i ROS-analysen som lå til grunn for utvelgelsen av tilsynsobjekter i 2011.

Fylkesmannen i Oppland

Særskild Rapportering	JA	NEI	Øvrige kommentarer
			Opplysningene blir benyttet som del av grunnlaget

1. Benytter embetet informasjonen som fremkommer ved avvikling av prøver og eksamener i tilsynsarbeidet?	X	for valg av tilsynsobjekt. Det har derimot ikke framkommet resultater ved gjennomføring av prøver og eksamener som tilsier at det skulle være nødvendig å iverksette egne tilsyn slik som i 2010.
--	---	---

	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
2. Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	For NP høsten 2011 ligger Oppland litt under landsgjennomsnittet når det gjelder fritak i lesing 5. trinn (4,4-4,7). For regning 5. trinn ligger Oppland 0,1 pst over. For 8. trinn er avviket på maks 0,2 pst fra landsgjennomsnittet i de tre fagene. På 9. trinn ligger Oppland 0,3 pst under på lesing og 0,1 pst over på regning.	Det er noe variasjon mellom skoleeiere i fylket. Enkelte kommuner har fritak på opp til 8-12 pst på enkelte fag og trinn.	På bakgrunn av gjennomgang av statistikk over elever med enkeltvedtak etter §§ 2-8 og 5-1 mener Fylkesmannen at det er en sammenheng mellom elevene med enkeltvedtak og andelen av elever med fritak.	Fylkesmannen har presisert fritaksreglene i brev til alle kommuner. Vi vil drøfte fritaksreglene og funn på skoleledersamling, og deretter vurdere oppfølging av enkeltkommuner med samtaler.

31.7 Tilskuddsforvaltning

Kap. 225 post 64 – Tilskudd til barn og unge asylsøkere i mottak og omsorgssentre.

Fylkesmannen har gjennomført søknadsbehandling og utbetaling etter retningslinjer gitt av KD/Utdanningsdirektoratet i brev av 3. april 2009. Vi hadde i 2011 noe nedgang i antallet tilskuddsmottakere og totalt utbetalt tilskudd etter denne ordningen. Det var i 2011 14 kommuner som mottok tilskudd enten for barn i asylmottak eller omsorgssentre. Fylkesmannen har gjennomført formalia- og rimelighetskontroll i søknadsbehandlingen og kontrollert kommunenes søknader opp mot beleggslister fra UDI og Bufetat.

Kap. 225 post 66 – Tilskudd til leirskoleopplæring

Søknadsbehandling og utbetaling av tilskudd er gjennomført etter retningslinjer gitt av KD/Utdanningsdirektoratet i brev av 23. mars 2009. Det har vist seg vanskelig for enkelte kommuner å overholde søknadsfristene, særlig for høsthalvåret. Det blir oppgitt forskjellige grunner til dette, noe dreier seg om at de avventer dokumentasjon, og noe forklares i skifte av saksbehandler mm. Dette har medført noe etterslep til neste budsjettår. I 2011 utbetalte vi etterslep til tre kommuner.

Måloppnåelse

Fylkesmannen har på dette resultatområdet tilstrekkelig saksbehandlerkompetanse til å forvalte ordningene etter retningslinjene gitt av Utdanningsdirektoratet. Som en del av kvalitetsarbeidet i embetet er det utarbeidet rutinebeskrivelser for saksbehandlingen av disse tilskuddsordningene. Vi har i 2011 hatt vikar i stillingen som saksbehandler på disse tilskuddsordningene.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling

Kompetanse for kvalitet

Fylkesmannen har gjennomført oppdraget ihht. ”Kompetanse for kvalitet”. Midler til kompetanseutvikling ble fordelt til kommunene etter søknad ihht. retningslinjene for midler til vikarutgifter og etterutdanning på prioriterte områder, gitt i brev fra Utdanningsdirektoratet 23. februar og 18. februar 2011.

Det kom inn færre søknader til videreutdanning enn det som var budsjettet, og det var nedgang i deltakelsen i forhold til forrige år. Det er Fylkesmannens vurdering at det er to hovedårsaker til dette: Skoleeierne finner videreutdanningsordningen for dyr, og det kan i enkelte områder, være vanskelig å skaffe kompetente vikarer.

Søknadene om midler til etterutdanning på prioriterte områder oversteg de rammene Fylkesmannen var gitt i fullmaktsbrevet. Det har ikke vært utarbeidet særskilte retningslinjer for prioritering mellom søknader til etterutdanning i fylket. Alle skoleeiere som søkte midler til etterutdanning på de områder som var prioritert i Udir. sitt brev, fikk innvilget sin prioriterte søknad. Men Fylkesmannen foretok en reduksjon av tilskuddsbeløpet i forhold til de rammer som var gitt.

For å bidra til koordinering og samarbeid om kompetanseutvikling har Fylkesmannen videreført arbeidet i strategisk gruppe for kompetanseutvikling, der KS, lærerorganisasjonene, høyskolene og representanter fra skoleeierne deltar.

I 2012 vil Fylkesmannen intensivere informasjonsarbeidet om videreutdanning for lærere. Det er en målsetting for Fylkesmannen at deltakelsen fra Oppland øker vesentlig.

Gnist

Fylkesmannen har koordineringsansvaret for det regionale GNIST-arbeidet. Med utgangspunkt i strategisk gruppe for kompetanseutvikling er regionalt GNIST-partnerskap etablert med følgende deltakere: LO, Utdanningsforbundet, Skolelederforbundet, Skolenes landsforbund, Oppland Lektorlag, Pedagogstudentene, HiL, HiHm, KS, kommunale skoleeiere (repr. Ved Nord-Aurdal kommune), Oppland fylkeskommune og Fylkesmannen.

Arbeidsutvalget består av LO, Utdanningsforbundet, Pedagogstudentene, HiL, HiHm, KS, skoleeier i Nord-Aurdal, Oppland fylkeskommune og Fylkesmannen.

Partnerskapet har hatt halvårlige møter. Representanter for det regionale GNIST-partnerskapet har deltatt på nasjonale samlinger.

GNIST i Oppland har satt bak en informasjonskampagne der vi har fått god plass i lokale medier. Bl.a. er det i samarbeid med en grunnskole i fylket gjort et rekrutteringsframstøt der elevene var "hodejegere" i forbindelse med at det skulle ansettes ny lærer. Videre er det gjennomført besøk på videregående skoler for å rekruttere potensielle lærerstudenter. Dette ble gjennomført av HiHm og Fylkesmannen i Oppland. Høgskolen har også iverksatt tiltak for å holde på prioriterte søkere, bl.a. gjennom egen facebookgruppe.

Behovet for utdanning av lærere og rekrutteringsarbeidet har vært tema i regionmøter mellom Fylkesmannen og kommunene v/ordfører/rådmann.

Måloppnåelse

Fylkesmannen har ressurser og kompetanse ved oppvekst- og utdanningsavdelingen til å gjennomføre arbeidet i forhold til resultatmålene på dette området. Også i deler av 2011 har avdelingen hatt en del utskifting av medarbeidere/permisjoner. Dette har medført at saksbehandlingen i perioder har tatt noe lengre tid enn ønsket, og noe manglende kontinuitet på enkelte områder.

32.3 Skoleporten

Fylkesmannen anser at tilsynsoppgavene er løst i henhold til embetsoppdraget.

Det er opprettet en brukerstøttefunksjon hos Fylkesmannen, og denne er gjort kjent for kommunene, fylkeskommunen og privatskolene. Samtlige skoleeiere har blitt opprettet som brukere, og det er gitt løpende veiledning bl. annet i brukeradministrasjon.

Fylkesmannen i Oppland prioriterte å bruke relativt mye ressurser i 2009 for å gjennomføre 8 regionsvise fagdager med tema bruk av Skoleporten og resultater fra nasjonale prøver som verktøy for kvalitetsutvikling. Fylkesmannen vurderte derfor at det var tilstrekkelig å gi kommunene løpende veiledning i bruk av Skoleporten gjennom 2010 og 2011, og at det skal gjennomføres en ny aktiv satsing mot skoleeiere i 2012. Her skal det spesielt settes fokus på funksjonalitet og bruken av de ulike verktøyene for kvalitetsutvikling som portalen tilbyr.

Informasjon hentet fra Skoleporten har vært grunnlag for utarbeidelse av kommunebilder og i forberedelse til tilsyn. Informasjon fra Skoleporten benyttes i ROS-analysen som ligger til grunn for valg av tilsynsobjekt og tema det skal føres tilsyn med.

Samlet ressursbruk knyttet til arbeidet med Skoleporten er 4 ukesverk.

Fylkesmannen i Oppland

1. Har embetet oppdatert brukerstøtte- og veiledningsfunksjon?

Ja

Øvrige kommentarer

Embetet har deltatt på Skoleportsamling for superbrukere i Utdanningsdirektoratet. Brukerstøtte og veilederfunksjonen er teamorganisert ved kontoret.

2. Hvordan har embetet lagt til rette for at Skoleporten brukes i lokal kvalitetsvurdering?

Fylkesmannen i Oppland bruker Skoleportens datagrunnlag ved ulike møter med administrasjon, politikere og skoler. Fylkesmannen prioriterte å bruke relativt mye ressurser i 2009 for å gjennomføre 8 regionsvise fagdager med tema bruk av Skoleporten og resultater fra nasjonale prøver som verktøy for kvalitetsutvikling. Fylkesmannen vurderte derfor at det var tilstrekkelig å gi kommunene løpende veiledning i bruk av Skoleporten gjennom 2010 og 2011, og at det skal gjennomføres en ny aktiv satsing mot skoleeiere i 2012. Her skal det spesielt settes fokus på funksjonalitet og bruken av de ulike verktøyene for kvalitetsutvikling som portalen tilbyr.

3. I hvilken grad brukes Skoleportens elementer i lokal kvalitetsvurdering?

Skoleportens elementer/verktøy brukes ved utforming av tilstandsrapportering, og ved skolenes arbeid med kvalitetsvurdering av egen organisasjon.

4. Benytter embetet Skoleporten i tilsynsarbeidet?

Ja

5. Innspill fra embetet til forbedringer av Skoleporten:

Brukerstøttefunksjon for Skoleporten bør innlemmes i direktoratets etablerte PAS-hjelp.

32.4 Erfarings- og kunnskapsinnhenting

Erfarings- og kunnskapsinnhenting fra eget fylke

Fylkesmannen har publisert informasjon på sin hjemmeside om politiske satsningsområder og presentert nye ordninger og lovendringer på skoleledersamlinger og regelverkssamlinger. Fylkesmannen har bedt om

tilbakemelding fra kommunene om hvordan nye ordninger og lovendringer blir realisert og fungerer. Fylkesmannen har gitt informasjon og veiledning til kommuner og skoler på forespørsel.

Informasjon og kunnskap om sektorens erfaringer med læreplanene

Fylkesmannen har i mange sammenhenger hatt sektorens arbeid med læreplaner oppe, blant annet på tilsyn med lokalt læreplanarbeid i to kommuner og på fagdager. I forbindelse med tilsyn har skolene blitt bedt om å svare på kartleggingsspørsmål og resultatene skal gjengis i eget punkt i tilsynsrapporten.

Dronning Sonjas skolepris

Fylkesmannen har informert samtlige skoler om prisen, intensjonene og vinnerkriteriene i eget brev og i nyhetssak på vår hjemmeside. Fylkesmannen har oppfordret enkelte skoler som vi vet kan vise til god praksis når det gjelder likeverd og inkludering, til å søke. Fylkesmannen har vurdert søknader og nominert tre kandidater til prisen. Fylkesmannen lagde en nominasjonsbegrunnelse for hver av kandidatene og sendte disse til Utdanningsdirektoratet innen fristen.

Forsøk med andre fremmedspråk på 6. og 7. trinn

Fylkesmannen har holdt kontakten med de kommunene som er involvert. Det er rapportert til Utdanningsdirektoratet om bruk av midler og tildelt nye midler for 2011.

Arbeidslivsfaget

Det har blitt avholdt to nettverksmøter for skolene som deltar i forsøket fra vårt fylke (i mars og juni). I tillegg ble det i november arrangert en to- dagers felles nettverkssamling for skolene i Hedmark og Oppland. Her deltok også direktoratet med informasjon om det videre arbeidet med faget. Fylkesmannen har i tillegg videreformidlet til Utdanningsdirektoratet informasjon om antall elever som deltar i arbeidslivsfag ved forsøksskolene, som grunnlag for tildeling av støtte til forsøksskolene. Fylkesmannen har opprettholdt kontakt med direktoratet om hvordan faget skal videreføres, og det er utarbeidet en plan for spredning av erfaringer om faget til de øvrige skoler i fylket. I den forbindelse er det skrevet et informasjonsbrev til kommuner og skoler som ble sendt etter skolestart høsten 2011. Hver av de fire forsøksskolene har presentert faget på sin skole, og presentasjonen er lagt på vår nettside. Forsøksskolene skal også delta med sine erfaringer på en planlagt spredningskonferanse i januar 2012.

Rekruttering av skoleeiere til veilederkorps

Fylkesmannen har sendt brev til alle skoleeiere i fylket med informasjon om veilederkorpsset og oppfordring til kompetente personer til å søke om å bli veileder. Fylkesmannen har også laget en egen informasjonssak på nett om rekruttering av veiledere. Fylkesmannen har sendt brev til alle skoleeiere i fylket med tilbud om veiledning i skoleutvikling. Fylkesmannen har også informert om tilbudet på nett. I tillegg har Fylkesmannen gjort fremstøt mot enkelte kommuner og oppfordret dem til å søke.

Fylkesmannen mottok søknadene og gjennomgikk disse. Kandidatene ble anbefalt for direktoratet. Alle søkere fra Oppland fikk delta i kvalitetsutviklingsprosjektet.

Rett til fysisk aktivitet

Fylkesmannen har en løpende dialog med prosjektet ”Idrett i skole” og har videreformidlet prosjekts implementeringsplan til alle kommuner på hjemmesiden vår.

Leksehjelp

Fylkesmannen har informert om lovkrav og gitt råd om organisering og innhold på skoleledersamlinger og på nettsiden vår.

Vurdering for læring

Fylkesmannen har deltatt på samlinger for Fylkesmannsembetene samt på noen av samlingene for pulje en og pulje to. I forbindelse med oppstart av pulje 2 deltok Fylkesmannen på oppstartsmøte med Oppland fylkeskommune i januar 2011. Fylkesmannen har mottatt rapporter fra alle deltagerkommunene, fylkeskommunen og privat skole, utarbeidet en oppsummering og videresendt disse til direktoratet. Det har blitt avholdt to fylkesvise nettverksmøter, ett i mars og ett i november for ressurspersoner og representant for skoleeier. Erfaringsdeling og aktuelle temaer for eksempel knyttet til rapportskrivning har vært tema på disse

samlingene. Fylkesmannen arrangerte to konferansedager med likt innhold, en på Gjøvik og en på Lillehammer i mai 2011. Foreleser var Gordon Stobard fra Universitetet i London. Alle skoler og skoleeiere i fylket var invitert.

Veiledere til læreplaner

Fylkesmannen har gjennom vår nettside videreformidlet til kommuner og skoler nye veiledere som er utviklet av Utdanningsdirektoratet. I tillegg har vi informert om veilederen til arbeid mot mobbing i skolen til alle kommunene i eget brev.

Bedre læringsmiljø Se pkt under 31.4

Alle oppdrag på kapittel 32.4 er løst innenfor embetets ressurser og kompetanse.

32.5 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Stimuler til samarbeid og nettverksutvikling

Det ble i mars 2011 gjennomført en samling for PP- lederne samtidig med samling for skolelederne. Noen av temaene og foredragene var felles. Det er et ønske om fortsatt PP- samlinger for hele PPT i fylket, og vi jobbet mot å arrangere en slik samling høsten 2011. Et kommunalt PP- kontor deltok i programplanleggingen, og samlingen legges til februar 2012.

Sørge for informasjon og veiledning innen tilpasset opplæring, spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp.

Fylkesmannen har svart på henvendelser fra PP- kontor, skoleledere og skoleeiere.

Sørge for å sikre forsvarlig saksbehandling

Fylkesmannen informerer om rettigheter, saksgang og klageadgang på telefon, på samlinger og gjennom nettsaker. Videre behandles innkomne klager på vedtak, og Fylkesmannen søker å sikre en forsvarlig saksbehandling.

Sørge for at barn/ elevs og foreldres rettigheter i varetas

Fylkesmannen informerer om rettigheter, saksgang og klageadgang på telefon, på samlinger og gjennom nettsaker. Videre behandles innkomne klager på vedtak, og Fylkesmannen søker å sikre en forsvarlig saksbehandling.

Sørge for tilfredsstillende kompetanse i undervisningen

Kompetanseheving er tema på alle samlinger som gjennomføres i regi av Fylkesmannen. Videre besvarer Fylkesmannen på henvendelser og spørsmål med tanke på å bidra til kompetanseheving. Det er videre jobbet med å utvikle tilsynsmetodikk for et tilsyn på spesialundervisningsområdet. Der er det innholdet i spesialundervisningen som skal undersøkes, og tilsynet er utviklet i samarbeid med to andre embeter. Planlagt gjennomføring er mars 2012.

Oppdragene er løst med embetets ressurser og kompetanse.

Resultatområde 33 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på barnehageområdet

33.1 Tilskuddsforvaltning

Fylkesmannen i Oppland har forvaltet tilskudd til barnehagene i hht. embetsoppdraget og retningslinjer for tilskuddsordningene. Søknadene er behandlet uten ugrunnet opphold. Det er gjennomført formalia- og rimelighetskontroll ved behandling av alle søknader om statstilskudd.

Vi har gjennomført stikkprøvekontroll med bruken av Investeringstilskudd i to kommuner. Det er gjennomført

stikkprøvekontroll med Tilskudd til faste plasser i midlertidige lokaler i tre kommuner. Kontrollen har vært rettet mot en barnehage i den enkelte kommune. Det er ikke funnet brudd på bindingstiden eller andre avvik.

Vi har gjennomført stikkprøvekontroll med tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder i tre kommuner. Denne kontrollen viste en differanse i antall barn. Dette hadde ikke betydning for utbetaling av tilskuddet.

Fylkesmannen har ikke mottatt klager på vdetak om tilskudd.

33.2 Klagesaksbehandling

Måloppnåelse, ressurser, kompetanse

Fylkesmannen i Oppland har mottatt to klager etter forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd. Fylkesmannen avsto klagen. Saksbehandlingstiden har vært for lang, inntil fem måneder. Dette skyldes kompleksiteten i sakene og kapasiteten/organiseringa av dette oppdraget. Arbeidsområdet blir vurdert omorganisert fra 2012, og utdanningsavdelingen er styrket med en jurist på barnehagefeltet. Vi tar sikte på å redusere saksbehandlingstiden.

Det er behandlet to klager etter forskrift om familiebarnehager. Fylkesmannen ga ikke meldhold. Saksbehandlingstiden på disse var opp til 1,5 mnd. Det er forøvrig brukt en del tid på å sette seg inn i og holde seg oppdatert på barnehageloven med forskrifter. Fylkesmannen mener oppdraget er løst i hht. embetsoppdraget og resultatkrav.

Type Klage	Klager gis medhold/delvis medhold	Klager gis ikke medhold	Opphevet/returnert	Sum	Sum innkommet 2010
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	1
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	2	0	2	0
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd § 6	0	2	0	2	4
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0
Merknad					

33.3 Informasjon og veiledning

33.3 Informasjon og veiledning

Måloppnåelse, ressurser, kompetanse, metodikk og strategier

Fylkesmannen har gjennom året hatt jevnlig kontakt med kommunene via epost og telefonhenvendelser, også kontakt med private aktører. Veiledningen omhandler i hovedsak spørsmål knyttet til nasjonale føringer for sektoren, St. melding nr. 41, rammefinansiering, pedagogisk bemanning, tilskudd og barnehagejuss. FM innehar fagkompetanse på alle områder på barnehageområdet. FM jobber i team, og har interne møter der aktuelle saker på barnehagefeltet diskuteres og planlegges. Vanskelige saker blir alltid diskutert med andre, og FM holder seg oppdatert på fagfeltet ved deltakelse på konferanser, samlinger og lesing av fagstoff. Vi bestreber oss på å svare på alle henvendelser umiddelbart.

Informere og veilede

Fylkesmannen legger vekt på å ha god dialog med kommunene og har i 2011 brukt ulike faste møteplasser med sektoren; tre møter i dialognettverk, to møter med referansegruppa (dialogpartner iht innhold på ledersamlinger), to to-dagers samlinger for barnehageansvarlige i kommunene og en fagdag for pedagoger. Disse møteplassene for

å formidle og drøfte nasjonal politikk, rammefinansiering, barnehagejuss og lokale utfordringer. Fylkesmannen har deltatt ute i fire regioner og veiledet på kommunenes kompetanseutviklingstiltak.

De to todagers samlingene hadde temaer som; strategisk kompetanseutvikling, filosofiske samtaler, den nye formålsparagrafen, veileder pedagogisk bemanning, kommunens tilsyn, hvordan måle pedagogisk kvalitet, lederutfordringer og mobbing.

Fem regelverksamlinger for kommunale og ikkekommunale barnehageeiere er planlagt og skal gjennomføres i mai 2012.

Fylkesmannen har hatt spesielt fokus på den nye formålsparagrafen, pedagogisk bemanning og styrerressursen, både ved tilsyn og veiledning i etterkant.

Likeverdig behandling

Rammefinansiering og ny forskrift om likeverdig behandling har vært tema på de ulike møteplassene med kommunene, samt veiledning på telefon og mail. Fylkesmannen planlegger i samarbeid med kommunene en egen samling for barnehageeiere på dette temaet våren 2012.

Fylkesmannen mener at oppdraget er løst i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav.

33.4 Tilsyn

Fylkesmannen anser at tilsynsoppgavene er løst i henhold til embetsoppdraget.

Fylkesmannen i Oppland ba kommunene om en plan for å rette avvikene og ikke en tilbakemelding fra kommunene om avvikene var rettet. Alle kommunene leverte en plan for å lukke avvikene i henhold gitt frist.

Søndre land kommune påklaget Fylkesmannens pålegg fra 2009 på pedagogisk bemanning. Fylkesmannen opprettholdt vedtaket, og saken ble oversendt til KD 21.07.2010 for videre behandling. Fylkesmannen fikk medhold av KD, og Søndre Land har sendt inn en plan for å rette opp avvikene.

Fylkesmannen mener det er viktig å bruke resultatene og erfaringene fra tilsynene som grunnlag for drøftinger med kommunene. I 2011 har tilsynsarbeidet og juridiske drøftinger derfor vært fast tema på våre samlinger og møter med kommunene.

Ved valg av tilsynsobjekt gjennomførte Fylkesmannen ROSanalyser basert på kunnskap om kommunene, årsmeldinger, KOSTRA med mer. Det ble også tatt hensyn til geografisk fordeling og til hvilke kommuner som skulle ha tilsyn fra andre avdelinger hos Fylkesmannen.

Kopi av tilsynsrapporter er sendt til Kunnskapsdepartementet.

Fylkesmannen i Oppland har de siste fire årene gjennomført flere tilsyn med § 17, og gitt flere avvik. Tilsynene har omfattet kommuner hvor de har omorganisert barnehager og lederressurser. Fylkesmannen opplever det utfordrende å føre tilsyn etter denne bestemmelsen uten en nasjonal minstenorm for lederressurs i barnehager.

Styrerfunksjonen sammenfattes i fire hovedoppgaver: å lede pedagogisk virksomhet, utøve personalansvar, utføre administrative oppgaver og samhandle med den kommunale barnehagemyndigheten. Vår vurdering er at der hvor kommuner slår sammen barnehager og lederressurser slik at flere enheter får felles styrer, settes mulighetene til å ivareta styreroppgavene under press. Det går særlig ut over de to første oppgavene oppgaver som kan knyttes til kravet om daglig tilstedeværelse og mulighet for å drive kvalitetsutviklingsarbeid (jf. Stortingsmelding nr. 41). Vi har også erfart at noen kommuner blander oppgaver en styrer skal utføre, og de oppgaver kommunen som barnehagemyndighet skal utføre.

Samlet ressursbruk i forbindelse med tilsyn etter barnehageloven i 2011 var 20 ukeverk. Avdelingen har innenfor disse ukeverkene brukt tid til intern kompetanseutvikling for å forbedre og kvalitetssikre barnehagetilsynene. Vi mener at vi etterhvert har fått god kompetanse på tilsyn på § 17 styrer, og at dette tilsynet ikke er så arbeidskrevende som det var for to år siden.

Fylkesmannen i Oppland gjennomførte tre stedlige tilsyn og to skriftlige tilsyn i 2011. Temaene var kommunenes tilsyn med barnehagene, styrerressurs, rett til barnehageplass, og om kommunen oppfyller kravet i kommunelovens § 23 nr. 2 andre punktum vedrørende disse bestemmelsene. Systemrevisjon ble benyttet som metode i alle de tre tilsynene. Alle kommunene fikk avvik på det stedlige tilsynet, se egen tabell.

FMOP

Tilsynsobjekt:	Lillehammer kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunenes tilsyn § 16
Avvik/funn:	Det ble gitt tre avvik
Frist for lukking av avvik:	23.06.2012
Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	4 uker
Kommentar:	Systemrevisjon, planlagt tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Gran kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunens tilsyn § 16
Avvik/funn:	Ingen avvik
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	3 uker
Kommentar:	Systemrevisjon, planlagt tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Jevnaker kommune
Tema/myndighetskrav:	Rett til plass i barnehage § 12a
Avvik/funn:	Ingen avvik
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	2 uker
Kommentar:	Skriftlig og planlagt tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Gausdal kommune
Tema/myndighetskrav:	Styrer § 17
Avvik/funn:	Det ble gitt ett avvik
Frist for lukking av avvik:	01.12.2011
Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	5 uker
Kommentar:	Systemrevisjon, planlagt oppfølging av et tidligere tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Sør-Aurdal kommune
Tema/myndighetskrav:	Rett til plass i barnehage § 12a
Avvik/funn:	Ingen avvik
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Ja

Merknad:	
Ressursbruk:	2 uker
Kommentar:	Skriftlig og planlagt tilsyn

33.5 Kontroll av årsmeldinger og årsregnskap

Fylkesmannen har gjennomgått og kontrollert årsmeldingene. Det er foretatt en formalia- og rimelighetskontroll.

Vi har vurdert årsregnskapene og har kontrollert at alle ikke-kommunale barnehager har levert årsregnskap. Videre har vi fulgt opp kommunene og sett til at fristene overholdes.

Det er vår vurdering at oppdraget er løst slik som embetsoppdraget beskriver.

Resultatområde 34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

34.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Måloppnåelse

Fylkesmannen mener at oppdraget er løst i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav.

Kompetansetiltak

Fylkesmannen har i 2011 arrangert både enkeltstående fagdager med sentrale temaer og videreført den langsiktig satsingen på kvalitet i barnehagen med utgangspunkt i Stortingsmelding nr. 41, om kvalitet i barnehagen. Fylkesmannen har hatt ulike tiltak gjennom året rettet mot ulike målgrupper, henholdsvis på kommunenivå og barnehagenivå. Hovedsatsningen på kommunenivå har også dette året vært på kommunenes strategiske arbeid med kvalitets- og kompetanseutvikling i barnehagene. Satsingen vil fortsette ut 2012.

Fylkesmannen har videre gjennomført fire fagdager sammen med kommunene. Den nye formålsparagrafen var hovedtema på en av dagene med foredrag av Dag Hareide og innspill fra Gjøvik kommune, som har arbeidet spesielt med formålsparagrafen. Innholdet på de tre andre samlingsdagene var bl.a. rammefinansiering, strategisk kompetanseutvikling, filosofiske samtaler i barnehagen, regelverk om bemanning (gjennomgått av departementet) i forbindelse med den nye veilederen, kommunens tilsyn med sine barnehager, hvordan måle pedagogiske kvalitet, lederutfordringer og mobbing. FM har invitert kommunenivået med på Barnehagekonferansen i Oslo med danning som hovedtema.

Fylkesmannen har arrangert fagdag for 500 pedagoger i barnehagene i Oppland. Tema var anerkjennende relasjoner og barns medvirkning, med professor Berit Bae.

Fylkesmannen har tildelt kompetansemidlene etter antall barn i barnehagene i kommunen. Alle kommunene i Oppland (26) omfattes av tildelingen av midler som skulle brukes til tiltak i henhold til de fire sentrale føringene i kompetanseplanen. Private og kommunale barnehager har hatt lik mulighet til å delta i tiltakene, og alle kommunene har hatt deltakere fra både private og kommunale. I de aller fleste kommuner har alle tiltakene vært åpne for alle barnehagene. Kommunene/regionene har bl.a. arrangert følgende kompetanseutvikling; filosofiske samtaler med barn, formålsparagrafen, veiledningskompetanse, ledelse, språk, fysiske aktivitet, barns medvirkning, tidlig innsats.

Fylkesmannen har delt ut penger til seks lokale prosjekter; likestilling, mobbing, kvalitet i barnehagen, flerkulturell pedagogikk, kunst og kultur i barnehagen, og veiledning av nyutdannede førskolelærere.

Fylkesmannen har i samarbeid med Hil, avdeling Sell, utviklet et studium for assistenter, 15 studiepoeng. Det har 30 deltakere fra både kommunale og private barnehager, og avsluttes i juni 2012.

Utfordringer på rekrutteringsområdet

Rekruttering har vært tema på samlinger med barnehageansvarlige i kommunene og på dialognettverksmøter med Fylkesmannen. Kommunene i Oppland har ikke de største utfordringer i forhold til rekruttering, men de varierer fra kommune til kommune. Her kan nevnes små kommuner med liten tilflytting/økt fraflytting, pedagoger som ønsker å jobbe som assistent heller enn å pendle til nabokommunen, og pedagoger som søker seg over til bedre betalt jobb i skole. Vi vil følge ekstra med i år i forhold til at kontantstøtten for 2-åringer blir borte.

Fylkesmannen fortsetter samarbeidet med Høgskolen i Hedmark med Arbeidsplassrelatert førskolelærerutdanning. Fylkesmannen har deltatt i møter med høgskolen, deltatt i referansegruppa og vært behjelpelig med informasjon ut til barnehagene/kommunene. Nye studenter starter opp med nytt studium nå i vår.

Av ca 2940 ansatte i barnehagene i Oppland er 259 menn. Vår erfaring er at der det er menn ansatt i barnehagen, er det lettere å rekruttere flere menn. Så utfordringen er å få tak i de første. Det kan se for at menn velger de barnehager der det er ansatt menn fra før.

Minoritetspråklige barn og flerkulturell pedagogikk

Fylkesmannen i Oppland har i 2011 gjennomført fem likelydende kursdager i fylket for ansatte i barnehager, med Kjersti Børsum som kursholder. Dette er en videreføring fra i fjor. Vi har også arrangert fire kursdager for alle ansatte rundt i fylket i samarbeid med Hihm og Nafo. Det har vært stor deltakelse på disse fagdage.

Likestilling

Fylkesmannen har bidratt med penger til to nye prosjekter og videreføring av tre lokale prosjekter i fire ulike regioner med overskrift "samarbeid mellom barnehager og gutter i ungdomsskolen". Guttene fra ungdomsskolen deltar i barnehagens aktiviteter på ettermiddag eller i ferier. Det har vært svært stor interesse for disse prosjektene. Denne barnehagen har fått ekstra midler til å samle alt sitt materiell om dette prosjektet for å spre det til andre interesserte barnehager/kommuner. Det har også blitt laget film.

En kommune med tre barnehager har i samarbeid med Likestillingscenteret på Hamar jobbet med prosjekter "likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen".

Samlet ressursbruk knyttet til arbeidet på dette resultatområdet er 30 ukesverk.

34.3 Andre satsingsområder

Veilede og informere

Fylkesmannen har bruk lederforum, dialognettverk og referansegruppe til å informere og initiere tiltak i nasjonale handlingsplaner. På område språk/flerkulturell pedagogikk og likestilling har vi vært aktive pådrivere i samarbeid med kommunene.

Manifest mot mobbing

Tema mobbing i barnehage har vært tema på en ledersamlingen for barnemyndigheten i kommunene. Vestre Toten kommune har arbeidet med dette tema med alle sine barnehager, og har laget en plan for det forebyggende arbeidet. Kommunen har fått tildelt midler fra fylkesmannen til å samle dette materialet og spre det til andre kommuner i fylket.

Likestilling i barnehager

Fylkesmannen har bidratt med penger til to nye og videreføring av tre lokale prosjekter i fire ulike regioner med overskrift "samarbeid mellom barnehager og gutter i ungdomsskolen". Guttene fra ungdomsskolen deltar i barnehagens aktiviteter på ettermiddag eller i ferier. Det har vært svært stor interesse for disse prosjektene. Denne barnehagen har fått ekstra midler til å samle alt sitt materiell om dette prosjektet for å spre det til andre interesserte barnehager/kommuner. De har også fått laget film.

En kommune med tre barnehager har i samarbeid med Likestillingscenteret på Hamar jobbet med prosjekter "likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen".

Minoritetspråklige barn og flerkulturell pedagogikk

Fylkesmannen i Oppland har i 2011 gjennomført fem likelydende kursdager i fylket for ansatte i barnehager, med Kjersti Børsum (Inspirert) som kursholder. Fylkesmannen har også arrangert to kursdager ganger to for alle ansatte med dette temaet, med ansvarlige fra Nafo og Høgskolen i Hedemark.

Samarbeid

Fylkesmannen bidrar til å videreutvikle regionale nettverk på kommunenivå. FM har deltatt på flere av disse møtene. Vi samarbeider med Høgskolen i Lillehammer (assistenter), og Høgskolen på Hamar (flerkulturell pedagogikk og Abf-studiet). Nafo er også en samarbeidspartner. Vi har arrangert fagsamling for barnehagemyndigheten i kommunene sammen med kommunenivået i Hordaland fylke, og ønsker å videreutvikle dette samarbeide med en konferanse dette året. Fylkesmann har stimulert og bidratt med midler til å opprette og videreføre et prosjekt mellom fire kommuner på veiledning av nytilsatte førskolelærere.

Vi har ikke vært så gode på tverretattlig samarbeid, så der må vi forbedre oss.

Tilgjengelighet/universell utforming

Vedrørende tilgjengelighet/universell utforming og oppfølging av rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planlegging (T-2/08) har dette arbeidet vært ivaretatt gjennom deltakelse i Fylkesmannens interne planteam. Fylkesmannens planteam samarbeider på tvers av avdelingene om uttalelser og kompetanseutvikling i forhold til planer etter plan- og bygningsloven. Avdelinga har avsatt 20 % av et årsverk til dette arbeidet.

Kompetanseheving for assistenter

Fylkesmannen har i samarbeid med Høgskolen i Lillehammer, avd. Sell, startet opp et kompetansehevingskurs for 30 assistenter i Fylket. Kurset består av ti dager med samlinger, og tilsvarer 15 studiepoeng. Det avsluttes i september, og vi har håp om å tilby tilsvarende kurs i 2012.

Måloppnåelse

Fylkesmannen mener at oppdraget er løst i hht. embetsoppdrag og resultatkrav.

Ressursrapportering

Endret lønnsutgifter på fagkapittel pga at lønnsrefusjoner er ført på kontoklasse 2.

Kap 1510 post 01 er korrigert for refusjon sykelønn/fødselspenger som er inntektsført på res.omr 950 i regnskapet

Hovedtyngden av utgiftene som er ført på resultatområde 315 og 360, fagdepartement og kontoklasse 1, er honorar til sensorer.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 449 098,07	kr 0,00
31.4 Informasjon og veiledning	kr 587 127,88	kr 0,00
31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartl. prøver	kr 252 252,05	kr 2 036 872,64
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 648 240,87	kr 0,00
32.2 Kompetanseutvikling	kr 126 187,59	kr 100 000,00
32.3 Skoleporten	kr 35 914,03	kr 0,00
32.9 Andre oppg. for økt kval. i gr.oppl.(rest 32)	kr 459 798,49	kr 27 235,10
33.1 Tilskuddsforvaltning	kr 243 294,71	kr 0,00
33.2 Klagesaksbehandling	kr 196 421,28	kr 29 000,00
33.4 Tilsyn	kr 510 538,87	kr 0,00
33.5 Kontroll av årsmelding og årsregnskap	kr 0,00	kr 0,00
33.9 Andre tilsyn og forv. på b.hageomr. (rest 33)	kr 26 752,02	kr 178 500,00

34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen	kr 243 269,19	kr 126 256,97
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 267 112,17	kr 833 834,69
Andre oppgaver under KD	kr 355 915,04	kr 0,00
33.3 Informasjon og veil. bh	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 5 401 922,00	kr 3 331 699,00

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Det var ingen hendelsesbaserte tilsyn i 2011.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har i 2011 ført tilsyn med fylkets seks barneverninstitusjoner, herunder 23 avdelinger/enheter. Totalt er det gjennomført 24 tilsyn, hvorav fem er gjennomført som systemrevisjoner og 19 som individrettede tilsyn. Det er også ført tilsyn med fylkets tre omsorgssentre for enslige mindreårige. Ved utgangen av året var det ett omsorgssenter for mindreårige i drift. Det har dermed vært totalt seks tilsyn, hvorav ett er gjennomført som systemrevisjon - fem som individrettede tilsyn. Dette utgjør 100% av lovpålagte tilsyn.

Det er ikke gitt pålegg til institusjonene i 2011. To institusjoner har fått begrunnet melding vedrørende manglende politiattest og mangler ved materielle krav. Der det er avdekket svikt/mangler ved driften, har vi fått tilbakemelding om at forholdene er rettet opp.

I tillegg har det vært gjennomført landsomfattende tilsyn i fem kommuner i 2011 - Tema har vært undersøkelse og evaluering av tiltak i barneverntjenestene. Fire kommuner hadde avvik.

41.3 Klagesaker

Fylkesmannen har mottatt tre klager på enkeltvedtak i 2011. En klage er avvist og to er stadfestet.

Fylkesmannen har mottatt 27 tilsynsklager etter barnevernloven § 2-3 fjerde ledd. 23 saker er ferdigbehandlet. Det ble avdekket lovbrudd i tre av sakene.

Fylkesmannen har mottatt 237 protokolleringer og vedtak fra institusjonene i 2011. Fylkesmannen mottok 17 klager, hvorav to fikk medhold.

41.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har fulgt opp 19 kommuner på bakgrunn av rapporter knyttet til fristoversittelser. Kommunene er tilskrevet og har blitt bedt om å redegjøre for hvordan de skal rette opp lovpålagte forhold. En kommune har vært blitt innkalt til et møte hvor vi har gitt varsel om mulkt.

Resultatområde 73.1 Klager på økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Nav)

Antall klagesaker med saksbehandlingstid er rapportert innen 20. januar 2011 til Statens helsetilsyn.

Fylkesmannen i Oppland behandlet i 2011 189 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i Nav. En klagesak

omhandlet KVP. 21 klagesaker var ikke avsluttet ved utgangen av 2011. 77 % av sakene er innenfor saksbehandlingsfristen på tre måneder (14 saker mindre enn to uker, 107 saker mellom to uker og 2 mnd, 24 saker mellom 2 og 3 mnd, 22 saker mellom 3 og 4 mnd, 12 saker mellom 4 og 6 mnd og 10 saker mer enn 6 mnd). Dette er en forbedring fra 2010 og gjennom 2012, og vi regner med å nå kravet om 90 % i løpet av tre måneder i 2012.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen har ikke funnet grunnlag for å foreta hendelsesbasert tilsynsmessig oppfølging overfor kommunene i 2011.

74.2 Planlagt tilsyn

Det ble gjennomført systemrevisjoner i arbeids- og velferdsforvaltningen i fem kommuner i 2011, noe som er tilsvarende måltallet i oppdragsbrevet. Alle ble gjennomført etter "*Veileder for tilsyn med sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen*". Tema var behandling av søknad om økonomisk stønad (stønad til livsopphold og stønad i særlige tilfelle).

Det ble funnet avvik i fire av fem kommuner, noe som er bekymringsfullt, da dette viser at arbeids- og velferdsforvaltningens internkontroll ikke avdekker svikt i egen drift.

74.9 Andre oppdrag

Registrering av klagesaker hvor ytelser til husstander med barn er klagetema: Fylkesmannen i Oppland var et av embetene som hadde besøk fra Statens helsetilsyn i denne kartleggingen.

Helse- og sosialmelding for 2010 er sendt Statens helsetilsyn.

Det er ikke foretatt noen kartlegging i 2011 ut over de kartlegginger som gjøres i forbindelse med rapporteringer iht. embetsoppdrag.

Resultatområde 81 Tilsyn og klagesaksbehandling etter sosialtjenesteloven

81.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen hadde i løpet av 2011 flere skriftlige og muntlige henvendelser fra pårørende om forhold iht. tilbudet til psykisk utviklingshemmede i Oppland. En av disse henvendelsene utløste stedlig tilsyn med et vedtak om bruk av tvang og makt etter sosialtjenesteloven kap 4A. De andre henvendelsene vil bli lagt til grunn ved vurdering av hvilke kommuner vi skal føre tilsyn med i 2012.

Det har ikke vært noen henvendelser etter sosialtjenesteloven kapittel 4, 6 og 7 i 2011 som har vært av en slik art at dette ga seg utslag i hendelsesbasert tilsyn fra fylkesmannens side.

81.2 Planlagt tilsyn

Det er gjennomført tilsyn tilsvarende åtte systemrevisjoner i 2011. Dette avviker fra måltallet i oppdragsbrevet fra Statens helsetilsyn med ett tilsyn.

Det er gjennomført systemrevisjoner i fire kommuner med tema rettssikkerhet for psykisk utviklingshemmede.

Tilsynene resulterte i avvik fra reviderte lovkrav i to kommuner.

Tilsyn på dette området viser at rettssikkerhet for denne gruppen må være i et kontinuerlig fokus, da kommunenes styringssystem på området ikke i stor nok grad oppdager, korrigerer og sjekker ut at tjenestene er i samsvar med de myndighetskrav som gjelder. Tilsyn med samme tema vil bli gjentatt i seks kommuner i 2012.

Som del av satsning på tilsyn i eldreomsorgen, ble det gjennomført stikkprøver med kommunal saksbehandling av avlastning for eldre i seks kommuner. Resultatet viser så mye avvik fra god forvaltning at det videreføres også i 2012. Fylkesmannen i Oppland vil bemerke at stikkprøvetilsyn synes å være en hensiktsmessig tilsynsmetode, noe som også bekreftes fra tilsynsobjektene/kommunene.

81.3 Klager etter sosialtjenesteloven

Antall klagesaker og behandlingstid er rapportert til Statens helsetilsyn innen fristen den 20. januar 2011.

Totalt behandlede saker etter sosialtjenesteloven i 2011 var 35. 8 klagesaker var ikke avsluttet ved utgangen av 2011. Saksbehandlingstiden var slik: 1 sak mindre enn 2 uker, 6 saker mellom 2 uker og 2 mnd, 1 sak mellom 2 og 3 mnd, 6 saker mellom 3 og 4 mnd, 15 saker mellom 4 og 6 mnd og 6 saker med mer enn 6 mnd.

81.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen i Oppland har hatt en stor økning i meldte beslutninger om skadeavvergende tiltak i nødsituasjoner i 2011. Dette skyldes i hovedsak mange meldinger på tre tjenestemottakere, fra tre ulike kommuner. Vi har dialog med disse kommunene og vet at arbeidet med å fatte vedtak etter sosialtjenesteloven kap 4A-5, tredje ledd bokstav b og c er i gang. Antall personer meldingene er fordelt på har vært stabilt. Det ble gjennomført tilsyn med tre tjenesteytere der vi har mottatt meldinger om bruk av tvang i nødsituasjon. .

Alle vedtak om planlagte skadeavvergende tiltak og tiltak for å dekke grunnleggende behov er overprøvd fortløpende.

Vi har innvilget samtlige søknader om dispensasjon fra utdanningskrav. Dette ser vi som en utfordring og vil arbeide videre med muligheter for å heve formalkompetansen rundt gjennomføringen av vedtak.

Retningslinjer for Fylkesmannens oppgaver etter sosialtjenesteloven kapittel 4A er implementert i avdelingen.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling etter helsetjenestelovgivningen

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Helsetilsynet i Oppland har i 2011 hatt et internt prosjekt med effektivisering og rutinegjennomgang av saksbehandling og reduksjon av restansene. Dette med spesielt fokus på de eldste sakene. Som resultat av dette, er saker i restanse ved årsskiftet redusert fra hhv. 55 i 2009 og 51 i 2010 til 26 ved inngangen til 2012.

Median saksbehandlingstid på denne beholdningen var ved årsskiftet 71 dager. På grunn av at et stort antall eldre saker er avsluttet, er median saksbehandlingstid for 124 avsluttede saker i 2011 182 dager. Føring av sakene og rapportering gjennom RegRoT er gjennomført.

82.2 Planlagt tilsyn

Måloppnåelse:

På grunn av bemanningsmessige forhold ble det ikke mulig å utføre de planlagte tilsynene vi hadde meldt fra at vi skulle ved inngangen på året. Ett planlagt tilsyn med helse-/sosialtjenester i en kommune gikk ut siden det gjennom et annet tilsyn viste seg at de forhold som var vurdert sårbart var under kontroll, og ytterligere tilsynsaktivitet unødvendig. 3 tilsyn i Sykehuset Innlandet HF gikk ut, men er satt opp på planen igjen i 2012 med tema tverrfaglig spesialisert behandling av rusmisbrukere. Ved sammenstilling av det totale antall planlagte tilsyn i 2011 viser det seg at vi, på tross av nedtak i vår tilsynsplan, ligger over det antallet Helsetilsynet og

Fylkesmannen i Oppland skulle levere i 2011. Dette skyldes bl.a. uklarheter med telling/beregning av måltall ved bruk av ulike tilsynsmetoder. Oppsummert er måltall for 2011 nådd.

Tema for tilsyn i helsetjenesten:

Det er foretatt tilsyn i de to kommunene med fengselsanstalter. Disse er omtalt nærmere under resultatomr. 84.4.

Kommunal rehabilitering: I bare ett av tre tilsyn ble det funnet avvik. Dette området blir derfor ikke videreført i 2012.

Tilsyn med saksbehandling av helse- og omsorgstjenester til eldre med stort bistandsbehov ble gjort i en kommune. Hovedfunnet var at det ikke var tilstrekkelig kapasitet til å etterleve befolkningens rettigheter til forsvarlige tjenester i eget hjem døgnet rundt. Det er også avdekket generelt behov for veiledning i bedre saksbehandling, særlig tilknyttet nytt lovverk. Temaet videreføres i direkte regionvis rådgiving i 2012.

Pasientrettighetsloven kap 4A var nytt tilsynsområde i 2011, og omtales noe mer detaljert av den årsak. Lovkapitlet regulerer bruk av tvungen somatisk helsehjelp til pasienter som mangler samtykkekompetanse og som motsetter seg helsehjelpen. Helsetilsynet i Oppland har ført tilsyn med Lillehammer, Øyer og Vang kommuner. Oppsummert fant vi følgende:

- at det ikke var gjennomført systematisk opplæring av alle ansatte på sykehjemmet om gjeldende regelverk
- at ledelsen ikke hadde brukt internkontrollsystemet for å avdekke brudd på myndighetskrav på tilsynsområdet.
- at det ikke var en klar oppfatning av hvem som faktisk har ansvar for å sikre at virksomhetens ansatte har tilstrekkelig kompetanse om reglene i pasientrettighetsloven kapittel 4A.
- at avviksrapporteringssystemet ikke var brukt til å fange opp avvik på det området det føres tilsyn med.

Konsekvensen av at det ikke var gitt systematisk opplæring av de ansatte, var at helsepersonellet ikke hadde en felles forståelse av hva som er tvang og ikke. Kommunene fattet ikke alltid vedtak når de brukte tvang, fordi rutiner for saksbehandling ikke var kjent. Konsekvensen kan også bli at pasienten ikke får nødvendig helsehjelp når han yter motstand, fordi helsepersonell tror at tvang er ulovlig, slik tilfellet var før loven trådte i kraft. Tilsynet videreføres overfor 5 kommuner i 2012.

Landsomfattende tilsyn med behandling av eldre med hjerneslag ble gjennomført i en enhet i Sykehuset Innlandet HF - ved Divisjon Gjøvik uten avvik. Revisor fra Helsetilsynet i Oppland deltok i felles team i ett tilsyn i Østfold og to i Hedmark.

I egen regi ble det foretatt et tilsyn i Sykehuset Innlandet HF i tre divisjoner (Divisjon Lillehammer, Psykisk helsevern og Prehospitale tjenester) for å vurdere tilretteleggingen for etterlevelse av helsepersonellovens § 33, med avvik som resultat. Funnet følges opp med flere aktiviteter for å bringe praksisen i tråd med lovkrav, både i spesialisthelsetjenesten og kommunenes helse- og omsorgstjeneste (se risikovurdering i res.omr. 82.9)

82.3 Klagesaker

Det ble behandlet 10 saker etter pasientrettighetsloven og kommunehelsetjenesteloven: 6 saker om rett til nødvendig helsehjelp og vurdering ble avgjort med 53 dager som 90-persentil. 22 saker om reiseutgifter ble behandlet med en median saksbehandlingstid på 59 dager. Førings av sakene og rapportering gjennom RegRoT er gjennomført.

Vedtak etter pasientrettighetsloven kapittel 4A: Antall mottatte vedtak: 111. Antall mottatte kopier av vedtak som varer mer enn 3 mnd: 94. Antall mottatte kopier av vedtak tatt til etterretning: 8. Antall vedtak besvart: 104. Antall vedtak opphevet: 8. Antall vedtak endret: 1. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid: 73,1 dager.

82.9 Andre oppdrag

Kartlegginger: Helsetilsynet i Oppland foretok ved årets begynnelse en kartlegging i kommunene rundt omfanget av helsetjenestens/helsepersonells meldeaktiviteter overfor kommunenes barneverntjeneste (etterlevelse av helsepersonellovens § 33). Det ble bedt om tall for 2008/2009/2010. Resultatet er publisert på www.fylkesmannen.no/oppland. Kartleggingen har fått mye oppmerksomhet, også i media. Den er først og fremst en alvorlig risikoinformasjon som har medført tilsynsaktiviteter overfor både helseforetak og kommunehelsetjenesten. Videre har både Helsedirektoratet og Statens helsetilsyn brukt undersøkelsen i sitt arbeid både mht veilederutarbeidelse for helsepersonell og tilsynsmyndighetens oppmerksomhet overfor saker hvor

opplysningsplikten er blitt neglisjert.

Håndtering av varsel fra helseinstitusjon om innleggelse med hjemmel i sosialtjenesteloven §6-2, 6-2a og evt. 6-3: Helsetilsynet i Oppland har i 2011 mottatt 14 varsler som gjelder tilbakeholdelse av rusmiddelbrukere, inkludert gravide rusmiddelbrukere, uten eget samtykke.

Melding etter spesialisthelsetjenesteloven § 3-3: Alle meldinger til Helsetilsynet i Oppland er registrert løpende i Meldesentralen. Gjennomgående er det større fokus på avvikshåndtering og meldekultur i sammenheng med forståelse av løpende kvalitetsforbedringsarbeid. Imidlertid ses det fortsatt forskjell på håndtering av meldeordningen fra divisjon til divisjon i Sykehuset Innlandet HF. Tema hvor meldeordningen inngår tas jevnlig opp i faste kontaktmøter med SIHF og Helsetilsynet i Hedmark.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

Det vises til rapportering iht. embetsoppdrag resultatområde 41 fra Statens Helsetilsyn.

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Fullstendig rapportering skal skje via ephorte. I 2011 ga Fylkesmannen 412 bevillinger til separasjon og 360 bevillinger til skilsmisse. Det er nedgang i antall separasjoner fra 2010, da tallet var 454. Antall skilsmisser er på samme nivå som i 2010.

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen i Oppland har i 2011 behandlet 31 søknader om anerkjennelse av utenlandske separasjoner og skilsmisser, hvorav 26 saker er mottatt i 2011 og 5 i 2010. Dette er på samme nivå som i 2010, da behandlet vi 32 søknader.

42.3 Barneloven

Fylkesmannen i Oppland hadde ingen klagesaker, saker om stadfesting av avtaler om foreldreansvar eller saker om reisekonstanter ved samvær i 2011. Imidlertid er det mange henvendelser både på telefon og i brev med spørsmål etter råd og veiledning knyttet til disse temaene.

42.4 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen gir veiledning på telefon om separasjoner og skilsmisser, meklings og spørsmål rundt samvær fast bosted og foreldreansvar, og henviser videre til rette instanser som familievernkontorene i fylket.

Resultatområde 43 Krisetiltak

43.1 Tilsyn med kommunenes ansvar for et tilbud om krisesenter. Fylkesmannen har valgt kartlegging som tilsynsmetode i 2011, erfaringene viser et varierende tilbud fra de forskjellige kommunene. Det er tre krisesentre

som gir tilbud til kommunene i Oppland. Alle kommunene oppgir at de er tilknyttet en av disse. To av kritesentrene er lokalisert i Oppland og en er under omstilling. I 2011 har flere kommuner inngått nye avtaler med et annet kritesenter tilbud.

Kritesenterene gir et godt nok tilbud jf. kritesenterlova.

43.2 Informasjon og veiledning. Fylkesmannen har løpende veiledet kommunene iht. tema. Det ble i 2011 avholdt en konferanse med tema seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner i samarbeid med Barnehuset, politidistriktene og sykehuset innlandet. Målgruppen var barnehagepersonell, skolepersonell, helsesøstre, BUP, fastleger, politi, barnevern og tannhelse. Antall deltagere var ca. 140 stk, og på grunn av stor etterspørsel arrangeres kurset på nytt.

Resultatområde 44 Familievern

Fylkesmannen har ikke gjennomført noen tilsyn ved familiesentrene i Oppland i 2011. Fylkesmannen planlegger tilsyn ved samtlige familiesentere i 2012.

Resultatområde 45 Barn og unge

Fylkesmannen gir veiledning på telefon til kommuner og privatpersoner som tar kontakt innen alle aktuelle temaer på området. Barn som har rettigheter etter flere lovverk, rettsikkerhet og avklaring av ansvarsområdet til den enkelte tjeneste i kommunen er i tillegg til kommunenes ønske om å kvalitetssikre sine tjenester hovedvekten av henvendelsene.

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

Fylkesmannen bistår med løpende veiledning og konsultasjon til kommuner og enkeltpersoner daglig. Det ble i 2011 arrangert to fagsamlinger for barneverntjenestens ledere og en jusskonferanse for barneverntjenestens ansatte. Fylkesmannen har vært medarrangør sammen med Sykehuset innlandet, Politiet og Barnehuset for en konferanse om overgrep og vold mot barn. Konferansen hadde 140 deltagere og var rettet mot barnehagepersonall, skolepersonall, helsesøstre, BUP, fastleger, barnevern, politi og tannhelsetjenesten.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen fikk inn 44 saker med anmodning om fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt i 2011. Sakene behandles fortløpende når de kommer inn. Fylkesmannen gir i hovedsak fritak i sakene som behandles. Av de 44 sakene som ble behandlet omhandlet 15 saker ansatte i barnevernet (enten alene eller sammen med andre offentlig ansatte, f.eks. ansatte i skole).

45.3 Handlingsplan mot kjønnslemlesting

Fylkesmannen har informert kommuner om Handlingsplan mot kjønnslemlestelse, Fylkesmannen har holdt seg orientert om ulike kompetansehevende tiltak i regionen og videreført informasjon om ulike kompetansetiltak til kommuner (helsetjenesten, oppvekst og utdanning og barneverntjenesten) og regionale samarbeidspartnere som fylkeskommunen og politiet. Spesielt nevnes er nyetablert kontakt mellom Fylkesmannen og helsesøsterggruppen og helserådgiverene i vidregående skoler i Oppland. Helsestasjon- og skolehelsetjenesten er viktige samarbeidspartnere på området kjønnslemlestelse og migrasjonshelse. Fylkesmannen (helse-, sosial- og barnevernsavdelingen) har deltatt på en konferanse om kjønnslemlestelse i regi av RVTS – region sør i 2011.

Området er også knyttet opp til våre oppgaver innenfor resultatområde 83 Folkehelsearbeid.

45.4 Biologisk opphav

Det er behandlet ti saker i Oppland i 2011. Se forøvrig særreportering.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Fylkesmannen har veiledet kommunene i søknadsprosessen, før, under og etter søknad om stillinger og kompetansehevede tiltak. Dette har vært tema på barnevernledersamlingene som er avholdt, samt at det er gitt veiledning og rådgivning på telefon.

Det er tildelt midler i to omganger, med til sammen 17, 2 nye stillinger og 2549000,- til kompetansehevede tiltak for kommunale barneverntjenester.

Resultatområde 46 Universell utforming

Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Hedmark, Oppland Fylkeskommune, og Hedmark Fylkeskommune er sammen pilotfylke for universell utforming. Arbeidet pågår iht. Nasjonal strategi, Regjeringens handlingsplan 2009-2013 – “Norge universelt utformet 2025”, og egne prosjektmål. Koordineres av prosjektkoordinator i 100% stilling. Deltakere i prosjektet er kommuner, statlige institusjoner, fylkeskommuner, brukerorganisasjoner og næringsliv. Fylkesmannen har representanter i både prosjektgruppen, folkehelsegruppen og styringsgruppen. Prosjektet er konsentrert om å styrke universell utforming på fire innsatsområder. Dette er innen folkehelse, reiseliv, transport og stedsutvikling. Samtlige kommuner i Oppland har en kontaktperson for universell utforming.

Det holdes faste møter i alle prosjektledd, og det arrangeres nettverkssamlinger, konferanser og fagdager for kommuner og samarbeidspartnere. Det er avholdt 6 konferanser i Oppland i 2011 med ulike tema innen uu. Tema var bl.a. rettet mot kartlegging av uteområder, tettsteder, friluftsområder, publikumsbygg og overnattingssteder. I tillegg har universell utforming vært tema på andre samlinger og møteplasser innen folkehelse, plan, lokalt næringsliv og reiseliv. Prosjektet har lagt vekt på universell utforming som en strategi for å øke tilgjengelighet og fokus på at universell utforming bør innarbeides og vektlegges tidlig i alle planprosesser. I 2011 har det også vært satsset på skoloring i undervisningsprogrammet K5 i universell utforming fra Statens byggtekniske etat (BE). 5 instruktører er utdannet. Det planlegges regionvise samlinger i 2012 for å implementere K5-programmet.

Prosjektet har egen nettside om universell utforming (www.oppland.no/universell-utforming/) med link til andre ressursider på området. Prosjektet har laget flere brosjyrer og hefter; brosjyre om universell utforming av uteområder, universell utforming av reiselivsbedrifter og et hefte om universell utforming i kommunal planlegging. Sistnevnte inneholder utklipp fra aktuelle veiledere, forskrifter og lover, og skal fungere som et verktøy for kommuneplanleggere. Heftet er sendt til alle kommuner og er tilgjengelig på Fylkesmannens og fylkeskommunens nettsider.

Satsing på universell utforming i Oppland har medført bedre tilgjengelighet på flere konkrete områder. Bla. utbedring av handlegater/gågater i Lillehammer og Gjøvik, nybygg på Lillehammer skystasjon, oppgradering av Stand hotell i Gjøvik og universell tilrettelegging i “Klimapark 2469” ved Galdhøpiggen i Lom. Høgskolen i Gjøvik har etablert et laboratorium for universell utforming. I laboratoriet forskes det på hvordan man skal bygge for at steder skal kunne brukes av alle uavhengig av lyte og funksjonsnivå. Det jobbes i forhold til alle typer funksjonsnedsettelse – som bla. nedsatt bevegelse, hørsel, syn eller orienteringsevne.

Universell utforming er også en del av den overordnede virksomhetsplanen for Fylkesmannen i Oppland. Internt hos Fylkesmannen er det tverrfaglige planteamet et forum der universell utforming løftes inn for å øke kompetansen i embetet. Undervisningsprogrammet K5 fra BE er formidlet til hele planteamet for å øke kompetansen internt. Universell utforming har også vært tema på flere interne møter og fagsamlinger for fylkesmannen og fylkeskommunen. Universell utforming er også et gjennomgående tema i vurderingsgrunnlaget for uttalelser til kommuner i de fleste typer plansaker. Det jobbes kontinuerlig med å utarbeide gode planuttalelser, råd og veiledning til kommunene på universell utforming. Vi henviser også til aktuelle veiledere, rundskriv, forskrifter og lovverk.

Universell utforming er nært knyttet opp til folkehelsearbeidet for å utnytte synergiene som ligger her. Dette spesielt opp mot ny folkehelselov der folkehelse skal forankres i kommunenes planer. Fylkesmannen har deltatt i 2 nasjonale nettverkssamlinger for pilotfylkene i regi av MD.

Fylkesmannen i Oppland har ingen intern handlingsplan for universell utforming, men vi har en tydelig strategi og

mener universell utforming er nå godt forankret og implementert i vårt embete. Universell utforming er et av hovedkriteriene som skal legges til grunn når Fylkesmannen i Oppland nå vurderer nye lokaler til Statens hus i Lillehammer. Universell utforming skal legges til grunn både når det gjelder lokalisering, arealer, kontorer, møterom, kommunikasjon (IKT) og innkjøp av utstyr, møbler og andre anskaffelser. Dette som en oppfølging av forpliktelsene i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9.

Resultatområde 47 Innvandring og integrering

47.1 Statsborgerseremonier

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMOP	1	25
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Fylkesmannen har bidratt i forhold til dette temaet ved å få de største kommunene i fylket med i Husbankens 4-årige programarbeid: "Boligsosialt utviklingsprogram". Programmet skal bidra til et bedre tilbud for vanskeligstilte på boligmarkedet, slik dette blir definert av kommunen. For bosatte flyktninger som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet, har vi forsøkt å formidle gode erfaringer og påvirke gjennom vårt arbeid med Kvalifiseringsprogrammet. Det er nedatt en arbeidsgruppe i 2011 i samarbeid med NAV Oppland som vil utvikle et nettverk blandt NAV-ansatte ift. flyktningearbeid, bosetting og andre levevilkår.

Inkludering, intergering og bosetting av flyktninger, sett i et kulturelt perspektiv, vil også bli tema på maihaugenkonferansen i 2012.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen i Oppland har behandlet fem klagesaker etter introduksjonsloven i 2011. Alle sakene gjaldt introduksjonsprogram. Det var tre kvinner og to menn som klagde. En kvinne ble gitt medhold, de øvrige klagerne fikk ikke medhold.

Fylkesmannen mottok i 2011 ingen klager i tilknytning til norsk og samfunnskunnskapsopplæringen.

Det vises for øvrig til egen rapportering datert 13. januar 2012 ihht. brev fra BLD av 9. desember 2011

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Fylkesmannen mottok i 2011 ingen klager i tilknytning til norsk og samfunnskunnskapsopplæringen.

I samarbeid med Vox har Fylkesmannen gjennomført oppdraget knyttet til etterutdanning av lærere og ledere i norskopplæringa for voksne innvandrere. Det er gjennomført en to-dagers etterutdanningssamling i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark og Vox. Samlingen hadde stor deltakelse og fikk svært god evaluering av deltakerne. Som en del av virksomheten i 2011 ble det planlagt to fagdager for målgruppa. Pga. tilgjengelighet av forelesere blir disse avholdt i jan/feb 2012. Til sammen vil ca 210 lærere og ledere fra Oppland ha deltatt i disse etterutdanningstiltakene.

Fylkesmannen har fastlagte rutiner når det gjelder tilskuddsforvaltningen på dette området. Disse har blitt fulgt i 2011, og det har ikke vært spesielle avvik.

Det var enkelte feil i NIR som skulle rettes opp i løpet av 2011, men dette ble ikke gjort. Fylkesmannen avventer informasjon/oppdrag fra IMDi på dette punktet.

Resultatområde 48 Likestilling

Fylkesmannen personlig deltar i et forum med deltagere fra IMDI, Politiet, KS og Fylkesmannen. Hensikten med forumet er å bidra til en god dialog omkring blant annet etablering av flyktingemottak i kommunene.

Vi har i løpet av året gått igjennom samfunnsdelen i kommuneplanene vi får på høring, og anbefaler at likestillingsperspektivet må integreres i planarbeidet. Vi har i våre uttalelser sett hen til Likestillingscenterets gjennomgang av kommunenes redegjørelse for likestilling 2010.

Fylkesmannen har også bidratt med penger til to nye og videreføring av tre lokale prosjekter i fire ulike regioner med overskrift "samarbeid mellom barnehager og gutter i ungdomsskolen". Guttene fra ungdomsskolen deltar i barnehagens aktiviteter på ettermiddag eller i ferier. Det har vært svært stor interesse for disse prosjektene. Denne barnehagen har fått ekstra midler til å samle alt sitt materiell om dette prosjektet for å spre det til andre interesserte barnehager/kommuner. De har også fått laget film.

En kommune med tre barnehager har i samarbeid med Likestillingscenteret på Hamar jobbet med prosjekter "likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen".

Ressursrapportering

Kap 1510 post 01 er korrigert for refusjon sykelønn/fødselspenger som er inntektsført på res.omr. 950 i regnskapet.

Resultatområde	Kapittel 1510 Fagdep.	
41 Tilsyn med barnevernområdet	kr 744 466,99	kr 0,00
42 Familierett	kr 455 793,34	kr 0,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 0,00	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak (rest 43)	kr 0,00	kr 0,00
44 Familievern	kr 0,00	kr 0,00
45 Barnevern	kr 1 215 624,75	kr 0,00
47 Integrering	kr 327 116,28	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 294 140,92	kr 0,00
Sum:	kr 3 037 142,00	kr 0,00

Justis- og politidepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Fylkesmannen i Oppland behandlet i 2011 seks saker etter vergemålsloven. To av sakene gjaldt lån til verge av den umyndiges midler. Av klagesakene gjaldt tre av sakene klage på hjelpverge og en gjaldt klage på fratakelse av hjelpevergeoppdrag.

Fylkesmannen avviklet den 9. og 10. november 2011 et to-dagers kurs for overformynderiene i Hedmark og Oppland. Hovedtema for konferansen vergemålsreformen.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMOP	6	0
Sum	6	0

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Fylkesmannen har i 2011 betalt ut nærmere 6,5 millioner kr til fri rettshjelp. Dette er ca 1,3 millioner mindre enn i 2010. Det er også betalt ut nærmere 500 000 kroner til dekning av utgifter til tolk i forbindelse med fritt rettsråd. Dette er en nedgang på ca 600 000 kroner fra 2010.

I 2011 kom det inn 853 søknader om fri rettshjelp og 625 søknader om dekning av utgifter til tolk i forbindelse med fritt rettsråd i utlendingssaker. Til sammenligning kom det i 2010 inn 1261 søknader om fri rettshjelp og 940 søknader om dekning av utgifter til tolk. Nedgangen skyldes i noen grad at det har vært en reduksjon i antall asylmottak i Oppland.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnssikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnssikkerhetsutfordringer

Hovedgrunnlaget for oversikt over regionale samfunnssikkerhetsutfordringer har Fylkesmannen, i samarbeid med fylkeskommunen, dokumentert i Regionplan for samfunnssikkerhet og beredskap for 2010 - 2013. I tillegg har Fylkesmannen innhentet og bearbeidet oversikt over regionale risiko- og sårbarhetsområder gjennom:

- kommunerettet virksomhet - utarbeidelse av "kommunebilder"
- beredskapstilsyn i kommunene
- regionalt planforumsmøter
- møter med enkeltkommuner i forbindelse med revisjon av overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse og/eller i beredskapsråd

Fylkesmannen har i perioden samarbeidet med NVE på plansaker i forbindelse med regionalt planforumsmøte i fylkeskommunal regi. Fylkesmannen har samarbeidet spesielt med NVE og kommunene i forbindelse med utarbeidelse av plan for skredfarekartlegging. Øvrige samarbeidsaktører innenfor risiko- og sårbarhetsutfordringer utgjøres av medlemmene i fylkesberedskapsrådet.

Det har vært gjennomført ett ordinært møte, ett ekstraordinært møte (pinseflommen) og ett alternativt møte (fagsamling i regi av NVE) i fylkesberedskapsrådet i 2011.

Følgende temaer knyttet til risiko- og sårbarhetsforhold har vært diskutert i fylkesberedskapsrådet:

- Kraftsituasjonen
- Klimatilpasning - kraftsektoren
- Digitalt nødnett
- Arealbruk i flom- og skredutsatte områder
- Pinseflommen våren 2011

53.2 Samfunnsplanlegging

Fylkesmannen har deltatt fast en gang i måneden på regionalt planforum i regi av fylkeskommunen for å ivareta samfunnssikkerhet og beredskap i samfunnsplanleggingen. Regionalt planforum er i forhold til samfunnssikkerhet i plan - det viktigste møtestedet for Fylkesmannen til å fremme klare forventninger og krav direkte til kommunene i forkant av planprosesser. For inneværende år har Fylkesmannen deltatt på ett møte om ROS med Statens vegvesen i forbindelse med Rv 4.

Fylkesmannen har i perioden vært aktiv i sin pådriverrolle på området beredskapsmessige hensyn i arealplanlegging. I 2011 ble det gjennomført plansamling for alle kommunene over to dager med blant annet tema om risiko- og sårbarhetsanalyser i arealplanlegging. I tillegg er det gjennomført to beredskapskontaktmøter for alle kommuner med ROS og BIS som temaer. Gjennom tilsyn formidler Fylkesmannen nasjonale retningslinjer og krav til kommunene på samfunnssikkerhet i forhold til samfunnsplanlegging.

Fylkesmannen har gjennom sin planbehandling av i alt 55 kommuneplaner og 331 reguleringsplaner, fremmet innsigelse til fire kommuneplaner og åtte reguleringsplaner for manglende innhold i risiko- og sårbarhetsanalyser og manglende oppfølging av pålegg innenfor samfunnssikkerhet.

53.5 Planlegging innen kraftforsyning, flom- og skredfare

Samfunnssikkerhet i plan er et gjennomgående tema i Fylkesmannens kontakt med kommunene og regionale etater. Fylkesmannen har et betydelig samarbeid med NVE. Kraftforsyning har vært tema både i fylkesberedskapsrådet og kontaktmøter med kommunene. Vi vurderer søknader på kraftverk om tiltaket er konsesjonspliktig og gir ev innspill til manglende utredninger. Fylkesmannen har dialog med NVE og kommunene ifm kraftforsyningsberedskap ved lengre strømbortfall.

Når det gjelder flom, spesielt i forhold til sidevassdrag, foregår det en god samhandling mellom kommuner, NVE og Fylkesmannen på registrering/kartlegging av bekker/elver med farepotensial i seg ifm arealplanlegging. Utfordringen er manglende kapasitet og ressurser til å utarbeide tiltaksplaner for aktuelle bekker/elver tilknyttet sidevassdrag.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Fylkesmannen i Oppland har for virksomhetsåret 2011 opprettholdt sin kommunerettede aktivitet på samfunnssikkerhetsområdet. Det er gjennomført to kontaktmøter med de beredskapsansvarlige i kommunene, hvor tema har vært beredskapsplanlegging, tilsyn etter ny lov om kommunal beredskapsplikt med endret tilsynsform, innføring av krisestøtteverktøyet CIM, øvingsplanlegging, arealplanlegging, risiko- og sårbarhetsanalyser, utfordringer i hht klima samt kort om endringer i fritaksordningen (VPV,).

Siste kontaktmøte i 2011 var viet mye sommerens flomhendelse hvor NVE tok opp status og utfordringer samt flomsonekart/aktsomhetskart. Digitalt kartverk var tema samt tilfluktsrom.

Det er gjennomført to møter med brannsjefene i Oppland, hvor hovedtemaet har vært organisering av 110-sentraler samt digitalt nødnett. Et felles mål om en 110-sentral for Hedmark og Oppland samt utarbeide kravspesifikasjon for sentralen. Forventninger til 110-sentralene, hva som bør være basistjenester og tilleggstjenester var tema.

Det gar vært avholdt et møte i IUA Oppland hvor lokale problemer bl.a. om utstyr fra bil, hansker til kjemikalieutstyr og kompetanseheving av personell ble drøftet. I den forbindelse ble det besluttet å nedsette et arbeidsutvalg som skal revidere beredskapsplanen for IUA Oppland. En gruppe bestående av fem mann fra hhv vertskommunen og depotkommunene.

Det er i år kun gjort mindre revisjoner av Fylkesmannens kriseplanverk. Dette henger sammen med stort arbeidspress etter hendelser i 2011, samt innføringen av krisestøtteverktøyet CIM. Neste år skal dette planverket integreres i CIM, og i den forbindelse vil det bli gjort en grundigere revisjon av planverket.

Tilsyn er et viktig virkemiddel i Fylkesmannens veiledningsrolle overfor kommunene for å forbedre kommunens beredskapsarbeid. Ny lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven), som ble gjort gjeldende fra 2010 samt forskrift om kommunal beredskapsplikt med ikrafttredelse 07.10.2011, stilte en del krav til kommunene når det gjaldt beredskapsplanlegging. Tilsynet ble etter loven spisset mot risiko- og sårbarhetsanalyser samt kommunens beredskapsplanverk for å tilfredsstille de nye krav.

Følgende har vært tema under tilsyn i 2011:

- Samfunnssikkerhet og beredskap i planprosesser (kommuneplanen, reguleringsplanen (BIS))
- Kommunens hendelsesbaserte risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS)
- Krisehåndtering

Det ble gjennomført 6 tilsyn i 2011 i følgende kommuner:

- Søndre Land
- Lesja
- Nordre Land
- Vestre Toten
- Lom
- Vågå

Gjennomgående mangler det rutiner og systemer i den daglige planlegging og drift vedrørende temaet samfunnssikkerhet og beredskap. Imidlertid er det en bedring å spore i enkelte kommuner som allerede har forbedret sitt planverk i henhold til nytt lovverk. Bevisstheten rundt samfunnssikkerhet er blitt høyere jfr. de ulike ras og flomulykker som har vært i den senere tid.

54.2 Øvelser

Fylkesmannen har gjennomført øvelser for kommunens krisestab etter utarbeidet "triomodell". De faste kommunetrioenes øves ved at to av kommunene, i samarbeid med Fylkesmannen, planlegger og gjennomfører øvelse for den tredje kommunen. I tillegg til kommunale planer (scenarieavhengig), har hovedfokuset på øvelsene vært stabsrutiner, samarbeid med politiet, og informasjonshåndtering. Fylkesmannen har utarbeidet øvingsvurderinger, med bla. oppfølgingspunkter og krav til tilbakemeldinger, etter hver øvelse. I 2010 er det gjennomført øvelse i kommunetrioen som nevnt under. Kommunen med fet skrift er blitt øvet:

- Nord Fron, Ringebu, **Sør-Fron**
- Nord-Aurdal, Sør-Aurdal, **Etnedal**
- Søndre Land, **Nordre Land**

Planlagt øvelse for Lesja, Sel og **Dovre** ble utsatt til 2012 grunnet stort arbeidspress etter sommerens hendelser, både hos kommunene og hos Fylkesmannen.

Fylkesmannen er videre medlem i øvelsesutvalget for politiet i Oppland. Her er det planlagt og gjennomført skrivebordsøvelse for de aktører som vil bli berørt ved en brann i hjuldampere Skibladner. Skrivebordsøvelsen ble gjennomført på våren, mens høstens planlagte fullskalaøvelse med samme scenarie ble utsatt til 2012 grunnet stort arbeidspress blandt bla. politiet etter 22. juli.

Det er ikke gjennomført egen øvelse for embetets krisestab. Deler av staben ble satt og var operativ under "Pinseflommen". Erfaringer fra denne og andre hendelser i 2011, samt mye etterarbeid etter "Pinseflommen", førte til konklusjonen om utsettesle til 2012.

54.6 Regional samordning

Fylkesberedskapsrådet (FBR)

Fylkesberedskapsrådet i Oppland er sammensatt av alle statlige etatssjefer med fylkesmannen som leder. Rådet har normalt to faste møter i året. Året 2011 har vært spesielt i så måte. Det ble avvirket ett ordinært møte hvor

beredskapsutfordringer innen presse/media var tema samt et klima i endring med utfordringer og tilpasningsbehov for kraftsektoren (infrastruktur).

"Pinseflommen" i juni 2011 ble opptakten til to ekstraordinære møter i FBR for å evaluere samt få status på hvordan "pinseflommen" var blitt håndtert i de ulike etater. Videre tanker om hvilke utfordringer en kunne se for seg fremover på kort og lang sikt. Ett av de ekstraordinære møtene i FBR var utvidet med representanter fra berørte kommuner.

NVE inviterte til fagsamling om arealbruk i flom- og skredutsatte områder høsten 2011. Det ble da en oppfordring til FBR's medlemmer om å delta på denne. Fylkesmannen i samråd med FBR'S medlemmer var enige om at denne fagsamling erstattet et ordinært møte i FBR's råd.

FORF og KFB er medlem av fylkesberedskapsrådet.

Vernepliktsverket (VPV)

Fritaksordningen med fremmøte i Forsvaret ved mobilisering er en ordning som skal sørge for å ivareta Totalforsvarets beredskap ved mobilisering. Ordningen innebærer at det kan søkes fritak for personer som dekker samfunnskritiske funksjoner. I 2010 ble regelverket gjennomgått med henblikk på en forenkling og effektivisering av systemet. I 2011 har det vært arbeidet med slutføring av nye forskriftsbestemmelser for Fritaksordningen. Det forventes at disse blir vedtatt i løpet av 2012. Inntil nye forskriftsbestemmelser er vedtatt, vil søknader om fritak bli behandlet med grunnlag i forslag til nytt regelverk.

Den store endringen her, blir at en går vekk fra årlige innmeldinger til og utmeldinger fra ordningen via Rapporterende ledd (RL). Det legges nå til rette for at Sivile krigstidsoppsetninger (SKOP) rapporterer direkte til VPV når behov for fritak oppstår eller bortfaller. Fylkesmannen vil etter dette kun være SKOP for egne ansatte. Fylkesmannen fører register over sine fritaksberettigede.

Skobgrann

Fylkesmannen reviderte i 2010, i samarbeid med de kommunale brannvesen, representanter for skogbruksnæringen, samt to flyklubber i fylket, den interkommunale skogbrannovervåkningsavtalen. Det var tidligere en ordning hvor ikke alle kommunene var medlem, men fra 2010 omfatter avtalen alle kommunene. Skogbrannovervåkning driftes av 110-sentralen på Gjøvik.

Objeksikring

Fylkesmannen har avventet nærmere retningslinjer for innrapportering av skjermingsverdige objekter fra sentrale myndigheter. Retningslinjene er nå mottatt, og arbeidet vil bli gjort i 2012.

54.8 Felles digitalt nødnett

Fylkesmannen har deltatt på to møter med DNK for å forberede innføring av digitalt nødnett i Oppland. Fylkesmannen har også hatt besøk av ledeslen i DNK for å bli orientert om relevante forhold knyttet til Fase 1.

54.9 Atomberedskap og strålevern

På bakgrunn av vårens hendelse i Japan ble det både i vårens dialogmøte med de kommunale beredskapsansvarlige, samt i vårens møte i Fylkesberedskapsrådet (som også er ABU-Oppland) orientert om hendelsen, og vist til de nasjonale, regioale og lokale retningslinjer for atomberedskap.

Det har også vært et sterkt fokus på utfordringer og planbestemmelser knyttet til radon og ikke-ioniserende stråling i Fylkesmannens kommuneplanarbeid, og i Fylkesmannens dialog og veiledning overfor kommunene.

54.10 Beredskap innen kraftforsyning

Fylkesmannen har videreformidlet varsler fra NVE ut fra risikovurderinger basert på varselets innhold, og/eller ut fra føringer gitt i varselet.

Fylkesmannen har også deltatt i møter med både NVE og KDS for å drøfte kraftforsyningssituasjonen. Dette har også vært tema på vårens dialogmøte med de beredskapsansvarlige i kommunene og Fylkesberedskapsrådet.

Det er utarbeidet dambruddsbølgekart for de største dammene i Oppland.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Organisering for krisehåndtering

Fylkesmannen har hatt en omfattende arbeidsmengde med å håndtere flere hendelser i Oppland i 2011. Flere av aktørene i Fylkesmannens krisestab har deltatt i dette arbeidet. Dette har medført en nedprioritering av et eget fagseminar for Fylkesmannens krisestab. Et slikt fagseminar er satt opp igjen i 2012.

Det er gjennomført en introduksjon av CIM for deler av staben. En mer gjennomgående opplæring for hele staben gjennomføres i 2012.

Nytt sambandsutstyr er innfaset. Det gjenstår fortsatt noe opplæring samt revisjon av planverk før dette er optimalisert. Den øvrige driften av samband ivaretas iht. til gjeldende lover og forskrifter.

55.2 Krisehåndtering

Hendelser

Fylkesmannen har vært involvert i følgende hendelser i 2011:

- Eksremkulde i januar og februar
- Flommen i pinsehelga
- Hendelsene 22. juli
- Ekstremværet Dagmar i romjula

Fylkesmannen har hatt en løpende monitorering, gjennomført daglige status- og oppfølgingsmøter, ivaretatt rapportering til og fra sentralt-, regionalt- og lokalt nivå, deltatt i telefonmøter med sentrale og regionale aktører, gjennomført møter med aktuelle fagansvarlige, samt gjennomført møter i FBR.

Etterarbeidet etter flommen i pinsen har vært omfattende. Det har vært avholdt møter med NVE og kommunene for å gjenopprette normaltilstand etter hendelsen. Det har også vært avholdt møter med Fylkeskommunen og Statens vegvesen for å avklare behov for omkjøringsveg i Rosten. Det har i tillegg vært en rekke møter og aktivitet for å avklare ansvarsforhold og økonomisk ansvar for gjenoppretting etter hendelsen. Fylkesmannen har i tillegg personlig bistått kommunene i deres møter med berørte departement.

Løpende arbeid

Fylkesmannen har videreformidlet varsler fra sentrale myndigheter ut fra risikovurderinger basert på varselets innhold, og/eller ut fra føringer gitt i varselet.

Fylkesmannen har fulgt DSBs mal for ukentlig rapportering. I tillegg er det rapportert særskilt for enkelte hendelser (se første avsnitt) på fastlagt rapporteringsmal.

Fylkesmannen har deltatt på CIM-kurs, og gjennomført en introduksjon av verktøyet for deler av egen stab. Det er gitt brukeropplæring for berørte kommuner i forkant av øvleser, samt gitt råd og veiledning i bruk av CIM overfor kommunene. Fylkesmannen har deltatt i et CIM utvalg med representanter fra de 7 østands-fylkene, med formål å drøfte gjensidige erfaringer og utfordringer med implementering av CIM. Fylkesmannen har erfart at CIM-bruken i kommunene totalt sett er for lav, og vil styrke kompetanseoppbyggingen i 2012.

55.3 Evaluering

I bakkant av "Pinse-flommen" er det gjennomført oppsummerings- og evalueringsmøter med berørte kommuner og fylkesberedskapsrådet, samt enkeltmøter med noen regionale statlige aktører.

En egen erfaringsrapport, hovedsakelig basert på erfaringer fra "Pinse-flommen", er utarbeidet.

Ressursrapportering

Endret lønnsutgifter på fagkapittel pga at lønnsrefusjoner er ført på kontoklasse 2.

Kap 1510 post 01 er korrigert for refusjon sykelønn/fødselspenger som er inntektsført på res.omr. 950 i regnskapet.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr -73 139,00	kr 75 639,00
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 0,00	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 881 022,41	kr 99 556,13
52.9 Annet Borgerrettigheter (rest 52)	kr 13 414,68	kr 0,00
53 Forebyggende samfunnsikkerhet	kr 698 228,84	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 1 107 182,94	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 482 802,53	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 103 779,86	kr 0,00
Sum:	kr 3 213 292,00	kr 175 195,00

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Fylkesmannen ivaretar samordningsansvar på flere områder, og evaluerer og utvikler stadig dette arbeidet i dialog med kommunene og samarbeidende instanser. Fylkesmannen leder NAV-forum, et viktig samarbeidsorgan for å sikre god samordning og utøving av tjenesten.

Fylkesmannen leder "Tilsynsforum Oppland", et organ som ivaretar samordningen av statlig tilsyn rettet mot kommunene, i henhold til kommunelovens kapittel 10A § 60e. Tilsynsforum samordner planlegging av tilsyn i en felles tilsynskalender, hvor blant annet tilsynsbelastningen på den enkelte kommune vurderes fortløpende. Selv om det er samordning i tid, er det mange tilsyn rettet mot kommunene. Fylkesmannen har en ambisjon om at antall tilsyn kan reduseres i takt med at kommunenes egenkontroll styrkes. Rådmannsutvalget har en plass i Tilsynsforum med status som obesrvatør. Det har vært en positiv progresjon i arbeidet med tilsynsplanlegging, og det er et fravær av større konflikter knyttet til gjennomføring av tilsyn. Det er utarbeidet rutiner for å ivareta lovkravet når det gjelder eventuell iverksetting av vedtak om pålegg og sanksjoner av vesentlig betydning for tilsynsobjektet. Kommunene oppfordres regelmessig til å bruke resultater av tilsyn som grunnlag for eget forbedringsarbeid, og mange kommuner har en positiv tilnærming til tilsyn i tråd med dette. Formålet med samordningen av tilsyn og oppfølging er at kommunene skal møte en forutsigbar og samordnet Stat, og at læringseffekten av gjennomførte tilsyn skal bli større og mer effektiv. Imidlertid er Fylkesmannens myndighet til å samordne metode begrenset. Tilsynsmetodikk er et tilbakevendende tema i Tilsynsforum, og Fylkesmannen har en ambisjon om å samordne metodikken til å bli mer veiledende.

Fylkesmannen har flere møtepunkter for dialog med kommunene, noe som er helt nødvendig for å utvikle og sikre hensiktsmessighet i metode og tilnærming, så vel som kvalitativt godt plan- og strategiarbeid. Spesielt nevnes fagavdelingens faste møter med fagpersoner i kommunene, fagkonferanser og regionmøtene.

Fylkesmannen møter alle kommunene i fylket gjennom de årlige regionmøtene. I forkant av regionmøtene gis "kommunebildene" ut. Kommunebildet er en sammenstilling av data og vurderinger sett fra Fylkesmannen, og disse lages regionvis. Statlige politiske føringer og funn fra kommunebildene presenteres på regionmøtene, i tillegg gis kommunene anledning til å presentere og ta opp ting som er viktige for dem i møtet. Tiden på regionmøtene deles likt mellom Fylkesmannen og kommunene.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Fylkesmannen i Oppland har gjennom mange år hatt et sterkt fokus på omstilling og fornying i offentlig sektor. Vi ser nå at den røde tråden som har vært i satsingen de siste årene begynner å gi håndfaste og målbare resultater. Skjønnsmidler til fornying har medført mange gode omstillings- og forbedringsprosjekter med fokus på økt kvalitet og effektivitet i de kommunale tjenestene. For 2011 ble det fordelt 11,2 millioner kroner til ulike fornyingsprosjekter i fylket, de siste ni årene er det tildelt til sammen nesten 85 millioner kroner til fornying. Formålet med tildelingen er å stimulere kommunene til å følge opp regjeringens ønske om fokus på fornyingsarbeid i kommunesektoren i tråd med regjeringens strategi for fornying av offentlig sektor. Vi ser en økende tendens til at flere kommuner ønsker å drive fornyingsprosjekter som flerkommunale satsinger og/eller i nettverk med andre kommuner. Fylkesmannen har derfor de tre siste årene driftet et styringsnettverk for kommunale ledere som støtte for gjennomføring av ulike prosjekter. For å sikre erfaringsdeling og læring fra de ulike fornyingsprosjektene, arrangerer Fylkesmannen i samarbeid med KS en årlig Fornyingskonferanse. Nesten alle fylkets kommuner deltar på denne konferansen, som bidragsytere og deltakere. Ideen er å sette fokus på aktuelle temaer, presentere gode eksempler og lære av hverandre. På konferansen tildeles en kommune "Fylkesmannens fornyingspris" for et vellykket prosjekt gjennomført og støttet gjennom skjønnsmidler til fornying. For 2011 ble Vestre Toten kommune tildelt prisen.

Fylkesmannen har gjennomført styringsdialog med alle kommuner i fylket, gjennom de årlige regionmøtene. Mye av grunnlaget for tematikken i møtene dannes gjennom utarbeidelse og utsendelse av det vi kaller "Kommunebildet", en statusrapport over kommunene i de ulike regionene, dannet ved bearbeidelse av Kostratall, tilsyns- og klagesaksbehandling. Embetet har en egen strategisk kommunerettet gruppe sammensatt av representanter fra de ulike avdelingene. Gruppen har et hovedansvar for å arbeide frem Kommunebildet med tilhørende analyse og kommentarer innenfor de enkelte fagområder.

Kommunene i Oppland har gjennomgående gitt tilbakemeldinger om at det er krevende å forholde seg til stadig skiftende satsinger og programmer fra sentralt hold. Fylkesmannen har derfor prioritert å holde en "rød tråd" i sitt fornyingsarbeid, hvor skjønnsmidler, Fornyingskonferansen, veiledning og dialog danner fundamentet for alt fornyingsarbeid. Dette skaper forutsigbarhet for kommunene hva gjelder møteplasser og metodikk, samtidig som det åpner for både nødvendig og ønskelig variasjon i faglig tematikk.

Ved å koordinere satsingen blir de ulike tiltak satt i riktig sammenheng, og det har fram til sommeren 2011 vært en hovedansvarlig for koordinering av det kommunerettede arbeidet ved embetet.

Fylkesmannens arbeid med omstilling og fornying preges av at embetet har en uttalt strategi hvor en ønsker å være offensiv og nytenkende i nært samarbeid og i tett dialog med kommunene og KS.

Embetet vektlegger å stadig utvikle mest mulig effektiv metodikk i arbeidet, og mange oppgaver løses derfor på tvers i embetet, så vel som i nettverk mellom kommuner. Både internt og ekstrent legges det opp til å sikre erfaringsdeling og god læring mellom aktørene.

Det er en målsetting om at de ulike fagavdelingene ved embetet i stadig større grad trekkes inn i arbeidet med kommunebildet gjennom det løpende arbeidet avdelingene utfører i kontakt med kommunene.

Slike erfaringer kan benyttes til strategisk planlegging, risikobaserte tilsyn, møte- og konferansevirksomhet med mer.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Fylkesmannen leder arbeidet i Tilsynsforum Oppland, et organ opprettet for å ivareta samordningen av statlig tilsyn rettet mot kommuner i henhold til kommunelovens kapittel 10 A § 60e. Deltakere er alle Fylkesmannens avdelinger med kontroll- og tilsynsvirksomhet i tillegg til Arbeidstilsynet, Mattilsynet og IMDi. UDI har foreløpig observatørstatus. I tillegg har rådmannsutvalget en representant i forumet.

Forumet samordner planlegging av tilsyn i en felles tilsynskalender i henhold til lovens intensjon, noe som blant annet innebærer en vurdering av den enkelte kommunes tilsynsbelastning. Det er videre utarbeidet egen rutine for å ivareta lovkravet hva angår iverksetting av vedtak om pålegg og sanksjoner av vesentlig betydning for tilsynsobjektet. Resultater av tilsyn brukes aktivt av embetet for å fremme læring, blant annet gjennom arbeidet med å lage "kommunebilder", en statusrapport over kommunene i fylket basert på kostradata, klagesaker, tilsynsrapporter og andre kilder. Embetet mener mange har mye å lære av egne og andres tilsynserfaringer, og oppfordrer kommunene til å tenke positivt rundt tilsyn. Som et resultat ser vi at mange kommuner bruker erfaringer fra tilsyn til eget system- og kvalitetsforbedringsarbeid. Det er en positiv dialog med kommunene rundt

tilsynsvirksomheten og svært få konfliktområder. Samarbeidet mellom de ulike etatene i Tilsynsforum er også positivt, og danner grunnlag for bedre kunnskap om hverandres metodikk og tilnærming, i tillegg til at det fremmer samarbeid om planlegging og gjennomføring av tilsyn.

God dialog er viktig for godt tilsynsarbeid. Hensikten med opprettelsen av Tilsynsforum Oppland er å ivareta lovkrav, at kommunene skal møte en forutsigbar og samordnet stat og at læringseffekten av gjennomførte tilsyn skal være effektiv og godt ivaretatt. Denne hensikten anses som nådd.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i Kommuneloven

I løpet av 2011 ble kommunenes vedtak om årsregnskap for 2010, årsbudsjett for 2011 og vedtatte økonomiplaner for perioden 2011-2014 kontrollert i forhold til Register om betinget kontroll (ROBEK). Gjennomgangen av årsbudsjett og økonomiplaner ga ikke grunnlag for innmelding i ROBEK. Kommunene som hadde udekkede underskudd fra 2008 hadde planlagt å dekke inn siste del av underskuddet i 2010. Gjennomgang av årsregnskapene for 2010 ga grunnlag for innmelding av Vestre Toten kommune i ROBEK. Kommunen klarte ikke å dekke inn siste del av underskudd fra 2008. Dette ble meddelt KR D ved brev av 05.07.2011. Oppland hadde ingen ROBEK-kommuner fra før.

Fylkesmannen har ikke foretatt lovlighetskontroll av Vestre Toten kommunes budsjett for 2011 eller økonomiplanen for 2011-2014, da innmeldingen i ROBEK skjedde på bakgrunn av regnskapet for 2010. Fylkesmannen behandlet i 2011 to saker om godkjenning av låneopptak i Vestre Toten. Den ene saken gjaldt låneopptak i Husbanken på 20 mill kr til videre utlån til startlån for kjøp av bolig. Startlån er i prinsippet selvfinansierende, da renter og avdrag til Husbanken dekkes av låntakerne. Kommunen har opprettet tapsfond til dekning av mislighold av rente- og avdragsforpliktelser. Fylkesmannen vurderte risikoen for at dette skulle belaste kommunens økonomi som så liten, at vedtaket ble godkjent. Helt på slutten av året måtte kommunen ta opp et likviditetslån (utvidelse av rammen for kassekreditt fra 40 til 60 mill kr). Med store udekkede underskudd, økende pensjonspremier og tomme disposisjonsfond ble dette vurdert som helt nødvendig for at kommunen skal kunne betale sine forpliktelser. Fylkesmannen godkjente også dette vedtaket.

Fylkesmannen har i 2011 behandlet to vedtak om godkjenning av låneopptak fra interkommunale selskaper (organisert etter lov om interkommunale selskaper). MjøsLab IKS søkte om godkjenning av lån på 1 mill kr til kjøp av nytt utstyr. Valdres Kommunale Renovasjon IKS søkte om godkjenning av et lån på 14,3 mill kr til investeringer. Fylkesmannen godkjente begge låneopptakene etter å ha sjekket at økte rente- og avdragsutgifter var innarbeidet i selskapenes budsjetter og at låneopptakene lå innen rammen for fullmakter etter selskapsavtalen.

Fylkesmannen behandlet i 2011 4 saker om kommunal garanti. Kommunene Gjøvik, Vestre Toten og Østre Toten vedtok å garantere for lån til ATS Gjøvik Toten AS (arbeids- og treningssenter for mennesker med nedsatt funksjonsevne). Fylkesmannen godkjente garantivedtakene. Øyer kommune vedtok å garantere for lån til Tretten Idrettshall AS. Fylkesmannen godkjente garantivedtaket. Gjøvik kommune vedtok å omgjøre tidligere garanti til Gjøvik boligstiftelse fra simpel kausjon til selvskyldnerkausjon. Fylkesmannen godkjente vedtaket. Østre Toten kommune vedtok å garantere for byggelån til Østre Toten boligstiftelse. Fylkesmannen godkjente garantivedtaket.

Fylkesmannen har i 2011 ikke gjennomført lovlighetskontroll etter kommuneloven § 59 1. og 5. ledd, vedrørende kap 8 og 9 av kommuneloven.

Fylkesmannen mener at følgende momenter bør være med i en vurdering av om vedtatte låneopptak for ROBEK-kommuner skal godkjennes:

- Vurdere kommunens totale gjeldsbelastning og utgifter til renter og avdrag
- Lån til investeringer i selvkostområder bør godkjennes
- Lån til videre utlån (for eksempel startlån til bolig) bør godkjennes, men bør sjekkes at det er opprettet tapsfond som kan bidra til å redusere kommunens risiko)
- Lån til investeringer som kan bidra til reduserte driftsutgifter (for eksempel ENØK) bør vurderes godkjent
- Lån til investeringer for å øke kapasiteten eller øke kvaliteten på tjenestene bør godkjennes bare dersom de ikke kan utsettes 1-2 år

- Kommuner med svært høy gjeldsbelastning (godt over gjennomsnittet for kommunene) bør begrense årlige låneopptak til de årlige avdragene på eksisterende gjeld

Vurderingene må gjøres spesielt for hver enkelt kommune.

Fylkesmannen har sterkt fokus på veiledning/oppfølging av kommuner før de kommer i en ROBEK-situasjon. Fylkesmannen hadde i 2011 møter med en kommune for å bevisstgjøre kommunen om at det er behov for driftsmessige tilpasninger til den økonomiske situasjonen for å unngå å havne på ROBEK-lista.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Kommuneøkonomien i Oppland – mer balansert men fortsatt store utfordringer

Kommunene i Oppland hadde store økonomiske utfordringer både i 2008 og 2009, og noen kommuner opparbeidet store regnskapsmessige underskudd disse årene. De fleste kommuner hadde resultatforbedringer både i 2009 og 2010. Utviklingen i Oppland har vært noe mer positiv enn for gjennomsnittet av kommuner.

Ved inngangen til 2011 hadde ikke Oppland ROBEK-kommuner, men fire kommuner (Lillehammer, Ringeby, Vestre Toten og Sør-Aurdal) hadde udekkede underskudd fra 2008 og/eller 2009. I budsjettene for 2010 og 2011 var inndekning budsjettet i løpet av to år etter regnskapsåret. Når regnskapet for 2010 kom, viste det at tre av kommunene hadde klart å kvitte seg med akkumulert underskudd. Den fjerde kommunen (Vestre Toten) klarte ikke å dekke inn resten av underskuddet fra 2008, i tillegg hadde kommunen underskudd fra 2009, slik at det akkumulerte underskuddet var på 31,4 mill kr. Kommunen havnet dermed på ROBEK-lista.

Oppfølging av og dialog om kommunenes økonomiforvaltning

Fylkesmannen gjennomførte dialogmøte med kommunene om kommuneøkonomi i januar 2011. Dett var først året at et slikt møte ble gjennomført, og Fylkesmannen planlegger at dette skal være en årlig foreteelse. Fylkesmannen påpekte viktigheten av å ha fokus på god økonomistyring fordi dette er grunnlaget for og forutsetningen for en god tjenesteyting. Fylkesmannen er opptatt av at kommunene skal drive sin virksomhet slik at de ikke kommer på ROBEK-lista. Tema for møtet i 2011 var bla en gjennomgang av økonomibestemmelsene i kommuneloven og betingelsene for å havne i ROBEK, KOSTRA-rapportering, endringer i inntektssystemet og arbeidet med fordeling av skjønnsmidler.

Fylkesmannen gjennomfører hvert år møter med kommunene regionvis. Her er også økonomi et viktig tema. Forut for møtene utarbeider Fylkesmannen såkalte "Kommunebilder" hvor det også gjøres en vurdering og analyse av den finansielle stillingen i alle kommunene i fylket. Dokumentene sendes kommunene på forhånd og legges i ettertid ut på Fylkesmannens hjemmeside. Fylkesmannen avholder også møter med enkeltkommuner der kommunene ønsker det. I 2011 ble det holdt møte med en kommune, som har store økonomiske utfordringer. Fylkesmannen bruker også skjønnsmidler til å støtte prosjekter som kan gi mer effektiv drift av tjenesteområder i kommunene.

Veilede kommuner om økonomibestemmelsene i kommuneloven

Dette var tema på dialogmøte om kommuneøkonomi i 2011. (jmf forrige pkt) I tillegg drives mye veiledning gjennom å svare på henvendelser fra kommuner. Dette foregår både på telefon og ved bruk av mail.

Følge opp og veilede kommuner som har økonomisk ubalanse og er i ROBEK

Oppland har ikke hatt ROBEK-kommuner de siste tre årene, men fikk en kommune i registret i 2011. Fylkesmannen har gjennomført tre møter med kommunen etter innmelding i ROBEK. Der har det vært informert om bakgrunnen for innmeldingen, konsekvensene av å stå i ROBEK og fokusert på hvordan komme ut av ROBEK. Kommunen har orientert om sine planer for å bringe økonomien i balanse og er klar over at det må utarbeides en forpliktende plan for å dekke det akkumulerte underskuddet i løpet av 2013. Fylkesmannen vil fortsette å følge kommunen tett også i 2012.

Fordele skjønnsmidler til kommunene med utgangspunkt i retningslinjene

Fylkesmannen fordeler skjønnsmidler til kommunene i to runder. Ordinære skjønnsmidler fordeles i statsbudsjettet. Midlene fordeles på bakgrunn av søknader/innspill fra de enkelte kommuner, vurderinger fra Fylkesmannens fagavdelinger, offisiell statistikk og retningslinjene som gis fra KRD. Fylkesmannens begrunnelse for tildeling sendes kommunene. Kommunene har gitt positive tilbakemeldinger på dette.

En del midler holdes tilbake og fordeles til fornyings- og omstillingsprosjekter. I 2011 ble det holdt tilbake 13,4 mill kr av skjønnsmidlene for 2012. Disse fordeles våren 2012 etter søknader fra kommuner eller interkommunale samarbeidsprosjekter. Disse søknadene blir også vurdert av Fylkesmannens fagavdelinger. Prosjekter som har fått skjønnsmidler har bidratt til at kommunene får satt fokus på utviklingsarbeid, som kan være vanskelig å få prioritert innen knappe driftsrammer. Mange kommuner melder at dette har vært viktig for å få gjennomført viktig omstillingsarbeid i kommunen. For 2011 hadde Fylkesmannen holdt tilbake 11,2 mill. kroner av skjønsspotten til fornyingsprosjekter. De prosjekter som fikk midler ble rapportert i hht bestillingen i elektronisk skjema på fmnnett i april 2011.

Følge opp kommunene i fht ny finansforskrift

Alle kommunene i Oppland har nå vedtatt nytt finansreglement som er kvalitetssikret av uavhengig instans før vedtak. De aller fleste kommuner har også utarbeidet rutiner som er kvalitetssikret. Fylkesmannen vurderer det slik at kommunene i Oppland har tilpasset seg den nye forskriften om finanforvaltning og har laget reglementer som er tilpasset den kompetanse kommunen innehar på området.

Bidra til å nå målsettingen om komplette konserntall i KOSTRA

Fylkesmannen er opptatt av at kvaliteten på innrapporteringen til KOSTRA stadig forbedres. Etter hvert som det etableres flere og flere interkommunale samarbeidsløsninger er det viktig å kunne lage pålitelige konsern-tall. Fylkesmannen har i 2011 hatt dette som et eget tema på dialogmøtet med kommunene i jan. Det blir også tema på årets møte. Fylkesmannen har også i 2011 prioritert ressurser til veiledning tilknyttet KOSTRA. I forbindelse med rapporteringen har Fylkesmannen utpekt kontaktpersoner som kommunene kan henvende seg til når det gjelder de ulike skjemaene for tjenesterapporteringen. Fylkesmannen har også fulgt opp kommuner med sen rapportering spesielt for å bidra til at KOSTRA-databasen for Opplands del blir mest mulig komplett.

Aktivt bruke KOSTRA-data i styringsdialogen med kommunene

Når det gjelder bruk av KOSTRA-data, vises det til arbeidet med regionvise Kommunebilder. Dette arbeidet ble startet opp i 2005 og har senere blitt videreutviklet. Bruk av KOSTRA-data spiller en sentral rolle i disse bildene. Det er gjennomført intern opplæring ved Embetet i bruk av KOSTRA-databasen i SSB. Fra kommunene er det gitt positive tilbakemeldinger på nytteverdien av Kommunebildene.

Informere kommunene om statsbudsjettet og inntektssystemet

Fylkesmannen har gitt veiledning og informert kommunene om kommuneproposisjonen, kommuneopplegget i statsbudsjettet og om inntektssystemet. Fylkesmannen, i samarbeid med KS, arrangerte samling for kommunene om kommuneproposisjonen og status for kommuneøkonomien den 23. mai 2011 med politisk rådgiver fra KR D som en av innlederne. Fylkesmannen i Oppland har også brukt hjemmesida aktivt som informasjonskanal på dette området.

Tabeller fra "Grønt hefte" for Opplandskommunene ble lagt ut på fylkesmannens hjemmeside samtidig som statsbudsjettet ble lagt fram. Dette ble svært godt mottatt av kommunene. Det er viktig for kommunenes budsjettprosess at de veldig raskt kan skaffe seg oversikt over konsekvensene av statsbudsjettet for egen kommune. Alt materiell som Fylkesmannen har fått gjennom møter med departementet er videreformidlet til kommunene.

Godkjenne vedtekter og eventuelle endringer av vedtektene for kraft/hjemfallsfond

Fylkesmannen har videreformidlet nye standardvedtekter for kommunale næringsfond. (rundskriv H-1/11).

Fylkesmannen har behandlet endringer i vedtekter for to kommuner i 2011 (Nordre Land og Skjåk). Endringene ble vedtatt før de nye standardvedtektene gjøres gjeldende, men Fylkesmannen har vurdert endringene i fht nye standardvedtekter. De vedtatte endringene ble godkjent for begge kommunene.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valglov

63.1 Kommunalrett

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMOP	3	2	1	0	0	0	0	0
Sum	3	2	1	0	0	0		

63.2 Valg

I forbindelse med Fylkestings- og kommunestyrevalg 2011 ble det i mai måned i samarbeid med Oppland fylkeskommune og Valgforum avholdt valgkonferanse for valgmedarbeidere i kommunene. I tillegg deltok Fylkesmannen på konferanse i regi av fylkeskommunen der hovedtema var føring av møtebok.

Samtlige av de 26 kommunene i fylket var representert på valgkonferansen.

Fylkesmannen hadde beredskap søndag 11. september 2011. Fylkesmannen mottok ikke henvendelser. Den 12. september 2011 ble beredskapen ivaretatt av departementet.

Resultatområde 64 Forvaltningsloven og offentleglova i forhold til kommunesektoren

I 2011 ble det behandlet 6 klager over avslag på krav om innsyn etter offentleglova § 32.

Det var ingen klagesaker etter forvaltningsloven § 21 annet ledd (partsinnsyn).

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Fylkesmannen har ikke mottatt nye inndelingssaker i 2011. En sak som gjelder overføring av en privat skogteig fra en kommune til en annen er under behandling.

65.2 Interkommunalt samarbeid

Det er betydelig interkommunalt samarbeid i fylket. Alle tilgjengelige samarbeidsformer er i bruk. Fylkesmannen oppfordrer til interkommunalt samarbeid i alle fora der dette faller naturlig. Spesielt i 2011 har det vært fokus på interkommunalt samarbeid i forbindelse med innføring av samhandlingsreformen. Fylkesmannen har i 2011 gitt skjønnsmidler til 20 interkommunale samarbeidsprosjekter. Av disse gjelder 5 prosjekter samhandlingsreformen. Også innen områdene digital plandialog og vannområdeforvaltning er det regionale prosjekter som har fått skjønnsmidler. Forøvrig er det interkommunale samarbeidsprosjekter innen alle de tunge tjenesteområdene skole, helse og barnevern som har fått skjønnsmidler.

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Rapportering er fulgt opp tertialvis på: <http://rapportering.fylkesmannen.no/>.

Det kan nevnes at Fylkesmannen i 2011 har behandlet 106 saker etter plan- og bygningsloven. I 24 av sakene ble klager gitt medhold. Noen av disse sakene er settefylkesmannssaker. Ved utgangen av 2011 hadde embetet 11 saker ubehandlet.

Saksbehandlingstiden har i snitt vært 97 dager pr sak.

Sivilombudsmannen har gitt tilbakemelding på fem saker etter plan- og bygningsloven i 2011. Samtlige saker ble avsluttet av Ombudsmannen uten nærmere undersøkelser.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Fylkesmannen har i 2011 gitt samtykke til forhåndstiltredelse for gjennomføring av et ekspropriasjonsvedtak. Bakgrunn for ekspropriasjonsvedtaket var en reguleringsplan som bl.a. innebærer framføring av veg til en tomt for nødetater i Gran kommune.

Ny søknad om forhåndstiltredelse for en annen vegstrekning til samme tomt som skulle brukes ifm anleggsarbeide, kom inn i 2011 og ble behandlet i januar 2012.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMOP	1	0	1	Eierseksjonsloven §§ 6,7, og 8 er vurdert, samt plan- og bygningsloven bl.a. § 13-1.
Sum	1	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMOP	0			
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Kap 1510 post 01 er korrigert for refusjon sykelønn/fødselspenger som er inntektsført på res.omr. 950 i regnskapet.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
62 Kommuneøkonomi	kr 507 632,20	kr 0,00
66 Bolig- og bygningsrett	kr 1 396 522,90	kr 0,00
Andre oppgaver under KRD	kr 884 022,12	kr 0,00
Sum:	kr 2 788 177,00	kr 0,00

Arbeidsdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Det er utfylt fullstendig rapporteringsskjema til Statens helsetilsyn pr. 20. januar.

Fylkesmannen i Oppland behandlet i 2011 189 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i Nav. 21 klagesaker var ikke avsluttet ved utgangen av 2011. 77 % av sakene er innenfor saksbehandlerfristen på tre måneder (14 saker mindre enn to uker, 107 saker mellom to uker og 2 mnd, 24 saker mellom 2 og 3 mnd, 22 saker mellom 3 og 4 mnd, 12 saker mellom 4 og 6 mnd og 10 saker mer enn 6 mnd). Vakanser på området i 2011 har hatt betydning. Vi håper regner med å få 90% av klagesakene ferdig innen fristen på 3 måneder i 2012.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen - formidlingstiltak og kompetanseutvikling

NAV Oppland har hatt sekretæransvar i NAV forum Oppland (regional samarbeidsarena mellom KS, Fylkesmannen og NAV Oppland.) Det var fire møter i 2011. NAV forum har vært en vellykket arena for drøfting og erfaringsutveksling og det er utarbeidet samarbeidsavtale.

NAV Forum har blant annet hatt fokus på å få til en mer langsiktig utvikling av veilederkompetansen i NAV, og har inngått avtale om fortsatt samarbeid med Høgskolen på Lillehammer om et etterutdanningstilbud tilsvarende 30 sp.

I et videre løp i veiledersatsningen, er det satt i gang opplæring og innføring av kollegaveiledning og MI (motiverende intervju).

Fylkesmannen og NAV fylke har utarbeidet felles kompetanseplan og samarbeidsavtale. Felles opplæring:

- Ny i NAV
- Veiledningssatsningen,- (studie ved HiL, implementering av kollegaveiledning og MI ved alle NAV-kontor).
- Fagdager for ledere og veiledere med stort fokus på behov for koordinert/samordnet bistand og IP (individuell plan) som samhandlingsverktøy

Kvalifiseringsprogrammet har vært tema på alle møter i NAV forum.

I felles kompetanseforum er også fagmiljøene innen psykisk helsevern trukket aktivt inn.

I november/desember var det fra Nav-kontorenes side stor interesse for Samhandlingsreformen. I 2012 vil vi ha større fokus på hva denne reformen betyr for NAV-kontorene.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Det er også i år lagt vekt på bruk av kompetanseveiledere i opplærings- og oppfølgingsarbeidet ut mot lokale NAV-kontor. Fra 01.01. har det vært ett årsverk, engasjement og frikjøp, fordelt på 2 personer fra 01.04. Arbeidet er ytterligere forsterket med ca. 40% stilling fra juni 2011.

Veilederne har fått opplæring i HPMT (helhetlig, prinsippstyrt metodisk tilnærming.) Oppland fikk tildelt NAV Gjøvik som sammenligningskontor til NAV Fjell som tiltakskontor i forskningsøyemed. I HPMT er MI (motiverende intervju) en anbefalt metode for samtale som verktøy i møte med brukerne. I samarbeid med NAV Oppland har vi startet opp opplæring i MI. Alle NAV kontor får tilbud om dette. Tre kontorer har allerede gjennomført opplæringen i 2011.

I november ble det arrangert en fagdag med fokus på helhetlig oppfølging av ungdomsgruppa (18-25 år).

Fylkesmannen deltar på nettverkssamlinger for veiledere i oppfølging. Deltakelse skjer via invitasjon inn til forskjellige tema eller at vi melder vår deltakelse til regioner/enkeltkontor i tråd med resultater som viser seg i tertialvise rapporteringer.

Det vises til løpende resultatrapportering på området, og sluttrapport oversendt Arbeids og velferdsdirektoratet.

Måltall for 2011: Beregnet/forventet antall: 261. Pr. 31.12. var det inne 279 deltakere på KVP.

De fleste NAV-kontor har omorganisert slik at ikke arbeidet med KVP er gitt til noen få personer, men fordeles på lik linje med andre oppgaver. Dette har i enkelte kontor ført til at det legges mer vekt på tverrfaglig samarbeid, både i og utenfor kontoret, og har stimulert til mer helhetlig tenkning/oppfølging. I andre kontor ser vi tendenser til redusert fokus på området.

Oppland fylke i sin helhet hadde hele året flere deltakere enn beregnet/forventet måltall.

Oppland hadde også godt resultat for deltakere med overgang til arbeid, aktivitet og/eller utdanning; fortsatt ca. 50 %.

73.4 Utenrettslig økonomisk rådgivning

Fylkesmannen Oppland arrangerte den 20-21 september 2011 et to dagers kurs for økonomirådgivere/gjeldsrådgivere i Oppland og Hedmark fylke. Kurset var tilrettelagt både for nyansatte og mer erfarne gjeldsrådgivere. Det var 57 påmeldte på fagsamlingen og av disse var det tre som ikke møtte opp. Fagsamlingen var et samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark.

I november 2011 arrangerte Fylkesmannen i Oppland et basiskurs. Kurset var for ansatte i Nav, samt øvrige ansatte i kommunen, sykehus, rusinstitusjoner og lignende i Hedmark og Oppland som ønsket kunnskap om hva økonomisk rådgivning er, og hva slags hjelp man kan gi personer som har en uoversiktlig økonomisk situasjon. Det var 123 påmeldte på basiskuret og av disse var det seks som ikke møtte opp. Dette kurset var også et samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark.

I Oppland er det opprettet flere fora for gjeldsrådgivere.

- Valdres regionen bestående av Vang kommune, Nord-Aurdal kommune, Sør- Aurdal kommune, Etnedal kommune, Vestre Slidre kommune og Øystre Slidre kommune.
- Lillehammer regionen bestående av Lillehammer kommune, Gausdal kommune, Ringebu kommune, Øyer kommune, Sør-Fron kommune, Nord-Fron kommune og Sel kommune.
- Gjøvik regionen bestående av Gjøvik kommune, Søndre land kommune, Nordre land kommune, Vestre Toten kommune, Østre Toten kommune og namsmyndighetene Gjøvik og Land.
- Hadeland regionen bestående av Lunner kommune, Hadeland kommune, Gran kommune og Jevnaker kommune.

På nåværende tidspunkt har ikke Fylkesmannen i Oppland et godt nok grunnlag til å gi en vurdering av hvilke kommuner som vil kunne ha nytte av interkommunalt/internavialt samarbeid med formål å styrke tjenestetilbudet. I 2011 har Fylkesmannen i Oppland imidlertid ved flere anledninger oppfordret økonomirådgiverne/gjeldsrådgiverne i kommunene til interkommunalt samarbeid i 2012. Fylkesmannen i Oppland har mottatt positive tilbakemeldinger på denne oppfordringen.

73.5 Boligsosialt arbeid

Fylkesmannen har forvaltet tilskudd til boligsosialt arbeid på vegne av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Kommunene Sel, Lillehammer, Gjøvik, Østre Toten, Vestre Toten, Øyer og NAV Hadeland har mottatt tilskudd i 2011 med tilsammen kr 4.980.056. Tilskuddene er vurdert i nær sammenheng med tilskudd til kommunalt rusarbeid og barnefattigdom.

Det ble i samarbeid med Hedmark arrangert en studietur over 3 dager hvor vi besøkte flere av prosjektene barnefattigdom og boligsosialt arbeid i Oppland og Hedmark. Tilsammen 29 deltakere fra forskjellige fylkesmannsembeter og representanter fra Husbanken og Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Fylkesmannen var også med i planlegging og gjennomføring av en fagdag: Bolig ved løslatelse fra fengsel.

Informasjon om retningslinjer for tilskudd til boligsosialt arbeid, barnefattigdom og kommunalt rusarbeid i 2011 ble formidlet til aktuelle ledere i og utenfor NAV pr. mail og via Fylkesmannens internett side.

Fagmøte for ledere i NAV har ellers hatt fokus på avtaler om samarbeid mellom kommunene og fengsler når det gjelder bolig ved løslatelse. Både Lillehammer og Gjøvik kommuner er tatt inn i Husbankens boligsosiale programsatsing. Fylkesmannen har deltatt på samlinger og møter med disse kommunene.

Vi har i flere år sett at kunnskap om prosjektarbeid/ metodisk utviklingsarbeid har vært varierende i kommunene. I samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark, Kommunal Kompetanse og Kompetansesenteret for rus og avhengighet region Øst, har Fylkesmannen derfor også i 2011 gitt prosjektledere i kommunene et fem dagers kurs i praktisk prosjektarbeid.

73.6 Barn og unge

Fylkesmannen har bistått Arbeids- og velferdsdirektoratet med vurdering og prioritering av søknader om tilskudd over kap. 621.63. Lillehammer og Sel fikk innvilget midler, i tillegg til at Vågå og Skjåk, Dovre og Valdreskommunene (seks kommuner) fikk videreført sine prosjekter. Tilskudd fordelt på 11 kommuner utgjør totalt 1 860 000.

Tre av prosjektene i fylket fikk formidlet sine erfaringer i forbindelse med studieturen.

Vedrørende informasjon til kommunene ellers, vises det til resultatområde 73.5.

Ressursrapportering

Endret lønnsutgifter på fagkapittel pga at lønnsrefusjoner er ført på kontoklasse 2.

Kap 1510 post 01 er korrigert for refusjon sykelønn/fødselspenger som er inntektsført på res.omr. 950 i regnskapet.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 299 746,93	kr 0,00
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr -258 582,41	kr 1 221 820,00
74 Tilsyn med sos. tj. i arbeids- og velferdsforv.	kr 285 388,61	kr 0,00
Andre oppgaver under AD	kr 424 760,24	kr 0,00
Sum:	kr 751 313,00	kr 1 221 820,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 73 Levekår og sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester

Det er utfylt fullstendig rapporteringsskjema til Statens helsetilsyn pr. 20. januar.

Fylkesmannen i Oppland behandlet i 2011 189 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i Nav. 21 klagesaker var ikke avsluttet ved utgangen av 2011. 77 % av sakene er innenfor saksbehandlerfristen på tre måneder (14 saker mindre enn to uker, 107 saker mellom to uker og 2 mnd, 24 saker mellom 2 og 3 mnd, 22 saker mellom 3 og 4 mnd, 12 saker mellom 4 og 6 mnd og 10 saker mer enn 6 mnd).

Resultatområde 75 Habilitering og rehabilitering

75.1 Habilitering og rehabilitering – nasjonal strategi

Det er gjennom formidling på våre nettsider og i møte med kommuner satt fokus på systemrettet arbeid med IP og koordinerende enhet for rehabilitering. Vi har som Helsetilsynet i Oppland utført systemrevisjoner i kommuner

knyttet til tverrfaglig rehabilitering i 2011, noe som også har gitt oss god informasjon om hvordan rehabiliteringsarbeid praktisk fungerer i kommunene. Det er fortsatt stor variasjon i hvordan kommuner utformer og tilrettelegger sitt rehabiliteringstilbud.

Fylkesmannen i Oppland har vært representert i styringsgruppen og aktivt i arbeidet med Rehabiliteringsveko 2011.

Via pilotprosjektet i universell utforming inngår også økt fokus på tilrettelegging for synshemmede. Flere kartlegginger er utført i fylket, og flere utbedringer er gjort for å ivareta målgruppen. Dette spesielt med fokus på trinnfrie løsninger, tydelige ledelinjer, kontraster og lesbarhet på informasjonstavler. Prosjektet har vært rettet mot offentlige bygninger, transport, samferdsel, stedsutvikling og reiseliv. I prosjektet og via fylkesmannens planuttalelser skal kommunene til rette legge for ulike yngre brukergrupper i det offentlige rom. Fylkesmannen erfarer at mange kommuner har bedret tilgjengelighet. Spesielt fokus har vært universell utforming på skoler, uteområder, nærmiljø, friluftsområder, sentrumsområder, kollektivknutepunkter og andre aktuelle sosiale møteplasser. Mange kommuner og frisklivssentraler har lavterskeltilbud til yngre brukere med kronisk sykdom og/eller funksjonsnedsettelse.

Fylkesmannen i Oppland understøtter fylkeskommunens folkehelsesatsing som blant annet innbefatter et interkommunalt prosjekt (6 kommuner) rettet mot barn og unge med og uten funksjonshemming. Fylkesmannen sitter også i styringsgruppen for prosjektet. Formålet er å legge til rette for ulike aktiviteter som inkluderer alle barn og unge i kommunene. Det kan nevnes felles idrettsdag/aktivitetsdag, tur, friluftsliv, opplevelser, kor, dans og ulike kulturaktiviteter. Inkludering og mestring er fokus. Prosjektet samarbeider med idrettskretsen, lokale lag og foreninger, samt skoler og barnehager. Prosjektet er også bevist på å inkludere "gråsonerbarn" i forhold til å utjevne sosiale ulikheter. Det har vært arrangert flere regionale konferanser i regi av prosjektet med både folkehelsenettverk, helsetjenesten, kommuneledelse, politikere, frivillige og oppvekstsektor som målgruppe.

Via skolehelsetjenesten og kommunehelsetjenesten foregår det mye godt arbeid rettet mot denne gruppen med ulike aktivitetstilbud og tidlig intervensjon. Flere tiltak er også individbaserte etter brukers ønske iht. individuell plan.

75.2 Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Fylkesmannen har hatt fokus på og formidlet kunnskap om kvalitet i avlastnings og barneboliger i møtepunkter med habiliteringstjenesten og kommuner. Informasjon om Familieveiviserprosjekt er vist til i konferanse hvor tema har vært barn/unge og vold i nære relasjoner.

75.3 Unge personer med nedsatt funksjonsevne i alders og sykehjem

Av de kommunene i Oppland som har registrert personer under 50 år i sykehjem, er det i de fleste kommuner gjort en vurdering av boform, og det er utarbeidet Individuell plan. Det forekommer også at sykehjem benyttes som midlertidig tilbud. Dette er da i all hovedsak kortvarige opphold i påvente av at annet egnet botilbud blir gitt.

Kommunene Gausdal, Vestre Toten og Gran, oppgir en person som er under 50 år. Lillehammer kommune oppgir at de har to personer og Gjøvik kommune oppgir fire personer under 50 år.

Antall innrapporterte personer avviker noe fra foregående år, årsaken kan være ulik tolkning av oppdraget i denne registreringen hos den enkelte kommune. Det er mulig at noen kommuner kun rapporterer på beboere i alders- og sykehjem, og ikke tar med boform med heldøgns omsorg og pleie i innrapporteringen til Fylkesmannen.

Resultatområde 76 Kvalitet og samhandling

76.1 Samarbeid mellom 1. og 2.linjetjenesten

Oppland har kommet godt i gang med å forberede innføring av samhandlingsreformen – både på regionalt og lokalt nivå. Det ble høsten 2011 etablert et overordnet samhandlingsforum etter initiativ fra fylkesmann Kristin Hille Valla. Toppledelse fra Fylkesmannen i Oppland, Oppland fylkeskommune, Sykehuset innlandet, NAV, KS

og kommunene v/rådmannsutvalget er representert. Forumet er en arena hvor aktørene på toppnivå kan samhandle om saker som avtaler, folkehelse, brukerutvalg, rehabilitering, statistikk og analyse. Forumet skal bidra til at samhandlingsreformen lykkes på en god måte for innbyggerne i Oppland.

Det er etablert to lokalmedisinske sentra i Oppland (Valdres og Nord-Gudbrandsdalen), og 21 av 26 kommuner har etablert frisklivssentraler. Frisklivssentralene vil bli viktige i pasientflyten mellom 1. og 2. linjetjenesten i forhold til tidlig intervensjon/forebygging og oppfølging etter kontakt med 2. linjetjenesten. Fylkesmannen i Oppland har vært med å arrangere flere samlinger og konferanser for 1. og 2. linjetjenesten med tanke på å styrke samarbeidet og skape arenaer for erfarings- og kunnskapsoverføring. Dette innen fagområdene folkehelse, planlegging, helsestasjon/ skolehelsetjenesten, pleie/omsorg, psykisk helse og rusomsorg. Det ble laget et hefte med 26 lokale eksempler på samhandlingstiltak til den store samhandlingskonferansen som vi arrangerte i november 2011. Fylkesmannen er også representert på ulike møter, samlinger og møteplasser mellom 1. og 2. linjetjenesten, samt KS og ulike fagmiljøer.

Av samhandlingsprosjekter kan nevnes TRUST-prosjektet. TRUST er et prosjekt som drives av fire kommuner i Sør-Gudbrandsdalen og Sykehuset Innlandet Lillehammer om samarbeide og samhandle i helse- og omsorgstjenester for eldre. Prosjektet bygger på at sykehuset og kommunene har gjensidig forpliktelse for pasientbehandlingen og hvor den skal skje, samt at pasienten sikres nødvendig kompetanse i alle faser av behandlingsforløpet. Alle tiltak i prosjektet skal også underbygge tidlig intervensjon for å utsette progresjon, forhindre komplikasjoner og bidra til mestring.

SAMAKS – prosjektet: Samhandling mellom sykehjem og spesialisthelsetjenesten. Prosjektet skal prøve ut en ny modell for samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene. Alderspsykiatrisk avdeling i Sykehuset Innlandet HF startet i 2009 i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund (KS) et klinisk prosjekt der spesialisthelsetjenesten er regelmessig og forutsigbart tilstede i kommunale helseinstitusjoner. Målet for prosjektet er å utvikle og evaluere en modell for samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og sykehjemstjenesten med fokus på oppfølging av pasienter i sykehjem. Så langt har 12 kommuner i Nord Gudbrandsdal deltatt. Prosjektet utvides fra september 2011 både i Oppland og Hedmark fylke.

EPDS i helsestasjon er et prosjekt som flere kommuner i Nord-Gudbrandsdalen og Lillehammerregionen er involvert i. Målet er forebygging av svangerskapsdepresjon. Jordmor/helsestasjonstjenesten i kommunene samarbeider med fastleger, Sykehuset innlandet, DPS og BUP.

Videre er begge lokalmedisinske sentra (LMS) i Oppland involvert i flere samhandlingsprosjekter og utviklingsarbeid for å styrke samhandling mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten. Spesielt Nord-Gudbrandsdalen/LMS har vært i aktive med å ta i bruk elektronisk pasientjournal og telemedisin.

For å imøtekomme noen fremtidige krav og utfordringer i samhandlingsreformen, drøftes også regionale partnerskap og tverrkommunalt samarbeid. Flere kommuner besitter ulik kompetanse som kan komme andre kommuner til gode. Gode møteplasser/arenaer mellom 1. og 2. linjetjenesten blir et viktig satsingsområde i tiden fremover ved innfasing av samhandlingsreformen. Fylkesmannen bidrar med veiledning og rådgivning i mange møtepunkter med kommuner og SIHF og hvor dette er tema.

76.2 Individuell plan

Individuell plan(IP) som tema har vært tatt opp i en rekke sammenhenger. Dels minnes det om nytten av individuell plan i flere planlagte tilsyn og i saker innen hendelsesbasert tilsyn. Fylkesmannen har bidratt til å arrangere fagdager med tema individuell plan. Målgruppen var alle som i sitt arbeid kan komme i befatning med Individuell plan: NAV, teknisk etat, skoler, barnehager, helsepersonell og brukergrupper. Av faglige innlegg kan nevnes: Individuell plan og lovverk, koordinators rolle og erfaringer, praktiske tips og eksempler på IP, retningslinjer for IP fra en av kommunene og nyttige erfaringer ved bruk av IP fra rektor ved en ungdomsskole.

Det var stor interesse for fagdagen. 60 deltakere var til stede. I tillegg var det åpnet for deltakelse via nyetablerte videokonferansesstudio. (6-8 personer). Det ble gitt gode tilbakemeldinger etter fagdagen.

Det er i 2011 etablert nettverk med fylkeskommunen og helserådgivere i fylkets 13 videregående skoler. Her har bla. tema om IP for elever med behov for langvarige og koordinerte tjenester vært drøftet.

Fylkesmannen har også jobbet med å spre informasjon om IP til kommunene med foredrag på møter/samlinger og informasjon om IP på fylkesmannens nettside.

76.3 Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten

Det er gitt løpende veiledning til kommunene der kvalitetsforbedring har vært tema. Fylkesmannen har avholdt kurs og konferanser, og har hatt oppfølging med enkeltkommuner i form av møter og/eller oppfølging av saksforbedringsrutiner. Forøvrig jobbes det med disse resultatkravene innenfor andre embetsoppdrag, herunder blant annet pasientrettighetsloven kap. 4A, og tidligere sosialtjenesteloven kap. 4A samt gjennom systemrevisjoner.

Våren 2011 ble det gjennomført fire regionsvise samlinger med total 120 deltager fra alle 26 kommuner i fylket, tema under disse samlingene var erfaringer fra tilsyn, dokumentasjon og internkontroll. Dette vil bli videreført i 2012.

Kvalitetsarbeidet i NAV ble gjennomført ved at det ble laget eget opplæringstiltak for å styrke bruker og utøver (veileder). Det ble gitt tilbud om opplæringstiltaket til de lokale og regionale NAV kontorene, hvorav de fleste kontorene deltok på samlingene. Dette arbeidet fortsetter i 2012.

76.5 Felles digitalt nødnett

Fylkesmannen har deltatt på felles orienteringsmøte for kommuner og helseforetak i Innlandet arrangert av Helsedirektoratet. Etter planen skal utbygging av basestasjoner, sentraler og opplæring av personell skje i løpet av 2012, slik at Nødnettet kan tas i bruk i Oppland i 2013. Kommuner og Sykehuset Innlandet HF er godt i gang med arbeidet knyttet til dette.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.1 Helsemessig og sosial beredskap

I forbindelse med innføringen av lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (Sivilbeskyttelsesloven) er det formidlet krav til beredskapsplanverk. En kommunal beredskapsplan skal omfatte alle kommunens beredskapsplaner, herunder planer for helsemessig og sosial beredskap, samt smittevernplaner. Dette er stort sett implementert i kommunene, og Fylkesmannen følger opp at dette blir gjort ved revisjon av beredskapsplanene i kommunene.

Fylkesmannen øver kommunene i beredskapsplanverket jevnlig. Helsetema er gjennomgående på øvelsene, blant annet forurensning av vannkilder.

Erfaringene fra pandemien i 2009 og 2010 har vært tema både på kontaktmøte med beredskapsansvarlige i kommunene og i møte med kommuneoverlegene.

Fylkesmannen har og vedlikeholder kontaktlister over kommuneoverlegene. Fylkesmannen krever også at kommuneoverlegene skal være inkludert i kommunens beredskapsadresser på e-post. Vi har ikke mottatt melding om at kommuneoverlegene har problemer med raskt å kontakte fastlegene.

For atomberedskap, se res.omr 54.9

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Fylkesmannen fikk inn 44 saker med anmodning om fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt i 2010. Sakene behandles fortløpende når de kommer inn. Fylkesmannen gir i hovedsak fritak i sakene som behandles.

De siste årene har vi erfart at de som søker om fritak (politiet) er relativt sparsomme med opplysninger i sine anmodninger. Det brukes noe tid på å innhente tilstrekkelig med opplysninger til å fatte vedtak. Fylkesmannen vil etterspørre et seminar for embetene hvor forskjellige problemstillinger i sakene belyses.

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	44	3
Sum	44	

77.3 Særfradrag

83 saker behandlet. Der det forekommer klager på vedtak fra Fylkesmannen til Helsedirektoratet, har direktoratet stadfestet Fylkemannens vedtak.

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	83	
Sum	83	

77.4 Førerkortsaker

Fylkesmannen i Oppland har behandlet totalt 1.443 saker i 2011, som er en stor økning fra de foregående år. Av dette er det 816 søknader om dispensasjon fra førerkortforskriften. Av dispensasjonssøknadene er det en markant økning i saker i forhold til hjerte-kar, diabetes, psykiske lidelser og rusmisbruk/medikamentbruk.

627 saker har vært oversendt Politiet med anmodning om inndragning av førerkort, også en markant økning i forhold til foregående år. Av inndragningssakene er det størst økning på områdene hjertesykdom, psykiske lidelser og rusmisbruk/medikamentbruk.

Fokus på legers meldeplikt til Fylkesmannen var et fortsatt satsnings- område i 2011. Det er avholdt flere foredrag for fastleger og leger i sykehus om meldeplikten og endringene i førerkortforskriftens helsekrav.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	1443	25
Sum	1443	

77.5 Pasientjournaler

Vi har hatt 8-10 telefonhenvendelser om regelverk og praktisk gjennomføring av avlevering. Vi har mottatt journaler fra én opphørt virksomhet.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMOP	1
Sum	1

77.6 Rett til trygderefusjon

Vi har ikke blitt anmodet fra NAV om slike vurderinger i 2011.

77.7 Felles barnevern, sosial og helsemelding

Årsmeldingen for 2009 og 2010 er utgitt som publikasjon, både papir og elektronisk versjon, i 2011.

77.8 Rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i pasientrettighetsloven kap. 4A

Det har vært en klar økning i antall mottatte kopier av vedtak i 2011 og etter at vi arrangerte regionvise erfaringssamlinger høsten 2010. I tilknytning til etterkontroll av vedtak har det vært gitt veiledning overfor kommunene og spesialisthelsetjenesten. Helsetilsynet i Oppland har sammen med Helsetilsynet i Hedmark gått igjennom alle kopier av vedtak knyttet til helsehjelp i Sykehuset Innlandet og har presentert funnene overfor

ledelsen i Sykehuset Innlandet. Saken blir fulgt opp fra begge sider for å oppnå en kvalitetsforbedring på vedtaksarbeidet. Saken var ment å være avsluttet i 2011, noe som ikke har vært mulig å gjennomføre da rutiner for å fatte tvangsvedtak ved tvungen helsehjelp ennå ikke er ferdig.

Fylkesmannen har hatt opplæring på kjevekirurgisk avdeling, Gjøvik, Sykehuset Innlandet i forbindelse med tvungen tannbehandling i narkose og koordinering av vedtaksarbeidet med henvisende kommune eller tannklinikk.

Vi har halvårlige møter med alderspsykiatrisk avdeling ved Sykehuset Innlandet for å drøfte problemstillinger rundt pasientrettighetsloven og for å presisere hvordan reglene er å forstå. De driver et opplæringsprosjekt SamAks mot kommunene for å forbedre arbeidet med kartlegging av demente og opplæring i forbindelse med bruk av tvang.

Vi har gjennomført tilsyn med pasienter i sykehjem i 3 kommuner. Dette har ført til en bevissthet om lovverket og har generert mange nye vedtak. Ved alle tilsyn ble det funnet avvik fra myndighetskravene. I etterkant av tilsynene har det vært en utstrakt veiledningsvirksomhet.

I 2011 har vi mottatt 110 kopier av vedtak, noe som er en økning på mer enn 100% fra 2010. En klage er mottatt, samt at det var åpnet en tilsynssak mot en kommune på bakgrunn av en oppfordring fra en pasient ved fullmektig.

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid generelt

Folkehelse har gjennom flere år vært et satsingsområde i Oppland fylke. Forebyggingsperspektivet veier tungt i samhandlingsreformen, og folkehelsestrategien i Oppland for 2011 har vært å koble og forankre det etablerte folkehelsearbeidet opp mot føringene i samhandlingsreformen. Fylkesmannen har arbeidet tett sammen med fylkeskommunen i folkehelsearbeidet. Vi har i all hovedsak jobbet ut mot etablerte arenaer og nettverk i Oppland. Dette representert med folkehelsenettverk, regionråd, kommuneledelse og ulike fagmiljø innen helse, plan og oppvekst.

Det ble høsten 2011 etablert et overordnet samhandlingsforum etter initiativ fra fylkesmann Kristin Hille Valla. Toppleidelse fra Fylkesmannen i Oppland, Oppland fylkeskommune, Sykehuset innlandet, NAV, KS og kommunene v/rådmannsutvalget er representert. Forumet skal bidra til at samhandlingsreformen lykkes på en god måte for innbyggerne i Oppland. Oppland har kommet godt i gang med å forberede innføring av samhandlingsreformen – både på regionalt og lokalt nivå. Det er etablert to lokalmedisinske sentra i Oppland (Valdres og Nord-Gudbrandsdalen), og 21 av 26 kommuner har etablert frisklivssentraler

Sektorovergripende folkehelsearbeid.

Fylkesmannen deltar i samarbeid med fylkeskommunen, kommuner og frivillig sektor i regionalt partnerskap for folkehelse. Folkehelsesatsingen inngår i planstrategien til fylket, og arbeidet er politisk forankret i fylkeskommunen. Fylkesmannen har vært representert i styringsgruppa og prosjektgruppe for regional plan for folkehelse i Oppland – “Opplagt i Oppland”. Fylkesmannens rolle har vært å ivareta statlige og nasjonale føringer i planarbeidet. Planen skal synliggjøre det brede sektorovergripende folkehelsearbeidet opp mot samhandlingsreformen og nye helselover. Planen skal fungere som et verktøy og rettesnor for kommunenes folkehelsearbeid.

Det er i 2011 gjennomført en medvirkningsstrategi og -prosess som har involvert politikere, kommuneadministrasjon, sektorledere, regionråd, barn- og ungdoms, ulike fagmiljø, frivillige lag og organisasjoner.

Informasjons- og kommunikasjons tiltak

Fylkesmannen publiserer regelmessig artikler og nyheter på folkehelseområdet på nettsiden til Fylkesmannen i Oppland. Dette er en god kanal å formidle informasjon på da alle kommuner og media abonnerer på nyhetsinformasjon fra vår nettside. Vi vil i 2012 utvikle vår nettside på folkehelseområdet for å gjøre aktuell informasjon om både samhandlings-reformen og folkehelsearbeid bedre tilgjengelig.

I tillegg brukes e-post til aktuelle adressater (folkehelsenettverk, sektorledere, kommuneadministrasjon og politikere) om aktuelle saker og tiltak som skal iverksettes på folkehelseområdet. Fylkesmannen samarbeider med folkehelsekoordinator i fylkeskommunen om utgivelse nyhetsbrev. Disse sendes ut til folkehelsenettverket i Oppland, som består av FYSAK/folkehelsekoordinatorer i kommunene, friklivsveiledere, helsesøstre og andre samarbeidspartnere på folkehelseområdet. Nyhetsbrevet inneholder i hovedsak aktuell informasjon og rundskriv fra statlig nivå, regionale og lokale nyheter – “hva skjer i Oppland”, samt referat og informasjon om regionale og nasjonale konferanser. Nettverksbygging og tydelig kommunikasjonsstrategi for alle aktører og samarbeidspartnere er sentralt i folkehelsearbeidet i Oppland. Fylkesmannen har deltatt på flere interne og eksterne temamøter om kommunikasjon og presentasjon.

Medvirkning til helseoversiktsarbeidet i Oppland.

I 2011 har vi aktivt brukt både fylkesbarometere og kommunehelseprofiler i vår kontakt med kommunene. Kommunehelseprofilene er også brukt i Fylkesmannens kommunebilder for 2011. I kommunebildene synliggjøres også annen statistikk som sier noe om status i kommunene i forhold til bla. skole, levekår, helse og miljø. Tall hovedsakelig hentet fra KOSTRA/ SSB. I tillegg har vi jobbet aktivt med å informere om de nye folkehelseprofilene “friskvik” opp mot ny folkehelselov. Dette både på regionale samlinger/møteplasser, regionvise møter andre nettverksarenaer.

Fylkeskommunen tok høsten 2011 initiativ til en regional helseoversiktsgruppa der både fylkeskommune, fylkesmannen, kommuner og forskningsmiljø er representert. Gruppen har hatt et oppstartsmøte og har brukt høsten til å skolere seg på helseoversiktsområdet. Dette hovedsakelig med deltakelse på ulike møter og samlinger i regi av Helsedirektoratet. Målet med gruppens arbeid er å bistå kommunene og regionene med oversiktsarbeidet slik at det blir forståelig og anvendbart for kommunene opp mot krav i ny folkehelselov.

Videre jobbes det aktivt internt både i fylkeskommunen og hos Fylkesmannen med å implementere folkehelseprofiler som verktøy i regionalt og kommunalt planarbeid. Dette er spesielt aktuelt nå som både regionale og kommunale planstrategier skal utformes og vedtas.

Implementering av nye helselover.

Det er stort fokus og interesse for å lykkes med samhandlingsreformen i Oppland. I tillegg til diverse foredrag på ulike samlinger og møter i regionen, har Fylkesmannen arrangert to store konferanser om samhandlingsreformen i 2011. “Mulighetsperspektivet i samhandlingsreformen”, nasjonal konferanse over 2 dager i august på Fagernes i Valdres med 240 deltakere fra alle kommuner i Oppland, Sykehuset Innlandet og representanter fra 6 fylker utenom Oppland. Hovedtema var lokalmedisinske sentras muligheter, rolle og funksjon i samhandlingsreformen. Aktuell informasjon fra statlig hold om nye helselover, økonomiske virkemidler, samarbeidsavtaler, kompetanseutfordringen, folkehelsearbeid og trygge pasientforløp ble formidlet.

I tråd med embetsoppdraget arrangerte Fylkesmannen i Oppland implementeringskonferanse i november 2011. “Samhandlingsreformen– en introduksjon og innføring i nye helselover”. Fokus på det forebyggende perspektivet. Konferansen ble arrangert i samarbeid med fylkeskommunen, KS og Helsedirektoratet. I tillegg til helselover, økonomi, samarbeidsavtaler, nye kommunale oppgaver og ansvar, ble det brede sektorovergripende folkehelsearbeidet og forebygging i helsetjenestene vektlagt. Over 400 personer fra alle Opplands kommuner deltok. I forbindelse med konferansen ble det laget et hefte som viste 26 lokale og regionale samhandlingsprosjekter i Oppland. Heftet skal synliggjøre gode samhandlings-prosjekter og tiltak, samt bredden i folkehelsearbeidet. Samtidig skal heftet være til inspirasjon der man kan utveksle ideer og erfaringer på tvers av kommunegrensene. Alle prosjekter og tiltak er presentert med kontaktinformasjon.

Vurdering av folkehelseperspektivet i regionale og kommunale planer.

Planarbeidet ved embetet utføres på en tverrfaglig måte med involvering av alle avdelinger. To rådgivere fra Helse og sosialavdelingen har vært faste medlemmer av Fylkesmannens planteam og deltar på ukentlige møter. Folkehelserådgiver deltar også på regionalt planforum i aktuelle saker. Det er gitt uttalelse på vegne av helse og sosialavdelingen i til sammen 140 kommunale plansaker i 2011. Hovedfokus er innspill på nasjonale forventninger i planarbeid og nasjonale føringer på folkehelseområdet, utjevning av sosiale helseforskjeller, miljørettet helsevern og universell utforming. Ingen innsigelser på folkehelseområdet. Det er også gjennomført månedlige møter med Oppland Fylkeskommune, med helse i plan som tema.

Understøtte lokalt og regionalt folkehelsearbeid.

I samarbeid med fylkeskommunen formidles gode erfaringer og dokumenterte tiltak på folkehelseområdet til kommunene. Vi ønsker å fokusere på det samfunnsrettede, sektorovergripende og langsiktige folkehelsearbeidet i

stedet for kortsiktige og tidsbegrensede enkelttiltak. Fylkesmannen er også opptatt av å øke kompetansen på ledelse og organisering av folkehelsearbeid i regionen. Mye av folkehelsearbeidet har til nå vært mye fokusert på fysisk aktivitet og levevaner, og de fleste koordinatorene innen folkehelse i regionen har idrettslig og/eller helsefaglig bakgrunn. Det brede folkehelsearbeidet krever en bredere samfunnskompetanse hos de som er koordinatorene for folkehelse i regionen. Fylkesmannen vil i samarbeid med fylkeskommunene og høyskolene i regionen jobbe målrettet for å øke samfunnskompetansen, spesielt innen planlegging og sektorovergripende folkehelsearbeid. Forebygging i helsetjenestene må fokuseres sterkere i tiden som kommer. Styrking av helsestasjon- og skolehelsetjeneste er sentralt, men å utvikle gode arenaer for utveksling og overføring av kunnskap, kompetanse og erfaringer mellom 1. og 2. linjetjenesten er helt sentralt i dette arbeidet nå som kommunen får utvidet ansvar og oppgaver i pasientforløpet.

Det ble i 2011 gjort en Quest-back undersøkelse på status av folkehelsearbeidet i Opplands kommuner. 14 kommuner besvarte. De rapporterte blant annet at frie midler til kommunene ble brukt til ulike formål, ikke nødvendigvis folkehelse, forebyggende arbeid eller styrking av helsestasjon- og skolehelsetjenesten. 2 kommuner brukte frie midler til folkehelsekoordinator, 1 kommune til å styrke helsestasjon for ungdom og 2 kommuner brukte midlene til forebyggende tiltak innen eldreomsorg og psykisk helse. Ellers rapporteres det at midlene gikk inn i ordinært driftsbudsjett, trafikkisikkerhetstiltak, ny idrettshall og et samhandlingsprosjekt. 2 kommuner vet ikke hva de frie midlene ble brukt til.

Forvaltning av tilskuddsmidler 2011.

Fylkesmannen i Oppland forvaltet kr.150 000 .- i tilskudd til opplysningstiltak og forebygging av uønskede svangerskap over Kap.762 post 73.

Det kom inn to søknader, og det ble til sammen utbetalt 68 000.- i tilskuddsmidler.Helsestasjon for ungdom, Etnedal kommune. Tilskudd kr. 50 000.-Undervisningsopplegg for ungdom og asylsøkere med seksuell helse og forebygging av uønskede svangerskap som tema, Søndre Land kommune. Tilskudd kr. 18 000.-. Noen av de resterende midlene er etter avtale brukt til kompetansehevede tiltak i forbindelse med en tverrfaglig konferanse høsten 2011 om kjønnslemlesting, seksuell helse og folkehelsearbeid rettet mot barn og unge.

Folkehelsearbeid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP		
Sum	0	

83.2 Miljørettet helsevern

Det har vært liten aktivitet på dette området i løpet av 2011. Dette skyldes at det ikke har kommet inn saker knyttet til dette, og det er heller ikke utstrakt etterspørsel etter råd og veiledning på tlf. Miljørettet helsevern er fokusert på i vårt arbeide med implimentering av ny folkehelselov.

83.3 Ernæring, fysisk aktivitet, tobakk og seksuell helse

Det meste av vårt bidrag i folkehelsearbeidet gjøres i nært samarbeid med Oppland fylkeskommune. Foruten kommunekontakt via folkehelsenettverket for generelt å fremme økt fokus, kompetanseøkning og forankring av folkehelse har mye av satsinga vært rettet mot barnehager og skoler og voksen/eldregruppen gjennom frisklivsentraller. Samtlige kommuner i Oppland har nå folkehelsekoordinator/folkehelsekontakt og en region har tilsatt interkommunal samfunnsmedisiner for å ivareta nye oppgaver på folkehelseområdet. De nasjonale anbefalingene innen fysisk aktivitet, kosthold og røykfritt er formidlet.

Understøtting av tiltak rettet mot barn under skolealder har i hovedsak vært rettet mot personell i helsestasjonstjenesten og barns interesser for medvirkning i regional og kommunal planlegging. Fylkesmannen har arrangert to tverrfaglige fagdager på begge fagområder. Fylkesmannen har også bidratt til gjennomføring av "Fiskesprellkurs" i barnehager for å øke fokus på sunn fiskemat. Fylkesmannen understøtter likeledes fylkeskommunens prosjekt "idrett i skole" som har fokus på inkluderende fysisk aktivitet i skolen og utforming av uteområder på skolene i Lillehammerregionen. Tannhelsetjenesten i Oppland tilbyr kostholds- og tannhelseråd til de som er nye i Norge, samt at tannhelsetjenesten generelt er aktive på å formidle god tannhelse og riktig tannstell til alle deler av befolkningen.

Folkehelsearbeid rettet mot eldre har i Oppland vært rettet mot fallforebyggende arbeid og underernæring. Fylkesmannen understøtter TRUST-prosjektet som har eget delprosjekt om ernæring hos eldre og om fall og fallforebygging. Det utarbeides opplæringsmaterieil til kommunene for lokal oppfølging. Noen kommuner har etablert rådgivningstjeneste og hjemmebesøktstjeneste for eldre. De fleste kommuner har lavterskeltilbud/trimtilbud for eldre med fokus på funksjonsrettet trening slik at de kan være hjemmeboende og selvhjulpne lengst mulig.

Fylkesmannen legger vekt på universell tilrettelegging for fysisk aktivitet i sine planuttalelser til kommunene. Dette med tilgang på grøntarealer, friluftsområder og gang/sykkelveier. Vi registrerer at Opplands kommuner har godt fokus på tilrettelegging for fysisk aktivitet/hverdagsaktivitet i befolkningen, og at spesielt etablering av gang- og sykkelveier er godt fokusert.

Frisklivssentraler

Fylkesmannen har i 2011 understøttet fylkeskommunen i satsingen på etablering av frisklivssentraler. Pr. i dag har 21 av 26 kommuner frisklivssentral(FLS). Stillingsressurser i kommunene knyttet til FLS varierer fra 10% - 60%. Kommuner i Oppland med frisklivssentral er: Lillehammer, Gjøvik, Dovre, Lesja, Lom, Vågå, Sel, Sør Fron, Ringeby, Gausdal, Østre Toten, Vestre Toten, Gran, Søndre Land, Nordre Land, Sør-Aurdal, Etnedal, Nord Aurdal, Vestre Slidre, Øystre Slidre og Vang.

Det er arrangert flere samlinger regionalt for frisklivsveilederene med fokus på MI, lavterskelaktivitet og psykisk helse. Det har også vært gjennomført kursopplegg for treningskontakter. Videre hadde vi en markering av FLS "hamskifte" fra Fysiotek til frisklivssentral der "veileder for frisklivssentraler" ble gjennomgått. På programmet stod også fokus på internkontroll og kvalitetssikring av tiltak i FLS. Vi har deltatt i samlinger med NAV hvor det er gitt informasjon om frisklivssentraler hvor også temaområdene tobakk, ernæring og fysisk aktivitet har stått sentralt. Møtene har hatt som formål å knytte frisklivssentralene inn mot de ulike samhandlingsprosjektene, og som en del av de lokale lærings- og mestringstilbudene.

Tobakk:

FRI programmet har vært vektlagt i Oppland, og Fylkesmannen har gjennom hele året sendt ut informasjon, oppfordringer og påminnelser til skolene om å delta i FRI-programmet. Dette både som enkelthenvendelser til kommuner og skoler via e-post, og som nettsaker på Fylkesmannens nettsider. Andel ungdomskoler som deltar i FRI programmet 2011 er 65% i Oppland.

Ressursgruppen for tobakk er nedlagt, men Fylkesmannen jobber i nettverk med fylkeskommune, helsesøstre, helserådgivere i videregående skoler, tannhelsetjenesten, kreftforeningen, Nasjonalforeningen for folkehelsen og Sykehuset Innlandet i det tobakksforebyggende arbeidet. Verdens tobakkfrie dag ble markert med flere lokale arrangement på flere skoler i Oppland. Tobakkfriprisen 2011 gikk til Lena videregående skole for godt og systematisk tobakksforebyggende arbeid.

Tilskuddsmidlene, kr. 50 000.- for oppfølging av FRI-programmet gikk i hovedsak til markering av verdens tobakkfrie dag på skolene. Tilskudd på kr. 20 000.- ble gitt til Vargstad vgs. for å støtte et prosjekt for forebygging av tobakksbruk for elever ved yrkesfaglig linje. Prosjektet retter seg mot en viktig målgruppe, og Fylkesmannen ønsket å støtte prosjektet. Tobakksforebygging og røykesluttkurs for voksne har i hovedsak blitt kanalisert gjennom frisklivssentralene. Nasjonalforeningen har hatt ansvar for røykesluttkursene. I 2011 var det planlagt 13 kurs, men bare 3 kurs ble gjennomført. 10 kurs ble avlyst grunnet for få påmeldte. Nasjonalforeningen melder synkende interesse for røykesluttkurs, og formidler at det er vanskelig å motivere folk til å slutte med tobakk.

Seksuell Helse

Fylkesmannen i Oppland forvaltet i 2011 kr.150 000.- i tilskuddsmidler til oppfølging av handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort, og strategier for å bedre seksuell helse.

To prosjekter fikk innvilget tilskudd på til sammen 68 000.- .

Etnedal kommune fikk kr. 50 000.- til delfinansiering av helsestasjon for ungdom der et av fokusområdene er forebyggende tiltak på området seksuell helse.

Søndre Land kommune fikk innvilget tilskudd på kr.18 000.- til undervisningsopplegg for 10-klasseungdom og til asylsøkere og personer med innvandrerbakgrunn. Undervisningstema var seksuell helse, prevensjonsveiledning og uønskede svangerskap.

En del av tilskuddsmidlene ble etter avtale med Helsedirektoratet brukt til planlegging og gjennomføring av en tverrfaglig konferanse om kjønnslemlestelse og seksuell helse. Målgruppen var helsepersonell, helsestasjon- og skolehelsetjeneste, barnevern, politi og oppvekstsektor. Konferansen ble avholdt på Lillehammer i september, og samlet ca. 120 deltakere fra 21 kommuner, 2 organisasjoner og spesialisthelsetjenesten. På programmet stod ulike foredrag og erfaringer knyttet til seksuell helse, kjønnslemlesting, helsestasjonsarbeid for ungdom, forebygging av uønskede svangerskap v/ Amatheia og folkehelsearbeid rettet mot barn og unge.

83.6 Smittevern

Det har i 2011 vært liten aktivitet på området. Vi har mottatt seks utbruddsvarsler, hvorav fem var norovirusutbrudd. Fire av varslene kom fra Sykehuset Innlandet HF og en kom fra et kommunalt sykehjem. En melding om utbrudd av formodet matsmitte er mottatt fra Mattilsynet.

Resultatområde 84 Primærhelsetjeneste

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Fastlegeordningen var i 2011 i Oppland ganske stabil og med akseptabel kapasitet i kommunene. Det er opprettet fem nye legehjemler i fylket og en søknad er under behandling. Dekningsgraden for sykehjemsleger er økt i flere kommuner i forhold til 2010 og flere kommuner har planer om å øke dekningsgraden i løpet av 2012.

Ingen kommuner har i 2011 søkt om midlertidig dispensasjon fra ordningen, jf. Fastlegeforskriften § 17.

Fylkesmannen i Oppland arrangerte i 2011 landsseminar for fylkesveiledere for turnusleger

84.2 Turnustjeneste

Turnustjeneste for leger: Oppland fylke hadde i 2011 22 praksisplasser for turnusleger i kommunehelsetjenesten. 20 av disse praksisplassene var besatt i både det første og det andre halvåret.

Kurs og veiledning av turnuslegene: I 2011 ble det gjennomført 12 heldags samlinger med gruppebasert veiledning for turnuslegene. Det ble også arrangert fire kurs i akuttmedisin. I tillegg samarbeidet Fylkesmannen i Oppland og Fylkesmannen i Hedmark om å arrangere et to dagers turnusseminar både det første og det andre halvåret. Temaet for de to seminarene var offentlig helsearbeid.

Turnustjeneste for fysioterapeuter: Når det gjelder antall praksisplasser for turnusfysioterapeuter i Oppland er dette ganske stabilt på omtrent 15 plasser.

I 2011 har det ikke vært noen vanskeligheter med å fremskaffe praksisplasser for turnusfysioterapeuter i sykehus og kommuner. Vi måtte i 2011 derfor ikke anmode Statens Autorisasjonskontor om å pålegge noen helseforetak eller kommuner å motta turnusfysioterapeuter.

Turnusfysioterapeutene deltok på seminar i offentlig helsearbeid.

Måloppnåelse og hensiktsmessighet: Fylkesmannens vurdering er at turnusleger og turnusfysioterapeuter får en meget god tjeneste i Oppland fylke. Tilbakemeldingene fra turnuskandidatene og kommunene er gode. Det legges mye arbeid i å arrangere gode kurs i akuttmedisin og seminar for turnuskandidatene. Heldags samlingene med gruppebasert veiledning fungerer meget godt, og til veiledning for turnusleger har vi en kommuneoverlege i 30% stilling.

I samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark arrangerte vi kurs for veiledere av turnusleger og turnusfysioterapeuter i kommunene i 2011.

84.3 Klagesaksbehandling etter lov om helsetjenesten i kommunene, pasientrettighetsloven og lov om sosiale tjenester

45 saker etter lov om helsetjenesten i kommunene og pasientrettighetsloven ble avsluttet (hvorav 7 avviste). Median saksbehandlingstid var 32 dager, gjennomsnittlig 35 dager og 90-persentilen var 58 dager. Alle sakene er rapportert i RegRoT.

Antall klagesaker og behandlingstid etter sosialtjenesteloven er rapportert til Statens helsetilsyn innen fristen den 20. januar 2011. Totalt behandlede saker i 2011 var 35. 8 klagesaker var ikke avsluttet ved utgangen av 2011. Saksbehandlingstiden var slik: 1 sak mindre enn 2 uker, 6 saker mellom 2 uker og 2 mnd, 1 sak mellom 2 og 3 mnd, 6 saker mellom 3 og 4 mnd, 15 saker mellom 4 og 6 mnd og 6 saker med mer enn 6 mnd.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Det har vært gjennomført systemrevisjoner ved begge fengslene i Oppland i 2011. Temaene for tilsynene var medikamenthåndtering og journalføring, men også dokumentasjon om grenseflatene og overgangene mellom fengselshelsetjeneste, DPS/sykehus og legevakt har blitt gjennomgått. Vår kontakt med kommunehelsetjenesten, som også har omfattet rådgivning pr. telefon og møter med ledere og ansatte, har vist at avtaler i stor grad er på plass og at det arbeides videre med dette. Det synes også å være et høyt fokus på innsatte pasienters behov for planer og koordinerte helsetjenester.

84.5 Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger, familiegjennforente og direktebosatte overføringsflyktninger

2011 har vært et "mellomår" der fjoråret var og 2012 vil være aktive satsningsår innen helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger, familiegjennforente og direktebosatte overføringsflyktninger, særlig i samarbeid med IMDi. For å designe Maihaugenkonferansen 2012, har det vært et omfattende kartleggingsarbeid i 2011 fra programkomiteens side for å lage et program med høyaktualitet og som også dekker oppdraget.

Av mindre tiltak er informasjonsmøter i SIHF om forståelsen av rettigheter for personer uten lovlig opphold i riket, der omlag 50 ansatte i spesialisthelsetjenesten har deltatt. Vi har valgt å legge spesiell vekt på rettighetene innen psykisk helsevern, siden dette gjelder mange pasienter som allerede er inne i terapeutiske relasjoner når de får sine endelige avslag på opphold. Det er fra behandlere lagt vekt på det uheldige å gjøre rask avslutning av behandlingen og det finansielle rundt behandling etter avslag har vært et tema i flere tilfeller. Det nye rundskrivet om retten til behandling for denne gruppen, har derfor vært et særtema for å få til likebehandling av pasienter.

Det gis løpende veiledning og rådgivning spesielt rundt rettigheter og faglige spørsmål. Det er blitt lagt stor vekt på viktigheten av tolkbruk, og ny veileder i tolkbruk i helsetjenesten er blitt særskilt publisert og forsøkt implementert. Det har også vært forsøkt å øke rekruttering av tolker med godkjenning ved informasjon om opplæringstiltak. Det vil være naturlig å sjekke ut implementeringen av veilederen gjennom revisjonsaktiviteter.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Det vises også til 1. pkt. i besvarelsen under 84.5.

Vår erfaring er at det er nødvendig med ytterligere satsning på å gjøre helse- og omsorgstjenester tilgjengelig for alle grupper. Når det gjelder kommunenes systematiske ivaretagelse av helse- og omsorgstilbudet, iakttas en stor variasjon når det gjelder fokus og organisering med henblikk på å gi likeverdige tjenester. De store byene i fylket kan fremheves, da de har enheter som har betjener minoritetsgrupper med spesifikt. Vi ser at det store innslaget av statlige asylmottak i Oppland, har medført oppbygging av migrasjonshelsekompetanse i svært mange kommuner, men dette er også ofte kompetanse som går tapt pga tidsbegrenset drift ved flere mottak. Så godt som alle kommuner i Oppland har bosatte flyktninger, og vi blir ofte spurt til råd om rettigheter og råd om hvor kompetanse finnes. Hvor tilfredse minoritetesbefolkninger er med helse- og omsorgstjenestene, vites det lite om. De er for eksempel nesten usynlige som klager på helsehjelpen. Det drøftes hvordan deres synspunkter kan komme bedre til uttrykk gjennom egen undersøkelse (dette vil være koblet til kartleggingsoppdrag ihht Statens helsetilsyns oppdrag for 2012).

84.7 Helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner

Det er i Oppland to overgrepsmottak, et på Lillehammer og et på Gjøvik. I tillegg kan innbyggere i Oppland benytte seg av tilbudet på Barnehuset i Hamar.

Fylkesmannen i Oppland har i 2011 foretatt en kartlegging vedr. helsepersonells meldeplikt til barneverntjenesten.

Det ble i 2011 avholdt en konferanse med tema seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner i samarbeid med Barnehuset, politidistriktene og sykehuset innlandet. Målgruppen var barnehagepersonell, skolepersonell, helsesøstre, BUP, fastleger, politi, barnevern og tannhelse. Antall deltagere: 140.

På grunn av stor etterspørsel arrangeres kurset på nytt i 2012.

84.8 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Vi har inneværende år hatt et løpende samarbeid med de ansatte i helsestasjons- og skolehelsetjenesten i fylket. De blir av oss sett på som sentrale aktører i det helsefremmende og forebyggende arbeidet. Ansatte i helsestasjons- og skolehelsetjenesten er naturlige samarbeidspartnere i arbeidet med ernæring, fysisk aktivitet, tobakksforebygging, seksuell helse, rusforebygging og psykisk helsearbeid overfor barn og unge. De er også naturlige samarbeidspartnere i arbeidet mot kjønnslemlestelse, vold i nære relasjoner og arbeidet mot tvangsekteskap.

Høsten 2011 arrangerte vi to store konferanser der blant annet ansatte i helsestasjons- og skolehelsetjenesten var i målgruppa. Den ene konferansen omhandlet kjønnslemlestelse, seksuell helse, samt forebygging, utredning og behandling av overvekt og fedme i primærhelsetjenesten. Konferansen samlet 120 deltakere fra 21 kommuner i fylket, 2 organisasjoner og spesialisthelsetjenesten. De som deltok var ledende helsesøstre fra helsestasjons- og skolehelsetjenesten, helsestasjonsleger, fastleger, jordmødre, fysioterapeuter, sykepleiere, leger, ergoterapeuter, helsesøstre og helserådgivere. Den andre konferansen omhandlet samhandlingsreformen og nye helselover. På denne konferansen var blant annet ansatte tilknyttet helsestasjons- og skolehelsetjenesten i målgruppen og konferansen samlet mange ansatte fra tjenesten.

Fylkesmannen har vært delaktig i en kartlegging som Landsgruppen av helsesøstre NSF gjennomførte inneværende år. Kartleggingen omhandlet resultat av pålagt kommunal styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten i henhold til nasjonale mål og hovedprioriteringer for 2010 og 2011.

Når det gjelder økt styrking av psykososial kompetanse i helsestasjons- og skolehelsetjenesten har det blitt synliggjort gjennom samarbeidet vi har med Høgskolen i Lillehammer i forbindelse med videreutdanningen *Psykososialt arbeid med barn og unge*. I inneværende år har til sammen 14 kommuner mottatt statlige lønnstilskudd gjennom Fylkesmannen i Oppland på vegne av 45 studenter.

84.9 Svangerskapsomsorgen

Vi har ikke hatt saker som kan knyttes til utilstrekkelig jordmordekning i svangerskapsomsorgen i kommunene i fylket. Flere jordmødre har deltatt på konferanser Fylkesmannen i Oppland har arrangert inneværende år jfr. resultatområdet 84.8.

84.10 Kjønnslemlestelse

Arbeidet med kjønnslemlestelse ivaretas av helse-, sosial- og barnevernavdelingen i fellesskap.

Hovedoppgaven for embetet i år har vært kompetansehevende tiltak. Det er gjennomført tverrfaglig konferanse om kjønnslemlestelse og seksuell helse. Målgruppen var helsepersonell, helsestasjon- og skolehelsetjeneste, barnevern, politi og oppvekstsektor. Konferansen ble avholdt på Lillehammer i september, og samlet ca. 120 deltakere fra 21 kommuner, 2 organisasjoner og spesialisthelsetjenesten. På konferansen snakket Fylkesmannen om det rettslige perspektivet – lov om forbud mot kjønnslemlestelse. Videre snakket legespesialist Torkild Aas fra Ullevål sykehus om historikk, klinisk observasjon og utfordringer tilknyttet kjønnslemlesting. Farmasøyt Zarah Abdullahi snakket om egne erfaringer og hennes møte med norsk helsevesen – den flerkulturelle forståelse. Programmet for øvrig hadde ulike foredrag og erfaringer knyttet til seksuell helse, forebygging av uønskede svangerskap v/ Amatheia og folkehelsearbeid rettet mot barn og unge.. Aktuelle veiledere, rundskriv (1-5/2009 og IS-1746) og handlingsplan mot kjønnslemlestelse ble distribuert til deltakerne, samt henvisning til aktuelle nettsider på de aktuelle fagområdene. I tråd med Samhandlingsreformen, var konferansen en møteplass for erfaringsutveksling og kunnskapsoverføring mellom 1. og 2. linjetjenesten. Fylkesmannen i Oppland mottok i 2011 ingen søknader tilknyttet lokale prosjekter om kjønnslemlestelse.

Fylkesmannen har ellers holdt seg orientert om ulike kompetansehevende tiltak i regionen og videreført

informasjon om ulike kompetansetiltak til kommuner (helsetjenesten, oppvekst og utdanning og barneverntjenesten) og regionale samarbeidspartnere som fylkeskommunen og politiet. Spesielt nevnes er nyetablert kontakt mellom Fylkesmannen og helsesøstergruppen og helserådgiverene i vidregående skoler i Oppland. Helsestasjon- og skolehelsetjenesten er viktige samarbeidspartnere på området kjønnslemlestelse og migrasjonshelse. Fylkesmannen (helse-, sosial- og barnevernsavdelingen) har deltatt på en konferanse om kjønnslemlestelse i regi av RVTS – region sør i 2011.

84.11 Tannhelse

Fylkesmannen har merket seg at det er et godt nivå på tjenesten i Fylket. Det er dialog med og arrangert samarbeidsmøte med tannhelsetjenesten i fylkeskommunen.

Resultatområde 85 Spesialhelsetjenesten

85.1 Abortloven

Abortnemndene etablert. Ingen saker til behandling hvor fylkesmannen har vært involvert.

85.2 Sterilisering

Steriliseringsnemnda møttes på landskonferansen i oktober, men har ikke hatt noen saker til behandling i 2011.

85.3 Lov om transplantasjon

Antall saker

Embeter	Antall
FMOP	0
Sum	0

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende legemidler

Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.
Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	340	16
Sum	340	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Det har ikke vært henvendelser eller saker innen dette saksområdet i 2011.
Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	0	0
Sum	0	

85.6 Godkjenning av private sykehus, privat medisinsk laboratorie- og røntgenvirksomhet

Det har ikke vært saker innen dette området i 2011.

85.7 Funksjonsprogram for nye offentlige sykehusbygg

Det har ikke vært saker innen dette området i 2011.

Resultatområde 86 Omsorgstjenester

86.1 Omsorgsplan 2015

Fylkesmannen i Oppland har i 2011 hatt øremerkede stillingsressurser på området, noe redusert aktivitet på området siste halvår, årsaken til dette er vakanser og et forsterket fokus inn mot samhandlingsreformen. Fylkesmannen har en løpende kontakt med kommunene, i tillegg har Fylkesmannen planer om en kartlegging av fremdrift og videre planer i forhold til å nå målsettingene i Omsorgsplan 2015.

Det har ikke vært gjennomført samling for kommunene i forbindelse Omsorgsplanen 2015, herunder Kompetanseløftet i 2011. Fylkesmannen har isteden hatt en dialog med de kommuner som har hatt behov for dette. Det er også gitt støtte til enkeltkommuner, samt foregått dialog rundt kommunenes utfordringer i løpende kontakt med kommunene. Omsorgsplanen 2015 er sentralt tema i Fylkesmannens arbeid med implementeringen av samhandlingsreformen, og temaet Omsorgsplanen 2015 var også sentralt i årets kommunebilder og i formidlingen av disse til kommunene.

86.2 Demensplan 2015

Kommunene er gitt råd og veiledning i det løpende arbeidet med å øke kapasiteten i tjenestetilbudet. Fylkesmannen legger til rette for og bidrar til samarbeidet med kompetansemiljøer om å iverksette generelle opplæringstiltak, herunder Demensomsorgens ABC, miljøbehandling og alderspsykiatri.

Fylkesmannen i Oppland følger tett SAM – AKS prosjektet, som er et samarbeidsprosjekt mellom Alderspsykiatrisk forskningssenter, Sykehuset innlandet og 12 kommuner i Gudbrandsdalen hvor målet er: *Bedre undersøkelse og behandling av pasienter i sykehjem gjennom å utvikle en modell for spesialisthelsetjenestens rolle i oppfølgingen av eldre pasienter i sykehjem*. Prosjektet utvides med flere kommuner i 2012.

Fylkesmannen i Oppland arrangerte i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark og Sykehuset Innlandet en to dagers Demenskonferanse i januar 2011. Stor deltagelse og gode tilbakemeldinger gjør at det gjennomføres tilsvarende konferanse også i 2012.

Gjennom året har det blitt gitt løpende råd og veiledning til kommuner som har ønsket bistand i dette arbeidet, spesielt i forbindelse med kartlegging, og planlegging av bygging av sykehjemsplasser og omsorgsboliger med spesiell tilrettelegging for demente.

Fylkesmannen sendte i 2010 ut på oppdrag fra Helsedirektoratet en kartlegging av kommunenes tjenestetilbud til personer med demens. Denne er kvalitetssikret i 2011 og vil bli formidlet til kommunene i forbindelse med Demenskonferansen i februar 2012.

Fylkesmannen fortsetter samarbeidet med Nasjonalforeningen for folkehelse for å opprette nye pårørendeskoler. Det er gjennomført seks pårørendeskoler med tilsammen over 100 deltagere i 2011.

86.3 Kompetanseløftet 2015

Kompetanseløftet 2015 er hos Fylkesmannen i Oppland organisert med en prosjektgruppe bestående av ansatte fra oppvekst- og utdanningsavdelingen (prosjektleder) og fra helse- og sosialavdelingen. Det har inneværende år vært avholdt prosjektgruppemøter og arbeidsmøter knyttet til spesifikke oppgaver. Prosjektgruppa har også hatt møter med aktuelle samarbeidspartnere. Prosjektets styringsgruppe består av avdelingsledere ved de to avdelingene og fylkesmann Hille Valla. Det ble avholdt tre styringsgruppemøter i 2011.

I mars 2011 ble det til Helsedirektoratet sendt en sammenfattet rapport av kommunenes resultat og plantall for gjennomføringen av Kompetanseløftet 2015, inkludert Fylkesmannens kommentarer til status og utvikling på

utvalgte delmål. Rapporteringen bygget på plan- og resultattall, budsjett og regnskapstall og tilgjengelig statistikk.

20 av fylkets 26 kommuner søkte midler fra Kompetanseløftet 2015 inneværende år. I tillegg mottok vi søknader fra interkommunale samarbeidsorganer som ønsket å etablere desentraliserte opplæringstilbud. Kommunene ble til sammen tildelt kr. 3,4 millioner. Det ble gitt tilskudd til formelle utdannings- og kvalifiseringstiltak og prosjekter med målsetting om å øke andelen med fagutdanning.

I Lillehammer kommune er det i samarbeid med NAV og Karrieresentret Lillehammer etablert et arbeidsplassbasert studietilbud for å utdanne nye helsefagarbeidere. Dette prosjektet finansieres med midler fra Kompetanseløftet 2015 og vi håper at det kan gi erfaringer og kunnskap som kan spres til de andre kommunene i fylket.

86.4 Investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger

Fylkesmannen følger fortløpende utviklingen av utbyggingen av sykehjem og omsorgsboliger i kommunene. Det har vært stor aktivitet innen dette området i Oppland i løpet av 2011.

Fylkesmannen har bidratt i behandlingen av søknader om investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger i tråd med oppdrag og føringer. Vurderinger om omsorgsplassene er egnet i forhold til målgruppen er gjort i tett kontakt med Husbanken.

Fylkesmannen i Oppland har ved noen tilfeller vært på befaring i forhold til utformingen av enkelt prosjekter for disse har blitt behandlet.

Videre er det i samarbeid med Husbanken avholdt oppstartsmøter med kommuner som er i planleggingsfasen eller oppstartsfasen for bygging. Fem kommuner deltok i et felles møte for bygging av omsorgsboliger og fem kommuner for bygging av sykehjems plasser, for å gi støtte i deres videre arbeid med bygging av sykehjem og omsorgsboliger.

86.5 Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten

Kommunene er gitt veiledning i arbeidet med kvalitetsutvikling av pleie og omsorgstjenesten, med fokus på internkontroll og kvalitet i tjenesten. Helse og sosialavdelingen har gjennomført tilsyn med utvalgte kommuner, hvor det spesielt er sett på kvalitetsarbeidet i saksbehandlingen ved tildeling av kommunale helse- og sosialtjenester. I etterkant av dette er det avholdt samlinger med kommunene hvor kvalitetforbedringsarbeid var tema.

Fylkesmannen hadde legedekning i sykehjem som et av fokusområdene i sitt årlige kommunebilde for de enkelte regioner. Tall innhentet av fylkesmann viser at det er i de fleste kommuner er en økning i antall legetimer i sykehjem, Fylkesmannen er også kjent med at en del kommuner planlegger en økning på dette området knyttet opp mot samhandlingsreformen.

Fylkesmannen har i samarbeid med KS gjennomført en fagdag om etisk kompetanseheving.

Fylkesmannen har også gjennomført fire regionsamlinger hvor alle 26 kommunene deltok, totalt 120 deltagere. Tema for samlingene var blant annet internkontroll, journalføring og erfaringer fra tilsyn i helse- og omsorgstjenesten knyttet opp mot kvalitetsforbedring.

86.6 Utviklingssentre for sykehjem og hjemmetjenester/Lindrende behandling

Utviklingssenteret for sykehjem i Oppland har jobbet med å etablere et sykehjems nettverk for sykehjemmene i Oppland. Andre samling i dette nettverket ble avholdt i mars 2011, med stor deltagelse fra hele fylket, Fylkesmannen bevilget midler til dette formålet.

Fylkesmannen i Oppland deltar i styringsrådet for undervisningssykehjemmet i fylket, og bidrar på denne måten i arbeidet og med dette å spre, og implementere kunnskap fra undervisningssykehjemmenes satsningsområder til de øvrige kommunene i Oppland.

Utviklingssenter for hjemmetjenester i Oppland er nå etablert. Det har vært avholdt to styringsråd i løpet av 2011.

Fylkesmannen tok initiativet til samarbeidsmøte mellom undervisningssykehjem, undervisningshjemmetjenester og senter for omsorgsforskning våren 2011.

86.7 Økt forvaltningskompetanse. Saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten

Fylkesmannen informerte om verdighetsgarantien på hjemmesiden den 7.januar 2011. Verdighetsgarantien har i ulike sammenhenger vært tema i møter med kommunene i Oppland, blant annet gjennom tilsynsaktivitet og andre kontakt punkter med kommunene.

Fylkesmannen i Oppland etterspør IPLOS opplysninger saker hver det er behov for denne formen for opplysninger er vesentlig for saksbehandlingen.

Det gis løpende veiledning og rådgivning iht. saksbehandling ved tildeling av tjenester. Fylkesmannen vil påpeke at det fortsatt er et stort kompetansebehov iht. forvaltningskompetanse i kommunene. Dette ses gjennom klagesaksbehandling og tilsynsoppfølging. Det er avholdt flere møter, seminarer og kurs for kommuner i Oppland hvor forvaltning, saksbehandling, individuelle vurderinger, lovverk osv. har vært tema.

Dokumentasjon er et område som det legges vekt på i tilsynssammenheng, fylkesmannen har blant annet gjennomført 6 tilsyn innenfor saksbehandling knyttet til avlastning til eldre. Tre av kommunene har fått oppfølging gjennom oppfølgingsmøter for kontroll av at virksomhetene har endret praksis. Det viser seg at kommunene mener dette tilsynet har overslag til andre områder hvor saksbehandling utføres, og at kommunene har fått et endret fokus på saksbehandlingen.

86.8 Aktiv omsorg/Partnerskap med familie og lokalsamfunn

Fylkesmannen i Oppland har inngått et samarbeid med Nasjonalforeningen for folkehelse for å etablere flere pårørendeskoler i fylket, blandt annet for å bidra til økt forebygging og egenmestring hos hjemmetjenestenes mottakere og deres pårørende. Det er en økning i antall pårørendeskoler i Oppland, se rapportering under demensplan.

86.9 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning

Fylkesmannen godkjente i 2011 51 vedtak om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning i Oppland. Disse vedtakene omfatter 61 forskjellige tiltak med elementer av tvang og makt. Dispensasjon fra utdanningskravet ble innvilget i 47 av vedtakene. Saksbehandlingstiden var innenfor fristen på tre måneder. Fylkesmannen mottok 660 meldinger om bruk av tvang som skadeavvergende tiltak i nødsituasjon. Disse meldingene fordeler seg på 46 personer.

Det ble gjennomført stedlig tilsyn med 11 vedtak etter lovens § 4A-5, tredje ledd bokstav b og c. Vi har også ført tilsyn med tilbudet til tre tjenesteytere der vi har mottatt meldinger om bruk av tvang i nødsituasjon, § 4A-5, tredje ledd bokstav a.

Fylkesmannen har gjennomført fire regionsamlinger for kommunene. Målgruppen for disse samlingene var overordnet faglig ansvarlig i kommunene og fagansvarlige ute i boligene. 22 av 26 kommuner deltok, og det var ca. 30 påmeldte på hver samling. Tema for samlingene var internkontroll, og betydningen av å ha gode systemer for å sikre kvalitativt gode tjenester. Vi brukte også denne arenaen til å informere kommunene om muligheten til å søke midler for kompetanseheving via kompetanseløftet 2015.

86.10 IPLOS - individbasert pleie- og omsorgsstatistikk

Fylkesmannen er vært tilgjengelig for kontaktpersoner i kommunene ift. Kvalitetssikring og bruk av IPLOS data. Det gis veiledning til enkelt kommuner ved behov

IPLOS har vært aktivt brukt i forbindelse i kontakt med kommunene, både i møter og i tilsynssammenheng.

Viser til endring i embetsoppdraget for 2011, utsendt i mars 2011, hvor Fylkesmannen blir bedt om å flytte temadag for IPLOS til våren 2012, det er derfor ikke gjennomført temadag i Oppland i 2011.

Resultatområde 87 Psykisk helse

87.1 Tvungen undersøkelse

Det har ikke vært saker innen dette området i 2011.

87.2 Behandling uten eget samtykke

Det har i 2011 vært 8 klager på tvangsmedisinering, hvorav 2 ble avvist. Sakene er avgjort med median saksbehandlingstid på 2 dager.

87.3 Privat forpleining i det psykiske helsevernet

Det har ikke vært saker innen dette området i 2011.

87.4 Godkjenning av institusjoner som skal ha ansvar for tvungent psykisk helsevern

Det har ikke vært saker innen dette området i 2011.

87.5 Vedtak om overføring

Det har ikke vært saker innen dette området i 2011.

87.6 Forpleining, kontroll og tilsyn med pasienter i det psykiske helsevern

Fylkesmannen i Oppland har i 2011 oppnevnt nye medlemmer til kontrollkomisjonene for psykisk helsevern. Oppnevningen gjelder for perioden 01.01.2012 - 31.12.2015. I Oppland er det tre kontrollkomisjoner for psykisk helsevern.

87.7 Videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene

Etter Opptrappingsplanen for psykisk helse (2001-2009) har det enkelte fylkesmannsembetene bistått Helsedirektoratet med gjennomføring av rapportering fra kommunene om sin innsats overfor mennesker med psykiske lidelser og problemer. For helsemyndighetene er det sentrale siktemålet med rapporteringen å følge med på at tjenestetilbudet som har blitt bygget opp i kommunene sikres høy prioritet og ikke bygges ned. I Oppland fylke ser vi ikke noen tendens til markert reduksjon i ressursinnsatsen, men noe endret organisering i kommunene. Når det gjelder tjenester for barn og unge ser vi at dette er et område innenfor det psykiske helsearbeidet som trenger et fortsatt fokus, slik at det ikke svekkes. Satsningen på barn og unges psykiske helse har blant annet blitt synliggjort gjennom samarbeidet med Høgskolen i Lillehammer i forbindelse med videreutdanningen *Psykososialt arbeid med barn og unge*. I inneværende år har til sammen 14 kommuner mottatt statlig lønnstilskudd gjennom Fylkesmannen i Oppland på vegne av 45 studenter. Det har også vært deltakelse på to møter i referansegruppa for *Behandlingsnettverk for gravide/foreldre med spedbarn, med rusproblematikk og/eller psykisk lidelse* i regi av BUP Lillehammer.

Det har gjennom året vært avholdt nettverksmøter mellom kommuner, spesialisthelsetjenesten og NAPHA. Det har vært deltakelse på møter innen psykiatrien, samhandlingsmøter mellom DPS/BUP Lillehammer og kommunene i Gudbrandsdalen.

87.8 Dispensasjon fra forskrift om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevernet

Det ble i 2011 gitt 1 dispensasjon fra forskrift om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevern.

87.9 Godkjenning av psykiatriske poliklinikker

Det har ikke vært saker innen dette området i 2011.

87.10 Gjennomføring av tvungent psykisk helsevern for personer som ikke har bosted i riket

I 2011 ble 1 norsk borger hentet hjem til Oppland fra utlandet. Ingen ble sendt hjem til utlandet under ordningen. Samarbeidet med utenriksstjenesten og spesialisthelsetjenesten har fungert effektivt og godt.

Antall saker

Embeter	Antall
FMOP	1
Sum	1

Resultatområde 88 Rusområdet

88.1 Alkoholloven

Fylkesmannen fikk inn en klagesak i 2011. Dette er en nedgang fra tidligere år. Dette var en klage på avslag for salgsvogn i en kommune. Fylkesmannen stadfestet kommunens avslag, jf. serveringsloven § 6 og § 7. Klagesaken ble behandlet innen fristen på tre måneder.

Fylkesmannen mottar en del spørsmål knyttet til alkohol- og serveringsloven fra kommunene og det blir gitt veiledning etter lovverket.

Vi har ikke behandlet saker angående statlig skjenkebevilling i 2011.

Antall saker

Embeter	Antall
FMOP	1
Sum	1

88.2 Rusmiddelarbeid

Tilskudd til kommunalt rusarbeid over HOD kap 761 post 61 økte med nesten 4 mil i Oppland i 2011. Det er flere interkommunale rusprosjekter, og to helt nye kommuner fikk tilskudd i 2011. Dette er kommuner som var inne på ordningen via andre prosjekter men som nå selv er søkekommune. Fremdeles er alle kommunene i fylket involvert i ordningen. Tiltakene fra 2010 er alle videreført i 2011 og noen få er kommet til.

Oppland har fremdeles sine tidlige intervensjons-prosjekter, nytt i 2011 er en halv stilling som ungdomskontakt i Jevnaker. Det tradisjonelle "Prosjektverkstedet" som vanligvis avholdes i desember ble avlyst i 2011 da det kom signaler om at bevilgningene ikke kom til å øke i særlig stor grad. De kommunene som ikke har direkte prosjekter samt de som avslutter prosjekter er informert om at de bør søke. Tilskuddsordningen er også distribuert til alle kommuner

Samtlige kommuner i Oppland svarte på IS 8 skjema.

Fylkesmannen har gjennom råd og veiledning gitt bistand til fagpersonell og politisk/ administrative ledelse. Bistand til kommunens ledelse/politikere har i hovedsak foregått gjennom deltagelse i styringsgruppemøter og/eller etter invitasjon til fra kommunene.

KoRus- Øst, Sykehuset innlandet HF og FM Hedmark og Oppland samarbeider om Rusforum innlandet og i 2011 var det en to dagers samling bl.a. med tema Samhandlingsreformen, konferansen hadde rekordstor oppslutning med over 200 deltagere.

Forpliktende samarbeid og samhandling mellom Fylkesmannen i Oppland og KoRus-Øst (Østnorsk kompetansesenter) er videreutviklet i tråd med intensjonene i Opptrappingsplanen. Felles kompetanseplan, er

revidert i 2011. Det er avholdt to oppfølgingsdager i prosjektledelse som også FM Hedmark var med på. Det er gjennomført to samlinger for R 26 nettverket som består av rusmedarbeidere, brukerorganisasjoner og rusavdelinger i DPS i Oppland. Tema i 2011 var IP på første samling og Samhandlingsreformen med oppfølging av rusforum innlandet på neste samling. Det er i tillegg også gjennomført regionale rusfora i alle regioner, det er kun Lillehammer kommune som ikke deltar.

Fylkesmannen i Oppland har deltatt på flere samarbeidsmøter med pasient og brukerorganisasjoner. Det er opprettet et partnerskap med KoRus-Øst, Rusmisbrukernes interesseorganisasjon, Selvhjelp Norge og Fylkesmannen i Oppland, Hedmark og Østfold. Representanter fra brukerorganisasjoner blir invitert på alle R 26 og alle kurs og konferanser som blir avholdt. RIO er også med og arrangerer Røroskonferansen hvert år i samarbeid med KoRus-Øst og midt, FM Oppland, Hedmark, Nord og Sør Trøndelag og Husbanken. En konferanse der rusomsorg og bolig er hovedtema.

Fylkesmannen har sørget for å distribuere og informere om alle faglige veiledere som har kommet i 2011.

I samarbeid Med KoRus-Øst, FM Hedmark og div. brukerorganisasjoner for rus /psykisk helse har det også i 2011 vært jobbet for opprettelse av brukerstyrt senter i Lillehammer kommune, de fikk tilskudd og er nå i gang med et forprosjekt.

Fylkesmannen deltar på samarbeidsmøter om klinisk behandlingslinje for sped og småbarn med mødre med rus og psykiske helseplager. I samarbeid med Sykehuset Innlandet HF, KoRus-Øst, BUP Lillehammer og to kommuner i Oppland.

Fylkesmannen er også representert i klinisk samarbeidsutvalg i Sør og Nord Gudbrandsdal som er et samarbeid mellom Sykehuset innlandet HF, DPS Lillehammer og kommunene i Sør og Norddalen.

Fylkesmannen har sammen med NAV Oppland laget ett videreutviklingsprogram som består av kollegaveiledning og opplæring i samtaleteknikken MI samtlige ansatte på alle NAV kontor skal læres opp i teknikken. 6 kontorer fikk opplæring i 2011.

Ressursrapportering

Endret lønnsutgifter på fagkapittel pga at lønnsrefusjoner er ført på kontoklasse 2.

Kap 1510 post 01 er korrigert for refusjon sykelønn/fødselspenger som er inntektsført på res.omr. 950 i regnskapet.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
81 Tilsyn og klagesaksbeh. etter sosialtj. loven	kr 645 872,54	kr 0,00
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 2 432 183,22	kr 0,00
83 Folkehelsearbeid	kr 591 645,06	kr 2 282,00
84 og 85 Primærhelsetj. og Spesialhelsetj.	kr 697 643,08	kr 12 551,00
86 og 75 Omsorgstj, Habilitering og Rehabilitering	kr 426 553,57	kr 509 820,00
87 og 88 Psykisk helse og Rusområdet	kr 456 457,81	kr 1 305 402,30
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 228 585,21	kr 0,00
Andre oppgaver under HOD	kr 2 316 866,13	kr 307 200,00
Sum:	kr 7 795 806,00	kr 2 137 255,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Det er 66 inngående dokumenter og 12 utgående dokumenter i 2011 på saksområdet.

De utgående dokumentene gjelder hovedsakelig endring av konsesjon, bla. 1 ny, 4 fornyet, 1 overført og 3 bortfalt.

Hovedtyngden av inngående dokumenter gjelder meldinger fra forsikringselskap vedrørende forsikringer og meldinger fra Taubanetilsynet om driftstillatelser.

Sakene er behandlet i samsvar med lov og forskrift.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Fylkesmannen i Oppland behandlet totalt 511 apostiller i 2011. Dette er en oppgang på 1 % i forhold til året før.

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

I Oppland er det 20 tilskuddsberettigede trossamfunn. Fylkesmannen har i 2011 betalt ut 691336 kroner i tilskudd til totalt 1678 medlemmer.

Tilskuddssatsen pr medlem i 2011 er kr 412,-.

Det største trossamfunnet i Oppland er The Muslem Cultural Center Lillehammer med 459 medlemmer, deretter følger Islamisk kultursenter i Gjøvik med 258 medlemmer og Lillehammer pinsemenighet med 194 medlemmer.

Det er ikke noen nye trossamfunn som har søkt tilskudd i 2011 i forhold til tidligere år.

Forøvrig vil Fylkesmannen gi innberetning om trossamfunnene i Oppland i brev til Kulturdepartementet.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Det kom inn 74 saker i 2011. Alle søknadene gjaldt søknad om askespredning. Det var fire avslag. Alle sakene er behandlet i løpet av året. Resultatkravet på saksbehandlingstid ble ikke oppfylt på fire saker

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Fylkesmannen behandlet i 2011 3 saker der det ble søkt om dispensasjon fra åpningstidsbestemmelsene - søknadene ble innvilget. Fylkesmannen mottok dessuten en forespørsel om mulighet for godkjenning som typisk turiststed om mulighet for dispensasjon fra åpningstidsbestemmelsene. Fylkesmannen ga skriftlig veiledning om gjeldende regler.

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.1 Rekruttere og beholde medarbeidere

Personer med innvandrerbakgrunn

Per. 01.01.11 hadde vi 5 (4 faste og 1 midlertidig) medarbeidere med innvandrerbakgrunn i embetet. Det tilsvarte 3,7 % av alle ansatte. Ved årets slutt hadde vi det samme antallet. Utover dette hadde vi to personer med innvandrerbakgrunn på praksisplass i 2011.

I alle stillingsannonser for Fylkesmannen i Oppland presiseres det at det for statlige virksomheter er et mål å oppnå en balansert sammensetning når det gjelder alder, kjønn og kulturell bakgrunn.

Søkere vurderes ut fra deres reelle kompetanse og ikke ut fra etnisk bakgrunn.

Dersom det finnes kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn skal minst én av disse innkalles til intervju.

IA-ARBEID

Fylkesmannen i Oppland følger opp sine forpliktelser i henhold til IA-avtalen. Embetet hadde i 2011 jevnlig kontakt med BHT leverandør (Frisk HMS) samt NAV. Dette innebærer at embetet bedre kan ivareta HMS-arbeidet og følge opp medarbeidere som har behov for det, samt å iverksette tiltak som forebygger arbeidsrelaterte sykdommer.

Fylkesmannen i Oppland signerte ny IA-avtale i 2011, og utarbeidet i den forbindelse ny handlingsplan for IA-arbeidet. Handlingsplanen bygger på de tre overordnede temaene sykefravær, nedsatt funksjonsevne og seniorpolitikk.

Sykefravær

Embetet vil arbeide for å opprettholde et allerede lavt sykefravær. Vår ambisjon i forhold til sykefraværspersent innværende avtaleperiode er å holde sykefraværet under 3,5 %. Vi vil ha fokus på:

- I alle avdelinger/staber skal man ha fokus på sykefraværarbeid, både forebyggende og oppfølging av langtidssykmeldte (egne rutiner er utarbeidet for sykefraværarbeid)
- Det skal fokuseres på nærværsfaktorer – hva er det som gjør at folk er på jobb
- Tillitsvalgte, ledere og verneombud skal ha mulighet/tilbud om å delta på opplæring/seminarer innenfor aktuelle temaer
- Arbeidsplassvurderinger to ganger i året, evt. etter behov
- Motivering til fysisk aktivitet og en sunnere livsstil, jf. AML § 3-4
- Alle ansatte skal ha tilbud om medarbeidersamtale årlig
- Vernerunder gjennomføres årlig. Evaluering og oppfølging

Det totale sykefraværet har vært redusert de siste årene. Tallene for 2011 er i skrivende stund ikke klare. Vi ser imidlertid en økning fra 2010 til 2011 på ca ett prosentpoeng (2,7 % i 2010). Dette er først og fremst et resultat av langtidssykemeldinger.

Redusert funksjonsevne – inkludering av personer utenfor arbeidslivet

Fylkesmannen i Oppland skal, så langt det er mulig, legge til rette for at medarbeidere som får redusert sin funksjonsevne fortsatt skal kunne være i arbeid. Konkret vil dette si:

- Fokus på arbeidsevne og tilrettelegging ved reduksjon av arbeidstakers funksjonsevne
- Fokus på å bidra til å oppfylle overordnet målsetting om at flere nytilsetninger i staten skal være personer

med nedsatt funksjonsevne. Det skal i utlysningsteksten oppfordres til at de med nedsatt funksjonsevne skal søke, og samtlige i denne gruppen innkalles til intervju så fremt de er kvalifisert til stillingen

- Stillinger skal lysnes ut på jobbressurs.no som er jobbportal for personer med nedsatt funksjonsevne
- Fylkesmannen skal fortsatt stille seg positiv til å inkludere personer på arbeidsmarkedstiltak
- Fra høsten 2011 skal fylkesmannen gi arbeidstrening/oppfølging til unge mennesker gjennom prosjektet "Ung i Oppland"

Embetet har i 2011 hatt tre personer på arbeidstrening i regi av Nav og Fretex. Arbeidsoppgaver og oppfølging har vært tilpasset de behovene den enkelte har hatt.

Embetet hadde i 2011 to kontorlærlinger og to IKT-lærlinger (skifte i august), samt en utplasseringselev fra det andre året på salg, kommunikasjon og service. Denne eleven var her i elleve uker.

Ung i Oppland

Fylkesmannen i Oppland jobbet i 2011 med et prosjekt som heter "Ung i Oppland". Prosjektet er en del av et større arbeid med Ung i Oppland i regi av Dialog StatBedrift. Embetet ønsker å tilby et praksistilbud til unge som faller utenfor utdanning og yrkesliv. Målet var å tilby inntil seks personer å være en del av embetet for en periode på 6-12 måneder. De skal få innsikt i hvordan arbeidslivet fungerer, og skal få konkrete arbeidsoppgaver som vil være verdifulle bidrag til vår virksomhet. Arbeidsoppgavene tilpasses i størst mulig grad den enkeltes interesser og behov. Praksisperiodene gjennomføres med støtte fra Nav og Oppfølgingstjenesten. Den første ungdommen var på plass i oktober 2011.

Seniorpolitikk – medarbeidere i aldersgruppen 55-67 år

Når det gjelder måltallet knyttet til å utsette reell pensjonsalder, og tiltak relatert til dette, vises det til embetets seniorpolitikk som innebærer bl.a. økte muligheter til fleksibel arbeidstid og arbeidssted, trening i arbeidstiden samt muligheter for å tilpasse arbeidsoppgavene til den enkelte senior. Disse tiltakene gjelder for ansatte fra fylte 58 år. Fra 60 år får man i tillegg tilbud om pensjonsforberedende kurs, samt mulighet til å søke om 1 time av kjøretid beregnet inn i arbeidstiden for ansatte med lang arbeidsvei. Det er også fremforhandlet lokal særavtale om de 6 dagene som omtales i HTA, 5.9.1 b.

Det er lagt vekt på åpen dialog rundt arbeidssituasjonen for seniorene, ved at det bl.a. er lagt inn et eget avsnitt i skjema for medarbeidersamtalen knyttet til seniorer. Embetet skal, så langt det er mulig, stille seg positiv til søknader om delpensjon etter HTA 4.2.4. Vi hadde ved årsskiftet 23 ansatte i alderen fra 58 år og oppover.

De unge i embetet

Gjennomsnittsalderen for ansatte i 2011 var 46,3 år. Ved årsskiftet hadde vi 18 ansatte fra 35 år og yngre, samt tre lærlinger på 19 og 20 år. Det blir lagt vekt på å skape et miljø for de unge i embetet. Ledelsen inviterte i 2011 de unge til lunsj, der de fikk mulighet til å hilse på hverandre samt å komme med innspill til hvordan embetet kan bli en enda bedre arbeidsplass for de unge. Tiltak har blitt fulgt opp i etterkant av dette.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2010	% 2010	Antall 2011	% 2011
FMOP	5	3,7	5	3,7
Sum	5	0	5	0

98.2 Kompetanseutvikling

Fylkesmannen i Oppland skal ha et kompetansenivå blant sine tilsatte som til enhver tid bidrar til å oppfylle embetets målsetting om et høyt faglig nivå.

Avdelingsledelsen skal planlegge, iverksette og evaluere kompetanseutviklingstiltak både på individ- og gruppenivå. For å oppnå ønsket og nødvendig kompetanse på ulike områder, og for å være forberedt på endringer og nye krav, er kompetanseutvikling et viktig personalpolitisk satsningsområde.

Planer for kompetanseutvikling utarbeides i samarbeid med de ansattes organisasjoner og må sees i forhold til målsettinger og strategiske planer. Kompetanseutvikling er noe av det de hovedtilitsvalgte har ønsket at vi bruker mye penger på. Derfor er dette noe av de vi har prioritert også i 2011.

Den enkelte medarbeider har også selv ansvar og plikt til å holde seg oppdatert i forhold til egen

kompetanseutvikling.

Medarbeidersamtaler kan danne grunnlaget for tiltak innenfor kompetanseutvikling både på individuelt og organisasjonsmessig nivå.

Fordeling av kompetansemidler

Ikke all kompetanseheving kan måles i kroner og øre. Av det som er målbart har embetet totalt sett brukt kr 240.015,- på kompetanseheving i 2011. Vi har i denne sammenheng definert kompetanseheving som kurs/konferanse/studier i regi av eksterne. Vi har ikke tatt med utgifter til reise og opphold, og heller ikke fagsamlinger i regi av departement/direktorat (eks. skoleledersamling) eller VP-samlinger.

Den gruppen som har fått størst andel av kompetansemidlene i 2011 er menn under 50 år. Fordelingen mellom menn og kvinner er ganske lik i kroner og øre. Når vi likevel ser at 57 % av embetets ansatte er kvinner, finnes det en liten skjevhet her.

Fordeling menn/kvinner i lederstillinger

Embete	Kunngjorte lederstillinger	% tilsatte kvinner	% tilsatte menn	Antall kvinnelige ledere	Antall mannlige ledere
FMOP	5	20	80	5	9

Fordeling av kompetansemidler

Embete	% kompetanse kvinner	% kompetanse menn	% under 50 år	% over 50 år
FMOP	50	50	54	46

98.3 Medvirkning

Hos Fylkesmannen i Oppland er medbestemmelsen iht. HA ivarettatt gjennom samarbeidsutvalget (SAMU), hvor de fire hovedsammenslutningene er representert med hvert sitt medlem. Fylkesmannen leder SAMU. I tillegg er det valgt avdelingstillitsvalgte ved hver avdeling, som via lokal tilpasningsavtale har rettigheter blant annet i forhold til høringer på stillingsutlysninger, drøfting av avdelingsbudsjett m.m.

Viktige saker for SAMU siste år var drøftinger av årets budsjett og virksomhetsplanlegging, bemanningsoversikter, nytt tidsregistreringssystem, administrasjonsordning, AVANT medarbeiderundersøkelse, strategi 2011-2013, planlegging av evalueringdag samt fremtidig lokasjon for embetet.

Det er gjennomført seks møter i SAMU i 2011.

98.4 Likestilling og likeverd

2. februar mottok vi et brev fra FAD hvor det bes om en tilstandsrapport på likestilling i embetene basert på tall fra SST. Tallene skulle settes i tabeller som manuelt skal redigeres inn i rapporten. Vi har ikke tilgang til tall fra SST, og har derfor basert tallene på uttrekk fra SAP. Videre er det ikke mulig å lage egne tabeller på dette resultatområdet, jf. brukerveiledning. Vi har derfor beskrevet tallene fra tabellen nedenfor. FAD ønsker videre at alle embetene bruker de samme stillingskategoriene. Vi har tidligere tatt ut tall fordelt på stillinger jf. vårt stillingsvurderingssystem. På grunn av at bestillingen fra FAD kommer tett opp til rapporteringsfrist har vi ikke mulighet til å endre på dette i årets rapportering.

Lik lønn for likt arbeid

Menn har høyere gjennomsnittslønn enn kvinner totalt sett i embetet. Dette må ses i sammenheng med at det er til dels store lønnsforskjeller mellom de stillingsgruppene hvor kvinner er overrepresentert; renhold/kantine, kontorstillinger og saksbehandlerstilling I (konsulentstillinger) og de stillingsgruppene hvor menn er overrepresentert. Vi ser likevel en positiv utvikling fra 2010 til 2011.

Kjønn fordelt på ulike stillingsgrupper

Stillingene ved embetet er fordelt på 5 stillingsgrupper. Nedenfor fremkommer kjønnsfordelingen i de ulike stillingsgruppene ved embetet per 31.12.2011:

- **Drift:** 100 % kvinner (likt i 2010)
- **Kontorstillinger:** 60% kvinner, 40% menn (likt i 2010)

- **Saksbehandler gruppe I:** 92 % kvinner, 8 % menn (2010: 89 % kvinner)
- **Saksbehandler gruppe II:** 50 % kvinner, 50 % menn (2010: 47% kvinner)
- **Lederstillinger:** 40 % kvinner, 60 % menn (2010 43% kvinner)

Vi ser at kvinner er overrepresentert innen driftstillinger, kontorstillinger og saksbehandler I stillinger - altså lavtlønnede stillinger. Menn er overrepresentert i lederstillinger.

Lik lønn for likt arbeid

Menn har høyere gjennomsnittslønn enn kvinner totalt sett i embetet. Dette må ses i sammenheng med at det er til dels store lønnsforskjeller mellom de stillingsgruppene hvor kvinner er overrepresentert; renhold/kantine, kontorstillinger og saksbehandlerstilling I (konsulentstillinger) og de stillingsgruppene hvor menn er overrepresentert. Vi ser likevel en positiv utvikling fra 2010 til 2011. Nedenfor er kvinners lønn oppgitt i prosent av menns lønn. Fylkesmannen har kontraktlønn og er ikke medregnet.

- **Drift:** 100 % kvinner
- **Kontorstillinger:** 104 % (103 % i 2010)
- **Saksbehandler gruppe I:** 87 % (91,5 % i 2010)
- **Saksbehandler gruppe II:** 98 % (80,6 % i 2010)
- **Lederstillinger:** 76,2 % (77,1 % i 2010)
- **Embetet totalt:** 87,6 % (85,5 % i 2010)

Heltids- og deltidsansatte

Antall deltidsstillinger per 31.12.11 er 13 (9,6 % av totalen). 11,5 % av kvinnelige ansatte har deltidsstilling. For menn utgjør det 6,7 % . Tre av stillingene er deltid grunnet tilsatte med redusert arbeidsevne. Ytterligere tre stillinger er deltid pga AFP. Tre av stillingene er redusert grunnet eget ønske.

Midlertidige stillinger

9,3 % av embetets kvinnelige ansatte har midlertidig stilling. For mennene utgjør det 1,1 %.

Foreldrepermisjon

97,5 % av ukene med foreldrepermisjon som ble tatt ut i 2011 ble tatt ut av kvinner.

Universell utforming

Embetet har et resepsjons- og ingangsparti hvor det er tatt hensyn til at det skal være tilrettelagt for syns- og funksjonshemmede bl.a. ved automatisk døråpner, trinnfri adkomst, god belysning-, farge- og kontrastbruk samt installering av teleslynge i møterom. Vi har heiser som er store nok for elektriske rullestoler og handikaptoalett.

Embetet foretar individuelle tilrettelegginger av arbeidsplass og arbeidsoppgaver for ansatte med spesielle behov og/eller funksjonshemminger. Vi er tilknyttet HMS-leverandør som kan bistå i dette arbeidet. Videre kjenner vi til NAVs støtteordninger.

Rekruttering

Vi har en mangfoldserklæring i utlysningsteksten og opplyser om at vi vil legge forholdene til rette for søkere med redusert funksjonsevne.

Vi kaller kvalifiserte søkere fra underrepresenterte grupper inn til intervju.

Vi sikrer likeverdig behandling i intervjusituasjonen ved at intervjulokalet er tilgjengelig for funksjonshemmede, at samme intervju mal brukes overfor alle kandidater og at det ikke blir spurt om familieforhold og omsorgsforpliktelser eller religiøs tilhørighet.

Vi gjennomfører en nytilsatt samtale der nytilsatte informeres om bl.a. embetets tilretteleggingstilbud, og den nytilsatte kan informere om sine ønsker og behov.

Graviditet, foreldrefravær og andre omsorgsoppgaver

Tiltak for å sikre likestilling for de ovennevnte gruppene:

- tilrettelegge for gravide ved behov
- inkluderer ansatte i foreldrefravær i sosiale arrangementer og lignende
- sikrer ansatte som har hatt foreldrefravær gjennomsnittelig lønnsutvikling
- gir permisjoner for ansatte med omsorgsoppgaver så langt det lar seg gjøre
- bistår de ansatte i forhold til informasjon om plikter/rettigheter i NAV-systemet
- tilbyr betalte ammepauser
- 2 uker betalt permisjon for far ifm. fødsel

Ivaretagelse av seniorer

- vi jobber for å ivareta seniorennes utviklingsmuligheter
- tilrettelegger arbeidsoppgaver

Det vises videre til pkt 98.1 - IA-arbeid.

Tilretteleggingstiltak mot trakassering/diskriminering

- embetet har en klar holdning mot trakassering / diskriminering
- det slås ned på diskriminerende språk og oppførsel
- vi har utarbeidet varslingsplakat med tilhørende rutiner for hvordan man skal gå fram ved varsling av bl.a. trakassering/diskriminering
- deltakelse på kurs i regi av Likestillings- og diskrimineringsombudet for å bedre kunnskapen om hvordan man fremmer likestilling og hindrer diskriminering

Tiltak for å sikre likestilling ifm. arbeidstid

- embetet bruker fortrinnsretten for deltidsansatte i aktuelle stillinger
- tilbyr hele stillinger så langt som mulig
- tilrettelegger arbeidstid så langt det er mulig
- begrenser overtid

98.5 Føringer på IKT-området

Kart og geodata

Fylkesmannen i Oppland har en egen Gis- koordinator. Gis-koordinatoren bidrar til å løse oppgavene gitt i Gis-strategien for fylkesmannsembetene.

Det er et godt og tett samarbeid mellom Fylkesmannen og Statens kartverk om en enhetlig geodatastrategi i fylket. Fylkesmannen har også en aktiv rolle i Norge Digitalt –organiseringa regionalt, ved deltagelse i fylkesgeodatautvalg, arbeidsutvalg for basis geodata og arbeidsutvalg for tematiske geodata, samt i lederforum for Gis i Hedmark og Oppland (det siste ved assisterende fylkesmann).

Fylkesmannen i Oppland samarbeider i tillegg med Fylkesmannen i Hedmark, Oppland fylkeskommune, Hedmark fylkeskommune, Statens kartverk Hamar og Statens vegvesen Region Øst om en felles webkartløsning, kalt Innlandsgis. Et fagråd med deltagere fra alle de nevnte partene tar seg av den daglige driften. Innlandsgis gikk over fra å være et prosjekt til ordinær drift i 2008.

Innlandsgis er den primære kartinnsynsløsningen for medarbeidere hos fylkesmenn og fylkeskommuner i begge fylker. I 2010 og 2011 har teknologien bak innlandsgis blitt oppgradert og vil bli ytterligere forbedret i 2012 for å møte morgendagens krav til et godt saksbehandlingsverktøy.

I 2009 ble det i Oppland og Hedmark igangsatt et plansatsingsprosjekt ("Bedre tilgang til planinformasjon for lokal og regional forvaltning i Hedmark og Oppland"). Overordnet målsetting med plansatsningen er at:

"Alle relevante arealplaner (både vedtatte planer og planer på høring) skal i løpet av 2012 være på gjeldende digital standard og tilgjengelig på Internett. Ved å utvikle og sette i drift digitale planregistre og utvikle rutiner som gjør det mulig å sikre god elektronisk flyt av dokumenter digitalt i planprosessen og legge til rette for større grad av medvirkning i planprosessen, skal man gjennom prosjektet etablere hensiktsmessige samarbeidsarenaer og

forbedre effektiviteten og kvaliteten i planbehandlingen.”

For å oppnå målene i prosjektet har kommunene kommet langt i å innføre digitale planregistre (og plandialog) og gode rutiner er i ferd med å bli etablert. Kommunene støttes både økonomisk og med kompetansetiltak for at målet i prosjektet skal kunne realiseres.

Fylkesmannen og Statens kartverk Hamar har i 2011 opprettet en webside for distribusjon av oppdaterte og til en viss grad bearbejdede tematiske geodata – dette for at slik informasjon skal være tilgjengelig på *ett* sted.

Andre

Ressursrapportering

Kap 1510 post 01 er korrigeret for refusjon sykkelønn/fødselspenger som er inntektsført på res.omr. 950 i regnskapet og justert på andre resultatområder.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 521 214,40	kr 0,00
Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 193 707,50	kr 0,00
Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 26 895 003,45	kr 0,00
Sum:	kr 27 609 925,00	kr 0,00